

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM
DALI

CENGİZ ABDULLAYEV'İN ROMANLARINDA YAPI VE İZLEK

MİKAİL BALCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PROF. DR. ORHAN SÖYLEMEZ

AĞUSTOS - 2021

KASTAMONU

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI

CENGİZ ABDULLAYEV'İN ROMANLARINDA YAPI VE İZLEK

Mikail BALCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Orhan SÖYLEMEZ

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Ahmet GÜNGÖR

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KILDIROĞLU

AĞUSTOS - 2021

KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

MİKAİL BALCI

“Hayatın ebedi olmadığını, bir gün mutlaka her şeyin son bulacağını, yalnızlığın ve ölümün kaçınılmaz olduğunu bildikleri halde insanlar sevmeye devam ediyorlar, hayret! Kadere karşı bir isyan değil midir bu? Aşk! Ölüm yokmuş gibi, hiç olmayacakmış gibi yaşanan aşk!”

Cengiz
ABDULLAYEV

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CENGİZ ABDULLAYEV'İN ROMANLARINDA YAPI VE İZLEK

MİKAİL BALCI

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN: PROF. DR. ORHAN SÖYLEMEZ

Cengiz Abdullayev Azerbaycan edebiyatının en önemli yazarlarından biridir. Polisiye romanlarıyla ünü ülke sınırlarını aşmış, dünyanın da sayılı polisiye yazarları arasında gösterilmeye başlanmıştır. Abdullayev'in romanları dünya üzerinde geniş bir coğrafyada geçer. Dünyayı ilgilendiren önemli meseleleri konu edinir. Bu durum onun sorunlara duyarsız kalmadığının göstergelerindendir. Onun eserlerini başarılı kılan faktörlerden en öne çıkanı “gerçeklik algısı”dır. Konularını gerçeklerden yola çıkarak oluşturur, gerçek zamanda, dünyada var olan ve kendisinin de bizzat gördüğü mekanlarda ve gerçek hayatta karşımıza çıkabilecek kahramanlarla kuruludur romanları. Eserleri için gerçekliğin kurgusu denebilir. İçlerinde sinemaya uyarlananlar vardır. Yayınlamış olduğu 190'dan fazla kitabı vardır, 32 dile çevrilmiştir. Eserlerinden beş tanesi Türkiye Türkçesine de çevrilmiştir. Bu çalışmada hayatı, sanatı ve Türkiye Türkçesine çevrilen romanları yapı ve izlek bağlamında ele alınmıştır.

Çalışma genel anlamıyla üç bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde yazarın hayatı ve sanatına değinilmiştir. İkinci bölümde yazarın Türkiye Türkçesine çevrilen beş romanı yapı ve izlek bağlamında detaylı olarak incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde yazarın dil ve üslubu ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Kaynakça iki bölümde ele alınmıştır; Cengiz Abdullayev kaynakçası ve genel kaynakça. Akabinde ekler bölümünde yazarın fotoğraflarına ve aldığı ödüllere yer verilmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Cengiz Abdullayev, Azerbaycan edebiyatı, polisiye roman, yapı ve izlek, gerçeklik.

Ağustos 2021, 213 Sayfa

ABSTRACT**MSC THESIS****STRUCTURE AND THEME IN CENGİZ ABDULLAYEV'S NOVELS****MİKAİL BALCI****KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES AND TURKISH EDUCATION****SUPERVISOR: PROF. DR. ORHAN SÖYLEMEZ**

Cengiz Abdullayev is one of the most important writers of Azerbaijani literature. His fame exceeded the borders of the country with his detective novels and it has also begun to be shown among the world's leading crime writers. Abdullayev's novels take place in a wide geography around the world. It deals with important issues that concern the world. This shows that he is not indifferent to problems. The most prominent factor that makes his works successful is the "perception of reality". He creates his subjects based on facts and his novels are set up in real time, with heroes who exist in the world and who can appear in places he himself saw and in real life. For his works, it can be called the fiction of reality. There are those that are adapted for cinema. He has published more than 190 books, has been translated into 32 languages. Five of his works have been translated into Turkey Turkish. In this study, his life, art and his novels translated into Turkey Turkish are discussed in the context of structure and theme.

The study generally consists of three parts. In the first part, the life and art of the writer are mentioned. In the second part, the author's five novels translated into Turkey Turkish were examined in detail in the context of structure and theme. In the third and last chapter, a general evaluation was made about the author's language and style. The reference is mentioned in two parts; Cengiz Abdullayev reference and general reference. Subsequently, the photographs of the author and the awards he received were included in the appendix section.

KEYWORDS: Cengiz Abdullayev, Azerbaijani literature, detective novel, structure and theme, reality.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada bana yol gösteren, kendimi daha iyi tanımama, hayata ve eserlere daha geniş açıyla bakmama vesile olan değerli danışmanım Prof. Dr. Orhan SÖYLEMEZ'e teşekkürü borç biliyorum.

Çalışmam sürecinde bana manevi desteklerde bulunan Selalmaz Yatılı Bölge Ortaokulu idareci ve öğretmenlerine, değerli öğrencilerime teşekkür ediyorum.

Bu çalışma sürecinde manevi olarak zorlandığım zamanlarda bana desteğini eksik etmeyen kıymetli eşim Meltem ve varlığıyla mutluluk kaynağım olan oğlum Bilgehan'a sevgilerimi sunuyorum.

MİKAİL BALCI
Kastamonu, 2021

ÖNSÖZ

İlk modern roman 17. yüzyılın başlarında Cervantes tarafından kaleme alınmıştır. Polisiye romanın tarih sahnesine çıkışı ise 19. yüzyılın ortalarına kadar dayanmaktadır.

Cengiz Abdullayev polisiye roman türünün başarılı örneklerini vermiştir. Bu alanda Azerbaycan edebiyatının dünyaya tanınması açısından oldukça önem arz etmektedir. Halen yaşayan yazar 190'dan fazla eser meydana getirmiştir ve yazım hayatına devam etmektedir. Eserleri onlarca dile çevrilmiş, çevrildiği dillerde başarılar yakalamıştır. Yazarın Mavi Melekler, Oktav Timi, Araftan Kurtuluş, Kurtlar Sofrasında ve Zehir Türkiye Türkçesine de aktarılan romanlarıdır.

Bu çalışmanın kapsamını; yazarın hayatı, sanatı, eserleri, Türkiye Türkçesine çevrilmiş eserlerinin yapı ve izlek bağlamında incelenmesi, yazarın dil ve üslubunun genel değerlendirmesi oluşturmaktadır. Cengiz Abdullayev üretken bir yazardır. Kısa bir zaman diliminde başarılı eserler meydana getirmektedir. Eserlerinde dünyayı yakından ilgilendiren konuları gerçeklik prensiplerine uygun olarak ele alır ve yine eserlerinde geçen mekanları ustalıkla betimler. Eserlerin geçtiği coğrafyalara gitmiş, gidip görmediği hiçbir mekanı okurun karşısına çıkarmamıştır. Ülkesinde ve dünyada meydana gelen olaylara, sorunlara duyarlı bir yazardır. Oluşturduğu kahramanlar problemlerle gerçeklik prensiplerine uygun olarak mücadele ederler. Kahramanların olağanüstü nitelikleri olmadan da bir polisiye roman meydana getirilebileceğini tüm dünyaya göstermiştir.

Abdullayev'in eserleri "siyasi polisiye" türünün örnekleri olarak gösterilebilir. Yazar KGB'yi yakından tanımaktadır ve ülkeler arasındaki problemlere, birçok ülkenin yaşayış ve düşünce biçimine hakimdir. Okura yalnızca bir polisiye roman sunmakla kalmaz bir tarihçi, bir coğrafyacı gözüyle bilgiler verir. Yeri gelir eserlerde kendi varlığını hissettirmekten de kaçınmaz. Kendine has üslubuyla Azerbaycan ve dünya edebiyatının en önemli polisiye roman yazarlarından biri olmayı başarmıştır. Bu çalışmada da bilimsel çalışma yöntemleri kullanılarak onun hayatı, eserleri ve üslubu incelenmiş, çalışmanın sonunda da kaynakça ve eklere yer verilmiştir.

İÇİNDEKİLER

TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET	II
ABSTRACT	III
TEŞEKKÜR	IV
ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR DİZİNİ	IX
GİRİŞ	1
1. CENGİZ ABDULLAYEV'İN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ	3
1.1. Hayatı.....	3
1.1.1. Doğumu, Çocukluğu, Gençliği ve Ailesi	3
1.1.2. Meslek Hayatı	5
1.1.3. Siyasi Hayatı	8
1.2. Sanatı.....	10
2. ROMANLARINDA YAPI VE İZLEK	16
2.1. MAVİ MELEKLER (Uyuşturucu Çemberinde İnterpol ve KGB).....	16
2.1.1. Romanın Kimliği.....	16
2.1.2. İsimden İçeriğe.....	16
2.1.3. Olay Örgüsü	16
2.1.4. Bakış Açısı ve Anlatıcı	21
2.1.5. Zaman	28
2.1.6. Mekan	36
2.1.6.1. Çevresel Mekanlar	36
2.1.6.2. Algısal Mekanlar.....	37
2.1.6.2.1. Kapalı/Dar ve Labirentleşen Mekanlar	37
2.1.6.2.2. Açık/Geniş Mekanlar	44
2.1.7. Şahıs Kadrosu	46
2.1.7.1. Başkişi.....	46
2.1.7.2. Norm Karakter	48
2.1.7.3. Kart Karakter.....	51
2.1.7.4. Fon Karakter	54
2.1.8. İzleksel Kurgu	55
2.1.8.1. Yeni Kimlik.....	56
2.1.8.2. Aşk	59
2.1.8.3. İntikam	61
2.1.8.4. Kaçınılmaz Gerçek: Ölüm.....	62

2.1.9.	Çıkarım	65
2.2.	ARAFTAN KURTULUŞ (Bir KGB 'linin Gerçek Yaşam Öyküsü).....	66
2.2.1.	Romanın Kimliği.....	66
2.2.2.	İsimden İçeriğe.....	66
2.2.3.	Olay Örgüsü	66
2.2.4.	Bakış Açısı ve Anlatıcı	69
2.2.5.	Zaman	73
2.2.6.	Mekan	75
2.2.6.1.	Çevresel Mekanlar	75
2.2.6.2.	Algısal Mekanlar	76
2.2.6.2.1.	Kapalı/Dar ve Labirentleşen Mekanlar	76
2.2.6.2.2.	Açık/Geniş Mekanlar	79
2.2.7.	Şahıs Kadrosu	81
2.2.7.1.	Başkişi.....	81
2.2.7.2.	Norm Karakter	82
2.2.7.3.	Kart Karakter.....	84
2.2.7.4.	Fon Karakter	86
2.2.8.	İzleksel Kurgu	88
2.2.8.1.	Aşk	88
2.2.8.2.	Yeni Kimlik.....	90
2.2.8.3.	Yabancılaşma	92
2.2.9.	Çıkarım	93
2.3.	KURTLAR SOFRASINDA (Bir KGB'linin Gerçek Yaşam Öyküsü “Araftan Kurtuluş II”.....	95
2.3.1.	Romanın Kimliği.....	95
2.3.2.	İsimden İçeriğe.....	95
2.3.3.	Olay Örgüsü	96
2.3.4.	Bakış Açısı ve Anlatıcı	100
2.3.5.	Zaman	104
2.3.6.	Mekan	107
2.3.6.1.	Çevresel Mekanlar	107
2.3.6.2.	Algısal Mekanlar	107
2.3.6.2.1.	Kapalı/Dar ve Labirentleşen Mekanlar	107
2.3.6.2.2.	Açık/Geniş Mekanlar	110
2.3.7.	Şahıs Kadrosu	112
2.3.7.1.	Başkişi.....	112

2.3.7.2.	Norm Karakter	114
2.3.7.3.	Kart Karakter.....	115
2.3.7.4.	Fon Karakter	119
2.3.8.	İzleksel Kurgu	120
2.3.8.1.	Aşk	120
2.3.8.2.	Ayrılık	121
2.3.8.3.	Değişen Dünyada Değişen Değerler	123
2.3.8.4.	İntihar	124
2.3.9.	Çıkarım	127
2.4.	ZEHİR (Ortadoğu Menşeli Bir Terör Eyleminin Anatomisi).....	129
2.4.1.	Romanın Kimliği.....	129
2.4.2.	İsimden İçeriğe.....	129
2.4.3.	Olay Örgüsü	130
2.4.4.	Bakış Açısı ve Anlatıcı	134
2.4.5.	Zaman	138
2.4.6.	Mekan	140
2.4.6.1.	Çevresel Mekanlar	140
2.4.6.2.	Algısal Mekanlar.....	140
2.4.6.2.1.	Kapalı/Dar ve Labirentleşen Mekanlar	140
2.4.6.2.2.	Açık/Geniş Mekanlar	144
2.4.7.	Şahıs Kadrosu	145
2.4.7.1.	Başkişi.....	145
2.4.7.2.	Norm Karakter	148
2.4.7.3.	Kart Karakter.....	150
2.4.7.4.	Fon Karakter	152
2.4.8.	İzleksel Kurgu	153
2.4.8.1.	Ölüm	153
2.4.8.2.	Yalnızlık.....	155
2.4.8.3.	Aşk	157
2.4.8.4.	Çıkar İlişkileri/Rüşvet	158
2.4.9.	Çıkarım	160
2.5.	OKTAV TİMİ.....	162
2.5.1.	Romanın Kimliği.....	162
2.5.2.	İsimden İçeriğe.....	162
2.5.3.	Olay Örgüsü	163
2.5.5.	Zaman	169

2.5.6.	Mekan	170
2.5.6.1.	Çevresel Mekanlar	170
2.5.6.2.	Algısal Mekanlar	170
2.5.6.2.1.	Kapalı/Dar ve Labirentleşen Mekanlar	170
2.5.6.2.2.	Açık/Geniş Mekanlar	172
2.5.7.	Şahıs Kadrosu	174
2.5.7.1.	Başkişi	174
2.5.7.2.	Norm Karakter	175
2.5.7.3.	Kart Karakter	178
2.5.7.4.	Fon Karakter	183
2.5.8.	İzleksel Kurgu	183
2.5.8.1.	Aşk	183
2.5.8.2.	Değişim	185
2.5.8.3.	Rüşvet	186
2.5.8.4.	Kaçınılmaz Ölüm	188
2.5.9.	Çıkarım	189
3.	BÖLÜM: CENGİZ ABDULLAYEV ROMANLARINDA DİL VE	
ÜSLUP		190
3.1.	Romanlarda Anlatım Teknikleri	190
3.2.	Romanlarda Anlatım Biçimleri	191
3.3.	Cengiz Abdullayev'in Dil ve Üslubu Hakkında Genel Değerlendirme	193
KAYNAKÇA		197
1.	Cengiz Abdullayev Kaynakçası	197
1.1.	Kitaplar	197
1.1.1.	Cengiz Abdullayev Kitapları (Türkiye Türkçesine Çevrilerek Teze Kaynaklık Edenler)	
1.2.	Cengiz Abdullayev ve Eserleri Üzerine Yapılan Tezler	197
1.2.1.	Türkiye'de Yapılan Tezler	197
1.2.2.	Azerbaycan'da Yapılan Tezler	198
2.	Genel Kaynakça	198
2.1.	Kitaplar	198
2.2.	Makaleler ve Bildiriler	201
2.3.	Tezler	201
2.4.	İnternet Kaynakları	201
EKLER		204

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

A.g.e.	: Adı geçen eser
AK.	: Araftan Kurtuluş
Çev.	: Çeviren
KS.	: Kurtlar Sofrasında
MM.	: Mavi Melekler
OT.	: Oktav Timi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd.	: Ve diğerleri
Yay.	: Yayınları
Z.	: Zehir

GİRİŞ

Batılı anlamda romanın ortaya çıkışının ardından romanın bilinen akışının tersine bir kurguyla işleyen polisiye roman türü ortaya çıkar. Önce bir eylem gerçekleşir ve o eylemin gerçekleşme nedeni, gerçekleştiren kişinin bulunması, var olan problemin çözülmesi polisiye romanın akış çerçevesini oluşturur.

Polisiye roman okura birçok yönden katkı sağlar. Şamil Sadıq *Dedektif romanları ayrıca insan hayatında sıkça karşılaştığımız gizemleri nasıl çözeceğimizi gösterir ve öğretir. Öte yandan mantıksal düşüncenin gelişmesine de katkıda bulunur* (Sadıq, 2014: 8), der. Polisiye edebiyat ortaya çıktığından beri dünyada büyük eleştirilere yol açmıştır. Onu hafif edebiyat olarak görenler ve kabul etmeyenler her dönemde olmuştur. Tüm eleştirilere rağmen polisiye edebiyatın savunucuları da oldukça fazladır. *Modernitenin gerekliliklerinden biri de "halk için sanat" ilkesidir. Durum böyleyse, yazarın sevilen, okunan eserlerinin yeni yayınlanmasını hevesle bekleyen bir okuyucu kitlesinin olduğu bir durumda, edebiyat eleştirisi adına bu tür eserleri görmezden gelmek ve dışlamak bir hatadır* (Sadıq, 2014: 8). Tüm bu durumlarla polisiye roman hızla gelişim göstermiş ve tüm dünyaya yayılmıştır. *Suç edebiyatı, türün en büyük şemsiyesini oluşturmaktadır* (Şahin, Öztürk vd. 2013:7). Eserleri genel itibariye bir suç unsuru, suçlular ve o suçun çözümü için mücadele edenler oluşturmaktadır. Polisiye romanda kurgu geleneksel romana göre okura çok farklı bir başlangıç sunar. Önce suç unsuru gerçekleşir akabinde o suçu çözmek adına yapılan çalışmalar yer alır. Azerbaycan’da polisiye türünün genel itibariyle ele alınması 20. yüzyılın ortalarını bulur. *Her durumda, dedektiflik romanları edebiyatın en gelişmiş dallarından biridir. Azerbaycan edebiyatında yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren ele alındığı doğrudur* (Əbilov, 2021).

Azerbaycan edebiyatındaki dedektifin kurucusu, işlenen suçları ve bu suçların keşfini yansıtan "Kıyı Harekatı", "Elmas Madde", "Kara Volga", "Şehir Uyuduğunda" romanlarının yazarı Jamshid Amirov'dur (Şərifova, 2017). Cemşit Amirov’u Ekber Şahov, Zakhar Abramov, Anar, Rüstam İbrahimbayov ve Çingiz Alakberzadeh takip eder. Cemşit Amirov ile polisiyeye giriş yapan Çağdaş Azerbaycan edebiyatı o zamandan itibaren polisiye alanında gelişmeye başlar. Yazarları *Cengiz Abdullayev, E. Akhundova, I. Necefov, Avukat Şukurov, Eldaniz Amirov, Anvar Seyidov, Elçin Ayyubov, Elkhan Elatlı, C. Alakbarzade, Müşfiq Zeynalov ve İ. Qarayev* (Şərifova,

2017) takip eder. *Çağdaş Azerbaycan edebiyatında, gerçekçi dedektif hikayeleri esas olarak suçun veya suçun iç faktörlerinin keşfine adanmıştır* (Şerifova, 2017). Azerbaycan’da polisiye romanın ele alınış şeklinin dünyaya göre birtakım farklılıklar arz ettiği de görülür.

Cengiz Abdullayev özelinde Azerbaycan edebiyatı genelindeyse dünya edebiyatında polisiye roman türüne büyük katkılar sağlamıştır. Onun polisiye romanları geniş bir coğrafyada geçmeleri, küresel konuları ele almaları, belgelerden yola çıkmaları ve gerçeklik algısıyla var olan polisiye romanların aksine farklı olarak nitelendirilebilecek polisiye romanlardır. Eserlerini “siyasi polisiye” olarak adlandırmak doğru olacaktır. Onun romanlarına Azerbaycan’da polisiyenin dünyaya açılan kapısı olarak bakmak yanlış olmaz. Zira Azerbaycan’da polisiye roman yazarları arasında oldukça başarılı olanlar da vardır ancak eserleri Cengiz Abdullayev kadar fazla dile çevrilen, dünyanın altı kıtasına yayılan ve milyonlarca okunan yazar yoktur. Kendisi de Azerbaycan’da başarılı polisiye yazarlar olduğunu ifade eder ancak siyasi polisiye ile küresel çapta ilgilenen ve adını bu şekilde duyuran yegane yazar kendisidir.

Cengiz Abdullayev dünyaca ünlü bir yazar olmasına ve milyonlarca okuru olmasına karşın Türkiye’de yalnızca beş eseri basılmış ve bunlar da ilk baskıyı geçmemiştir. Tezin çıkış noktalarından birini de bu durum oluşturmaktadır. Böylesine başarılı bir yazarın ve eserlerinin tanınması ve daha çok okunması amaçlanmaktadır.

1. CENGİZ ABDULLAYEV'İN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

1.1.Hayati

1.1.1. Doğumu, Çocukluğu, Gençliği ve Ailesi

Cengiz Abdullayev, 7 Nisan 1959 tarihinde Bakü'de dünyaya gelmiştir. Ailede iki kardeşin büyüğüdür. Entelektüel bir ailesi vardır. Gelişiminde kuşkusuz ailesinin payı vardır. Kendisi de bu durumu ifade eder. *Her şey aileyle başlar. Annem tarih profesörüydü ve yaklaşık 30 yıl rektör olarak çalıştı. Aynı zamanda sendika başkanıydı ve Merkez Komitesinde çalıştı. Babam da yüksek pozisyonlarda çalıştı. Azerbaycan Barosu Başkanlığı Nahcivan şehrinin savcılığını yaptı* (Mikayıloğlu; Əkbərov, 2010). Abdullayev kütüphanede vakit geçirmeyi sever ve çocukluğundan itibaren kitaplar okur. Hayatının büyük bölümünün kitaplarla geçeceğinin göstergesidir o yıllar. Cengiz Abdullayev 1976 yılında Bakü'de 189 numaralı şehir okulundan mezun olur. Azerbaycan Devlet Üniversitesi Hukuk Fakültesinde eğitim alır. Bir hukuk doktoru ve başarılı bir yazar olur. *Uluslararası saldırganlık sorunu üzerine tezini savundu ve hukuk alanında doktora derecesi aldı (1988)* (Mikayıloğlu; Əkbərov, 2010). Krakov Üniversitesinde fahri profesördür. Tarihe olan ilgisini büyük oranda eserlerine yansıtır. Yine eserlerinde yazarın hukuk bilgisini görmek mümkündür. Ailesinden aldığı temellerin üzerine koydukları onu oldukça başarılı yapmıştır. *Babam bir savcıydı. Bakü'nün ilk sekreteri ve ardından birkaç yıl Azerbaycan Barosu Başkanlığı yaptı. Daha sonra Merkez Komitede 30 yıldan fazla çalıştı. Elbette evimizde büyük bir kütüphanemiz vardı* (Novruzova, 2014). Yazarın mesleğindeki en büyük destekçisi de yine ailesi olur: *İlk okuyucularım babam ve annemdi. Babam avukat olduğu için sadece baba ve oğul değil aynı zamanda arkadaşlık* (Novruzova, 2014). Bundan şu yorumu çıkarmamak gerekir: Başarılı, varlıklı bir ailede doğmuş, o yüzden bu kadar başarılı... Cengiz Abdullayev ailesinden aldığı bilgi mirasının üzerine koymayı başarır ve çocuklarına da oldukça zengin bir bilgi mirası bırakır. Onlar da Cengiz Abdullayev gibi bu mirası değerlendirmiş ve kendilerini başarılı bir şekilde yetiştirmişlerdir.

Cengiz Abdullayev ailesinden aldıklarını, belki daha da fazlasını çocuklarına taşımaktadır. Oğlu Amerika'da kızı Londra'da eğitim görmüştür ve kariyerlerine başarılı bir şekilde devam ederler. *Öte yandan, kızımın Fransızca Maupassant,*

İngilizce Bernard Shaw ve Rusça Dostoevski okumasından gurur duyuyorum (Novruzova, 2014). Yazar ailesinin de kendisi gibi olmasından mutluluk duyar. Çocuklarının da Azerbaycan Türkçesini etkili bir şekilde öğrenmelerini istemektedir. Ama oğlunun ya da kızının kendisi gibi bir yazar olmasını istemez. *Çocuklarımın yazar olmasını istemek en büyük lanet olur. Yazmaktan daha zor bir meslek yoktur. Kesilsem ya da öldürülsem bile oğlumun ya da kızımın yazar olmasını istemem* (Mikayıloğlu; Əkbərov, 2010), der ve 27 saat aralıksız masaya oturduğu günler oldu. *Tuvalere gittim, ekmek yedim ve 5 dakika sonra geldim. Çocuklarıma bu kadar zalim bir hayat dilememi ister misin*, diyerek destekler cümlelerini. Bundan yazarın yazmayı sevmediği bir şey olarak yaptığı ya da gördüğü anlaşılmamalı. Cengiz Abdullayev kendini geliştirmiş bir karakterdir ve yazarlık dışında uğraştığı veya uğraşabileceği birçok meslek vardır. Ancak o yazmaya tutkuludur. O kadar tutkuludur ki kitaplarını çocukları gibi görür. Yazmayı bir meslek değil bir sanat olarak görür. *Yazmak, resim yapmak, beste yapmak meslek değildir. Doğru, bu yetenek, sıkı çalışma ama meslek değil. Kızıma bir mesleği olması gerektiğini söyledim* (Mikayıloğlu; Əkbərov, 2010).

Yazarın eşiyle de uzun yıllar süren bir birlikteliği vardır. Aynı binada otururken tanışmışlar ve genç yaşta evlenmişlerdir. Babaları arkadaşdır. Anar Rızayev bu konuda, *güzel eşi Züleyha ve Cengiz'in çok küçüklüklerinden beri romantik bir ilişkisi var. Neredeyse aynı sokak kapısına sahip bir binada yaşıyorlardı. Komşuluk ilişkileri büyük duygularla sonuçlandı. Ve bildiğimiz gibi güzel çocuklar gerçek aşktan doğarlar* (Rızayev, 2009: 5), diyerek Cengiz Abdullayev ve eşinin birlikteliğini ifade etmiştir. Yazar bu durumu bir röportajında şu şekilde dile getirir: *Aynı binada yaşıyorduk. O 7. katta yaşadı, ben 3. katta yaşadım. Merkez Komite binası vardı.. Kızın babası ve babam çok yüksek bir pozisyonda çalıştı. O sırada annem Merkez Komitede, babası da Bakanlar Kurulunda çalışıyordu* (Mikayıloğlu; Əkbərov, 2010). Ardından bir yazarla evli olmanın zor olduğunu ve bu zorluğun kendisinin evde uzun süreler çalışmasından ileri geldiğini öne sürer yazar.

Yazarın babası 81, annesi 87 yaşında hayata gözlerini yummuştur. *Neyi değiştirmek istediğimi defalarca sordular. İki günden başka bir şey söylemedim. Babam 81 yaşında, annem 87 yaşında öldü. Onların öldükleri günleri değiştirmek isterdim.* (Sarabi, 2019). Aile değerlerine büyük önem verir. *Ebeveynlere saygısızlık cinayetten*

daha ciddidir (Sarabi, 2019), der ve koşulsuz sevgi gösterilmesi gerektiğine inanır. Arkadaşı Anar Rızayev onun bu yönünden şöyle bahseder. *Cengiz, sadık bir ailenin başıdır. Ailesine ne kadar değer verdiğini, babasının hatırasının onun için ne kadar değerli olduğunu, annesine ne kadar değer verdiğini biliyorum* (Rızayev, 2009: 5). Abdullayev eserlerinde de bu düşüncelerini yansıtmaktan çekinmez. Kahramanlar gerek ailelerine saygı ve özlem gerekse çocuklarına büyük sevgi duyuyorlardır. Hatta çocuğundan ve sevdiği kadından vatanı uğruna ayrı düşen bir kahramanın intihar ederek yaşamına son verdiği dahi görülür. (Yapı ve izlek bölümünde Amir Karayev karakterinin incelemesi detaylı olarak yapılmıştır.)

Yazarın çocukluğu eserlerinin oluşması açısından onda izler bırakmıştır. *Kardeşim ve ben mahalleye her çıktığımızda, bizden bir veya iki yaş büyük bir çocuk bizi dövmeğe başlardı. Sebebini anlamadık. O andan itibaren bir alçakla barışmanın, onunla zorla konuşmanın ve adalet için savaşmanın imkansız olduğunu anladım* (Sarabi, 2019), diyen yazar oluşturmuş olduğu eserlerde bu düşüncesine uygun hareket eder. Çocuklukta kritik dönemler vardır ve o dönemde hafızada kalan izler hayatın geri kalanını, karakterin oluşmasını büyük oranda etkiler. Yazar için de hafızasında halen tazeliğini korumaktadır anlattığı anı.

1.1.2. Meslek Hayatı

Cengiz Abdullayev ilk kitabı olan Mavi Melekler'i 1988 yılında yayınlamıştır. Kitap üç yıl boyunca yasaklanır sonrasında basılmasına izin verilir. Abdullayev'in bu kitabı çok geniş bir coğrafyada geçer ve ona başarıyı getiren ve birçok dünya diline çevrilen kitaplar arasında gösterilebilir. Fakat ona asıl ününü getiren, dünyada çok sevilen "Drongo" karakteridir.

Cengiz Abdullayev Azerbaycan edebiyat tarihinin "Halk Yazarı" unvanını alan en genç yazardır. Bu unvanını 46 yaşında almıştır. *Azerbaycan edebiyat tarihinin en genç halk yazarı, 46 yaşında ilk Halk Yazarı (oğlunu Halk Yazarı olarak gören tek baba Chingiz'in babasıydı)* (URL-1, 2010).

Cengiz Abdullayev yazar olmasının yanısıra bir hukuk doktorudur. Senarist ve yayıncıdır, Neftçi Futbol Kulübü'nün de teftiş kurulu başkanıdır. Ayrıca KGB, MVD'de de idari organlarda görev almıştır. *İdari organların küratörüydüm - KGB, MVD. Merkez Komiteye gitmem gerekiyordu. Ancak Anar'ın izniyle Yazarlar*

Birliği'ne sekreter olarak gönderildim. Yazarlar Birliği sekreterliği o zamanlar çok önemli bir görevdi ve Merkez Komite Bürosu bunu onaylamak zorundaydı. Yazarlar Birliği'nde çalışmaya başladım (Mikayıloğlu; Өkbərov, 2010). Onun siyasi polisiye romanlardaki başarısının ardında kuşkusuz bir zamanlar uğraştığı mesleğin payı çok büyüktür. KGB'yi yakından tanıma fırsatı bulur, orada edindiklerini eserlerinde başarıyla uygular. Hatta eserleri bir dönemde KGB'nin sırlarını açığa vurduğu gerekçesiyle yasaklanır. Onun gerçeklik algısını, dünyaya bakış açısındaki derinliği ve kahramanlarındaki gerçek boyutu kendi hayatına bağlamak yanlış olmaz. Hatta Drongo isimli ünlü kahramanının Cengiz Abdullayev'in hayatından izler taşıdığı düşünülür. Hayli benzerlikler vardır. Cengiz Abdullayev *yapamadığım şeyleri eserlerimin kahramanına verdim* (Mikayıloğlu; Өkbərov, 2010), der. Drongo eserlerde KGB mensubu bir ajan ya da bağımsız analitik eksper gibi karakterlerle okurun karşısına çıkar. Eserlerinin hayatından izler taşıdığına arkadaşı Anar Rızayev de değinir. *Cengiz'in çok güçlü hayal gücünün kaynağı sadece kitapları değil, aynı zamanda hayal edilemez gerçek hayatı, kişisel biyografisidir* (Rızayev, 2009: 5). Kahramanın eserlerdeki ortak yanı dünya üzerindeki kötülüklerle, kötü karakterlerle mücadele etmesidir. Cengiz Abdullayev'in içinde yer alan kötülöklere karşı mücadelenin dışavurmuş halidir Drongo. Belki de bu nedenle bu kahraman dünya üzerinde çok sevilmiş, başarılı bir ajan olarak yer edinmiştir.

Yazmak yazar için günün belli bölümlerinde yapılan bir işten çok daha fazlasıdır. Üretkendir ve aktif olarak dinlenir yazar. *Arkana yaslanıp hiçbir şey yapmamak mı? Ben öyle dinlenmiyorum* (Mikayıloğlu; Өkbərov, 2010), der bir röportajında. Okumayı, yazmayı, değişik ölkeler gezmeyi seven bir yazardır. Gittiği her yerde yazmaya dair düşünceler birikir içerisinde. Gezmeyi tatil olarak görmez, onun için bir öğrenme, öğretme kaynağıdır farklı ölkeleri gezmek. Böylece birçok ölkede gezmiş, gezdiği ölkeleri eserlerinde mekan olarak kullanmıştır. Mekanlarının gerçekçiliği buna dayanır ve mekan betimlemelerini okuyan okurlar o havayı soluduklarını hissederler. Dünyanın yalnızca fiziksel görüntüsünü almaz bu gezilerinde, değişik kültürler hakkında bilgiler edinir, insanları tanır, düşünce yapılarını bilir. Tüm bunlar onun eserlerinin gerçekçiliğine katkı sağlar. Çok gezen ile çok okuyanın buluştuğu bir kaynaktır Cengiz Abdullayev.

Yazar bir hukukçudur. Ailesinde de geçmiş dönemlerde hukukla ilgili çok fazla kişi olmuştur. *Ama büyük büyükbabam, büyükbabam, babam, amcam, kardeşim bu mesleğin sahibi oldu. Çocuklarım da avukat* (Sarabi, 2019). Ancak polisiye romanlar yazabilmek için bunun zorunlu olmadığını düşünür ve insanın sevdiği işi yapması gerektiğini savunur. Konfüçyüs'ün bir sözü vardır: Sevdiğiniz işi yaparsanız, bir gün bile çalışmış sayılmazsınız. Cengiz Abdullayev de bir gün içerisinde saatlerce yazmış ancak sevdiği işi yapmasından kaynaklı olarak yazmaya bıkmadan usanmadan devam etmiştir. Onun için bir aşktır yazmak! Maddi ve manevi diğer tüm nedenler geridedir. Küçükken babasını para kazanamasan da yazar mıydın diye sorduğunda *aşk olmadan kazanılan para tatlı değildir*, der. Şu an parasını aşkla, yazılarıyla, çocuklarım dediği eserleriyle kazanmaktadır. *Azerbaycan'da 20 yıldır hiçbir kitabım için para almadım. Yazarlar Birliğinden hiç maaş almadım. Maaşı buradaki insanlara dağıtıyorum* (Hüseyn, 2013), diyerek maddiyata önem vermediğini, kendisi için önemli olan bazı değerler için para almadığını vurgular. *Karabağ işgalden dönene kadar kitaplarınızdan telif ücreti almayacağınızı söylediniz. Bunu söylediğini hatırlıyor musun? - Evet, bunu 1991'de söyledim* (Novruzova, 2014), cümlesinden de anlaşılacağı üzere ülkesine büyük kıymet verir ve bunu ifade eder. Azerbaycan'da yayınlanan kitaplarının telif hakkını da Karabağ halkına bırakmıştır. Gerçek yazarın insanların temsilcisi olduğunu düşünür ve insanı bu süreçte temsil eder. *Tüm paramı işimden, kitaplarımdan ve filmlerimden kazanıyorum. Başka hiçbir şeyim yok. Şimdi, hayatım boyunca çalışmazsam, kanepede uyursam aç kalmam. Bu benim kaderim, son 25 yıldır böyle yaşadım* (Novruzova, 2014). Son cümle oldukça önemlidir. Eğer para için yazmış olsaydı belli bir doyuma ulaştığında yazmayı bırakırdı ancak o çocuklarım dediği kitaplardan ve yazmaktan ayrılmaz.

Yazarın yazarlık serüveni de çeşitli aşamalardan geçmiştir. Hatta ilk eserlerini yayınladığında eleştiriler de almıştır. *İlk kitaplarım Rusya'da yayınlandığında gidip koyunlarımı otlatmamı söyleyen bir mesaj gönderdiler* (Sarabi, 2019). Aynı konuşmanın devamında Rusya büyükelçisiyle yaptığı görüşmede şu anda Rusya'da kitaplarının satılmadığı hiçbir şehir olmadığını söyler. Kendisini kanıtlamış bir yazardır. Eleştiriler karşısında yılmak yerine yazmayı seçer ve eleştirilere en etkili cevabı bu şekilde verir.

Cengiz Abdullayev psikoloji ile de yakından ilgilidir. Bu yönü onun eserlerindeki kahramanlarının psikolojilerini iyi bir şekilde yansıtmaya olanak sağlamıştır. Bu vesileyle onun eserlerini okuyan okur; kahramanı daha iyi tanıma, onun psikolojisi ile kendi psikolojisini özdeşleştirme yapar ve kendisini kahramana daha yakın hisseder. Bu yönü yapaylıktan ve aşırı mükemmellikten kurtarır kahramanlarını. İçimizdeki kişi, bizim uğraştığımız sorunlarla da uğraşan kahramanlar haline getirir.

1.1.3. Siyasi Hayatı

Yazar yaşadığı süre boyunca Komünist Partiye sadık kalmıştır. *Chingiz Abdullayev her zaman bir partiye - Komünist Parti'ye sadık kaldı ve parti biletini atmadı, solcu, paranın her şeyi çözmediğine ve dünyada sosyal adaletin tesis edildiğine inanıyor* (URL-1, 2010). Yazar, komünizme gerçekten inandınız mı sorusuna inandığını ve çeşitli organlarında çalıştığını söyleyerek cevap verir.

Siyasi görüşünü net olarak ortaya koymuştur. Bu bir fanatizm değildir, desteklediği tarafın doğrularını da yanlışlarını da görür. Bir yazarın görüşlerinin nasıl olması gerektiğine değin görüşlerini dile getirir. *Ben solcuyum. Komünistlerin pek çok şeyine katılmadığım doğru ama bence toplum daha sosyal ve adil, insanlara daha çok yardımcı oldu. Anar'ın benim hakkımda bir sözü var. Sosyalist görüşlü kapitalist yazar... Toplumda sosyal adaletin olması gerektiğini düşünüyorum. Bence gerçek bir yazar solcu olmalıdır* (Səfəroğlu; Ağamalıoğlu, 2012).

Yazarın siyasi hayatı ne olursa olsun verdiği mücadele evrensel doğrulardan yana olmuştur. Halkını küçük düşürme gibi bir niyeti hiç olmamıştır. Halkını küçük düşürenin kendisini de küçük düşüreceğini düşünür. Birçok kez Azerbaycanlı olduğunu, bundan gurur duyduğunu ifade eder.. Eserlerinde içinde yaşadığı coğrafyadaki olumsuzlukları, eksik yönleri de dile getirmiştir ancak burada yazarın amacı bu yanlışların düzeltilmesi, eksik kalan yerlerin tamamlanmasıdır. *Asıl amacım insanları caydırmak, Azerbaycan'ı soğutmak değil, sevmek, onlar için mücadele çağrısı yapmak, diyen Abdullayev, Komünist Parti Karabağ ilçe komitesi teşkilat dairesi müdürü, siyasi-eğitim kabinesi başkanı olarak çalıştı. Şubat 1989'dan itibaren Azerbaycan Yazarlar Birliği'nin sekreterliğini yaptı* (URL-2, 2021). Yazarın eserlerinde de SSCB'nin son dönemlerinde uyguladığı politikaları yakından takip etmek ve hatta eleştirel gözle bakmak mümkündür. Komünizmin benimsendiği

yıllarda ona uygun olarak hareket edenler ödüllendirilmiş, madalyalar verilmiştir ancak SSCB'nin çöküş sürecine girmesinin ve dağılmasının ardından benimsenen politika da değişmiş komünizmi benimseyenler görüşlerini değiştirmişler ya da değiştirmek zorunda kalmışlar, değiştirmeyenlere ise hain gözüyle bakılmaya başlanmıştır. Cengiz Abdullayev Araftan Kurtuluş ve onun devamı olan Kurtlar Sofrasında romanlarında bu durumu kahramanının üzerinden ele alır. Amerika'ya Sovyet ajanı olarak giden Amir Karayev döndüğünde bambaşka bir ülke bulur karşısında. Hitap şekilleri olan “yoldaş” bile suç görülmeye başlanmıştır. “SSCB Kahramanı” unvanı olan Amir Karayev'in bu unvanı bile bir tehlike unsuru olmuştur. Dönemin değişmesiye bir zamanların şeref kaynağı olan durumlar suç haline gelmişlerdir.

Abdullayev'in derdi gördüğü yanlışları eserlerinde ele alarak gün yüzüne çıkarmak ve değişmelerini sağlamaktır. Rüşvet ve yolsuzluğun bir kurumu sarması, devletin işleyen mekanizmalarındaki aksaklıklar eserlerinde alt konular olmuştur. *Hiç rüşvet almadım. Nasıl olduğunu bilmiyorum. Muhtemelen daha da öğrenmeyeceğim* (Səfəroğlu; Ağamalıoğlu, 2012) diyerek bu konudaki düşüncelerini net olarak ortaya koyar. Onun derdi kişiler değil, var olan yanlışların saptanmasıdır. *Schopenhauer iyi bir vicdanın iyi bir şöhretten fazla şey ifade ettiğini söyler* (Yalom, 2008: 104). Bu saptamayı eserlerinde kahramanlar üzerinden gösterir ve kendisi de o dönemin problemleriyle ilgili bilgiler verir.

Cengiz Abdullayev başarılarından dolayı birçok ödüle layık görülmüştür:

Azerbaycan Cumhuriyeti Halk Yazarı - 12 Temmuz 2005;

Kızıl Bayrak İşçi Nişanı;

Şan Nişanı - 7 Nisan 2009;

Dostluk Nişanı (Rusya) - 19 Mayıs 2020 (URL-2, 2021).

Kasım 2014'ten itibaren İnterpol'ün fahri elçisidir. Aldığı ödüller verilenlerle sınırlı değildir. Cengiz Abdullayev'e göre Halk Yazarı unvanı Nobel ödülünden daha değerlidir. Yine de Nobel ödülünü kendisinin ya da Azerbaycan'dan bir yazarın almasını istediğini dile getirir. *16 onur ödülüm var. Halk Yazarı unvanını aldıktan sonra asılsız suçlamalardan korunmuştum. Açıkçası, bir yazar alçakgönüllü olamaz.*

Evet, Nobel ödülünü istiyorum, çok istiyorum. Sadece kendimin değil, Azerbaycan'dan herhangi bir yazarın bu ödülü almasını isterim (URL-3, 2013).

En büyük dileğinin Karabağ'ın kurtuluşu olduğunu her fırsatta ifade eden yazarın en büyük dileği vatanında bir bölgenin bağımsız olmasıdır.

1.2.Sanati

Benim için gerçeklikten daha fantastik ne olabilir ki?

(Dostoyevski)

Cengiz Abdullayev oldukça üretken bir yazardır ve yayınlanmış olan 190'ın üzerinde kitabı vardır. Halen de yazın hayatına devam eder. Kendisi 2017 yılında verdiği bir röportajında, *Şimdiye kadar 197 kitap yayınladım. Dünyanın 31 diline çevrildim* (URL-3, 2017), der. 2019'daki bir röportajında ise *bakın, bugün kitaplarım 32 dile çevrildi. 30 milyondan fazla okuyucum var* (Sarabi, 2019). Yazarın kitapları, senaryolaşan eserleri, çevrildiği diller artmaktadır. Bu nedenle takip etmek oldukça zordur. Buradan da ne denli üretken bir yazar olduğu çıkarımında bulunulabilir.

Yazar kendisini birçok yönde geliştirir. Bu avantajını kullanarak nitelikli eserler meydana getirmeyi başarır. Eserlerine bakıldığında bir tarihçi, bir coğrafyacı, bir hukukçu, gezgin eli değmiş eserler olduğu görülür. Geniş bir coğrafyada geçmektedir eserleri ve kendisi eserlerinde anlattığı tüm mekanlara gitmiştir. *Tarif ettiğim tüm yerlere gittim. İsimlerini açıklamayacağım, okurlarım olan çok ünlü birkaç kişi, eserlerimde anlattığım yerleri gezdikten sonra, yazdığım gibi hepsini kendi gözleriyle gördüklerini söylediler* (URL-3, 2017). Kendisi görmediği hiçbir mekanı okurunun karşısına çıkarmaz. Eserlerine çok yönlü bakmayı başarabilmiş bir yazardır. Bir mekanı tarihiyle, doğal güzellikleriyle, stratejik konumuyla, nüfusuyla, turistik değerleri ve edebiyatıyla okurun karşısına çıkarmayı başarır. Onun eserleri kuru bir polisiye olmaktan ibaret değildir. Okur eserleri okuduğunda kendini o coğrafyaya gitmiş gibi hisseder, o havayı kahramanlarla birlikte solur. Gerçekliği kendisine ilke edinmiş bir yazardır. Kitaplarında her zaman gerçekleri yazmaya çalıştığını ifade eder. Birçok polisiye roman ve polisiye filmde olan “süper – ajan” algısını yıkmıştır. Romanlarındaki kahramanları günlük hayattan izler taşıyan, gerçekte var olmuş ya da olabilecek nitelikte olan kahramanlardır. Bu durum okura eserlerini sevdiren

nedenlerin başında gelir. Polisiye roman dünyada 19. yüzyılın ortalarına doğru gelişim gösterir ve yayınlanan polisiye romanların çoğunda ajanlar soğuk, duygusuz, üstün nitelikli profesyoneller olarak okurun karşısına çıkar. Ancak Abdullayev'in roman kahramanları gerçek hayatta varolabilecek niteliktedirler. Profesyonellikleri işlerinde kendilerini yetiştirmiş olmalarından ileri gelir. Yine onun romanlarının kurgusu yalnızca suç ve suçu bulma, problemi çözme şeklinde değildir. Aşk, yalnızlık, yabancılaşma gibi konularda da oldukça başarılıdırlar. Hatta eserler polisiye romanlar olarak nitelendirilmese başlı başına bir aşk, bir yalnızlık romanı çıkabilecek durumdadır. Abdullayev gerçekliğin aynasını kahramanlarına da yüklemiştir. Onun kahramanları duygular beslerler, aşık olurlar. Bu aşk sıradan polisiye roman kahramanının beğendiği kadınla yatması şeklinde beliren bir aşk değildir. Hayatında zorluklar yaşamış, kendisini işine veren kadın ya da erkek kahramanların yaşadıkları aşktır. Okur kendisinden bir şeyler bulur onun kahramanlarında, onlarla üzülmür, onlarla sevinir, kahraman öldüğünde kahramanın arkadaşlarıyla birlikte o kahraman için gözyaşı döker.

Yazar romanlarında birçok anlatım biçimi ve anlatım tekniğinden yararlanır. Geriye dönüş ve ileriye sıçrama tekniğini ustaca kullanır. Polisiye roman tarih sahnesine çıkarken geleneksel romanın aksine olay örgüsünün sıradizimsel şekliyle ilerlediği bir türü değildir. Olaylar suç unsuruyla başlar ve bu suç unsurunun bulunmaya çalışması ile devam eder. Geleneksel örgünün tam tersi bir durum olduğu görülür. Yazar hakim bakış açısının olanaklarını oldukça güçlü bir şekilde kullanır, zaman ve mekanlar arasında ustaca geçişler yapar. Yazmakta oldukça başarılı bir yazardır. *Bir gecede yüzden fazla sayfa yazdım. Saatte on sayfa yazabiliyorum ve on saat içinde yüz sayfa teslim edebiliyorum. Sabah saat 9'da yazmaya başladığım ve ertesi gün öğleden sonra saat 2-3'te bıraktığım bir zaman vardı. Bazen günde 130-140 sayfa yazabiliyorum* (URL-3, 2017), der. Anar Rızayev onunla ilgili bir anısında birlikte yaptıkları yolculuk sırasında sürekli olarak yazdığını ifade eder. *Uykusuz ve dinlenmeden yazmak inanılmaz bir özellik ve saygı duyulmaya değer olduğu kadar şaşırtıcı da* (Rızayev, 2009:5).

Cengiz Abdullayev yazılarını büyük oranda Rusça olarak kaleme alır. Rusçayı seçme nedeni dünyada daha fazla insana hitap etme isteğidir. Bu nedenle de uyruğunun sorgulanamayacağını ifade eder. *Herhangi bir dilde yazmak, yazarın uyruğunu*

sorgulatmaz. Öyleyse Nizami bir Fars şairi, Fuzuli İran edebiyatına mı ait? İsmail Bey Gaspıralı Fransızca yazdı, öyleyse Fransız yazar mı desek? Kırgız ve Kazak yazarlar Cengiz Aytmatov ve İlyas Suleymanov Rus yazarlar mı? (URL-3, 2017). Ona göre dünyada edebiyat dilleri vardır ve o dilde yazan yazarlar daha büyük kitlelere hitap ederler. Ancak bundan şu anlaşılmasın ki “Rusça yazan yazarlar başarılı olurlar.” Ya da “Cengiz Abdullayev Rusça yazdığı için başarılı bir yazardır.” Dünyada binlerce belki daha fazla Rusça yazan yazar vardır, hepsi başarılı olabilmişler midir? Cengiz Abdullayev başarılı olmak isteyen yazarın dünyada geçerli beş ana dilden biriyle yazması gerektiğini ifade eder. İngilizce, Rusça, Almanca, Fransızca ve İspanyolca.

Abdullayev’in romanları “siyasi polisiye” olarak isimlendirilebilirler. Birçok eseri dünyanın geniş coğrafyalarında geçer. Küresel siyasi dedektif teriminin dünyada benimsenmesinde önemli rol oynamıştır. Eserlerini oluştururken dünyayı yakından ilgilendiren problemlere değinir. Uyuşturucu üretimi ve satışı, terörizm, silah üretimi, geniş bir coğrafyaya yayılan yolsuzluk eserlerinin konularından bazılarıdır. Anlatımında tarih sahnesinde yer etmiş önemli kişilere de değinir yazar. Eserlerin arka planında tarih sahnesi yer alır. Okur onun romanlarını okurken bir devre şahit olur. Eserlerinde kimi zaman kısa bir dönem anlatılırken kimi zaman geriye dönüş tekniği, tarihte sıçramalar kullanılarak yüzlerce yıl öncesine gidildiği görülür. Cengiz Abdullayev bir entelektüeldir ve dünyada yaşanan problemlere karşı kendi görüşleri vardır. Bu görüşlerini okura hissettirmekten, kimi zaman hissettirmekten daha ötesine geçip romanın içine girmekten geri durmaz. Yanlışlar ve o yanlışlara karşı onların karşısında duran kahramanlar vardır. Küresel problemlerin gerçekçi çözümleri, o problemlerle yapılan gerçekçi mücadeleler eserlerde yer alır. Kendi romanları arasında da göndermeler yapar. Bir romanının kahramanını başka bir romanda kahraman olarak görebiliriz. Kaldığı yerden devam etmektedir. Hatta bazı kahramanları Sharlock Holmes gibi yazarının ününe ulaşmış durumdadır. Drongo karakteri dünyanın birçok yerinde tanınır ve sevilir.

Cengiz Abdullayev eserlerini küresel çapta oluşturur ve yaşanan dönemde bunun bir zorunluluk olduğunu ifade eder. Ona göre yazılan eser dünyanın her yerindeki insanların ilgilisi çekecek, okumak isteyecekleri bir eser olmalıdır.

Eserlerini oluştururken kolluk kuvvetlerinin gizli belgelerinin tutulduğu arşivlerden de yararlanır. Ancak onun başarısını doğrudan buna bağlamak doğru olmaz. Nitekim kendisi de bu duruma açıklama getirir. *Her şey yazarın yeteneğine bağlı. Biri bu fırsatı kullanır, diğeri kullanamaz. Yazar yazabiliyorsa kitabı okunur. Yazamazsa hangi arşivi kullanırsa kullansın 10 kişi bile kitabını okumaz. Okunması için yazmalısın. Bu durum herhangi bir arşive değil, yazar olarak yeteneğine bağlıdır* (Mikayıloğlu; Əkbərov, 2010). Bu belgelerin onun eserlerindeki gerçeklik anlayışına katkı sağladığı söylenebilir. Hatta dünya çapında ün kazanmış dedektiflik romanları düşünüldüğünde içlerinde gerçeklere en yakın yazan yazarın Cengiz Abdullayev olduğu görülür. *Roman tarihten daha doğrudur çünkü kanıtlarla sınırlı değildir* (Forster, 1985:104). Onun eserleri için gerçekliğin kurgusu denilebilir.

Kadınlara ve aşka bakış açısıyla da beğenilen bir yazardır. *Eğer sevmek istiyorsan, önce kendini sevebilmelisin. Bir kadının sana saygı duymasını istiyorsan ona saygı duymalısın* (Sarabi, 2019) der. Eserlerinde kadına inandığı bu bakış açısıyla bakar, onları en gerçekçi halleriyle kaleme alır, yorgunluklarını, kırgınlıklarını paylaşır. Kadın ajanlar da erkek ajanlar kadar başarılıdır eserlerde. Onları polisiye romanlardaki sevişilen figür olmaktan çıkarır inandığı değerler uğruna mücadele eden, zorluklardan yılmayan varlıklar haline getirir. *Kadınlar ve anneler benim için özel bir medeniyettir* (Sarabi, 2019) diyerek kadınlara ne kadar değer verdiğini gösterir. Birçok kadın kahramanı da ajan olsun olmasın annedir veyahut anne adayıdır. Doğu ile Batı'nın sentezini yapar yazar. Her ikisinin de olumlu yönlerinin değerlendirilmesi gerektiğini düşünür. Oluşturduğu kahramanlar evrensel değerlere sahiptirler ve o değerler uğruna mücadele ederler. Vatan ve kadın konusu eserlerinde kahramanların içinde bulundukları durumlarda ön plana çıkar. *Resul Hamzatov'un bir sözü vardır: "Gerçek bir erkek hayatı boyunca iki varlık için savaşmalıdır: vatan ve kadın."* (Sarabi, 2019). Onun kahramanlarında da savaş bu iki varlığı korumak adınadır. Bu kadın sevdikleri bir kadın, görevlerinde ona eşlik eden bir kadın olabilir. Aynı röportajında kadın yeryüzündeki Tanrı'nın gölgesidir. Çok mucizevi bir varlıktır. Rahminde yeni bir bilinç, yeni bir kalp yaratır, diyerek kadınlara yaklaşımını net olarak ifade eder.

Yazarların romanlarının en önemli özelliklerinden biri de tekrarlardan arınmış olmasıdır. Çok sayıda eser kaleme almış ve hepsinde işlediği konuyu farklı bir

yönüyle ele almayı başarmıştır. Dar bir coğrafyada, dar bir konuda sıkışıp kalmaz eserleri. Tekrar eden konuların hiçkimse için ilgi çekici olmadığını düşünür. Gerçeklerden yola çıkarak yazmasının da bunda etkisi vardır. Her olayın özü, her kahramanın karakteri birbirinden farklıdır, onun eserlerinde de bu farklılık ziyadesiyle kendini bulur.

Yazar dedektiflik hikayeleri yazmasına rağmen okumayı sevmez. Bunu gerek röportajlarında vurgular gerekse eserlerinde hissettirir. Dedektiflik hikayelerini çok tipik bulur ve kendisinde merak uyandırmaz. *Dedektif hikayelerini kesinlikle sevmiyorum. Daha fazla Ayzek Azimov, Paul Anderson ve diğerleri... Fantastik işleri severim. Bir dedektif hikayesi başladığında, nasıl biteceğini zaten biliyorum* (Hüseyn, 2013), der. Onun eserlerinin çıkış kaynağını da bu durum oluşturur. Merak duygusuna büyük önem verir, polisiye roman ve filmlerde her şeyin sıradan olması, ajanların süper – ajan karakterinde olması ona yanlış gelir. O da gerçeklerden, gerçekçilikten yola çıkılarak samimi kahramanlarla polisiye yapılabileceğini tüm dünyaya gösterir. Cengiz Abdullayev *kitap insanları eğitmeli, onlara rehberlik etmeli* (Dəmirçioğlu, 2018: 25), der. Eserlerindeki kahramanlara da bu düşüncesine uygun roller yüklemiştir. Onlar dünya üzerindeki kötülüklerle mücadele eder ve doğru buldukları değerleri savunurlar. Yapmak istediklerini kahramanlarına yaptırır, dünyada değiştirmek istediklerini kahramanları yoluyla değiştirir. Bu konuda başarılı olduğu da söylenebilir. Zira kahramanları bir üne kavuşur, dünyanın büyük bölümü tarafından tanınır, eserleri altı kıtaya yayılır.

Cengiz Abdullayev polisiye roman türünde yazmaya başladığı yıllarda polisiye türü dünyada revaçtadır. Ancak Azerbaycan edebiyatında henüz o kadar ilgi çekici hale gelmemiştir. Türün tabii ki yazarları vardır ancak bu kadar ön plana çıkması Cengiz Abdullayev ile olur. Dostu Anar bu konudaki görüşlerini şu şekilde dile getirir: *Dünyada çok popüler olan ve Azerbaycan'da pek ilgi çekici olmayan polisiye türü edebiyatımızda yerini almıştır* (Rızayev, 2009: 5). Onunla birlikte Azerbaycan'da polisiyeye ilgi artar ve siyasi polisiye alanının en önemli yazarı haline gelir. Yazmaya başladığı dönemde sık sık eleştirilerin odağı olmuştur. Ama Cengiz Abdullayev eleştirilere eserleriyle, eserlerini okurları ile buluşturarak karşılık vermeyi tercih etmiştir. Çalışmalarını takip etmek hayli zordur. Anar'a son kitabı sorulduğunda nükteli bir şekilde yanıt verir. *Bu hafta mı yoksa geçen hafta yazdığı*

romanı mı soruyorsunuz? (Rızayev, 2009: 5). Cevap nükteli de olsa her şakanın altında bir gerçeklik payı olduğu gibi Anar'ın cevabının altında da bu pay ziyadesiyle vardır. Cengiz Abdullayev her hafta olmasa da birkaç ayda bir yeni bir çalışmayla okurlarının karşısına çıkar. Eserlerinin kısa zamanda yazılmış olması onların niteliksiz olduğu, çalakalem yazıldığı anlamlarını taşımamalıdır. Yazdığı eserler yankı uyandırıcı niteliktedir ve birçok dile çevrilir hatta birçoğu dünyanın altı kıtasına kadar yayılır.

Yazar insanların okuması gerektiğini düşünür. Bu illa kendi kitaplarını okumaları demek değildir. İnsanlar okumalı, anlamalı, kendilerini yetiştirmelidirler. Kendisinin de süreklilik arz eden yazma eyleminin yanısıra yine süreklilik arz eden okuma eylemi vardır. *Ben, her zaman, kitaplarımı okumayabilirsin ama bir kitap okuyabilirsin, derim* (URL-3, 2013), cümlesi onun okumaya verdiği değer göstergesidir.

Romanlarında okurun karşısına en çok çıkan izleklerden biri de ölüm izleğidir. *Ölüm hakkında hiçbir şey bilmiyoruz, kimse öteki dünyada ne olacağını bilmiyor. Bu anlamda ölüm benim için metafiziktir* (Hüseyn, 2013), der. *Ölümün karanlık kapıları romancıya açıktır* (Forster, 1985: 92).

Yazarın eserleri yalnızca kitap olarak kalmamış kitaplarından yola çıkılarak filmler de çekilmiştir. *Kitaplarının toplam tirajı 27 milyondan fazladır. Edebi metinlerden hareketle 9 film çekildi* (Dəmirçioğlu, 2018: 25). Bir röportajında 10. filmin çekilme aşamasında olduğunu da ifade etmiştir. *Filmlerim Krosnopsky ve Roizman gibi ünlü Rus yönetmenler tarafından yapıldı ve 20 bölümlük "Ash of Hope" Tacikistan'da çekildi* (Teymurqızı, 2009:12).

2. ROMANLARINDA YAPI VE İZLEK

2.1.MAVİ MELEKLER (Uyuşturucu Çemberinde İnterpol ve KGB)

2.1.1. Romanın Kimliği

Mavi Melekler Cengiz Abdullayev'in Türkçeye aktarılmış beş romanından bir tanesidir. Eser uluslararası uyuşturucu şebekelerine karşı SSCB ve İnterpol'ün operasyonlarını açığa vurduğu için yasaklanmış, sonrasında ise satış rekorları kırmıştır. Yazarın ilk romanı olma özelliğini taşır ve 1988 yılında yayınlanır. Türkiye Türkçesiyle ilk ve tek baskısı 2000 yılında Kaknüs Yayınları tarafından yapılmıştır. Cengiz Abdullayev'in eserlerinin Anadolu sahasında basılıp okunması 2000 yılından itibaren başlar. Ancak tüm eserleri ilk baskı olarak kalır, ikinci baskılar yapılmaz.

Dünya üzerinde uyuşturucu trafiği her geçen gün artar, teknolojik imkânların da gelişmesiyle bunun önüne geçmek oldukça zor görülür. Eserde uyuşturucunun kaynağının kurutulması, bağlantıların durdurulması ve uyuşturucu trafiğinin önüne geçmek için İnterpol'e bağlı Mavi Melekler ekibinin yaptığı çalışmalar anlatılır.

2.1.2. İsimden İçeriğe

Mavi Melekler kitabın içinde İnterpol'e bağlı olarak kurulan ve uluslararası terör ile mücadele eden istihbarat örgütünün adıdır. Kitap ismini onlardan alır. *“Charlies de böyleydi işte. Tam on iki yıl ülkesinin istihbarat servisinde ve son yıllarını Mavi Melekler safında çalışarak geçirmiş biri olarak Charlies, mesleğini yapamadığı bir yaşamı hayal edemiyordu.”* (MM.:9). Yazar eserde bu tim hakkında baştan itibaren bilgiler verir. Bu bilgiler timin hangi amaçla ve nasıl kurulduğu, hangi görevleri yerine getirdiği, içindeki kişilerin nasıl seçildiği, ne tür sınavlardan geçtikleri ve hatta psikolojik durumlarına kadar olan bilgilerdir. *Sayıları çok değildir Mavi Melekler'in. Hatta az bile denebilir. Ama onlar hep kazanırlar, her zaman başarılı olurlar. Biri aniden yaşamını yitirirse şayet, yerine başkası, ikincisi, üçüncüsü, dördüncüsü gelir. Ve bu böylece sürüp gider* (MM.: 9).

2.1.3. Olay Örgüsü

Eserde geçen olaylar 32 günlük zaman diliminde yaşanır ve olay temel olarak beş bölümden meydana gelir.

Bu bölümlerde olaylar üç ayrı karakter Charles Doubre, Mighel Gonsales ve Louidgi Minelli'nin başından geçenleri ele alır ve olayların anlatımında kişiler arası geçişler nedeniyle geriye dönüşlere de rastlanır.

1. Bölüm/Buluşma

-S14 bölgesinde görev yapan bölge müfettişlerinin ikisinden haber alınamaması üzerine Mavi Melekler ekibinden Charles Doubre'nin bölge müfettişi olarak s-14 bölgesine görevlendirilmesi.

-Charles Doubre'nin Belgrad'da kaldığı otel odasına silahlı kişiler tarafından saldırı düzenlenmesi ve Charles'nin bilgi sızıntısı olduğunu düşünerek otelden ayrılması.

-Charles'nin muharebe elemanı Halk Müzesi'nde buluşmaya gittiği anda muhabere elemanına bir arabanın çarparak öldürmesi.

-Mighel Gonsales'e üç saat içinde bir milyon Frank getirebilmesi durumunda s-14 bölgesinin bölge müfettiş yardımcılığının verileceğinin bildirilmesi ve Mighel Gonsales'in zekice bir plan yaparak istenilen şartlarda parayı bulup getirmesi, Mavi Melekler ekibinden biri olarak bölge müfettişinin 1. yardımcılığına yükselmesi.

-Mighel Gonsales'in Paris'ten İtalya'ya geçerek Bölge Müfettişi 2. Yardımcısı Louidgi Minelli ile tanışması ve birlikte Bölge Müfettişi Charles Doubre ile buluşmak için plan yapmaları.

-Dubrovnik'te Charles Doubre'ye saldırı düzenlenmesi ve onun kurtularak Mighel Gonsales ve Louidgi Minelli'ye katılmayı başarması.

-Bölge müfettişinin iki yardımcısıyla birlikte S-14 bölgesinde susturulan ekibe ne olduğunu anlamak ve bölgedeki sızıntı problemini çözmek için masaya oturması ve Charles Doubre'nin yeni planlarına göre her birine yeni bir kimlik vermesi.

-Bölgedeki sorunları çözmek adına Endonezya'ya ulaşmaları ve orada yeni kimlikleriyle faaliyetlerine başlamaları.

-Mighel Gonsales'in Bogor'da ne olduğunu araştırmak için gittikleri s-14 ekibinin birinci yardımcısı Morrison'dan şifreli mesaj alması ve mesajda hatta bir provokatör

olduğunun ve Bölge Müfettişi Fogelweid'in öldürüldüğünün, kendisinin de takip edildiğini hissettiğinin yazılı olması.

-Loudgi Minelli'nin Jakarta'da bir barda Alen Daily isimli bir kadınla tanışması ve ilerleyen günlerde kadının Bölge Genel Koordinatörü olduğu anlaşılması.

-Endonezya'da yıldan yıla uyuşturucu ticaretinde artış gözlenmesi, Endonezya hükümetinin BM'deki temsilcisi vasıtasıyla BM genel sekreterinden bu bölgede terör estiren bu insanları durdurmaları için Mavi Melekleri ekibini göndermesini istemesi ve gönderilen ekibin imha edilmiş olması.

-Banka Müdürü Banker French Newgan'ın Kara Kılıçlar örgütünün mali kaynakları ile ilgili ifadesi alınmadan önce ölü olarak bulunması ve birçok evrakı önceden yok etmiş olması.

2. Bölüm/ Cehenneme Giden Yol

-Mavi Meleklerin öldürülen ajanları Taamme'nin evine baskın yaparak Kara Kılıçlar örgütünün adamlarını etkisiz hale getirmeleri ve Taamme'nin evrakları sakladığı gizli bölmede evrakları bulmaları. Evdekilerden şeflerinin Kuusmuudja diye biri olduğunu öğrenmeleri ve onun evine baskın yapıp Kara Kılıçlar ile ilgili konuşurmaları.

-Taamme'nin bıraktığı mektuptan uyuşturucu laboratuvarlarının Kalimantan bölgesinde olduğunu ve eroinin bu ülkede işlendiğini anlamaları.

-Kuusmuudja'nın ifadelerinden öğrendikleri 4.2.8. no'lu adamın Çin restoranı sahibi Hun Syun olduğunu Bölge genel koordinatör yardımcısı Chang Sa'nın öğrenmesi ve restoranı takibe almaları.

-Loudgi'nin Morison'un neden susturulduğunu anlamak için Surabay'a gitmesi. Araştırmaları sonucunda CIA'de çalışan arkadaşı ile karşılaşması ve Morison'un Madura'da CIA'in dikkatini üzerine çekmesi ve CIA'in onun İnterpol özel timi elemanı olduğunu bilmeden bölgede çıkan uranyumu koruma çabaları sonucunda imha ettiğini öğrenmesi.

-Charlies Doubre'nin örgütün mali kaynağı olduğunu düşündüğü Newgan Hand'ın bağlantılarını araştırması ve Endonezya hükümetinin dokümanların incelenmesine paylaşılmaması kaydıyla onay vermesi.

-Mighel Gonsales'in Hun Syun'u takip ederek bir geneleve ulaşması ve köşeye sıkışan Hun Syun'un Taamme'yi öldürme emrini genelev sahibi kadının verdiğini söylemesi ve genelev sahibi kadının öldürme emrini Bay Muni'den aldığını söylemesi. Geneleve yapılan baskın sırasında Mighel Gonsales'in tutuklanması ve atıldığı hücrede Bay Muni'nin bir adamı tarafından öldürülmeye çalışılması, onu öldürerek hücreden kaçması.

3. Bölüm/ Beyaz Ölüm

-Mavi Melekler ekibinin s-14 ekibinin nasıl imha edildiğini açıklaması.

-İtalyan mafya lideri Indzerillo'nun New York'ta Alan Derchovets adlı kiralık katile Mavi Melekler'i imha etmesi için yüklü bir para teklif ettirmesi ve adamın bu işi kabul etmesi.

-Charlies ile Loidgi'nin örgütün mali kaynaklarını araştırmak, laboratuvarın olduğu yeri tespit etmek ve uyuşturucunun dünyaya yayılmasını önlemek için Bay Muni'yi sorgulamaları, uyuşturucunun dünyaya nasıl dağıldığını öğrenmeleri.

-Uyuşturucu laboratuvarının sayısının üç tane olduğunu ve ikisinin Kalimantan'da birinin Jakarta'da olduğunun anlaşılması.

-Muni'nin uyuşturucunun Pentagon'a gittiğini ve CIA ve Pentagonun da işin içinde olduğunu söylemesi ve CIA'in Kara Kılıçlar ile iş birliği yaptığını ifade etmesi.

-Uyuşturucunun geçiş yollarını bloke etmeyi planlamaları ve Sicilya mafyasına karşı yardım almaları.

-Alen'in Roma'daki örgüt adamını Loidgi'nin takibini planlaması ve Charlies ile kendinin evli çift kılığına girerek onu korumaları kararını alması üzerine Roma'ya hareket etmeyi planlamaları.

-Merkezde yeniden bilgi sızıntısı yaşanması, Sicilya mafya babası Indzerillo'nun infaz için kiraladığı Alan Derchovets'in ülkeden çıkış evrakları için büyükelçiliğe

giden Louidgi'yi öldürmesi ve Charlies'nin onun cesetiyle vedalaşma fırsatı dahi bulamadan ülkeden ayrılmak zorunda kalması.

4. Bölüm/Ödeşme

-Charlies ve Alen Daily'nin evli çift kılığında İnterpol görevlisi olarak Roma'ya gelmeleri ve bir otele yerleşmeleri.

-Mighel'in haini bulmak amacıyla Manuel Rodrigues adında bir iş adamı kılığında New York'a gitmesi.

-Charlies'nin Savcı Kinnichi ile iş birliği yaparak Di Perri ve kuryeyi konuşturması onlardan örgüt ile ilgili bilgiler alması. Uyuşturucunun Endonezya'dan Avrupa'ya askeri malzeme adı altında Amerikan askeri uçakları ile ve CIA koruması altında geldiğini kuryeden öğrenmeleri.

-Fogelweid'in ekibini imha edenlerin ve aynı zamanda Charlies'ye Dubrovnik'te saldıranların ve Louidgi'yi de öldürtenlerin İtalyan mafya babası Indzerillo'nun adamları olduğunu öğrenmeleri ve bilgi sızıntısını bulmaya çalışmaları.

-İtalyan mafyasının ünlü babalarından Don Mikele ile görüşmeleri ve Di Perri'nin onların arkasından iş çevirerek uyuşturucu sattığını söylemeleri, mafyayı kendi içlerinde hesaplaşmaya itmeleri.

-Kara Kılıçlar örgütünün finansmanının CIA olduğunu ve Pentagon'un New York, Kentucky ve Colorado'da uyuşturucuyla dolu depolarının olduğunu öğrenmeleri.

-Mighel Gonsales'in planıyla merkezdeki sızıntıyı sağlayan hainin 46 yaşındaki İngiliz istihbaratının kadrolu görevlisi William Wilcott olduğunun açığa çıkması.

-Sicilya tarihinde yeraltı dünyasında en büyük iki örgütün çatışması, diğer mafya babalarının Indzerillo'ya karşı birleşmesi ve Indzerillo'nun Di Perri sayesinde bunların sorumlusunun Charlies olduğunu bilmesi.

-Charlies'nin görevini başarıyla tamamladığını rapor etmesi, örgütün çökertildiğini, dış bağlantıların etkisiz hale getirildiğini ve uyuşturucunun dünya pazarına aktığı en büyük kaynağın kurutulduğunu bildirmesi.

-Alen ve Charlies'nin uçağa binerek İtalya'yı terk etmesi ve New York'a inmeleri. New York'ta Migel ile buluşarak operasyonun detaylarını konuşmaları ve evlilik haberlerini bildirmeleri, Mighel'i nikah şahidi olarak seçmeleri.

-Loudgi'nin ailesini ziyarete gidecekken Alen ve Charlies'nin bindiği arabanın patlaması ve Alen'in ölmesi, Charlies'nin ise ağır yaralanması.

5. Bölüm/Hatıralar

-Mighel'in bölge müfettişliğine yükselerek ülkesine dönmesi ve Mavi Melekler ekibine nasıl seçildiği ile ilgili hatıraların zihninde canlanması.

-Üç yıl sonra Kanadalı Anri Legivre olarak kendisine uyuşturucu kaçakçılığı ile ilgili yeni bir görev verilmesi, karşısında eski düşmanı ve arkadaşlarının katili Alan Derchovets'in olması.

-Mighel'in operasyonu başarıyla yönetmesi ve bu sırada Alan Derchovets'i öldürerek arkadaşlarının intikamını alması.

-Üç yüz kilo uyuşturucunun başarıyla yakalanması ve Mighel'in görevinin son bulması.

-Mighel'in Charlies'ye intikamını aldığına dair bir not göndermesi ve olduğu yaştan çok daha yaşlanmış biri olarak ülkesine geri dönmesi.

2.1.4. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Mavi Melekler Tanrısal (hâkim) bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Anlatıcı her şeyi gören, bilen, sezen sınırsız bir yeteneğe sahiptir.

Bu bakış açısını yazar ilk sayfadan itibaren okura hissettirmiştir. Mavi Melekler uyuşturucu operasyonunda görev alan ekiple irtibat kurulamaması üzerine onlara ne olduğunu anlamak üzere s-14 bölgesine görevlendirilirler. Anlatıcı-yazar Mavi Melekler ekibinin kimler olduğundan, görevlerinden haberdardır. Charlies Doubre s-14 bölgesine gönderilen ekibin başında yer almaktadır. *Kahvesini iştahla yudumlamaya başlayan bu adamın görevi süresince kullanacağı isim Charlies Doubre'ydi. Görev yeri ise belalı s-14 sektörü. Kendisinden önce orada görev yapan beş bölge müfettişinin ikisinden şimdiye kadar hiçbir haber alınamamıştı* (MM.: 7).

Hâkim bakış açısıyla yazan yazar yer yer kahramanlarının düşüncelerini “iç konuşma” tekniğini kullanarak aktarmıştır. Mavi Melekler ekibi görevini yapmak üzere Endonezya’ya gider. Mighel Gonsales Mavi Melekler ekibindendir ve orada görevini yürüttüğü sırada tutuklanır, öldürülme tehlikesi atlatır. Hapishanede daha fazla kalamayacağını anlayan Mighel Gonsales oradan kaçma planını uygulamaya başlar.

Hastane binasından çıkar çıkmaz ana giriş kapısının yanında birkaç adet paslanmış boru çarptı gözüne. “Tam da bana lazım olan kamuflaj malzemesi” diye düşündü Mighel kapıya doğru ilerlerken. “Siz şunlara bir bakın, güvenlik güçlerinin sayısı iki katına artırılmış. Ama siz benim artık kaçtığımı zannediyorsunuz. Şimdiye kadar hapishane sınırlarının içinde bulunmak gibi bir çılgınlığa kalkışmayacağımı düşünüyorsunuz, öyle mi?” Mighel eğilerek yerden borulardan birini aldı. “Tanıdıklardan biri beni görecektse olursa basar kahkahayı. Ya hu ne trajikomik bir durum.” (MM.: 115).

Mavi Melekler ekibindeki karakterler vicdanlı, çalışmayı seven ve boş durmaktan hoşlanmayan karakterlerdir. Mighel Gonsales’in açığa çıkma tehlikesinden dolayı onu bir süre evde bırakmak isterler. Ancak evde kalmak ona göre değildir. Hakim anlatıcı onun duygularını iç konuşma tekniğini de kullanarak okura sunar. *Yatağa yüzüstü atlayarak düşünmeye başladı: Eveet. Son günlerde olup bitenleri düşünmek dahi ürkütücü. Ben insan öldürdüm aman Tanrım! Gerçi kendimi koruyordum ama yine de...*” (MM.: 123). İç konuşma tekniği ile kahramanların kendi içinde yaşadıkları düşünce çatışmaları da başarılı bir şekilde anlatılır. Polisiye romanlarda kahraman psikolojisi oldukça önemlidir. Yazar iç konuşma, iç çözümleme yöntemiyle kahramanın psikolojisini okura en iyi şekilde aktarır. Olayın seyrini etkileyen durumlarda kahramanın eylemi gerçekleştirirken hangi psikolojiye sahip olduğu, hangi çatışmayı yaşadığı anlaşılır. Mighel Gonsales hapishaneden kaçmıştır ve ne yapacağını düşünmektedir. Okur onun iç dünyasında yaşadığı çatışmaya şahit olur. *Bir müddet daha yürüdükten sonra bir sokağa saptı. “Şimdi ne yapacağım? Telefon bile açamam. Cebimde bir kuruş para yok. Allah kahretsin, üzerimdeki pisliğe bak! Herkes nasıl da ters ters beni süzüyor.”* (MM.: 115). İç konuşma tekniği ile hâkim anlatıcı merak unsurunu da üst düzeyde tutmayı başarmıştır. Kahramanlar olayların çözüm sürecinde diyalog ya da iç konuşmalarda bulunurlar ve okur da onlarla birlikte olayın içinde sürüklenir. Bir hain vardır ve onu bulmaya çalışırlar. Bu haini bulma sürecinde okur da olayın içindedir ve hainin kim olduğunu düşünür. *Fogelweid de öldürüldü Rouge de Taamme de. Kim, kim onları ele verdi? Alen Daily mi? Bu güzel bayan hain mi yani? Hayır, olamaz öyle şey! Böyle olmuş olsaydı*

bizden herkesi öldürürlerdi. Demek Alen Daily değil. Chang Sa mı? Asık suratlı Endonezyalı mı hain? (MM.: 124).

Bilinç akışı tekniği kahramanların zihninden geçenlerin okunmasına fayda sağlar. Bu da bir polisiye romanın olmazsa olmazlarından. Yansıtıcı bilinç de kullanılan yöntemler arasındadır. Yazar yer yer düşüncelerini ifade etmek için olaya dahil olurken çoğu zaman kahramanları aracılığıyla anlatmak istediklerini verir.

Hakim bakış açısında kullanılan tekniklerden biri de “diyalog tekniği”dir. Romanın bir dedektiflik romanı olması ve kişilerin ön planda olması nedeniyle bu teknikten sık sık yararlanılmıştır. Diyalog yoluyla olayların ve konuşmaların aktarılmasının yanı sıra heyecan unsuru üst düzey tutulmuş ve karşılıklı konuşmalarla olayın akıcılığı arttırılmıştır. Bunun yanında bu teknikte olaylar doğrudan okurun gözlerinin önüne serilir. Uyuşturucuyla ilgili bilgiler öğrenilmek istenmektedir ve bu nedenle sorgulama yapılır. Bu sorgulama okurun karşısına diyalog şeklinde doğrudan çıkar.

“Uyuşturucu nerede işleniyor?”

“Laboratuvarın nerede olduğunu bilmiyorum.”

“Limandaki kuryenin adı ne?”

“Bilmiyorum, kurye gerektiğinde onu buluyormuş.”

“Ekibinde kaç kişi var?”

“Kendisiyle birlikte on sekiz kişiler.”

“Kara Kılıçlar ile ilgili başka neler anlatabilir bize?” (MM.: 71-72).

Bu diyaloglar romanda yalnızca sorgulamalar yapılırken kullanılmamış, arkadaşlık ilişkilerinde, aşk ilişkilerinde de kullanılmıştır. Böylece okur kahramanlarla daha yakın bir bağ kurar, onları daha iyi anlar ve onlara bir şey olduğunda üzüntü duyar. Mavi Melekler ekibinden Charlies Doubre ile Genel Koordinatör Alen Daily arasında bir aşk başlayacaktır. Ancak başlarda her ikisi de bu aşka dair bir şey ifade etmezler. Okur onların arasında başlayan yakınlığı doğrudan birbirleriyle kurmuş oldukları diyaloglar vasıtasıyla hisseder. Onların aşkının anlatımı oldukça önemlidir ve yazarın bu anlatımda oldukça başarılı olduğu söylenebilir. Çünkü ilerleyen sayfalarda görevini başarıyla tamamlayan ve evlilik kararı alan Alen Daily ölecek Charlies ise ağır yaralanacaktır. İkisinin o durumu kendileriyle bağ kurmayı başaran okur için üzüntü vericidir. “Neden beni kaldırmadınız?” “Kaldırmak istemedim.”

“Üstümü siz mi örttünüz?” “Evet.” (MM.: 95). Anlatıcı yazar diyaloglar esnasında argo kelimelere de başvurmuştur. Bu kelimelerin abartılı sayıda olmaması esere zarar vermez ve eserin gerçekliğine katkı sağlaması açısından önemlidir. Mavi Melekler ekibindeki kahramanlar Cengiz Abdullayev’in diğer roman kahramanları gibi gerçek hayattan yola çıkılarak oluşturulmuş kahramanlardır. Duyguları gerçek hayattaki gibidir. Birbirleriyle bağ kurarlar ve aralarından birine bir zarar gelince üzülr, sinirlenir, intikam hissine kapılırlar. Görevi ile ilgili Mavi Melekler ekibinde çalışan Louidgi Minelli eski bir arkadaşının öldürüldüğünü öğrenir. Arkadaşının ölürken acı çekip çekmediği dahi onun için önemlidir. Duydukları sonucunda sinirlerine hakim olmayı başaramaz. “Nasıl öldürüldü?” “Çok acımasızca. Kulaklarına ve boğazına kurşun döktüler. Burada polis ajanlarına böyle davranıyorlar.” Louidgi dayanamadı ve: “Orospu çocukları!” diyerek yüzünü cama döndü (MM.: 55).

Sahneleme tekniği yanında anlatımda kullanılan bir diğer teknik de özetleme tekniğidir. Yazar olaylar başlamadan önce uyuşturucunun dünyadaki durumuyla ilgili özetleme yapmasının yanı sıra, Mavi Melekler ekibinin geçmişi hakkında ve ilerleyen sayfalarda İtalyan mafyasının da işin içine girmesiyle mafyanın geçmişi hakkında özetlemeler yapar. Yapılan bu özetlemeler olayların başlangıcı, gelişimi ve sonucu ile bağlantı kurulmasını, bütünlük oluşmasını sağlar. Özetlemelere genel manada geçmişin anlatımında yer verilmiştir.

Tanrısal bakış açısı eserde mekanın tanıtılmasında önemli rol oynamıştır. Anlatıcı bu bakış açısını kullanarak olayın geçtiği mekanı birçok yönüyle anlatma fırsatı bulmuştur. Cengiz Abdullayev’in gerçeklik tekniği yalnızca olaylarla sınırlı değildir. Mekanlar da onun gerçeklik anlayışından nasibini alır. Uyuşturucu trafiğinde mafyanın büyük bir rolü vardır. Bu rol neticesinde olaylar İtalya’ya taşınır. “Talih bu şehirle bir kez daha alay ederek, papalığı 1309 yılında Avinyon’a taşıdı. Ve tarih tekrar Roma’yı savunmak için kollarını sıvadı. 1337 yılında papalık tekrar Roma’ya taşındı. Ve o günden itibaren şehir Katolik dünyasının merkezi konumuna geçti.” (MM.: 168). Anlatıcı yazar Roma’yı anlatmaya tarihinden itibaren başlar. Bu tarih anlatımının ardından mafyanın tarih anlatımı da gelir. Tanrı’nın bakış açısını üstlenerek betimlemeye başlar ve yavaş yavaş o manzaranın içinde yaşayan insanın bakış açısını üstlenir (Eco, 1995: 85). Olay ile mekan arasında önemli bir ilişki vardır ve yazar bu ilişkiye büyük önem verir. Mekanın tasviri eseri uzatmak ya da

giriş yapmak amacıyla değil olaylara olayın gerçekleştiği mekanın olay üzerindeki etkisini göstermek, olaya zemin oluşturmak amacıyladır.

Eserde çözülmesi gereken problem “uyuşturucu ticareti”dir. Cengiz Abdullayev eserlerinde dünya için önemli olan, dünyayı ilgilendiren konuları ele alır. Bu konuların en önemlilerinden biri de uyuşturucu problemidir. Uyuşturucu üretiminin ve dağıtımının önüne geçmek mümkün olmamaktadır ve bu üretimi destekleyen güçler vardır. Bu güçlerden biri de İtalyan mafyasıdır. Yazar hakim bakış açısıyla uyuşturucu ticaretinin durumu ve mafia örgütü hakkında geline durumu ortaya sermiştir. *Uyuşturucu ticareti mafyaya servet kazandırıyor. Ve söz konusu bu kadar para olunca mafia kimseyi affetmiyor. Marks’ın çıkar söz konusu olunca Kapital’in önüne geçilemeyecektir, şeklindeki kehanetvari sözleri gerçekleşmiştir bugün* (MM.: 171).

Cengiz Abdullayev çok yönlülüğüyle anlatacağı konuyu bütün unsurlarını ustaca kullanarak işler. Onun için öncelik yalnızca konunun anlatılması değildir. Kahramanlar ve kahramanlar ile okurun arasında kurulacak bağ da önem arz eder. Hakim bakış açısıyla anlatan yazar kahramanların geçmişine de hakimdir. Geriye dönüş tekniğini kullanarak olayın içinde yer yer geriye dönüşler yaparak bu geçmişleri okura verir. *“Ne şanssız adamım ben be! Üç yıldır bu işteyim üç kez yaralandım.”* (MM.: 124). Yazar hakim anlatıcı olarak baksa da *...Tanrı’nın bakış açısını terk etmesi bizi aldatmamalıdır* (Eco, 1995: 85). Kimi yerlerde geriye dönüşler esnasında kahramanının hafızasından yararlanmıştır. *“Ben bu filmi izlemiştim daha önce, Nerede ama?.. Tamam hatırladım, 1980 yılında, Varşova’da. Evet, evet Varşova’da.” O günü unutmuydu hiç?”* (MM.: 126) Kahramanlar bu yöntemle daha iyi tanınır ve onların geçmişi hakkında okur daha çok bilgi sahibi olur. Tanrısal bakış açısıyla yazan yazar kahramanları çok iyi bir şekilde tanımakla kalmaz onların başına ne geleceğini çok daha önceden bilir ve bunu okurla paylaşmaktan çekinmez. Mavi Melekler uyuşturucu ile ilgili görevlerini başarıyla yürütmektedir ve artık ülkeden ayrılma vakti yaklaşmaktadır. Ancak dış güçler tarafından onların ölüm emri verilmiştir. Aralarından ilk öldürülen Louidgi Minelli olacaktır ve bu ölüm gerçekleşmeden yazar ölümü okura bildirir. *Damiano Konti (Louidgi Mşnelli), sonsuza dek dürüst kalabilir miydi? Elbette kalırdı. Ama bunların*

muhasabesini yapmak anlamsızdı artık. Damiano Conti'nin ya da Louidgi Minelli'nin kırk dört dakikalık ömrü kalmıştı zira (MM.: 161).

Yazar kimi anlarda olaya fark edilmeden dahil olup konuyla ilgili kendi görüşlerini ifade eder. Dahil olmak için öyle anları seçer ki okur anlatıma müdahale yapıldığının farkına varmaz. Bu dahil olmalar roman tekniğini zayıflatıcı unsurlar olarak görülse de yazarın sürekli olarak yapmaması ve olayın akışında kendi varlığını hissettirmeden sokması yaptığı dokunuşların göze batmasının önüne geçer. Anlatımın akışını bozmayan dokunuşlardır bunlar. Louidgi'nin ölümünden sonra yine yazarın varlığı hissedilir. Düşünceler ölüme dair düşüncelerdir. *Bazıları insanın ölümünü tahmin edebilecek kapasitede olduklarını iddia ederler. Bilemeyiz. Şimdilik "o" dünyadan dönen olmadığına göre bu konuda kesin bir şey söylemek mümkün değil. Er ya da geç bunu biz de tadacağız (MM.: 161).* Olaya yapılan bu müdahaleler okurun kahramanlar için daha fazla üzülmelerini, onlara daha fazla bağlanmasını sağlar. Louidgi Minelli ölmüştür ve Mavi Melekler ekibi beraber görev yaptıkları arkadaşlarının ölüsüyle dahi vedalaşamazlar. Yazar bu durumu anlattığı olayların realitesiyle açıklar.

Sıradan bir polisiye hikayesinde Mighel gider vedalaşırdı arkadaşıyla ama gerçek hayatta durum çok daha farklıdır. Uyduruk romanlarda rastlanabilecek kahramanlıklar realitede yaşanmıyor işte. Mavi Melekler bazen çok acı ödüyorlar görevlerinin karşılığını. En güçlülere bile... Ölülerin dahi arkadaşlarıyla vedalaşmaya hakları yok. Hayat bu!.. (MM.: 164).

Hakim bakış açısının Mavi Melekler romanına yaptığı en büyük katkı kahramanın ruhunun derinden izlenmesine olanak tanınmasıdır. Olayın ana kahramanları kutsal bir amaç uğruna çalışan ve yine bu amaç uğruna canlarını hiçe sayan, ailelerinden ayrı düşen, sevdiklerini kaybeden ajanlardır. Bu ajanların neler düşündüğünü, hangi duyular ile hareket ettiğini bilmek romanın olmazsa olmazıdır. Aksi taktirde olayı ya da durumu araştıran duygusuz insanlardan ileri gitmezlerdi. Cengiz Abdullayev'in romanlarını diğer dedektiflik romanlarından ayıran unsurlardan biri de soğuk görünümlü sıcak kahramanlar ve onlar arasında kurulan güçlü bağlardır. *Mavi Melekler ve İnterpol elemanlarının uluslararası teröre karşı vermiş oldukları savaş çoğu kez hayatlarına mal oluyor. Ama insanlığın huzuru için kayıp verilecekse, varsın olsun (MM.: 9).*

Hakim anlatıcının başvurduğu yollardan biri de “metinlerarasılık”tır. Louidgi Minelli öldürülmüş, olayların Endonezya kısmı tamamlanmıştır. Charlies ile Alen Daily uyuşturucu düğümünü çözmek için İtalya’ya giderken Mighel Gonsales içlerindeki haini bulmak amacıyla Amerika’ya geçer. Orada bir Papaz ile karşılaşır. Papaz ile Mighel’in fikir münakaşasında İsa’nın çarmıha gerilmesi olayı örnek verilir. Louidgi Minelli öldürülmüştür ve Mighel arkadaşının intikamını almak istemektedir. Papaz ise İsa’nın kendini çarmıha gerenleri affetmesinden bahseder ona. “*Ne tavsiye edebilirim ki? İsa’yı insanlar çarmıha gerdi. O ise onları affetti. Bir papaz olarak kandan yana değilim ama bir insan olarak...*” (MM.: 180). Charlies, Alen Daily ile konuşurken mitolojik karakter ve Odyseus’un karısı olan Penelope’ye gönderme yapar. Burada yapılan gönderme yalnızca isim olarak kalmaz yazar dipnot olarak yaptığı göndermeyi açıklar. “*Kadınlar beklemeyi sevmezler. Penelopeler sadece mitolojilerde vardır. Gerçek hayat çok farklı. On yıl önce bir nişanım vardı. Ama ben bazen haftalar, bazen de aylarca kaybolunca bekledi, bekledi ve en sonunda bir arkadaşım ile evlendi.*” (MM.: 96). Burada sözü geçen Penelope (Yunanca Πηνελόπη, Pinelopi), Homeros’un Odyseia destanında Odyseus’un eşidir. Odyseus’un yokluğunda saraya yerleşen erkekler arasından eş seçmesini ertelemek için gündüz ördüğü örgüyü gece sökmesi ile tanınır ve sadakat imgesi olarak bilinir (URL-5, 2021).

Yazarın metnin arka planında gerçekleşenleri okura sunmasının bir diğer yolu da gazete haberlerini okurla paylaşmasıdır. Eserdeki ana problem uyuşturucu ticareti ve bu ticaretin kaynağında görevlendirilen ekipten haber alınamaması üzerine sahaya Mavi Melekler ekibinin gönderilmesidir. Yazar değindiği konunun ne kadar ciddi bir konu olduğunu okura anlatmak için gazete haberini doğrudan okura sunar.

Son zamanlarda polis kayıtlarına geçen uyuşturucu bağımlılarının sayısı gittikçe artıyor. Narkotik şubeden bize iletilen malumata göre, uyuşturucu kullanıcılarının işlediği cinayetler geçen yıla oranla iki kat artmış bulunuyor. İşin endişe verici tarafı ise bu cinayetleri 25 yaşın altında olan gençlerin işlemesidir. Polis uyuşturucu ticaretini önlemek için elinden geleni yapsa da çabalarının fazla efektif olduğu söylenemez. Uyuşturucu ticareti yükselmekle birlikte kendisine sürekli yeni müşteriler buluyor. Jandarmanın geçen yılki tüm çabalarına rağmen bunun önlemi bir türlü alınamıyor. Narkotik şubeden bir görevlinin bize bildirdiğine göre ülkeye giren uyuşturucunun yalnızca yüzde onunun ele geçirmek mümkün olabiliyor. Angkatan Bersendjata Gazetesi/Jakarta (MM.: 49).

Gazete haberleri yanında ekibe gelen emirler ya da ekibin merkeze göndermiş olduğu raporlar da doğrudan okurla paylaşılmıştır. “*Çok gizli. Double –V Ekibinden Bölge*

Komiserine/ Charles motora bindirildi. Şehirde tuzak kurulmuştu. Belli ki bilgi sızıntısı var. Göreve başlıyoruz.” (MM.: 30).

Mavi Melekler kitabı bir ana kahramanın başından geçen olayları ele almaz. Ana merkezde üç ajan yer almaktadır. Bu üç ana kahraman aynı zamanlarda farklı yerlerde görevin farklı parçalarıyla da mücadele etmektedirler. Yazar kahramanların hepsini takip etme ve onları derinlemesine inceleme fırsatını bulur. Tanrısal bakış açısı okurun bu üç kahramanı, psikolojilerini, iç dünyalarını, geçmişlerini ve hatta geleceklerini bilmesine olanak tanır. Aksi takdirde kahraman bakış açısının buna gücü yetmeyecektir. Tek bir yönden anlatılması romanı daha kısıtlı, daha dar kılacak ve derine inme, kahramanlarla bütünleşme konusunda sıkıntı yaşanacaktır. Tanrısal bakış açısının imkânlarının geniş olması bu kısıtlamaların önüne geçmiştir. Yazar yer yer sahneleme tekniğini de kullanarak okurun olayları olduğu gibi görmesine de olanak tanımıştır.

2.1.5. Zaman

Eserler için en önemli unsurlardan biri de zamandır. *Anlatmaya bağlı edebi metinlerde zaman üç farklı boyutta okurun karşısına çıkar: Vaka zamanı, yazıya geçirme zamanı, okuma zamanı* (Korkmaz, 2016: 177). Eserde vaka zamanı ile anlatma zamanı büyük oranda paralel bir şekilde ilerlerler. Cengiz Abdullayev çağının sorunlarına duyarsız kalmayan bir yazardır. Ele aldığı eserler de yakın tarihte geçen, o dönemde yaşanan ve ülkeleri ve hatta dünyayı ilgilendiren sorunlardır. A.A.Mendilov *Her romancının eseri, ister kendi zamanının meselelerini ele alsın, isterse bu meselelerden fildişi bir kuleye kaçışı temsil etsin, açıkça ve ima yoluyla, yazıldığı zamanın sosyal olaylarının bir yorumudur* (Korkmaz, 2016: 191), der. Mavi Melekler eserinde de tarih kesin olarak verilmese de Cengiz Abdullayev’in değindiği sosyal olaylardan, eserdeki sosyal zaman göstergelerinden yaklaşık tarih bulunur.

Mavi Melekler romanı Birleşmiş Milletlerin bir komite raporuyla başlar. *“Uluslararası uyuşturucu kaçakçıları bugün modern teknolojiyle donatılmış güçlü bir bilgi bankasına ve çok sayıda insan gücüne sahip olmuştur. Ve eskisine oranla bu örgütlerle mücadele etmek daha da zorlaşmıştır.”* (MM.: 7). Romandaki olayların çıkış kaynağı uyuşturucu kaçakçılığının artmış olmasıdır. Ana problem tüm dünyayı

ilgilendiren “uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığı”dır. Teknolojinin son derece ilerlemiş olması ve “eskisine göre” ifadesi romanın zamanını yakın zamanda olduğunun ilk sayfadaki göstergesidir.

Roman beş farklı bölümden oluşur ve bölümler içindeki alt bölümler 32 gün olarak devam eder. Ana olay bu 32 günde meydana gelir. Bu zaman zarfı romanın ana kahramanlarından Charlies Doubre’nin s-14 sektöründe görev yapan bölge müfettişlerinden haber alınamaması üzerine bölgeye görevlendirilmesi ile Belgrad’a giden uçakta başlar.

Öykü zamanı ile öyküleme zamanı birlikte ilerlemektedir ancak yazar anlatının belli bölümlerinde geri dönüş tekniğini kullanarak bu birlikteliği bozar. Geri dönüş tekniği yazarın henüz ilk sayfalardan başvurduğu ve ilerleyen bölümlerde kahramanların geçmişini anlatmak için sıklıkla başvuracağı bir tekniktir. *Farklı zaman boyutlarından anlatma ve vaka zamanına aktaran bilgilerin, kahramanları tanıtmaya, anlatıma derinlik kazandırma ve vakanın ferdi ve sosyal yönünü açıklama gibi fonksiyonları vardır* (Korkmaz, 2016: 187). Yazar bu tekniği kullanarak kısa bir zaman diliminde tanınan kahramanları daha derinden tanıma olanağı sunar okura. Böylece okur onların geçmişleri ve hatta gelecekleri hakkında bilgi sahibi olmuş olur.

Roman kahramanı Charlies henüz Belgrad uçağındayken ilk görevini anımsar.

Charles ilk görevini anımsadı. Yeni elemanları, profesyonellerin bile zorlanabileceği çetin bölgelere asla göndermezlerdi. Genelde bir müfettişin yanına işlerinde kendilerine yardımcı olmaları için bir iki “asistan” verilirdi. Ama Charlies’in ilk görev bölgesi sorunsuz olduğundan kendisine hiç yardımcı verilmemişti. Bir iki küçük pürüz hesaba katılmazsa ilk görevini başarıyla tamamladığı söylenebilirdi (MM.: 8).

Charles görevi sırasında görev arkadaşı Alen Daily ile arasında bir yakınlık kurar ve eski nişanlısını Alen Daily’ye anlatır. Yapılan bu geriye dönüşler kahramanların daha iyi tanınmasını, onlar hakkında daha iyi bilgi sahibi olunmasını sağlar. Charlies Mavi Melekler ekibinin başkanı ve romanın başkahramanlarından biridir. *“Charles de böyleydi işte. Tam on iki yıl ülkesinin istihbarat servisinde ve son yıllarını Mavi Melekler safında çalışarak geçirmiş biri olarak Charlies mesleğini yapamadığı bir yaşamı hayal edemiyordu.”* (MM.: 9). Yazarın geriye dönüş tekniğine en sık başvurduğu bölüm “Hatıralar” isimli kitabın son bölümüdür. Mavi Melekler ekibinden sağ kalan Mighele (Charles ağır yaralı durumdadır.) bu bölümde geçmiş

yaşamına dair hatıralarını anımsar. *Üçüncü kata çıktığında kapının zili çaldı ve kısa süre sonra kapı açılarak içeriye girmesi söylendi. Tıpkı ilk günkü gibi... Telefonun zili “ilk” çaldığında üniversiteyi bitirmek üzereydi* (MM.: 238). Bu geriye dönüşlerde Mavi Melekler ekibine alınma şartları da yer alır. *“Dil bilmek ilk şartlardan biriydi ve üç dili birden bilmesi alınmasını büyük ölçüde etkilemişti. Bitirme tezi Uluslararası İlişkiler olarak belirlenmişti ve tereddüt etmeden birkaç gün sonra Finlandiya’ya uçtu.”* (MM.: 238-239). Okur Mavi Melekler ekibinin nasıl bir ekip olduğunu, içinde yer alan kişilerin hangi niteliklere sahip olduğunu bu vesileyle öğrenmiş olur.

Polisiye romanlarda zaman oldukça önemli bir yere sahiptir ve zamanı anlatan kelimeler sıklıkla karşımıza çıkar. Dakikalar bile oldukça önem arz etmektedir. *“Taksiye ücreti ödedikten sonra Charlies arabadan indi. Sekize iki dakika vardı. Muharebe elemanı beş dakikadan fazla asla beklemezdi.”* (MM.: 13).

Zaman kahraman psikolojisi için de önemli bir faktördür ve mekan üzerinde etkisi vardır. İnsanlar ya da şehirler sabah, akşam, gece arasında farklı bir görünüme bürünebilirler. Bu görünüm insanların oraya bakış açılarını da etkiler. Cengiz Abdullavey olaylar Paris’e taşınırken Paris’i okura sunar. Bu sunumda gece ile gündüz arasında belirgin farklar vardır ve karşılaştırmalı bir anlatıma başvurulmuştur. Bu anlatımı yaparken *zamana psikolojik bir boyut kazandırmıştır* (Korkmaz, 2016: 184).

Sabahın Paris’i kesinlikle gecenin Paris’inden farklıdır. Bu sözü çok duymuştu ama ilk kez buna tanık oluyordu. Yorgun ve asık suratlar, herkes bir yerlere koşturuyor, acele ediyor, kimsenin yüzünde tebessüm adına bir şey yok. Barların büyük çoğunluğu kapalı. Sabahları Paris herkesin işiyle gücüyle uğraştığı sıradan bir metropoldür sadece. Bu şehir, gece alem yapmış ve ertesi gün öğlen ikide yüzü gözü şişkin olarak uyanmış bir güzeli andırıyor. Güzel yatağından fırlayarak aynanın karşısına geçiyor. Manzara ise korkunç; makyajsız ve kırışık bir yüz, omuzdan kaymış bir gecelik, dağılmış saçlar... Hayır, bu dün gece erkeklerin aklını başından alan güzel kadın olamaz! (MM.: 14).

Zaman, mekan ile birleşerek kahraman psikolojisini etkiler ve kahramanın hangi psikoloji ile hareket ettiği görülmüş olur. Kimi mekanlar ve günün zaman dilimleri kahramana huzur verirken kimileri de huzursuzluk verir. İnsan ile zaman arasındaki ilişki karşılıklıdır. İnsanın ruh haline göre zaman olumlu ya da olumsuz bir boyut kazanabilir.

Başkahraman Charlies Doubre ile Alen Daily bir aşk yaşamaktadır. O aşk onlar için zaman kavramını değiştirir ve geçmiş yaşantılarını unutturur.

İki saattir birliktelerdi ve kopamıyorlardı birbirlerinden. Yıllarca bu anın beklentisiyle yaşamışlar gibi... Ve şimdiye kadar hayatlarından gelip geçen insanlar, kadınlar ve erkekler, tarihin derin sularına gömülmüş, unutulmuşlardı. İkisi de bunların sadece birer gölge olduğunu anladılar. Ve sadece şu anda, bugün, burada onlar yaşamları boyunca ulaşmaya çalıştıkları şeye ulaşmışlardı (MM.: 156-157).

Eserde zaman kısıtlayıcı bir faktör olarak da karşımıza çıkar. Bir polisiye romandır ve her bir dakikanın büyük önemi vardır. *“Evet, acele etmemiz lazım. Her geçen saat bizim için kayıptır. Ufak bir bilgi sızıntısıyla bütün planlarımız suya düşer. Mafya bu konularda ustadır.”* (MM.: 148). Mavi Melekler ekibi bir operasyon yürütmektedir ve bu operasyon için kaybedecek zamanları yoktur. Bu zamanın onlar için kısıtlayıcı yönüdür. Onlar görevlerini yapmaktadırlar ve görevleri sürecinde farklı şeylerle ilgilenecek, bulundukları yerin tadına varacak, orayı doyasıya yaşayacak zamanları da yoktur. *Ne yazık ki buraları doyasıya gezecek kadar zamanı yoktu. Üç saatlik vakti vardı sadece. Bu sabah ilk kez gelmişti Paris’e ve şimdilik gördükleriyle yetinmeliydi. “Ne kadar kötü.” diye düşündü. “Paris’te bulunduğumu kimseye anlatamayacağım.”* (MM.: 15).

Zaman yalnızca görevleri süresince değil göreve seçilme aşamasında da etkileyici faktör olarak Mavi Melekler ekibinin karşısına çıkmaktadır. Mighel Gonsales’in göreve kabul edilmek için belirlenen net sürede belirlenen paraya ulaşması beklenmektedir. *“Biraz sonra tabancanızdaki kurşunlar kurusıkı mermilerle değiştirilecek ve maksimum üç saat içinde buraya bir milyon Frank bulup getirmeniz gerekecek.”* (MM.: 18). Zaman onlar için ne kadar kısıtlayıcı olursa olsun Mavi Melekler onu kontrol etmeyi başarırlar.

Eserde zaman en fazla saat kavramı ile ifade edilmiştir. Bunun nedeni konu itibarıyla saatin, dakikaların ve hatta saniyelerin dahi çok önemli olmasıdır. *“Çok profesyonelce. Bu arada Charlies nerede kaldı? Saat beşi on geçiyor.” “Beş buçuğa kadar bekleyelim; daha sonra Chililitan’a gider yeden hatta geçeriz.”* (MM.: 46). *İki gündür yaptığı gibi bugün de akşam saat sekizde oraya gidecek ve muharebe elemanını bekleyecekti. Bu da mesleklerinin gerektirdiği yeteneklerden biriydi; sabır. Bazen bütün sorunlar acelecilik ve sabırsızlıktan kaynaklanır* (MM.: 10). Hakim anlatıcı zamanı istediği gibi kullanır. Geriye dönüş tekniğini kullandığı gibi ileriye

dönük bilgilerini de okurla paylaşır. Bu bilgiler tahmin niteliğinde değil olacakları bilen yazarın önceden verdiği bilgilerdir. “*Charlies Alen’i gıdıklamaya ve hafifçe çimdiklemeye başladı. Kahkaha atan ve gülüşen bu insanlar İtalya’ya Louidgi’yle birlikte üç kişi olarak değil de sadece iki kişi gideceklerini bir bilselerdi!.. Üçüncü kişinin ölüm kararı çoktan verilmişti ve yirmi dört saatten fazla yaşayamayacaktı ne yazık ki.*” (MM.: 159). Anlatıcı yazar okurun geleceğine dakikasına kadar hakimdir. Böylece kahraman henüz ölümle tanışmadan önce okur kahramanın öleceği haberiyle tanışmış olur. Geriye dönüş şeklinde kullanmakla kalmaz ileri de sıçratır zamanı yazar. Kahramanın öleceği haberini alan ve önceki sayfalarda yazarın psikolojik tahlilleriyle kahramana ısınan, onunla bütünleşen okur o psikolojiyle satırları okur.

Zamanın insana mutluluk verici bir etki yaptığı gibi aynı etkiyi yaşadığı günü son gün haline getirerek yapabilir. *Zaman insanı mutsuzluğa sürüklemektedir* (Korkmaz, 2016: 184). Louidgi için de mutlu başlayan gün ölümüyle son bulur. “*Louidgi sabah erkenden büyükelçiliğe gidip vize almalıydı ve bu yüzden morali gayet yerindeydi. Bu kahrolası ülkeyi terk edeceklerini bilmek onu şimdiden mutlu ediyordu. Sadece onu değil elbette... Mighel’le birlikte yurt dışına çıkacağını öğrenen Muni’nin de keyfi yerindeydi.*” (MM.: 160). Zamanın akış hızı bazı bölümlerde oldukça yavaşlar. Louidgi’nin ölümü zaman durmuşçasına bütün detaylarıyla anlatılır. Okur bu ölüm anına şahit olurken zamanın durduğu hissiyatına kapılır. Zamanın bu yavaşlaması onun psikolojik boyutuyla ilgilidir.

İlk kurşun ölümü getirmişti. Tam ensesine isabet etmişti çünkü. Mermi boğazından fırladı ve akan kanlar beyaz gömleği kırmızıya boyadı. İkinci kurşun artık düşmekte olan cesede isabet etti ve karaciğere saplanarak içeride kaldı. İki mermi de ölümcüldü ama şahitlerin ifadelerine göre Louidgi düşerken gülümsemeyi ihmal etmemişti (MM.: 162).

Anlatıcı yazar olayların anlatımında genel itibariyle “-dı-di” görülen geçmiş zaman kipini kullanmıştır. Öykü zamanı ile öyküleme zamanı geri dönüşler ve ileri sıçramalar dışında paralel seyreder. Bu geri dönüşlerin ve ileri sıçramaların sıradizimsel anlatıma etki ettiği görülse de olaylar genel hatlarıyla sıradizimsel olarak ilerler. Birinci gün ile başlayan olaylar otuz ikinci günde son bulur. Ancak yazar eserin sonunda 3 yıllık bir ileri atlama yaparak Mighel Gonsales’e bir uyuşturucu operasyonunda görev verir. Bu aynı zamanda ölen arkadaşlarının intikamını alma görevidir onun için. Bu 32 gün eserde bölümlere sırasıyla yayılmıştır. Yaşanan her şey o gün içine sığdırılmış herhangi bir gün atlama meydana

gelmemiştir. İlk bölümde on gün anlatılır, ikinci bölümde yedi gün, üçüncü bölümde yedi gün, dördüncü bölümde yine yedi günde olanlar anlatılır, son bölüm olan Hatıralar'da ise 32. ve son gün anlatılır. Bu bölümde geriye dönüş tekniği kullanılarak kahramanın geçmişte yaşadıklarına dönmesi sağlanır. 32 günün bitmesinin ardından 3 yıllık bir ileri sıçrama yapılır.

Metinde zaman olayların çözümü için ipucu da oluşturur. Olayın çözümünde kilit rol oynayan Hun Syun daha önce bir geneleve gitmiştir. Gittiği genelevde kaldığı süre Mighel'in onun oraya kadınlar için gitmediğini anlamasına vesile olur ve tekrar ortadan kaybolduğunda onun genelevde olacağını artık tahmin ediyordur.

“Daha önce onu takip ettiğimde o binaya girmiş ve on dakika içeride kalmıştı.”

“Eee?”

“Hun Syun orada on dakika kaldı diyorum size.”

“Ne olmuş on dakika kaldıysa?”

“Af edersiniz Bayan Daily ama bir erkek on dakika için geneleve gitmez. En az yarım saate ihtiyacı vardır.” MM.: 117).

Zamanın kahramanlar üzerinde psikolojik etkisine eserde sıklıkla rastlanır. Mighel Gonsales'in açığa çıkmasının ardından Jakarta'daki evden çıkması yasaklanır. Evde kaldığı süre boyunca zaman onun için geçmeyen bir kavram durumundadır. İki gün normal bir insan için uzun bir zaman dilimi değildir. Mighel düşündüğü gibi eve “kilitli” de değildir. Onun zoruna giden ekip arkadaşları çalışırken kendi işsiz güçsüz beklemesidir. *Mighel bir profesyonel olarak saklanması gerektiğini çok iyi biliyordu ama her şeye rağmen işsiz güçsüz oturmak ona çok zor geliyordu. İki gündür Charlies ve Louidgi Muni'yi takip ediyorlardı ama Mighel bu evde oturmak zorunda bırakılmıştı* (MM.: 123). Bu zaman dilimi Mighel'in psikolojisinde bozulmalara yol açar, intikam duygusunu tetikler. “*Ben bir de pişman oluyorum bu pislikleri öldürdüm diye. Daha beterini yapacaksın bunlara. Bekle Bay Muni, bekle! Ben olmasam da bir başkası senin icabına bakacak mutlaka. Av başladı artık. Bizimkilerden başka polis ve rakiplerin de peşindeler. Canın fena halde yanacak pis katil!*” (MM.: 124). Mighel bu bunalımlı durumdayken geriye dönüş tekniği ile daha önce yaralandığı yıllara gider. *Geriye dönüşlerin amacı; halden, gerçekten kaçış değil, geçmişte yaşanmış olayları kalenderane bir mizaçla dramatize etmektir* (Korkmaz, 2016: 183). Mighel başkahramanlardan biridir ve Cengiz Abdullayev'in

ilerleyen yıllarda yazılan başka bir romanına (Zehir) da başkahramanlık yapacaktır. Onun gerek fiziksel, gerek psikolojik tanıtımı oldukça okura işler niteliktedir. “Üç yıldır bu işteyim, üç kez yaralandım.” İlk yaralanması hazırlıklar sırasında oldu. İki aylık özel hazırlık kursu için bir grup genci K adasına götürmüşlerdi. Mighel de bu grubun içerisindeydi işte. “Hatırlamak bile istemiyorum.” (MM.: 124-125).

Zaman bu kez de Charlies için durma nokasına gelir. Alen Daily’nin kaçırıldığını düşünmektedir. *Charlies sıkıntıdan patlayacak gibiydi. Oteline döndükten sonra yerinde rahat oturamıyor, iki de bir telefona uzanıyor ve sandalyeleri devire devire odada volta atıyordu* (MM.: 195).

Romanda kesin bir tarih kavramı geçmemekle birlikte tarih ile ilgili ipucu konumunda göstergeler yer alır. “İsminiz?” “Hose Josef Uribe.” “Doğum yılınız?” “1951.” (MM.:100). Bu kimlik Jakarta’da polise yakalanan Mighel Gonsales’in görevi için kullandığı sahte kimliktir. Doğum tarihi 1951 olarak geçmektedir. Romanın sonuç bölümünde Mighel’in henüz 30’lu yaşlarda dahi olmamasına rağmen çok daha büyük gösterdiği ifade edilir. Bu tarih olarak 1980’lerden sonrasını işaret eder. Tarihin 1980’den daha sonraki bir tarih olduğunu gösteren başka işaretler de vardır eserde. “Yorkshireli Karindeşen” hakkında bir şey duymuşsunuzdur eminim. Bu onun başarısıydı. Ama şu anda o aramızda yok.” (MM.: 99). Charlies ile Alen Daily’nin konuşmasında Yorkshireli Karindeşen lakaplı bir karakter geçmektedir. Bu karakterin işlediği suçların tarihi hakkında sayfanın dipnotunda 1975-1981 yılları yer almaktadır. Yorkshireli Karindeşen olayının çözümü 1981 yılı sonrasında olmuştur. O olayı çözen kahraman da artık yaşamamaktadır. Bu bilgiler kitapta geçen tarihin 1981’den daha sonraki bir tarih olduğuna işaret eder.

1975-1981 yıllarında İngiltere seri cinayetlerle sarsıldı. 13 genç kadın vahşice öldürülmüştü. Kraliyet polis teşkilatı bütün araştırmalarına rağmen manyak katili bulamıyordu. Scotland Yard’ın isteği üzerine İngiltere’de görev yapan Mavi Melekler bu işe el attılar. Morrison da onlardan biriydi. 1981 yılında Yorkshireli Karindeşen ismiyle anılan katil yakalandı. Bu adam Bredford şehrinden 34 yaşındaki Peter Sateklif’ti (MM.: 99-dipnot).

Gerçek hayatta böyle bir olayın olduğu gözlemlenmiştir ve 1988 yılı işaret edilmektedir.

Karindeşen Jack (İngilizce: Jack the Ripper), 1888 yılında Londra’daki Whitechapel semti ve çevresindeki çoğunlukla fakir bölgelerde faal olduğuna inanılan kimliği tespit edilememiş bir katile verilen en genel isimdir. Karindeşen Jack ismi katil olduğunu iddia eden bir kişi tarafından yollanıp medya tarafından yayılmış bir mektuptan ortaya

çıkıştır. Bu mektubun çoğunlukla bir kandırmaca olduğuna inanılmış ve gazeteciler tarafından hikâyeye olan ilgiyi güçlendirerek gazetelerin tirajını arttırmak amacıyla yazılmış olabileceği düşünülmüştür. Katil cinayet dosyaları ve o döneme ait gazete kaynaklarında “Whitechapel Katili” ve “Deri Önlük” olarak anılmıştır (URL-6, 2021).

Zamana dair bir ip ucu da Mighel’in hatıralarına daldığı bir anda okurun karşısına çıkar. *“Ben bu filmi izlemiştim daha önce. Nerede ama?.. Tamam hatırladım, 1980 yılında Varşova’da. Evet evet Varşova’da. O günü unutur muydu hiç? Kalabalık bir arkadaş grubuyla gitmişlerdi sinemaya.”* (MM.: 126). Mighel’in hatıralarından da anlaşılacağı üzere ve olayı neredeyse zor hatırladığı düşünülürse romanda olayların geçtiği tarih 1980’den çok daha sonrasındır. Mighel o zamanlarda bu görevde dahi değildir. Zamanın 1980’lerden çok daha sonrası olduğuna dair bir diğer ipucu da mafyanın tarihinin anlatıldığı bölümde yer alır. *Birçok ülke mafyanın amellerinden bıkarak ona karşı ortaklaşa bir mücadeleye girişti. 1985-86’lı yıllar, verimlilik açısından en parlak dönemlerdi. Ama zaferden tabii ki bahsedilemezdi henüz* (MM.: 171). Yazarın kullanmış olduğu dipnotlar da eserin zamanı hakkında ipucu verir. *Söz konusu komiser 28 Haziran 1983 yılında Hong Kong’da bir çatışmada yaşamını yitirdi. Aynı çatışmada Mavi Melekler’den iki ajan da öldürüldü* (MM.: 181/dipnot).

Mavi Melekler az zamanda çok işler başarsa da zaman genellikle onların aleyhine işlemektedir. Ortalama yaşama süreleri göreve başladıktan itibaren üç dört yıldır. *“Üç, bilemedin dört yıl. Ürkütücü bir istatistik öyle değil mi? Ben de müfettişlikten başlamıştım bu işe. Ve gördüğünüz gibi istatistiksel verilerden farklı olarak şimdiye kadar hayattayım.”* (MM.: 215). Merkezde bir casus vardır ve Mavi Melekler ekibinin aleyhine hareket etmektedir. Tüm çabalara rağmen son ana kadar yakalanmamayı başarır. Ancak burada da zaman faktörü önemli bir yere sahiptir. Casusun yakalanmasında da zaman ipucu konumundadır. *Bildiğiniz gibi bilgi sızıntıları üç dört ay önce başladı. Ve William Wilcott’un önerisi üzerine Ronald Macferlein’in teknik sekreter olarak işe alındığını öğrendim. Her şey örtüşüyordu* (MM.: 217). Charlies ve Alen Daily’nin arabası patladığında Mighel birkaç saniye ile arabaya binmemişti. Bu birkaç saniye onun hayatını kurtaran an ve ileride intikamlarını alabilmesinin vesilesi olur.

Alen ve Charlies restorandan çıktılar. Hesabı ödeyen Mighel ise garsondan birkaç tane çikolata getirmesini istedi. Tam restorandan çıkacakken dar pantolonuyla vücudunun tüm güzelliğini sergileyen sarışın bir dilber girdi içeriye. Mighel’in yüreği duracak gibi oldu. *“Güzel kadın.”* diye düşündü. *“Ama geç kalıyorum, hemen gitmem gerekiyor.”* Patlama sesini bunları düşünürken duydu (MM.: 223).

Son bölümde olaylar üç yıl ileriye taşınır. Mighel Gonsales’e yeni bir görev gelmiştir ve karşısında yine kiralık katil Alan Derchovets vardır. Derchovets amacına ulaşamayacak, Mighel uyuşturucuyu yine yakalatacak ve ölüm vakti bu defa Derchovets için gelecektir. *İki profesyonelin göz göze gelmesi çok kısa sürdü ama asırlar sürmüş gibi geldi onlara. Dışarıdan siren sesleri yükselince silahlarını aynı anda çektiler. İki patlama sesi duyuldu. Levigre ayakta durmaya devam ediyordu fakat oturan Derchovets’in alnında bir delik açılmıştı* (MM.: 252).

Kitap yine zamana yapılan bir göndermeyle son buluyor. Mighel Gonsales görevini başarıyla tamamlar ve evine döner. Ta ki bir başka romanda okurun karşısına çıkana dek... (Kendisi için yaklaşık on yıl sonra Zehir romanıyla ve Drongo kod adıyla bu defa bir teröristin peşinde okurun karşısına çıkacaktır.)

Hayat, her zamanki temposuyla akıp gidiyor. Monoton bir yaşam tarzı, sekiz saatlik mesai, klasik günaydınlar, el sıkışmalar ve bunaltıcı bürokrasi. Ama bazen gece karanlığının ortasında telefon çalıyor ve hayat aniden yüz seksen derece değişiyor. Bu telefon zilleri şu küçük dünyamızda her gün yaşanan ufak çaplı savaşların atılan kurşunları gibidir sanki. Endonezya “seyahatini” unutmaya çalışsa da bazen göğsü sızlamaya başlayınca ister istemez anılara dalıyor. Ama mutlaka bunları da unutacaktır. Zira edinilen yeni tecrübe ve yaşanan maceralar hatıraların üzerine konarak onları siliyor adeta (MM.: 254).

Cengiz Abdullayev romanlarında tarihi açıkça belirten ve hatta kimi romanlarında alt konu başlığı olarak tarihi ve mekanı kullanan bir yazardır. Ancak bu romanında tarih eserde geçen sosyal zaman ifadeleriyle ve yazarın belirli yerlerde verdiği ipuçlarından hareketle anlaşılabilir. Kahraman psikolojisi için oldukça önemli bir konumdadır. Yazar eserlerini oluştururken tarihi belgelerden de yola çıkmıştır. Onun bahsettiği olaylardan, eserlerinde geçen gerçek kahramanlardan yola çıkılarak zaman tespitleri yapılabilir. Nitekim net bir tarihin verilmediği *Mavi Melekler* romanındaki zamana sosyal zaman göstergelerinden ve zaman dair yer alan ipuçlarından hareketle ulaşılmıştır.

2.1.6. Mekan

2.1.6.1. Çevresel Mekanlar

Arapça “kevn” kökünden türemiş olan mekan kelimesi yer, mahal, ev, oturulan yer anlamına gelir. Bu sözcük ayrıca çevre, ortam, yaşanılan dünya ve kainat anlamlarını da içerir (Korkmaz, 2017: 7). Mekan kahraman psikolojisi ile doğrudan

ilişkilidir ve mekanın tahlili eserin daha iyi anlaşılması, kahramanların davranışlarının daha iyi açıklanması bakımından gereklidir.

Yazar Cengiz Abdullayev mekanın anlatımında oldukça başarılıdır. Eserde geçen ülkelerin ve şehirlerin tarihini ve güzelliklerini anlatımın akışı içinde verir. Romana bir tarihçi, bir coğrafyacı yaklaşımıyla yaklaşır.

Olaylar esas olarak Endonezya’da geçmesine ve metinde yer alan problem Endonezya kaynaklı olmasına rağmen farklı ülkeler ve farklı şehirler arasında gidip gelme durumu mevcuttur. İtalya ve Amerika bu yerlerdendir.

2.1.6.2. Algısal Mekanlar

2.1.6.2.1. Kapalı/Dar ve Labirentleşen Mekanlar

Yarın öldüğümüz zaman birisi bize sorsa:

Dünyada neler gördünüz, dese

Herhalde verecek cevap bulamayız.

Koşmaktan görmeye vaktimiz olmuyor ki...

(Sabahattin ALİ)

Kapalı mekanlar başkahramanda olumsuz bir izlenim bırakan mekanlardır. *Kapalı ve dar mekan kavramı, fiziksel anlamda kapalılık/açıklık durumu içermez; algı nitelikli ve göreceli bir kavrayışa gönderme yapar* (Korkmaz, 2017: 21).

Eserin polisiye roman olması ve bir problemin çözülmeye çalışılması nedeniyle kapalı mekanlar çoğunluktadır. Birinci bölüm s-14 bölgesinde görev alan Mavi Melekler ekibi Bölge Müfettişi Charles’nin Belgrad’a giden bir uçağa binmesiyle başlar. Charles Belgrad’da kaldığı oteli bütün ayrıntılarıyla anlatır. Charles’nin otellere dair mekan algısı olumsuz durumdadır. *Hemen hemen bütün otellerin, hayatı boyunca insanın unutamayacağı, kendine özgü, spesifik kokusu vardır. Çarşaf ve yastık kılıflarının, eskimeye başlamış halıların ve genel olarak odaların kokusu tüm otellerde farklılık gösterir. Bazen çok kötü ter kokusu alırsınız* (MM.: 10). Genel olarak otellere olumsuz mekan algısına karşın kalacağı otel onda mekan olarak olumlu izlenimler uyandırmaktadır. Bu olumlu izlenimde görevini gerçekleştirmesini kolaylaştıracak faktörlerin de payı vardır. *Ama Charles bu çilelere katlanmayacaktı. Serbia otelinin 1409 no’lu odası gayet temiz ve hoş kokuyordu* (MM.: 10). Bu olumlu

algı fazla sürmeyecektir. Bir bilgi sızıntısı vardır ve Charlies otelde saldırıya uğrar ama oradan kurtulmayı başarır. Muharebe elemanı ile görüşecekken o da bir araba çarpması ile öldürülür.

Diğer taraftan Mavi Melekler ekibinin başkahramanlarından Mighel de deniz ve sudan nefret eder ve o mekanlar Mighel'in sevmediği alanlardır. Elinde oldukça suya girmemeye çalışsa da bazı durumlarda kaçınılmaz olarak girmek zorunda kalır. İtalya'da bölge müfettişi ikinci yardımcısı olan Louidgi Minelli ile tanışması da böyle bir mekanda olur. *“Buz gibi suya girmesi gerektiğini düşününce tüyleri diken diken oldu. “Böyle havalarda yüzmeyi sevmem ama madem ısrar ediyorsunuz...”* (MM.: 22). Sonunda suya girer ve Louidgi ile tanışır. Birlikte bir plan yaparak Charlies'ye ulaşırlar.

Olaylar görev dağılımının ardından Endonezya'ya taşınır. Louidgi'nin Jakarta'da güzel bir kadınla tanışması (daha sonra bölge genel koordinatörü olduğunu anlayacak) da kaldığı otelin barında olacaktır. Mavi Melekler için fiziksel manada kapalı mekanlar da oldukça önem arz etmektedir. Bir ajan mekana girdiğinde tehlikenin nereden geleceğini görebilmeli, konuşulanları duyabilmeli, ortama hakim olacak şekilde konumlanabilmelidir. *“Bu küçük mekânda masalar birbirlerine çok yakın durduğundan komşu masada nelerin konuşulduğunu duymak çok da kolaydı.”* (MM.: 83). Ancak bir mekanın fiziksel olarak kapalı olması algısal olarak da kapalı olacağı anlamını taşımaz.

Barın loş ortamı ve çalan hafif müzik az da olsa sinirleri yatıştırıyordu. İri yarı barmen tezgahın arkasında durmuş yardımcısıyla bir şeyler konuşuyordu. Müşteri sayısı fazla değildi. Louidgi giriş kapısını görecektir şekilde tezgahın önünde oturdu. Barmenin kendisine doğru yaklaştığını görünce siparişi verdi: Viski lütfen! Barmen bardağı doldurdu ve Louidgi'ye uzattı. Viskiye yudumlarken Louidgi içindeki hafif üşümenin yavaş yavaş yok olduğunu hissetti. Bu arada bara iki kişi girdi. Barmenin yanına yaklaşarak bir şeyler soran Japon, Louidgi'yi ilgilendirmede bile ama onun peşinden giren uzun boylu dünya güzeli kadın dikkate değerd (MM.: 41).

Bu tehlikeli fiziki mekan bir bar, bir ev olabilmekle birlikte bir asansör de olabilir Mavi Melekler için. O nedenle hepsine karşı tedbirlidirler. Böyle mekanlarda fiziksel korumayı sağlamak yeterli olmaz. İçeriden dışarıya çıkacak ya da herhangi bir mekanizmayla dinlenecek olan seslerinin önüne geçmeleri gerekir. Bunun için de farklı şeyler geliştirmişlerdir. *“Chang müziğin sesini neredeyse sonuna kadar açtı. Konuşulanları böcek vasıtasıyla değil de kapıdan veya yan odadan dinlemek isteyenler bu gürültü yüzünden duyamazlardı.”* (MM.: 54).

Louidgi öldürülen ajan Taamme'nin evine gitmek istemektedir. Onun evi de olayın çözümü için kritik derecede önemlidir. Evine gitmek için bindiği taksi onu yeni mekan tasvirlerine iter. Bu tasvirlerde karşılaştırmalı anlatımlar vardır. *Yağmur artık dayanılabilir bir hal almıştı, en azından Londra ve Paris'te yağın yağmurlardan farksızdı. Louidgi sokakta yürümeye başladı. "Galiba şu ev olacaktı." diye düşündü adımlarını yavaşlatarak. İki katlı, biraz da eğik bir bina* (MM.: 42-43). Eğer Mighel dikkatli davranmasaydı o ev Louidgi'nin ölüm mekanı olacaktı. Orada onu bekleyenler kendisini öldüreceklerdi.

Mekanın daralması ve genişlemesine güvenlik önlemleri de neden olur. *Herkesin aynı arabaya binmesini ise Charlies teklif etmişti. Bir arabanın içine doluşmanın dezavantajlarını bilse de Kebayoran sokaklarında özellikle de Taamme'nin evinin yakınılarında iki arabanın birden belirmesi kuşku uyandırabilir ve olumsuz sonuçlar doğurabilirdi* (MM.: 64). Taamme'nin evi operasyon için kilit noktalardan birini oluşturmaktadır. Evraklar evin içindedir ve aynı zamanda içeride konuşturabilecekleri Kara Kılıçlar örgütünün adamları vardır. Evin içine özenle girilmesi ve içindekilerin canlı olarak ele geçirilmesi, konuşturulması gerekmektedir. Mekanlara girmek Mavi Melekler ekibinin uzmanlık alanlarındanıdır. *Daha sonra sigara paketinden biraz büyük bir kutuyu tutkalın üzerine yapıştırdı ve kısa bir süre bekledikten sonra kutuyu kendine doğru çekti. Kopan camın sesi hemen hemen hiç duyulmadı ama heyecandan bu ses sokağın öbür ucunda yankılandı gibi geldi Mighel'e* (MM.: 66).

Haber alınamayan s-14 ekibi üyesi Morrison'a ne olduğunu anlamak için onun güzergahını takip eden Louidgi ise Madura adasına gelir. Surabay'ın anlatımı tarihiyle, eski hükümdarlarıyla birkaç sayfa boyunca sürmektedir. *"Sol tarafta ülkenin ikinci büyük şehri Surabay'ın binaları yükseliyordu. İki milyonluk nüfusu, büyük limanı, fabrikaları ve üniversiteleriyle bu şehir Jakarta'yla her anlamda yarış halindeydi. Yava adasının doğu bölgesinde bulunan Surabay'ın tarihi ise Jakarta'dan bile eskiydi."* (MM.: 81). Şehrin anlatımında efsanelerden de yararlanılmıştır. Olayların yaşandığı mekanın yalnızca fiziksel anlatımı ile yetinmeyen yazar tarihi ile de yetinmemiş efsanelerine kadar uzanmıştır. Bu onun romanlarını dünyadaki diğer polisiye yazarlarından büyük oranda ayırmaktadır. Onun polisiye kurguları merak ögesinin yanında tarih, coğrafya, edebiyat bilgisi de

içermektedir. “*Surabay’la ilgili ilk mahumatlar, XI. Asra, Mihrace Erlang’ın Mataram tahtına oturduğu ve efsanelerde yazıldığı gibi “Yava topraklarını bir araya getirmeye” başladığı döneme aittir. İşte bu dönemde Mataram’ın parlak günleri başlıyor.*” (MM.: 81). Yazar kahramanları aracılığıyla bu unsurlara öznel fikirler eklemeyi de ihmal etmemiştir. “*Başkalarının hatalarından ders çıkarmak zordur doğrusu. Kişisel hatalara yol vermek de gerekiyor çoğu kez. Erlang efsanesini bilen Louidgi Surabay’ın tapınak ve kiliselerini ilgiyle izliyor, bu arada da feribot Madura adasına doğru ilerliyordu.*” (MM.: 82). Ülkede konuşulan diller dahi yazarın anlatımında yer bulur.

Hun Syun’u takip ederken düştüğü genelev Mighel için dar, kapalı bir alandır. “*Bütün genelevlere özgü ter, ucuz parfüm ve biranın berbat kokuları insanın midesini bulandırıyor. Mighel öğrenerek etrafına bakındı. Merdivenlerden yarı çıplak bir kadın iniyor, bu arada da bir şeyler söylüyordu.*” (MM.: 91). İçinde bulunduğu mekan kendisi için çekilmez bir durumdadır ve bir an önce buradan çıkmak ister. Zamanın psikolojik etkisi ortaya çıkmıştır ve içinde bulunduğu mekanda akmak bilmez, mekan onun için labirentleşmiş durumdadır. *Bu mekanlarda kişi; zaman, mekan ve onun tüm elemanları ile çatışma durumundadır. Mekan, kum saati gibi dıştan içe doğru ve tüketici bir nitelikte akmaktadır* (Korkmaz, 2017: 21). Ama ne var ki bu mekanda edindiği bilgiler olayların çözümünde işe yarayacaktır. “*Lanetler okuyarak Mighel ikinci kata çıktı. “Hun Syun buraya gelmezse ben ne bok yiyeceğim? Bu orospuların arasında ne işim var? Saatine baktı. “Yirmi dakikadır buradayım. Şu salak patroniçenin saçmalıklarını dinleye dinleye kafam şişti.*” (MM.: 92). Genelevde kaldığı her dakika daha kötü düşünceler canlanır kafasında. “*Odadaki temizlik ve düzen bile bu sapıklık ve pislik yuvasını bu sıfatlarından arındırmıyordu. Mighel öğrenerek köşedeki sandalyelerden birini aldı ve pencerenin önüne koydu. “Buranın manzarası uygun diye düşündü.*” Hun Syun gelirse onu mutlaka görürüm.” (MM.: 92). Mekan olarak ne kadar itici bir rol oynasa da Taamme’nin cinayetine giden yolda ve örgütün çökertilmesinde kilit isim olan Muni’nin adını burada almayı başarır Mighel.

Mighel’in genelevde çıkan olaylar ve cinayetler sonrasında tutuklanıp atıldığı hücre de kapalı mekan konumundadır. “*Hücrede kimse yoktu. İki gardiyan kendi aralarında fısıldaştılar ve kapıyı kapatarak beş altı adım ötede bulunan başka bir*

kapının önünde durdular. Kapı açışınca Mighel'i sırtından iterek içeriye soktular ve kapıyı kilitlediler.” (MM.: 104). Mekanı labirentleştirecek etkenler hücre psikolojisi ile sınırlı olmayacaktır. Kendisine mekanı ölüm mekanı haline getirmek isteyen biriyle aynı hücrede yer alır ancak henüz bunun bilincinde değildir. Mighel etrafına bakındı. Duvara monte edilmiş iki demir yatak, küçük bir masa ve yine yere monte edilmiş iki sandalye... Masanın üzerinde birkaç metal tabak duruyordu. Sağ tarafta gözleri çekik bir herif oturmuş yemek yiyordu (MM.: 104). Atılmış olduğu hücrede öldürülmek istenir ancak onu öldürmeye çalışan kişiyi öldürerek ölümden kurtulur Mighel. Yine mekanı akıllıca kullanarak oradan kaçmayı başarır. “Mighel'in planı akıllara durgunluk verecek nitelikteydi. Bu bir çılgınlıktı, ölümlle dans etmektir. Firar etmeye kalkışan hiçbir mahkum hücrelerinden kaçarak başka bir hücreye sığınmaya kalkışmaz.” (MM.: 112). Bulunduğu dar mekandan kurtulmak adına üst düzey bir plan uygular Mighel. Hapishaneden dışarı çıkmak için yararlanılan her yol iyidir! Gerektiğinde saçmalık tek başına özgürlük getirir (Bachelard, 1967: 168).

Louidgi araştırmalarına devam ederken Madura adasında CIA'den eski dostuna rastlar. Adanın anlatımı olumlu olarak başlamıştır mekan kahraman psikolojisine göre olumlu bir durumda ve açık bir mekanken labirentleşebilir, burada da arkadaşının CIA tarafından öldürüldüğünü öğrenen Louidgi artık o olumlu havayı soluyamaz. Mekan onun için labirentleşmiştir. “Yat yavaş yavaş Madura boğazının serin sularında sallanıyor, lombozdan da adanın yeşil palmye ağaçları görünüyordu. Bu güzel manzarayı seyretmeye doyamayan Louidgi yat sahibinin kendisine uzattığı içki bardağını almak için gözlerini lombozdan ayırdı.” (MM.: 106).

Mighel'in hücreden kaçması ve açığa çıkmasından sonra onun geri çekilmesi kararı alınır ekip tarafından. Onu Avrupa'ya gönderilene kadar Jakarta'daki evde sıkıcı birkaç gün bekliyordur. Ev onun için kapalı mekân haline gelmiştir. “İki gündür bu evde hapis hayatı yaşıyordu neredeyse. Chang, Jakarta polislerinin her yerde onu aradığını, dolayısıyla da uzun süre saklanması gerektiğini söyleyerek onu bu eve “kilitlemişti”. Fırsat çıkar çıkmaz Mighel'i Avrupa'ya gönderme düşüncesi vardı ekibin.” (MM.: 123). Bir ajan için gerçek manada kapalı mekan fiziksel olarak kapalı mekanda kalmaktan çok daha ötesini ifade eder. İnsanların çoğu bir zindanda mutlu olamayacak yaratılıştadır; bizi içimize gömen duygularsa zindanların en kötüsünü

oluşturur (Schopenhauer, 2012: 180). Charlies ile Louidgi çalışmalarına devam ederlerken Mighel'in eli kolu bağlı olarak durması içinde kaldığı alanı ona daha dar hale getirir. *"İki gündür Charlies ve Louidgi Muni'yi takip ediyorlardı ama Mighel bu evde oturmak zorunda bırakılmıştı. Jakarta'nın 70 kilometre uzağında bulunan bu villayı bir dakikalığına bile terk etmesi kesinlikle yasaktı."* (MM.: 123). Mighel bu kapalı mekandan bir an olsun kurtulabilmek için hatıralara dalar. Hatıralarında içinde bulunduğu mekandan farklı olarak onu ferahlatan açık mekanlar da vardır. *"Gecenin karanlığında okunan şiir, fonda ise Visla Nehrinin hışırtıyla akan suları..."* (MM.: 127).

Daha sonra Avrupa'nın en güzel şehirlerinden biri olan Krakov'a gittiler hep birlikte. Mighel tarihi Krakov şatosunun önüne geldiğinde gruptaki arkadaşlarından birinin şiir okumayı teklif ettiğini hatırladı. Gecenin sessizliğinde ünlü şairlerin şiirlerini okudular tek tek. Sıra Mighel'e geldiğinde kafasını kaldırarak yukarıya bakmış ve bir söz demeden şatonun duvarına tırmanmıştı. Arkadaşları onun ne yapmaya çalıştığını anlayamadı. Mighel ise duvarın üzerine tırmandıktan sonra ayağa kalktı ve ağır ağır okumaya başladı (MM.: 127).

Endonezya'dan ayrılma vakti gelmiştir. Yeni planları gereği operasyon Charlies, Alen ve Louidgi için İtalya'da, Mighel için ise New York'ta devam edecektir. Louidgi büyükelçiliğe artık bu ülkeden ayrılacağını bildiği için mutlu olarak gider. *"Louidgi sabah erkenden büyükelçiliğe gidip vize almalıydı ve bu yüzden morali gayet yerindeydi. Bu kahrolası ülkeyi terk edeceklerini bilmek onu şimdiden mutlu ediyordu."* (MM.: 160). Ancak büyükelçilik mekanı onun ölüm yeri olacaktır. Indzerillo tarafından kiralanan Alan Derchovets onu binaya girmeden önce öldürür. *İki mermi de ölümcüldü ama şahitlerin ifadelerine göre Louidgi düşerken gülümsemeyi ihmal etmemişti* (MM: 162). Louidgi için olumlu bir anlam ifade eden büyükelçilik onun ölüm mekanı olmuştur. Endonezya'da kaldıkları süre boyunca birçok şeyi çözmüşlerdir ve buradan elleri dolu olarak ayrılacaklardır. Ancak Louidgi'nin ölümü bu mekanı onlar için artık acı bir hale getirir. *"Mighel gitmesi gerektiğini biliyordu. Bu bir emirdi çünkü. Ama yine de öfkesinden boğulacak gibiydi. Kör, korkunç bir öfkeydi bu. Buradan gideceğini ve Louidgi'nin katilinin elini kolunu sallayarak dolaşacağını her düşündüğünde çıldıracak gibi oluyordu."* (MM.: 163).

Olayların Endonezya'dan İtalya'ya taşınmasının ardından İtalya'da bulunan Charlies ve Alen Daily'nin oteli onlar için iyi bir anlam ifade ederken Charlies'nin Alen Daily'nin kaçırıldığını düşünmesinin ardından ona zindan durumuna gelmiştir.

“Charlies sıkıntıdan çatlayacak gibiydi. Oteline döndükten sonra yerinde rahat oturamıyor, iki de bir telefona uzanıyor ve sandalyeleri devire devire odada volta atıyordu. Saat sabah altıda Kinnichi aradı. Centocele semtinde bir bayana ait ceset bulunmuştu.” (MM.: 195).

Yapılan mekan anlatımlarının hiçbirini yazarın tarih ya da coğrafya merakından ileri gelmemektedir. Eco mekanın anlatımıyla ilgili, *sözünü ettiğim mekanların gözümün önünde olması hoşuma gider: Bu bana anlattığım olayla ilgili bir tür güven verir ve anlatı kişileriyle özdeşleşmemi sağlar* (Eco, 1995: 88), der. Yazar anlatacaklarına zemin hazırlamaktadır. Nitekim burada da Roma’nın tarihinden sonra uyuşturucu ticaretinde önemli payı olan mafyanın tarihine gelir yazar.

İşte bu ülkede bütün dünyanın ve aynı şekilde İtalya’nın yüz karası ve tarihinde dün de bugün de kara leke olan mafya denen aşağılık bir örgütlenme yer aldı. İlk önce cinayet amaçlı olarak kurulmadı aslında. Mafya daha çok çiftçilerin bir kasaba veya köy etrafında birleşmesiydi. Asrın ortalarında mafya feodallere karşı mücadeleye ve sömürge güçlere karşı direnişe çağırıyordu. Kendini savunma amaçlı bu örgütlenme o zamanlar bile suikastlerden, şantajdan ve tecavüzlerden uzak durmuyordu (MM.: 169).

Operasyon tamamlanmış, Charlies ve Alen Daily’nin İtalya’daki işleri bitmiş ve New York’a uçmuşlardır. Orada Mighel ile buluşurlar ve Washington Köprüsü yakınlarında küçük ve rahat diye anlatılan bir restoranda değerlendirme yaparlar. Charlies ve Alen evlenecektir ve Mighel de nikah şahidi olacaktır. Oturdıkları bu mekanda her şey iyi başlasa da birlikte oturdukları son mekan olur. Kaybettikleri arkadaşları Loidgi Minelli’nin ailesini ziyaret etmeye ve çocuklarına oyuncak götürmeye gitmek isterler. Ancak İtalyan mafya lideri Indzerillo tarafından kiralanan katil Alan Derchovets’in koymuş olduğu bomba Charlies ve Alen Daily çifti arabaya binince patlar. Hesabı ödemeye giden Mighel Gonsales kurtulur. *Tam restorandan çıkacakken dar pantolonuyla vücudunun bütün güzelliğini sergileyen sarışın bir dilber girdi içeriye. Mighel’in yüreği duracak gibi oldu. “Güzel kadın” diye düşündü. “Ama geç kalıyorum, hemen gitmem gerekiyor.” Patlama sesini bunları düşünürken duydu* (MM.: 223).

Eserin polisiye roman olması, kahramanların gittikleri yerlere bir problemi çözmek için gitmeleri ve gittikleri bölgelerde problem üzerinde çalışırken hedef durumuna gelmeleri normal zamanda açık mekan olarak nitelendirilebilecek mekanları dahi eserde kapalı mekan kılmıştır. Zira mekanın bu niteliğini kendine özgü

özelliklerinden ziyade kahramanın içinde bulunduğu psikoloji belirler. Gerçekleşen operasyon başarıyla yürütülmektedir ancak gittikleri mekanlarda ölüm peşlerini bırakmamaktadır. Ya başkahramanlardan birine veyahut sevdikleri birine denk gelmektedir. Bu nedenle mekanlar genel anlamda kapalıdır ancak yer yer anlık olarak açık olma özelliği gösterirler.

2.1.6.2.2. Açık/Geniş Mekanlar

Açık ve geniş mekanlar, içtenlik mekanlarıdır. İçtenlik, mekanı içten dışa doğru çeviren ve açan bir niteliktir. Bu mekanlarda karakter, kendisiyle, çevresi ve bütün evrenle uyuşum içindedir. Kapalı ve dar mekanlar nasıl çatışma mekanları ise, açık ve geniş mekanlar da uyumun ve huzurun mekanlarıdır (Korkmaz, 2017: 21). Eserin türü ve içeriği nedeniyle açık mekanlar kapalı mekanlara göre daha kısıtlıdır. Kahramanlar ancak kısmi olarak içinde bulundukları mekanlarda kendilerini mutlu hissederler. Mekanı açık yapan kahramanların psikolojileridir. Paris başlıklı günün ardından anlatılanlar Bölge Müfettişi İkinci Yardımcısı Mighel Gonsales'in başından geçenlerdir. Olaylar başlamadan Mighel'in Paris şehrine karşı izlenimleri verilir. Şehir o kadar dolu dolu anlatılır ki birkaç sayfada okur kendisini "gezi yazısı" okuyormuşçasına bulur.

Etrafına bakındı. "Evet" diye düşündü gülümseyerek "Ben Paris'in havasını soluyorum." Yanından geçen insanlar da sanki gülücükler saçıyorlardı etrafa. Bu durum ise onu daha da mutlu ediyordu. "Evet burası Paris!" diye düşündü yeniden "Ben Paris sokaklarında yürüyor, adeta kanımı kaynatan ve beni heyecanlandıran taşlarına dokunuyorum. Bu sokaklarda bir zamanlar büyük şair ve yazarlar gezmişti. Bu şehrin havasını ünlü ressam ve heykeltıraşlar soluyordu. Onlar bu şehirde sevinmiş ve üzülmüş, aşık olmuş ve nefret etmiş, yaşamış ve ölmüşlerdi. "Paris" kelime olarak da o kadar büyüleyici, o kadar güzeldi ki! (MM.: 14-15).

Ardından şehirde yer alan ve şehrin sembolü durumuna gelmiş yerlerden bahseder Mighel Gonsales. *"Sağ tarafta, Sen nehri kıyılarında en az şehir kadar ünlü Eiffel Kulesi görünüyordu. Ve de Champs-Elysees, ünlü Reuilly sokağı, Louvre müzesi, Arc de Triomple, Place de la Republique, Pale-Royal, St. Germen kilisesi, "Komedi Frances" ve Touilrie. Bir harikadır Paris. Bir şiiirdir."* (MM.: 15). Mighel Gonsales bir görev ile gelmiştir ve Paris'i doya doya gezme, bu güzellikleri yaşama şansı bulamayacaktır. Bunun için büyük bir üzgünlük duymaktadır. *Gerçi anlatılacak hiçbir şey de yok. Sen nehrinin sol kıyısına geçmeden, Quartier-Latin, Mort-Martre ve Jardin du Luxembourg 'u görmeden Paris mi anlatılır? Bir günde Paris mi*

gezilir? (MM.: 15). Mekanın açıklık ve güzellik algısına şehrin gezilememesi gölge düşürür.

Mighel Paris'i yeterince göremeyişini, tadamayışını mesleğine bağlamaktadır. Ama onun için azıcık uzaktan seyretmek bile önemli bir lütuftur. *“Nasıl olsa az bir zamanı vardı ve Mort-Martre'i görmeden edemezdi. “İşte bu da mesleğimizin dezavantajı” diye düşündü üzgünce “Bir uçaktan diğerine atlıyorsun ve gittiğin ülkelerin özellik ve güzelliklerini sadece otomobil seni havaalanına götürürken görebiliyorsun.”* (MM.: 15). Paris Mighel'in duygularının arka fonu olur o andan itibaren. Aklından düşünceler geçerken gözünün önünden Paris'in semtleri akıp geçer. Paris vedalaşmak istemediği bir sevgili gibi olmuştur o an onun için. *“O ise Paris'in semtlerini seyre dalmıştı; Aubervilliers, Bobigny, La Pavignon. Ve nihayet Montfermeil'e vardılar. Mighel bir saniye olsun gözlerini camdan ayıramıyordu. Bu onun bağımsız olarak çıktığı ilk yurtdışı seyahatiydi. Mutluydu ve birazcık da gergindi.”* (MM.: 15).

Şehirler betimlenirken insanlar da şehirle bütünleştirilerek betimlenir. Mekanı anlatmak için anlatım biçimleri ve düşüncüyü geliştirme yollarından ustaca yararlanır Cengiz Abdullayev. *Bu şehir, gece alem yapmış ve ertesi gün öğlen ikide yüzü gözü şişkin olarak uyanmış bir güzeli andırıyor. Güzeli yatağından fırlayarak aynanın karşısına geçiyor. Manzara ise korkunç; makyajsız ve kırıksık bir yüz, omuzdan kaymış bir gecelik, dağılmış saçlar...* (MM.: 14).

İnsanların varlıkları kapalı mekanları anlık da olsa açık hale getirebilir. Başkahraman Charlies Doubre için Alen Daily'nin yanında olduğu mekanlar ona huzur verir. Onun yanındayken yıllardır bulamadığı mutluluğu yakalar. Karşılıklı duygulardır bunlar ancak “anlık” olması nedeniyle eserin bütününe yayılamaz.

İtalyan yazar Eco, *Nasıl bir metin, bir şeyi sanki onu görüyormuşuzcasına gözlerimizin önüne yerleştirir* (Eco, 1995: 82), der. Abdullayev'in mekan anlatımlarında da mekan öylesine başarılı bir biçimde anlatılır ki okur oraları hiç görmemiş dahi olsa oralar gözlerinin önüne gelir adeta. Kelimelerle fotoğraf çizmede başarılı bir yazardır Abdullayev. Gerek açık mekanları gerekse kapalı mekanları ustalıklı anlatmayı başarır. Mavi Melekler romanında diğer romanlarının aksine üç başkahraman bulunur. Bu başkahramanlar arasında geçiş yapılırken mekanlar

arasında da ustaca geçiş yapar. Mekanı birçok özelliğiyle birlikte okura sunar. Kurgusal bir metinde mekana ne kadar vasıf yüklenebilirse en az o kadar vasıf yükler Abdullayev. Onun mekanları gerçek hayatta var olan mekanlardır. Kahramanlarla birlikte okur eserin içinde, eserdeki sokaklarda gezer gibi hissederek kendini. Paris’i hiç görmemiş bir okur kahramanla birlikte Paris’in sokaklarını solur, ambiyansını yaşar, tarihi, kültürel değerlerini tanır.

2.1.7. Şahıs Kadrosu

2.1.7.1. Başkişi

Anlatı metinlerinde özellikle de romanda, entrik kurgunun kişiler düzlemindeki temeli başkişi üzerine kurulur (Korkmaz, 2018: 12). Mavi Melekler romanında problem “dünyaya uyuşturucunun yayılmasının önüne geçilememesi” ve “uyuşturucu bölgesine gönderilen ekipten haber alınamaması”dır. Romanın ortaya çıkış noktasını bu problemler oluşturmaktadır. Problemlerin çözümü için İnterpol’e bağlı Mavi Melekler isimli özel ekip görevlendirilir. Ekibin bölge müfettişliğini Charles Doubre, onun birinci yardımcılığını Miguel Gonaes, ikinci yardımcılığını ise Louidgi Minelli yapar.

32 günde geçen olayların anlatıldığı ve tanrısal bakış açısıyla yazılan bu romanda başkişi rolü bu üç kahramanın üzerindedir. Problemin çözümü üzerinde birlikte hareket ederler ve üstlerine düşen görevleri yerine getirmeye çalışırlar. Eserin anlatımında üçünün de aynı derecede ön planda olduğunu söylemek yanlış olmaz. Problemi oluşturan parçaları, gidilmesi gereken yerleri kendi aralarında paylaşırlar ve herkesin problem çözümü yazar tarafından aynı düzeyde anlatılır.

Uyuşturucunun dağıldığı ve önceden gönderilen İnterpol ekibinin susturulduğu s-14 bölgesinde bu üç kahraman görevlendirilirler. Ekibin başkanı Charles Doubre görev dağılımını yapar, görev sırasında kullanacakları yeni kimlikleri açıklar ve seyahat başlar.

“Louidgi, bundan sonra sen Büyük Britanya polis komiseri Arthur Shelton’sun. Üstelik rahat bir şekilde İtalyanca konuşabilirsin. Çünkü annen İtalyan asıllı bir İngilizdi.”

“Polis mi dedin? Bu biyografiyi de nereden buldun?”

“Bak gördün mü? Sen bile şaşırdın. Demek ki kimse adamımızın polis kimliğiyle çalışacağını aklının ucundan bile geçiremez. Bu da bizim işimizi kolaylaştırıyor. Sen Avustralya’ya gidiyorsun. Melbourun’da bir otelde turistik bir şirket senin adına bir rezervasyon yaptırdı. Jakarta’da birkaç günlüğüne bulunuyorsun. Kim olduğunu birileri sana soracak olursa işte bu hikayeyi anlatacaksın. Al, bunlar da belgelerim.” (MM.: 32-33).

Bu üç karakter de romanda derinlemesine incelenir. Geriye dönüş tekniği kullanılarak geçmişleri hakkında, bilinç akışı tekniği kullanılarak düşünceleri hakkında bilgiler verilir. Sahneleme yöntemi kullanılarak da onların birbirleri arasındaki diyaloglara yer verilir. Duygu dünyalarını, arkadaşlıklarını, aile bağlarını, aşklarını, nefretlerini daha yakından tanıma şansı bulur okur. Böylece okur ile kahramanlar arasında yakın bir bağ kurulmuş olur. Romanda bir karakter olumsuz bir durumla karşılaşınca üzülen yalnızca diğer karakterlerden biri değil okur da olur böylece.

Üzülenler kahramanlar ve okurla da sınırlı kalmaz yazar da hayata dair görüşlerini paylaşır böyle durumlarda. *Uyduruk romanlarda karşılaşılabilecek kahramanlıklar realitede yaşanmıyor işte. Mavi Melekler bazen çok acı ödüyorlar görevlerinin karşılığını. En güçlüleri bile... Ölülerin dahi arkadaşlarıyla vedalaşmaya hakları yok. Hayat bu!* (MM.: 164). Yazar düşünceleriyle konuya dahil olurken bu dokunuşu küçük bir şekilde, en can alıcı konularda yapar. Eserin derinliklerine dalan okur çoğu zaman yazarın dahil olduğunun farkına bile varmaz.

Bazıları insanın ölümünü tahmin edebilecek kapasitede olduklarını iddia ederler. Bilemeyiz. Şimdilik o dünyadan dönen olmadığına göre bu konuda kesin bir şey söylemek mümkün değil. Er ya da geç bunu biz de tadacağız. Elbette geç olması tercih edilir. Ama ne olursa olsun, kimseye o an neler hissettiğimizi anlatamayız. İnsanlar böyledir işte. Yeryüzünde cehennemi, öbür dünyadaki cennete tercih ederler (MM.: 161).

Dedektiflik romanlarında ajanlar genellikle “soğuk, duygusuz, korkusuz, ustaca plan yapan ve o planları uygulayan” tiplerdir. Abdullayev’in romanlarında bu kişiler “çok yönlü” olarak ortaya çıkarlar: planlarlar, ustaca uygularlar, arkadaşlık bağları güçlüdür, yeri gelince duygusaldırlar, severler, sevdiklerinin intikamını alırlar, aşık olurlar, ailelerine bağlılıklarını yitirmemişlerdir, hayata dair zevkleri vardır, önceleri vardır ve sonraları olabilecektir. Onun romanlarına sadece “bir suç unsurunun oluşması” “suçluların yakalanması” şeklinde bakmak kuru bir bakış açısı olacaktır. Charles Doubre usta bir ajandır ama bu onun aşık olamayacağı anlamına gelmez.

Birçok konuda başarılı olan Doubre aşka dair düşüncelerini ifade etme konusunda bir o kadar çekingendir.

“Özür dilerim ama ben sizi seviyorum.” Bu itiraftan sonra kapıya doğru bir adım attığında arkadan duyduğu sesle durdu. “Charlies!” Bu seste eski kararlılık ve sertlik yoktu artık. Charlies yüzünü Alen’e döndü. Bu birkaç saniye içerisinde konuşmadan durabildiyseler demek ki bakışlarla da anlaşmak mümkün (MM.: 156).

Mighel’in gittiği New York’ta Papazla yaptığı konuşma da onun tanınması açısından değerlidir. Loidgi’nin ölümünün ardından intikam almak istemektedir. *“Alçakların sağ yanağını da tokatlamaları için yüzünü onlara çevir mi demek istiyorsunuz? Hayır papaz efendi, Tanrının mahkemesi her zaman kötülerini cezalandırmıyor. İnsan mahkemesini tercih ederim.”* (MM.: 178). Yalnızca Mighel değildir sevdiklerinin intikamını almak isteyen, Loidgi de vahşice öldürülen arkadaşının intikamını almak istemektedir. Onlar için arkadaşlık oldukça kıymetli bir duygudur.

Abdullayev başkahramanlarını okura büyük bir titizlikle sunar. Bu sunumda gerçeklik ön plandadır ve onun kahramanları günlük hayatta her an karşımıza çıkabilecek nitelikte gerçekçi kahramanlardır. Kahramanlarını oluştururken gerçek hayatla kurgusal dünyayı yoğurmuş ve çok yönlü, insani duygular taşıyan, başarılı yönlerinin yanında zaafları da olan kendini yetiştirmiş kahramanlar ortaya çıkarmıştır. Onun kahramanları için dünyanın menfaati, hayattaki değerler önemlidir. Sorgulamayan, körü körüne sadece yapmaları gerekeni yapan, görevi boyunca muhteşem zekasını kullanan kahramanlar değildir. Okurun kendini kahramanların yerine koyabilmesi yazarın bu seçiminin sonucudur. Abdullayev kendi başarmak istediklerini, kendi değiştirmek istediklerini romanlarında kahramanları yoluyla yaptığını ifade eder. Onun kahramanları bir parça kendisinden de izler taşır.

2.1.7.2. Norm Karakter

Norm karakterler başkahramanı tamamlayan, onun eksikliklerini gideren karakterlerdir. Stevick norm karakterler için *romanda, başkişilerden sonra bireysel planda en çok boyutlu olan ve en fazla derinliği olan kahramanlar*, der (Korkmaz, 2018: 18).

Mavi Melekler romanında norm karakter olarak karşımıza çıkan ilk karakter Bölge Genel Koordinatörü Alen Daily’dir. Alen Daily kıdem olarak Mavi Melekler

ekibinin üzerinde olsa da romanda planlayan ve uygulamada destek olan kişi konumundadır. 32 gün içinde anlatılanlarda yalnız başına gerçekleştirdiği eylemler yerine Charlies ile birlikte gerçekleştirdiği eylemlerde kendini gösterir. Alen Daily kılık değiştirmede başarılı bir kahramandır. Romana birinci bölümün sonlarında dahil olur ve dördüncü bölümde öldürülene kadar romanın içinde kalır. Dokuzuncu günde Jakarta otelinde kalan Hollywood’da oturan Amerikalı zengin bir kadın olarak okurun karşısına çıkar. Bir ajan için kendini gizlemenin böyle bir yolunu seçmiştir. Başkahramanlardan Loidgi Minelli onu görür görmez etkilenir. Alen Daily aynı zamanda Loidgi’nin oteldeki odasına koyduğu notla onun hayatını kurtaran kişi olur. Loidgi bunu yapanın o olduğunu sonradan öğrenecektir. *“Demek ki koordinatör bir şeyler öğrenmiş. O zaman yarın hava limanına gidip Charlies ve Mighel’i uyarmalıyım.” diye düşündü. “Ya bugün yağmur yağmasaydı? Yağmasaydı Taamme’nin evine girerdim ve Fogelweid’in ekibi gibi beni de sustururlardı. Öyle görünüyor ki tanrı ölmemi istemiyor* (MM.: 44). Ancak ondan asıl olarak etkilenen ve onunla ilerleyen bölümlerde aralarında aşk başlayan Bölge Müfettişi Charlies Doubre olacaktır. Operasyonun Endonezya ayağı başarıyla tamamlanmıştır ve operasyon İtalya’ya taşınacaktır. Oraya evli çift kılığında ve hatta içten içe gerçek evli çift gibi gitme kararı alırlar.

Yazar baş kişilerini çok yönlü bir yapıda oluşturmalarının yanında norm karakterlerini tanıtmayı da ihmal etmemiştir. Bu karakter tanıtımı hakim bakış açısının olanakları kullanılarak yapıldığı gibi sahneleme yöntemi ile de yapılabilir. Norm karakter Alen Daily mutsuz bir evlilik yaşamış sonrasında kendini işine vermiştir. *Uygun ve değişmez bir amaç, yaşamın tamamını mutlu kılmaya yetmez ama mutlu bir yaşam için vazgeçilmez bir koşuldur. Bu amaç da en başta insanın işinde bulunur* (Russel, 2014: 162). Karşımıza yalnızca bir bölge genel koordinatörü olarak çıkmaz aynı zamanda bir aşk kadını, aşka hasret kalmış bir kadın olarak da çıkar. Charlies’nin eksik kalan duygularının tamamlayıcısı ve onun görevindeki en büyük iş arkadaşı durumundadır. *“Nasıl desem bilmiyorum. Ben mutluluğumun muhasebesini yapmadan yaşadım yıllarca. Evlendiğimde mutluluğa erdiğimi sanıyordum ama çok geçmeden yanlışlığı anladım. Boşandıktan sonra kendimi çok yalnız hissediyordum ve bu yüzden Mavi Melekler ekibinde koordinatör yardımcısı olma teklifini seve seve kabul ettim.”* (MM.: 97).

Alen Daily'nin Mavi Melekler ile başlayan yolculuğu yine Mavi Melekler Bölge Müfettişi Charlies Doubre ile aynı arabada ölümüyle son bulur. Görevin başarıyla tamamlanmasında en büyük paylardan birine sahiptir. Ne yazık ki bedelini canıyla öder. “Ne yazık ki” çünkü okur onu yalnızca bir ajan olarak görmemiş bir insan olarak, bir kadın olarak sevmiş, benimsemiştir. *“Direksiyon başındaki Alen Daily koltuğa yığılıp kalmıştı. Daha doğrusu Alen'den geriye kalanlar. Sol kolu yerinden kopmuş, direksiyonun yarısı ise vücuduna saplanmıştı. Kadının belinden aşağısı, kan ve etten bir karışım görünümündeydi. Şakağından kan akıyordu.”* (MM.: 224).

Metindeki bir diğer norm karakter de Bölge Genel Koordinatör Yarcımcısı Endonezya Jandarma Komiseri Chang Sa'dır. Onun ekibin yanında olması Endonezya hükümetinin uyuşturucu operasyonuna karşı Mavi Melekler ekibine verdiği desteğin bir göstergesidir. Chang Sa Bölge Genel Koordinatörü Alen Daily'nin emirlerine göre hareket eder. Birçok bölümde onun dil bilmesinin avantajlarından yararlanırlar ve aynı zamanda operasyonlarda kullanılan son teknoloji aletlere hakimdir. Eserde daha çok duygusuz yönüyle ve profesyonelliğiyle okurun karşısına çıkan bir karakterdir. Mavi Melekler ekibiyle operasyonlara katılır, hükümet ile aradaki iletişimi sağlar. *Louidgi korku dolu gözleriyle iğneye baktı ve kenara çekildi. Bu yeni silah hakkında çok şey duymuştu. İğnenin insan vücuduna saplanması insanın anında bayılıp düşmesi için yeterliydi* (MM.: 64). Bahsedilen silah hakkında yazar dipnot düşmüştür. Gerçek hayatta kullanılan bir alettir ve yalnızca Mavi Melekler tarafından bayıltmak amacıyla değil art niyetli kişiler tarafından öldürme amaçlı da kullanılmaktadır.

Chang Sa, ciddi, görev bilinciyle hareket eden bir karakterdir. “Görev adamı” tabiri ona tam oturur. Onun çok yönlülüğü duygusal olarak değil de profesyonellikte görülür. Dil bilgisi, operasyonlarda mahareti, ast üst ilişkisi, silah kullanma yeteneği ve doğru yerde doğru zamanda olması onun en önemli özellikleridir.

“Hayır, şimdi oraya gitmemiz doğru olmaz. Önce bir araştıralım; kimdir, nereden gelmiş, ne iş yapıyor. Bunlarla Chang ilgilenecek. Yarın bunları halledebilir misin Chang?”

“Hayır, bunu yarına bırakmadan hemen araştıracağım.” Dedi Chang.

“Tamam, olur.” (MM.: 73-74).

Eserin dördüncü bölümünde İtalya’da ortaya çıkan Savcı Rokko Kinnichi de norm karakterlere dahil edilebilir. Savcı uyuşturucu ile mücadele eder. Bu konuda Charlies Doubre’ye sonuna kadar destek olur ve mafyayı kendi içinde hesaplaşmaya iter. Yazar da Savcı Rokko Kinnichi hakkındaki düşüncelerini eserde yansıtır. *Bu cesur insan mafyanın amansız düşmanı olarak kalmaya devam ediyordu. Her İtalya’lı Kinnichi gibi, Giovanni Falkone gibi mafyayla mücadele konusunda bu kadar ısrarlı ve cesur yürekli olsaydı eğer İtalya’da mafia denen bir örgüt kalmazdı zaten* (MM.: 219).

Polisiye romanlarda güç – karşıt güç olma durumu vardır. Güç yalnızca başkahramanda bulunmaz, onun gücüne destek olan olumlu karakterler de vardır. Kahramanı destekleyen, onun eksik yanlarını kapatan, onu tamamlayan karakterler norm karakter durumundaki karakterlerdir. Alen Daily, Chang Sa ve Savcı Rokko Kinnichi Mavi Melekler ekibinin başlattığı operasyonun başarıyla tamamlanması konusunda büyük destek vermişlerdir. Hatta Alen Daily gösterdiği bu desteğin bedelini canıyla öder. Canlarının tehlikede olduğunun bilincindedir onun başkahramanlarıyla norm karakterleri ancak canlarının derdinde değillerdir.

2.1.7.3.Kart Karakter

Kart karakterler norm karakterlerin aksine eserde başkahramanın karşısında duran, onun eylemlerini gerçekleştirmesine doğrudan ya da dolaylı olarak engel olmaya çalışan karakterlerdir. *Zira hiçbir şey karşıtı olmadan var olamaz* (Jung, 2005: 34).

Kitapta bulunan kart karakterler fazladır. Bunda kitabın dedektiflik kitabı olmasının önemli bir rolü vardır. Mavi Melekler ekibinin karşısındaki ana problem “dünyaya uyuşturucu yayılması”dır. Uyuşturucunun maddi getirisi oldukça fazladır ve gelişmiş bir ağa sahiptir. Teknolojiyle donatılmış ve güçlü bir bilgi bankalarına, insan gücüne sahiptirler. Durum böyle olunca onlara karşı durmak hayli zor olacaktır. Mavi Melekler düşman kazanmaya Endonezya’dan itibaren başlarlar ve gittikleri her yerde uğraştıkları kişi sayısı artar. Bu kişilerden en ön plana çıkan Mavi Melekler ekibinden Charlies Doubre, Mighel Gonsales ve Loidgi Minelli’yi öldürmesi için kiralanmış Alan Derchovets’tir.

“Bay Derchovets?”

“Evet.”

“Uzman olduğunuza dair duyumlar aldık.” Derchovets susuyordu.

“Umarım gerçekten de denildiği gibi uzmansınızdır.”

“Sizi dinliyorum.”

Adam iltifatların Derchovets’e göre olmadığını anlayarak hemen konuya geçti:

“Otuz bin dolar vermeye hazırız.” (MM: 129).

Alan Derchovets para için çalışan genellikle yalnız hareket eden ve işinde başarılı bir profesyonel olarak okurun karşısına çıkar. Kart karakterler tek yönlüdür ve romanın sonuna kadar okurun karşısına o şekilde çıkarlar. Alan Derchovets de tek yönlü, sonuna kadar olumsuz bir rolde, karşıt güce hizmet eden ve bu hizmeti kendi çıkarları doğrultusunda yapan bir karakterdir. Mavi Melekler ekibini yok etmek için İtalyan Mafya Babası Indzerillo’dan para almıştır ve ilk görevine Louidgi Minelli’yi öldürerek başlar. *Damiano Konti artık ölmüş ve Alan Derchovets ilk otuz bin dolarını kazanmıştı* (MM.: 162). İlk cinayetinde başarılı olur Derchovets. Ama Mavi Melekler ekibinden üç kişinin de ölüm emrini almıştır. Sırada Charlies Doubre ve Mighel Gonsales vardır onun için.

Operasyon tamamlanır ve Charlies Doubre ile Alen Daily New York’a geçerler. Orada operasyonun Amerika ayağını yürüten ve başarıya ulaşan Mighel Gonsales ile bir restoranda buluşurlar. Oradan hep birlikte Louidgi Minelli’nin ailesine uğramaya karar verirler. Ancak Alan Derchovets burada da sahne alır. Charlies ile Alen’in bindiği araba patlar. Mighel Gonsales ise hesabı ödediği ve birkaç saniye geç kaldığından bomba koyulmuş arabaya binmekten kurtulur. Alen Daily arabada ölmüş, Charlies Doubre ise ağır yaralanmıştır. *“Alen’in hemen yanında yatan Charlies’in yüzü bile görünmüyordu. Mighel bakışlarını alt tarafa indirdi. Doubre’nin sol bacağının yerinde koca bir boşluk ve kandan gölet vardı. Bir inilti duyuldu. Charlies yaşıyordu galiba.”* (MM.: 224). Bu andan itibaren eserde Charlies’den haber alamaz okur. Onun hakkında bilinen hayatta olduğu ve sakat kaldığıdır. Mighel Gonsales de onun yaşadığını iki yıl sonra öğrenir. Endonezya “seyahatinin” üç yıl sonrasında Mighel Gonsales’e bir görev gelir. Mighel görevin neden kendisine verildiğini merak etmektedir. Ta ki karşısındaki ismin Alan Derchovets olduğunu öğrenene dek. İntikam vakti gelmiştir.

“İngilizce ve Türkçe bilen bir Romen bulamaz mıydınız yani? Bu daha kolay olmaz mıydı?”

“Evet, öyle! Ama Anri Levigre dediğimiz adam, Alan Derchovets’ten başkası değil. Yüksek seviyeli bir profesyonel. Bir amatörle çalışamayız. Derchovets her an Konstansa’ya gelebilir ve bu durumda onunla yalnızca siz başa çıkabilirsiniz. Üstelik o sizin eski bir “tanıdığımız”. Interpoldekiler sizin yıllardır birbirinizi avladığınızı söylüyor.”

Ve İon konuşmasını sürdürdü. Ama o artık dinlemiyordu. Gözünde infilak etmiş Chevrolet ve inleyen Charlies canlandı. Ve paramparça olmuş Alen (MM.: 246).

Mighel son görevinde Derchovets’le karşı karşıyadır. Ve konu yeniden uyuşturucudur. *Fakat her zafer gelecekteki yenilginin tohumlarını taşır* (Jung, 2005: 18). Bu defa düellonun galibi Mighel olur, Derchovets’i öldürür ve uyuşturucu bulunur. Hem uyuşturucu için görev tamamlanmış hem de arkadaşlarının intikamı için gereken yapılmıştır. Ülkesinde dönmeden önce yaşadığını öğrendiği Charlies’ye bir telgraf atmayı ihmal etmez. *“Derchovets öldürüldü. Gonsales.”* (MM.: 253). Ve bu görevden Mavi Melekler ekibinden sağlam kalan son kişi olarak ülkesine döner. Ama uzun süre Endonezya “seyahatini” unutmayacaktır. Bu düşünceler kitabın “Sonuç Yerine” ayrılan bölümünde yer alır.

Kitaptaki kart karakterlerden biri de Banker Bay Muni’dir. Bay Muni kitapta ilk olarak 94. sayfada susturulan Mavi Melekler ekibi üyelerinden Taamme’nin ölüm emrini veren kişi olarak okurun karşısına çıkar. Mighel Gonsales Hun Syun’u takip ederek geneleve gelmiş, genelevdeki kadınlardan birinden de Bay Muni’nin ismini almıştır. Bay Muni’nin Taamme’nin ölüm emrini veren adam olduğunu ve Mighel Gonsales’i hücrede öldürmeye çalıştığını öğrenen Mavi Melekler onun peşine düşmeye karar verirler. *“Böylece” dedi Mighel “Taamme’nin ölüm emrini veren adamın Bay Muni diye biri olduğunu öğrendim. Bu adamla karşılaşmak için sabırsızlanıyorum. Hem Taamme için hem de hücrede bana bir “ölüm meleği” gönderdiği için onun canına okuyacağım!”* (MM.: 116). Charlies ve Loidgi yaptıkları operasyon ile Banker Muni’yi yakalarlar. Onu Jakarta’daki evde sorgulamaya başlarlar. Banker Muni canı karşılığında bütün bilgileri vermeyi kabul eder. Ondan operasyonun seyri için birçok bilgi edinmeyi başarırlar.

“Ya kabul etmezsem?”

Mighel’in elinde bir silah belirdi:

“O zaman size fikrinizi değiştirmeniz için maksimum bir dakika süre tanıyabilirim.”

Muni tereddüt ederek:

“Yaşayacağıma dair bana kesin garanti veriyor musunuz?” diye sordu.

“Bunu söylemeye de bilirdim. Madem ki söz verdim, demek ki garanti veriyoruz.”
(MM.: 138).

Hayatı için verilen garanti üzerine Banker Muni uyuşturucu üretimi ve ticareti ile ilgili operasyon için önem arz edecek birçok bilgiyi Mavi Melekler ekibine verir. Kara Kılıçlar denilen örgütün üyelerinin kim olduğunu, kimin hangi görevi üstlendiğini, hangi ülkelerde iş yaptıklarını, uyuşturucuyu nasıl geçirip teslim ettiklerini, laboratuvarların nerede olduğunu, Pentagon’un büyük miktarda uyuşturucu aldığını ve CIA’in para transferi sağladığını itiraf eder.

İnterpol’ün kurallarına göre araştırmalar sırasında karşısına bir istihbarat örgütü çıkarsa araştırmaları durdurup özel izin alınması gerekmektedir. Görevin de büyük bölümü tamamlanmıştır. Laboratuvar bulunmuş, yöneticilerin kim oldukları öğrenilmiştir. CIA ile ilgili detayları da öğrenmek adına operasyonlara devam etme kararı alırlar. Banker Muni verdiği bilgiler ile yurt dışına çıkıp yok edilmekten kurtulmanın mutluluğunu yaşar. Onun için artık önemli olan hayatta kalmaktır.

İtalyan mafya lideri ve Mavi Melekler ekibinin ölüm emrini veren, onları öldürmesi için kiralık katil Derchovets’i tutan Indzerillo, İtalyan mafyasından Di Perri ve kendisinden Bay Muni’nin yerini öğrendikleri Hun Syun da eserdeki kart karakterlerdendir. Bu kart karakterlerin ortak özellikleri kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmeleri, bu uğurda her şeyi yapabilecek nitelikte olmalarıdır. Abdulayev’in diğer karakterlerindeki gerçeklik algısından onlar da nasibini almışlardır.

2.1.7.4.Fon Karakter

Fon karakterler, romanın olay örgüsünün akışında etkisi olmayan kişilerdir. Romanda en az derinliğe sahip kişi ya da kişiler grubudur (Gariper, 2018:229). Mavi Melekler romanı bir polisiye roman olması, farklı ülkelerde ve farklı şehirlerde geçmesi nedenleriyle fon karakter bakımından zengin bir romandır.

Miguel Gonsales s-14 bölgesi müfettiş yardımcılığına önerilir. Onu sınamak ve göreve uygun olup olmadığını öğrenmek için Paris’te bir görev verilir kendisine. Ona bu görevi veren “al yanaklı ihtiyar”, “uzun boylu” “refakatçi” ve altınları aldığı kuyumcu fon karakterler arasında yer alır. İsimleri geçmez, yazar onları fiziksel

görüntüleri ile tanımlar. Olayın akışında Mighel'i göreve kabul etmek dışında herhangi bir belirginlikleri yoktur.

Operasyon başlar ve harekete geçerler, Endonezya'da da çok sayıda fon karakter çıkar okurun karşısına. Operasyon esnasında yakalayıp sorguladıkları Kuusmuudja onlardan biridir. Ondan operasyonun seyrini etkileyecek bilgiler alırlar.

Morrison'a ne olduğunu anlamak için Madura adasına giden Louidgi orada Jim ve Henry isimli iki kardeş ile tanışır, ona kısa süreli olarak yardımcı olurlar. Orada Louidgi'yi sorgulayan iki jandarmanın da onu "kibarca uyarmak" dışında eserde görevi yoktur. Yine Louidgi'nin Madura adasında karşılaştığı CIA'den eski arkadaşı Clark eserde yer alan fon karakterlerdir. Louidgi'ye Morrison'u öldürenin kendileri olduğunu söyler. Ama eserde anlatılan olaylar başladığında Morrison öldürülmüştür. Onun öldürülme anının canlı anlatımı ve Clark'ın rolü sahnelenmemiştir. Clark da fon karakterlere dahil edilir.

Mighel, Hun Syun'u takip ederek geneleve gider. Genelevde karşılaştığı Patroniçe ona Taamme'nin ölüm emrini verenin Bay Muni isimli bir şahıs olduğunu söyler. Genelevden tutuklanarak çıkan Mighel sorguya alınır. Onu sorguya alan komiser de fon karakterlerden biridir. Mighel'i hücreye attıklarında hücrede kendisini öldürmeye kalkışan adam da anlık olarak eserde beliren karakterlerdendir. Mighel tarafından öldürülür.

Olayların başlangıcını bir bilgi sızıntısı şüphesi başlatmaktadır. Bu bilgi sızıntısını bulmak ve merkezde bilgi bankasına girme olasılığı olan kişileri denetlemek için çaba sarf ederler. Bu süreçte karşımıza çıkan Cristopher Salduendo, William Wilcot, Rodrigo Alameyda ve Kan Juntsı eserde doğrudan olaylara dahil olmayan, arka planda kalan karakterlerdir. Yalnızca William Wilcot diğerlerinden biraz ön plana çıkar o da bilgi sızıntısını oluşturan kişi olması nedeniyle CIA adına çalışır.

2.1.8. İzleksel Kurgu

Mavi Melekler uyuşturucu ile mücadeleyi konu alan bir dedektiflik romanıdır. Yazar vermek istediği ana fikri okura verirken çok yönlü bir anlatım kullanır ve kahramanları birçok yönüyle okura tanıtır. Bu da izleksel kurgu bağlamında birçok başlığın oluşmasına zemin hazırlar.

2.1.8.1.Yeni Kimlik

Yaraların hissedilmesi için,
tanımlanmaya ihtiyaçları yoktur.
(Amin Maalouf)

TDK Güncel Türkçe Sözlükte kimlik kelimesinin anlamı incelendiğinde üç farklı anlama geldiği görülür: *Toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü; Kişinin kim olduğunu tanıtan belge, kimlik belgesi, kimlik kartı, tanıtma kartı, hüviyet; Herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin bütünü.* Romanın bir polisiye roman olması nedeniyle kahramanlar kendi kimliklerinin yanında görevlerinde de yeni bir kimlik kullanmaktadırlar. Bu yeni kimlik durumu romanın ilk sayfalarından itibaren karşımıza çıkar. Charlies Doubre ana kahramanlardan biridir. Görevi süresince kendisine görevi için verilmiş ismi kullanır. *Kahvesini iştahla yudumlamaya başlayan bu adamın görevi süresince kullanacağı isim Charlies Doubre’ydi. Görev yeri ise belalı s-14 sektörü* (MM.: 7). Bu yeni kimlik onun görevi uğruna kabullendiği kimliktir. Kendisi olmasıyla bir problemi yoktur. *Kimlik, insanın oynayabileceği tüm rollerin toplamınca oluşturulur* (Fromm, 2005: 79).

Onun gibiler her zaman bu tür sıfatlardan ve genel olarak çok konuşmaktan kaçınırlar. Görev süresince suskunluğunu muhafaza etmek ve göze batmamak altın kurallardandır. Görev bitiminde yüz seksen derecelik bir değişim yaşanırdı Charles Doubre’de. Vazifesini başarıyla tamamlamış bir insan olarak evine yorgun ve mutlu bir şekilde döner ve herkes gibi normal günlük yaşantısını sürdürürdü. Yalana, hileye, kovalamacaya, dikkatli ve titiz olmaya gereksinim olmayan bir ortamda “kendisi” olmanın tadını doyasıya çıkarırdı (MM.: 8).

Takma isim kullanan bir diğer kahraman da Mighel Gonsales’tir. *Gerçek ismini sadece ülkesindeki birkaç kişi ve bölge komiseri biliyordu. Burada, Fransa’da ise adı Mighel Gonsales’ti. Bir işçiydi, 25 yaşındaydı, bir Paraguay şirketinde çalışıyordu ve bekardı. Bu kişiyle ilgili Fransız gümrüğüne sunulan bilgi işte bu kadarcıktı* (MM.:16).

Başkahramanlar birbirleriyle tanışırken dahi kod adlara göre tanışır, gerçek ismi öğrenme ihtiyacı hissetmezler. *“Ben de Mighel Gonsales. Bölge müfettişinin birinci yardımcısıyım.” Ve gencin elini sıkarken gülümseyerek düşündü: “Ben ne kadar Mighel’sem sen de o kadar Louidgi’sin ahbap.”* (MM.: 23). Buradaki “Ben ne kadar Mighel’sem sen de o kadar Louidgi’sin” cümlesi kahramanların kimliklerinin ne

düzeyde farkında olduklarının ve aralarındaki bu sözlü anlaşmanın en önemli göstergesidir. Bu yeni kimlik olayı o kadar ileri düzeydedir ki kendilerine görevleri için verilmiş isimlerin dışında görev bölgelerine giderken oraya uyumlu olacak şekilde yeni kimlikler alırlar. Kimlik seçiminde en önemli şey gerçek kimliğini ortaya çıkarmayacak, dikkat çekmeyecek bir kimlik olmasıdır. S-14 bölgesine gitmeden önce Charlies Doubre herkese o bölgede kullanacakları kimlikleri açıklar. *“Ben Amerikalı kameramanım. CBS-TV şirketini temsilen buradayım. Adım Josef Richardson. Endonezya’nın doğal güzelliklerini ve faunasını çekmeye geldim.”* (MM.: 33).

“Loudgi, bundan sonra sen Büyük Britanya Polis Komiseri Arthur Shelton’sun. Üstelik rahat bir şekilde İtalyanca konuşabilirsin. Çünkü annen İtalyan asıllı bir İngiliz’di.”

“Polis mi dedin? Bu biyografiyi de nereden buldun?”

“Bak, gördün mü? Sen bile şaşırdın. Demek ki kimse adamımızın polis kimliğiyle çalışacağını aklının ucundan bile geçirmez (MM.: 32-33).

Operasyonda iken operasyon arkadaşları dahi onların gerçekte kim olduğunu bilemez. Bu en önemli kurallardan biridir. İsim, gerçek hayat hikayesi yoktur. Her şey operasyon için kurgulandığı şekilde yürümelidir. Ancak Bölge Müfettişi Charlies Doubre ile Bölge Genel Koordinatörü arasında kıvılcımlanan duygular bazı kuralların ihlaline neden olur. *Alen susuyordu. Birbirlerine gerçek hayat hikayelerini anlatmaları ciddi bir ihlaldi. Mavi Melekler sadece birbirlerinin uyduruk hikayelerini biliyor, bunlarla yetiniyorlardı* (MM.: 96).

Kahramanlar isimlerini birbirlerine söylediklerinde okurun öğrenmesinin önüne geçer yazar. İsmi yanında onlar hakkında ipucu oluşturacak mekan isimleri de gizli tutulur.

“Adını söylemeyecek misin? Söylemek istemiyorsan seni zorlamayayım.”

Charlies ismini söyledi.

Alen Şaşırmışa benziyordu.

“Nerelisin peki?”

Charlies bunu da söyledi (MM.: 157-158).

Eserin sonuna kadar Mavi Melekler ekibinin takma isimleri kullanılır. Yalnızca Loudgi Minelli’nin gerçek isminin Damiano Konti olduğu Madura adasında karşılaştığı CIA ajanı ile muhabbet ederken öğrenilir. *Aynı şekilde Clark da Loudgi*

Minelli'nin, daha doğrusu CIA eski görevlisi ve NSA uzmanlarından Damiano Konti'nin Madura adasına tatile gelmediğini anlamıştı (MM.: 107).

Kahramanlar ancak kendileriyle baş başa kaldıklarında eski kimliklerini hatırlarlar. Ve bu hatırlayışlar genellikle özlemle olur. *“Ekрана dikmişti gözlerini ama akli Varşova’daydı. “Mümkün mü unutmak o güzel yılları?” diye düşündü hüznle. “Bence insanın en değerli varlığı ve tek sermayesi acıyla ve mutlulukla, kederle ve sevinçle dolu hafızasıdır.”* (MM.: 127). Yeni kimlik yeni bir hayat olur eserde. Öyle ki en yakın görev arkadaşları dahi ölen arkadaşının gerçek ismini bilemeden onu uğurlarlar. Çoğu zaman uğurlayamazlar bile. *Uçakta otururken, Charles Doubre ve Alen Daily'nin gerçek isimlerini öğrenemediğini hatırladı. Ölüyken bile arkadaşlarının gerçek kimliklerini bilmesi mümkün değil. Ölüyken bile...* (MM.: 227).

Hakim bakış açısıyla yazılan eserde kahramanların birbirinin isimlerini bilmemesi bir polisiye roman için gayet tabii olsa da okurun bu isimleri bilmemesi farklı bir durumdur. Anlatıcı yazar ilk sayfadan itibaren üç ana kahramandan ikisinin ismini okurla paylaşmamıştır. Okur onların yalnızca görevlerinde kullandıkları takma isimleri bilir. Bilinen tek isim operasyon sırasında katil Derchovets tarafından öldürülen Loidgi Minelli'nin gerçek ismi Damiano Konti'dir. Öyle ki anneleriyle konuşurken bile eserde isimlerin yerini noktalar alır.

“Alo!”

Mighel'in yüreği hoplamıştı adeta bu sesi duyar duymaz.

“Anne!” dedi yavaşça.

“Sen misin?..”

Annesi ona çocukluğunda çağırdığı ismiyle hitap etmişti (MM.: 232).

Yeni kimlikleri kod adı gibi bir anlam ifade etmez Mavi Melekler için. Ajanlar görevleri sırasında yeni kimlikleriyle öylesine özdeşleşirler ki ancak anılarına daldıklarında kendi kimliklerini hatırlarlar. Ve ancak görevleri bitip evlerine döndüklerinde kendi kimliklerine kavuşabilirler.

Kimlik insanı hayata ve diğer insanlara tanıtan, kendisi olduğunun bilincinde olmasını sağlayan bir etkidir. Kimliğini değiştiren insan yeni kimliğiyle birlikte yeni bir hayata giriş yapar. Mavi Melekler de geçici olarak dahi olsa görevleri

esnasında kimlik değiştirmek zorunda kalırlar. Bu kimlik değiştirme onların yalnızca isimlerini ve işlerini değil doğrudan psikolojilerini de etkiler. Eski kimlikleri ile yeni kimlikleri arasında bir bocalama süreci geçirirler. Birbirlerini aslında olmadıkları kimliklerle tanır, o kimliklerle sever, o kimliklerle kaybederler. Kişilik, kimlikten çok daha fazlasıdır onlar için.

2.1.8.2.Aşk

Aşk, dedi şair;
Kadının tüm varoluşudur.
(Virginia Wolf)

Eser içinde yalnızca uyuşturucu ile mücadeleyi barındırmaz. Bu mücadele için görev yapan ekibin iş birliğini, dostluğunu, kurdukları sevgi bağlarını da barındırır.

Yazar polisiye roman kahramanlarını soğuk, sıkıcı ve yalnızca görevini yapan karakterlerden meydana getirmez. Onun kahramanları duygusaldır, arkadaşlık ve dostluk bağları kurarlar, severler, sevilirler, geçmişe özlem duyarlar, sevdiklerine zarar geldiğinde intikam alma isteği duyarlar. Okur kitabı okurken onların kendilerinden bir insan olduğunu, geçmişlerinin kendi geçmişleri gibi olabileceğini bilir, onlarla bütünleşme fırsatı bulur.

Charlies Doubre ve Alen Daily'nin aşkı da operasyon sırasında ortaya çıkan bir aşktır. İkisi de mükemmel ajan olarak okura tanıtılan karakterler değildir. Geçmişlerinde hayal kırıklıkları, aldatılmalar, boşanmalar vardır. *“On yıl önce bir nişanım vardı. Ama ben bazen haftalar bazen de aylarca kaybolunca bekledi bekledi ve en sonunda bir arkadaşım ile evlendi.”* (MM.: 96). Her iki kahramanın başından da bu konuda bir deneyim geçmiştir ve her ikisi de olumsuz deneyimlerdir. *“Ben mutluluğumun muhasebesini yapmadan yaşadım yıllarca. Evlendiğimde mutluluğa erdiğimi sanıyordum ama çok geçmeden yanıldığımı anladım. Boşandıktan sonra kendimi çok yalnız hissediyordum ve bu yüzden Mavi Melekler ekibinde koordinatör yardımcısı olma teklifini seve seve kabul ettim.”* (MM.: 97).

Her iki karakter de kendilerini işlerine adanmışlardır ama iki karakterin de sevmeye, sevilme ihtiyacı vardır. Hatta Alen, kendini işine vererek sorunlarından sıyrılamayacağını bilincine varmıştır. Birbirlerini tanıdıkça sevdikleri görülür.

Birbirlerine zarar gelsin istemezler. Ancak bu sevgiyi ifade etmeleri biraz zaman alır. Sevgilerini eylemleriyle göstermeyi seçerler. Fromm'un ifadesiyle *Sevmek bir eylemdir edilgen bir duygu değil. Bir şeyin içinde olmaktır, bir şeye kapılmak değil* (Fromm, 1985: 30). Onların sevgisi de bir ifade değil bir eylemdir. Birbirlerine anlık bir duyguyla kapılmazlar, adeta o sevgiyi birlikte büyütürler.

Odaya birkaç saniyeliğine sessizlik çöktü. Bakışlarını birbirine dikmiş öylece duruyorlardı. Sonunda Charlies dayanamadı, gözlerini indirdi ve yüzünü kapıya dönerek çok alçak bir sesle mırıldandı:

“Özür dilerim... ama ben sizi seviyorum.” (MM.: 156).

Onlar iyi işler çıkaran, zeki, cesur, başarılı ajanlardır. Söz konusu aşk olunca o kadar cesur hareket edemezler. Gerçek aşkın kelimelere sığmama durumu vardır. *Charlies yüzünü Alen'e döndü. Bu birkaç saniye içerisinde konuşmadan durabildiyseler demek ki bakışlarla da anlaşmak mümkün. Aslında bu bakışlarla, şimdiye kadar birbirlerine diyemedikleri birçok şeyi dile getirmişlerdi. İlk adımı Alen attı. Kucaklaştıklarında her şey çoktan unutulmuştu* (MM.: 156).

Aşk kitabın içine sindirilmiştir. Bu öyle bir sindirmedir ki kitaba zarar vermez, aksine karakterleri tamamlayan bir yapıdadır. Son ana kadar kuralları ihmal etmezler. Charlies Doubre ve Alen Daily birbirlerine aşklarını itiraf ettiklerinde henüz birbirlerinin gerçek isimlerini bilmiyorlardır. Gerçek isimlerini evlilik kararı aldıkları gün öğrenirler. Birbirlerini ne kadar sevseler de görevlerinin bilincindedirler. Bu aşk onları farklı hülyalara daldırmaz aksine onları daha iyi motive eder. Belki de hayata karşı, geleceğe karşı uzun vadeli planları olmayan insanlara bu planı kurma şansı verir. Hatta yeni operasyonlarında karı koca rolünde yer alırlar.

Charlies'nin Alen'la olan yakın ilişkisi her gün biraz daha artıyordu. Sahte evraklara göre karı kocaydılar. Ama onlar zaten kendilerini evli bir çift olarak görüyorlardı. Evli olduklarını bildiren mühürlü resmi evrak çok önemli olabilir evlilik hayatında ama asla birbirini sevmeyen iki insanı bir arada yaşamaya zorlayamaz. Eski saygı ve sevgiyi geri getiremez. Ve insanlar çürür giderler iki kişilik cehennemlerinde, toplumun gözünde karı koca hakikatte ise birbirlerine yabancı birer insan olarak (MM.: 172).

Onlar için her şey iyiye gitmektedir. Operasyon başarıyla tamamlanır ve aldıkları evlilik kararını uygulamaya karar verirler. Şahitleri dahi bellidir: kadın tarafının Chang Sa, erkek tarafının Mighel Gonsales! Ancak bu evlilik gerçekleşmeyecektir. *Bir insanın aşık olması, çoğu zaman komik, kimileyin de trajik olaylara yol açar* (Schopenhauer, 2003: 65). Kiralık katil Alan Derchovets'in arabalarına koyduğu

bombanın patlaması sonucu Alen Daily ölür, Charlies Doubre'nin ise iki ayağı kesilir. Eserde onun hakkında daha fazla bir bilgi yer almaz. *Aynı bağlamda sevgilinin bir rakip ya da ölüm nedeniyle yitirilmesi, tutkuyla seven kimse için başka bütün acıları aşan bir acıdır* (Schopenhauer, 2003: 62). Operasyon başarıyla tamamlanmış ancak aşk operasyonları yarım kalmıştır.

2.1.8.3.İntikam

Eserde uğraşılan problemin büyük olması peşinden belayı getirir. Bela ise ölümü ve akabinde intikamı... İnsanların intikam duygusu kendilerine ya da sevdiklerine zarar gelmesinin ardından baş gösterir. Mavi Melekler profesyonel ajanlar olmasına rağmen duygusal insanlardır. Görevleri sırasında birlikte oldukları arkadaşlarıyla aralarında dostluk bağı kurarlar ve onlar için canlarını hiçe saymaktan çekinmezler.

Duygularıyla hareket eden ve intikam duygusunu içinde en çok barındıran kahramanlardan biri Louidgi Minelli'dir. *“Özür dilerim Louidgi, arkadaşın olduğunu bilmiyordum. Ama sana söz veriyorum, onları yakalayacağız; o zaman intikamını da alırsın, şayet bu seni rahatlatacaksa...”* (MM.: 55). Louidgi arkadaşının ölümü ardından duygularına hakim olmakta zorlanır. *“Kapa çeneni! İşimiz buymuş! Onu öldürenler her kimse bulmazsam eğer...”* (MM.: 32). Yalnızca Louidgi değildir intikam konusunda duygusal davranan. Mighel Gonsales ve Charlies Doubre de aynı duygulara sahiptir. Onları Louidgi'den ayıran duygularını daha iyi kontrol edebilmeleridir.

“Kafasına bir kurşun sıksam mı bu itin?”

“Ciddi misin sen?” diye sordu Charlies.

“Elbette değilim. Kanunların tümü aklımda ama yine de böyle alçakları vurmamak için kendimi zor tutuyorum. Ne yapıyoruz biz? Bu adamları ülkenin güvenlik güçlerine teslim ediyoruz. Ve ülkenin yasalarına göre yargılanmalarını sağlıyoruz. Bizleri sırtımızdan vuran ve arkadaşlarımızı katleden nu pislikleri gebertmiyoruz nedense!”

Charlies üzgünce Mighel'e baktı:

“Sus lütfen! Kendimi zor frenliyorum zaten.” (MM.: 68-69).

Louidgi'nin ardından eserin ilerleyen bölümlerinde Mighel çileden çıkar. Kendisi de öldürülmeye çalışılmıştır ancak onu asıl kızdıran masum insanların öldürülmesidir.

“Sen Bay Muni, çocuklara bile acıımıyorsun demek! Kuusmuudja'nın ailesinin af kararını yüreğini sızlatmadan verdin. Orospu dölünün kullandığı dile bak sen! “Af

kararı” Demek senin dilinde ölüm emri af kararı olmuş. Elime geçersen seni öyle bir “affedeceğim” ki!..” (MM.: 124). Mavi Melekler vicdanlı profesyonellerdir. Kalplerinde iyilik duygusu gördükleri tüm şeylere rağmen varlığını yitirmemiştir. Sevdiklerine ya da masum insanlara verilen zarar karşısında gösterdikleri duygusal tepki onların en insancıl yanlarındandır.

Asıl ve en büyük intikamı olayların üzerinden üç yıl geçmesinin ardından Mighel Gonsales alır. Endonezya görevi başarıyla tamamlanmıştır ancak görev arkadaşlarından Louidgi Minelli öldürülmüş, Charlies ve Alen Daily’nin bindiği arabaya bomba konmuş, Alen Daily ölmüş ve Charlies Doubre’nin iki bacağı kesilmek zorunda kalınmıştır. Bunları yapan kişi işe kiralık katil Alan Derchovets’tir. İçlerinden sağ ve sağlam olarak kurtulan tek kişi Mighel Gonsales’tir. Eğer bir intikam alınacaksa bu intikamı almak Mighel Gonsales’e kalacaktır. Beklediği fırsat üç yılın ardından ayağına kadar gelir. Konu yine uyuşturucudur. İşinde profesyonel olması ve daha da önemlisi işin içinde yine Alan Derchovets olması nedeniyle İnterpol bu işte de Mighel Gonsales’i uygun görür. İki profesyonelin karşılaşmasında bu defa kazanan Mighel Gonsales olur. İntikamın alındığını yaşadığını öğrendiği Charlies Doubre’ye iletmeyi de ihmal etmez. *“Charlies ’nin yaşadığını söylemişlerdi ona. Her iki bacağı da kesilmesine rağmen yaşıyordu. Krakov’a gönderilen telgrafta sadece üç kelime yazılıydı: “Derchovets öldürüldü. Gonsales.” Kim bilir bu yazıyı alınca ne kadar sevinecekti Charlies (MM.: 253).*

2.1.8.4.Kaçınılmaz Gerçek: Ölüm

Her insanın iki ölümü vardır.

Biri öldüğünde,

diğeri ismi son kez söylendiğinde.

(Ernest Hemingway)

Ölüm yaşama iradesinin ve daha da özelde onun için temel ve elzem olan bencilliğin tabiatın akışı içinde aldığı büyük tazirdir (Schopenhauer, 2012:124). Birçok romanda okurun karşısına çıkabilecek bir izlektir ancak mevzubahis polisiye romanlar olunca bu olasılık çok daha artar.

Mavi Melekler romanında çözülmeye çalışılan problem “uyuşturucu üretimi ve dağıtımı”dır. Konunun maddiyatı ve güçlü bir kesimle mücadeleyi içinde

barındırması nedeniyle bu konuyu karşısına alan kişilerin ölümü göze almaları gerekmektedir. Mavi Melekler ekibinde de ölüm kaygısı bulunmaz.

Biri aniden yaşamını yitirirse şayet, yerine başkası, ikincisi, üçüncüsü, dördüncüsü gelir. Ve bu böylece sürüp gider. Ölüm pahasına bile olsa onlar vazgeçmiyor mücadeleden ve ölümle göz göze gelebiliyorlar; inatla, hırsla ve heyecanla. Başarıyı kolay elde etmiyorlar tabii. Çoğu kez aileleri, “Başınız sağ olsun!” tarzında kısa mektuplar alır. Mavi Melekler ve İnterpol elemanlarının uluslararası teröre karşı vermiş oldukları savaş çoğu kez hayatlarına mal oluyor. Ama insanlığın huzuru için kayıp verilecekse, varsın olsun (MM.: 9).

Ölüm kitabın ilk sayfasından itibaren varlığını hissettirir. Uyuşturucunun dağıldığı belalı s-14 bölgesinde görev yapan bölge müfettişlerinden bir kısmından haber alınamamıştır. Bunun üzerine o bölgeye Mavi Melekler ekibinden yeni müfettiş ve yardımcıları görevlendirilir. Ancak onların da ölümle tanışması geç olmayacaktır. Henüz birinci bölümde “ikinci gün” yaşanırken Charlies Doubre’nin görüşeceği kurye öldürülür. Yine ilk bölümde önceki ekipten Morrison, Rouge ve Taamme’nin öldürüldüğünü öğrenirler.

Operasyon başarılı bir şekilde devam etmektedir. Bu durum uyuşturucu işiyle uğraşan kişilerin işine gelmediğinden Alan Derchovets isimli profesyonel bir kiralık katil tutulur ve Mavi Melekler ekibinden Charlies Doubre, Mighel Gonsales ve Louidgi Minelli için ölüm emri verilir. Aralarından ilk kurban Louidgi Minelli olacaktır. *Her ölüm erkendir* (Canetti, 2007: 30). Geriye ailesi ve bir türlü söz verdiği oyuncağı alamadığı çocuğu kalır ama o ölürken gülümsemeyi ihmal etmez. Mavi Melekler görevleri için ölümü göze almışlardır. *İlk kurşun ölümü getirmişti. Tam ensesine isabet etmişti çünkü. Mermi boğazından fırladı ve akan kanlar beyaz gömleği kırmızıya boyadı. İkinci kurşun artık düşmekte olan cesede isabet etti ve karaciğere saplanarak içeride kaldı* (MM.: 162). Ölürken güler Louidgi. *Kural olarak her iyi kişinin ölümü rahat ve huzur içerisinde gerçekleşir* (Schopenhauer, 2012: 126). Ölüm hayatın bir gerçeğidir. Ancak Mavi Melekler için daha trajik olarak gerçekleşmektedir. Ailenden çok uzakta, farklı bir ülkenin topraklarında ve eğer şanslıysan dostlarınla bir aradayken... Louidgi Minelli öldürülmüştür. Arkadaşları onunla vedalaşmak isterler ancak cesediyle vedalaşmaya dahi izinleri yoktur. *Uyduruk romanlarda karşılaşılabilecek kahramanlıklar realitede yaşanmıyor işte. Mavi Melekler bazen çok acı ödüyorlar görevlerinin karşılığını. En güçlüleri bile... Ölülerin dahi arkadaşlarıyla vedalaşmaya hakları yok. Hayat bu!..* (MM.: 164).

Ölüm enselerindedir. Kendi varlığını hissettirir. Adeta kaçınılmaz bir son gibidir onlar için. *Ölümden gelip ölüme uzanan çizgiler silinmez* (Canetti, 2007: 26). Herakleitos'un dizelerinde de olduğu gibi *hayat, hayat ismiyle anılır ama gerçekte ölümdür o* (Schopenhauer, 2010: 7) onlar için. Onlar da farkındadır bunun. Ancak onlar her şeye rağmen görevlerine ve ekip arkadaşlarına tutunurlar. *Yaşama bağlı kahraman ölüme direnebilir ya da belli bir süre için kaderini erteleyebilir* (Campbell, 2013: 393). Ölüm endişesi kendilerinden uzaklaşıp sevdiklerine karşı duydukları bir korku da olur çoğu zaman. *“Ben dönmenizi istiyorum Charlies. Anlıyor musunuz? Dönmenizi istiyorum! Bu çok korkunç bir şey Charlies! Dedi kadın alçak bir sesle. “Dostlar, tanıdıklar, yakınlar gidiyor ve dönmüyor Charlies. Birincisi, ikincisi, üçüncüsü...”* (MM.: 99).

Arkadaşları Louidgi Minelli'yi bulan ölüm operasyonun başarıyla tamamlanmasının ardından Charlies Doubre ve Alen Daily'nin peşine düşecektir. Charlies iki bacağına vererek kurtulsa da Alen Daily onun kadar “şanslı” olmaz ve ölür. Görevlerini başarıyla tamamladıklarında dahi yaşamları garanti değildir. *Ölüm öyle görünüyor ki insanın sahip olduğu bütün saklı imkanlar ve hayaller ile alay eder* (Schopenhauer, 2012: 34). Büyük işlerin peşinde olanlar büyük düşmanlar edinirler. Ve akabinde *her şey silinip gider* (Yalom, 2008: 87).

Ölüm Cengiz Abdullayev'in diğer dört romanında olduğu gibi bu romanın da ana izleklerindendir. Onun kahramanları dünyayı saran olumsuz güçlerle mücadele ederler. Bu eserde o güç belki de güçlerin en büyüklerinden biri olan “uyuşturucu”dur. Büyük paranın aktığı bu alanın karşısında durmak cesaret gerektirir ve o cesaretin sonu ölüm olabilir. Eserde de kahramanlar uyuşturucu trafiğinin önüne geçmek için ellerinden gelen her şeyi canları pahasına yapmışlardır. Onlar daha bu görevi seçerken ölümün enselerinde olduğunun farkındadırlar. Ne kendilerinin ne de sevdiklerinin yakalarını bırakmayacaktır ölüm. Ancak onlar son nefeslerine kadar uğruna ölümü göze aldıkları değerler için mücadele etmeyi sürdürürler.

2.1.9. Çıkarım

Mavi Melekler Cengiz Abdullayev'in “uyuşturucu üretimi ve dünyaya dağıtımı” problemini konu aldığı romanıdır.

Romanda kişiler çok yönlü olarak kurgulanmıştır. Bu da yeni kimlik, aşk, intikam ve ölüm gibi izleklerin oluşmasına vesile olmuştur. Onun karakterleri gerçek hayatta karşımıza çıkabilecek karakterlerdir. Bütün yönleriyle muhteşem, süper güçleri olan ajanlar oluşturmamıştır romanlarında. Bu seçimi onun okurun karakterleri sevmesine, onların duygularına ortak olmasına vesile olmuştur.

Onun romanlarını diğer polisiye romanlardan farklı kılan bir diğer şey de olaylarını anlatmaya başlamadan önce yapmış olduğu yer anlatımlarıdır. Bu anlatımları anlatacağı ülkenin/şehrin tarihini, nüfusunu, fiziksel özelliklerini, doğal güzelliklerini ve hatta yer yer efsanelerini dahi kapsar. Bir tarihçi, bir coğrafyacı gözüyle de bakar olayın geçeceği mekana. Onun kahramanlarının psikolojilerini etkileyecek her unsurun anlatımı büyük önem arz eder. Yaptığı bu anlatımlar kitabı cümlelerle değil samimi bir üslupla yapılır. Okur olayın kesildiğini hissetmez dahi bu anlatımları okurken.

Romanlarını özel kılan etkenlerden biri de başta Mavi Melekler romanı olmak üzere dünyayı etkileyen konuları seçmesidir. 21. yüzyılda dünyanın karşılaştığı büyük problemlerden biri “uyuşturucu üretimi ve dünyaya dağılımı”dır. Önüne geçilmeye çalışılan bir problemdir ve halen çözülmeye çalışılmaktadır. Cengiz Abdullayev bu konuyu gerçek boyutuyla ele alır ve okura sunar. Kahramanları bu sorunu çözmek için uğraşırlar.

2.2.ARAFTAN KURTULUŞ (Bir KGB 'linin Gerçek Yaşam Öyküsü)

2.2.1. Romanın Kimliği

Araftan Kurtuluş Ali Ekber Aliyev tarafından Türkiye Türkçesine çevrilmiş ve Kaknüs Yayınları tarafından 2000 yılı Ocak ayında basılmıştır. Kitap ilk baskısını yapmış ve tek baskı olarak kalmıştır. Cengiz Abdullayev diğer kitaplarında olduğu gibi bu kitabında da dünya için önemli bir problemi ele almıştır: Silah üretimi ve satımı.

Romanın esas konusunu Amerika'ya yerleştirilmiş bir KGB casusunun oradaki yaşamı ve onun KGB adına faaliyetleri oluşturur. KGB ile; CIA, FBI ve İngiliz istihbaratının karşılıklı düellosu eserde yer alır. Kemal Aslan kod adlı Üsteğmen Amir Karayev KGB'nin de desteğiyle casusluk faaliyetlerini gerçekleştirir ve kendisini yakalamak isteyen FBI ve CIA'in elinden her defasında kurtulmayı başarır.

Romanda gerçeklik unsuru ön plandadır. Yazar gerçeklerden ve gerçekçilikten yola çıkarak kurgusunu oluşturur. Eserde geçen birçok kişi tarihte var olan kişilerdir.

2.2.2. İsimden İçeriğe

Kitabın ismine kelimelerin anlamlarını analiz ederek başlamak doğru olacaktır. Araf kelimesi Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük incelendiğinde, “İslam inancına göre cennet ile cehennem arasında bir yer.” anlamına geldiği görülür. Cennet ile Cehennem birbirine zıt kavramlardır. “Arada kalmak” ifadesi de kitabın içeriği için önemlidir. Kitabın başkahramanı Amerika'da casusluk yapan KGB ajanı Amir Karayev'dir. Kemal Aslan kod adıyla yıllarca Amerika'da casusluk yapar ve uzun sürenin ardından kimliği açığa çıkma durumuna gelir. Birkaç defa kimliğinin açığa çıkma tehlikesini başarıyla atlatmayı başarır. Amir Karayev'in hayatı için “araf” kelimesi uygun olacaktır. Gerçek hayatıyla rolüne büründüğü Kemal Aslan kimliği onun için bir “araf”tır. Yine romanda göreviyle aşkı arasında kalır Amir Karayev. Hayatı araftır ve onun en büyük mücadelesi de bu araftan kurtuluştur.

2.2.3. Olay Örgüsü

Kitap bir giriş ve dört bölümden meydana gelir. Bu bölümler: Gerçek Teksaslı, Dünyanın Başkenti, Ölümüne Yarış, Maskelerin Düşüşü.

1. Giriş Bölümü

-General Adropov ile KGB Birinci Ana Yönetim Başkanı Kryuçkov'un Amerika'ya sahte bir kimlikle gönderilecek Üsteğmen Amir Karayev'i yakından tanımak için yanına giderek görüşme yapmaları.

2. Birinci Bölüm, Gerçek Teksaslı

-Kemal Aslan'ın (Amir Karayev) Houston'da Louisiana Vali Yardımcısı Sandra Lourie'nin arabasına arkadan çarpması sonucu tanışmaları ve birbirlerine kartvizitlerini vermeleri.

-Kemal'le yönetim arasında bağ kurma görevindeki Tom Lorensberg'in Kemal'e uzaktan kumandalı füze parçalarının analiz sonuçları ile ilgili belgelere ulaşmasını istediklerini iletmesi.

-Kemal Aslan'ın Teksas'ın ünlü petrol zengini Saimington ailesinin kızı Marta'yla evlenerek ailenin bir parçası durumunda olması ve evliliğin karşılıklı çıkar ilişkilerine dayanarak başlaması, zamanla bağların kopma durumuna gelmesi ama konumunu korumak istemesi ve üç yaşındaki oğlu nedeniyle bu evliliği bir süre daha sürdürmesi.

-Kemal Aslan'ın füze parçalarının sonuçları ile ilgili bir an önce bilgileri ele geçirebilmek için Rooney Sadler isimli biriyle anlaşması, Sadler'in kendisini oyuna getirmesi ve evrakların bir kısmını ona sunması, Kemal'in ise ondan zekice davranarak evrakların tamamını ele geçirmesiyle aralarında başlayan kovalamacada Kemal Aslan'ın Sadler'den kurtulması.

-Roony'nin ölümünün ardından Rooney'nin arkadaşı ve eski polis görevlisi Craiton'un Kemal Aslan'ı araması ve ona şantaj yapması.

-Kemal Aslan'ın Marta ile boşanma aşamasına gelmesi, Louisiana Eyalet Vali Yardımcısı Sandra Lourie'ye aşık olması.

-Kemal Aslan ve Tom Losenberg'in Craiton ve adamlarıyla çatışması ve onları yok etmesi. (Daha sonra bu çatışma nedeniyle kimliği açığa çıkma durumuna gelecektir.)

3. İkinci Bölüm, Dünyanın Başkenti

-Kemal Aslan ve Tom Lorensberg'in mafyayla çatışmasının üzerinden iki yıl geçmesi ve Kemal Aslan'ın New York'a taşınması, orada şirketin merkez ofisini açması. Eşi Marta'yla da ayrılık sürecine girmeleri.

-Tom Lorensberg'in takip edildiğini hissetmesi, güvenlik problemi oluşması ve yalan haber göndererek kanalı test etme kararı almaları.

-CIA, FBI ve Büyük Britanya Gizli Servisi'nin Amerika'da planlarını Sovyetlere sızdıran bir casus olduğunu fark edip buna çözüm üretmek için bir araya gelmeleri.

-Kemal Aslan'ın Chicago'daki yedek hatla bağlantıya geçmek için Chicago'ya gitmesi ve muharebe elemanı Rekumçuk'un öldüğünü öğrenmesi, iki haberleşme kanalının da tıklandığını anlaması.

-KGB'nin bu takipten haberi olduğunu anlamaları üzerine CIA ve FBI'ın Anthony Haslem adlı bir uzmanı devreye sokması.

-Sovyet tarafının da gelişmelere kayıtsız kalmayarak bilginin nereden sızdığını öğrenmek için Gruşko, Golubyev ve Budanov'dan oluşan özel bir araştırma birimi kurması ve Tom Lorensberg'i geri çağırıp yeni bir muharebe elemanı göndermeyi planlamaları.

-Kaderin Kemal Aslan ve Sandra Lourie'yi yeniden bir araya getirmesi ve bu defa aralarında kaçınılmaz bir aşk başlaması. Aralarındaki mesafeye aldırış etmeden düzenli buluşma kararları almaları.

-CIA ve FBI'ın Kemal Aslan'a ulaşmak için Sundom'u yakalamaya çalışması ancak Kemal Aslan ve Sundom'un ustaca bir planla CIA ve FBI'ı oyuna getirerek atlatmayı başarmaları.

4. Üçüncü Bölüm, Ölümüne Yarış

-FBI'nın 6 ay süren bir aramanın ardından Tom Lorensberg'in kimliğine ulaşması, KGB'nin Tom Lorensberg'in görevine son vererek ülkeye geri çağırması.

-FBI'nın Tom Lorensberg'i kışırması üzerine onun Kemal Aslan'ı satmayarak intihar etmesi.

-Kemal Aslan'ın yeni muharebe elemanı Peter Louis ile tanışması ve ondan Tom Lorensberg'in öldüğünü öğrenmesi.

-Muharebe görevlisinin Kemal Aslan'a CIA'in yeni teçhizat nakliyatının nerede yapılacağı ve ne amaçla kullanılacağına dair öğrenmesi gereken yeni görevi iletmesi.

-Kemal'in teçhizatla ilgili gerekli bilgileri öğrenmeyi başarması ve bununla ilgili belge ve bilgileri yeni muharebe elemanı Peter Louis'e teslim etmesi.

-İngilizlerin "Vakh" diye kodladıkları Kemal Aslan'ın kimliğine ulaşmayı başarmaları ve bunu CIA ve FBI ile paylaşmaları.

- Kemal Aslan'ın CIA tarafından takibe alınması ve Kemal'e bağlantılarını kesmesiyle ilgili bir uyarı gelmesi.

5. Dördüncü Bölüm, Maskelerin Düşüşü

-Moskova'nın Oleg Gordiyevskiy'i Londra amirliğine atamak için çağırması ve Sovyet görünümlü İngiliz ajanının durumdan kuşkullanması, kuşkularını İngilizlerle paylaşması.

-Kemal Aslan'ın Sandra ile vedalaşması, şirketinin başına güvendiği birini getirmesi ve CIA ve FBI tarafından takip edildiğini bile bile Tom Lorensberg'in mezarını ziyaret etmesi.

-FBI ve CIA'in ortak kararıyla Kemal Aslan'ın FBI tarafından tutuklanması.

-KGB'nin Judjin'le (Kemal Aslan'a verdikleri kod adı) bağlantısı olmadığını ispatlamak adına İngiliz ajanı olduğundan emin olduğu Oleg Gordiyevski'yi serbest bırakması ve firara sürüklemesi.

-KGB'nin Oleg Gordiyevski planının işe yaraması ve Kemal Aslan aleyhinde delil bulamayan Amerika mahkemesinin onu serbest bırakmak zorunda kalması.

-Kemal Aslan'ın başladığı mücadelenin ilk bölümünden zaferle ayrılması.

2.2.4. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Romanda anlatıcı, metnin kurgusunda etkin bir role sahiptir. "*Anlatıcı, anlatı söylemini gerçekleştiren kişidir yani bir anlamda anlatı söyleminin "ses"idir*" (Jahn

2012: 62; Eşitti, 2017: 638). Araftan Kurtuluş romanında yazar “hakim anlatıcı” tekniğini kullanmıştır. Kahramanların, dününü, bugününü bilir.

Hakim anlatıcı tekniğinde zaman zaman kahramanların iç konuşmalarına yer verir. *“Bir casusun evli olması kadar aptalca bir şey düşünemiyorum.” diye düşündü. “Filmlerde casusların önlerine çıkan her kadınla yatıp kalktığını gösterirler hep. Bekar ve özgür casus elbette şanslı sayılır. Ama gerçek hayatta durum hiç de öyle değil.”* (AK.: 30). Anlatıcı yazar iç konuşma tekniğinin yanında “iç çatışma” tekniğini de romanında kullanır. İç konuşma ve iç çatışmalar kahramanların daha iyi tanınması, duygularının analiz edilmesi açısından önem arz eder. Polisiye romanlarda kahraman psikolojisinin derinden incelenmesi gereklidir. Baş kahraman Kemal Aslan Marta ile olan evliliğinin çıkmaza girmesinin ardından Sandra Lourie’ye aşık olur. Bu aşk ve işi onu kendi içinde çatışan duygulara iter. Bu çatışmanın temelini yeni kimliği ile eski kimliğinin iç boyutta tam olarak örtüşmemesinden kaynaklanır. *Gerçek Kemal Aslan Sandra’yı telefonla aradıktan sonra yanına gitmeli ve itirazlarına önem vermeden beraber olma isteğinde ısrar etmeliydi. Mantıklı olan buydu. Ama o gerçek Kemal değildi* (AK.: 63).

Kemal’in iç çatışma içerisine düştüğü bir durum da Marta’nın evlerini ayırmalarının ardından Kemal’in evine gelmesidir. Kemal, Marta’nın gece yanına gelmesiyle kendini Sandra’ya ihanet ediyor gibi hisseder ancak Marta’ya zarar vermemek için gitmesini de isteyemez. *“İçinden kendine küfürler yağdırarak elini Marta’ya uzattı. Şu anda Sandra’ya ihanet etmek üzereydi. Ona eşiyle ihanet ediyordu. Çünkü böylesi bir hakaret sevelenlere karşı yapıldığında ihanet, sevilmeyenlere karşı yapıldığında ise aldatma olarak isimlendirilirdi.”* (AK.: 208). Onun duygularına doğrudan şahit olmak daha yakından tanınmasını, anlatıcı yazarın başkahramanını her yönüyle tanıtmayı sağlar.

Cengiz Abdullayev’in romanlarında en sık karşılaşılan durumlardan biri de metin içinde anlattıklarını dipnotlarda uzun uzun desteklemesi, gerçek hayattaki varlığını açıklamasıdır. Bu dipnotlar onun eserlerinin gerçek hayatla olan ilişkisini, benzerliğini göstermesi ve onun eserlerini diğer polisiye romanlardan ayırmak açısından önemlidir. *Ancak her anlatı dünyasının, asalak bir biçimde, onu oluşturan gerçek dünyaya dayandığını belirtmiştik* (Eco, 1995: 106). Cengiz Abdullayev yakın zamana dair olmuş ya da olması muhtemel olay ve durumlardan yola çıkar.

Kahramanları gerçek hayatta vardır ya da varlığını düşündürecek kadar gerçek karakterlerdir. Onun eserlerini en iyi tanımlayan kelime “gerçekçilik” olur.

Eğer yazar tarihsel bir durumu, insanlık durumuna ait, ondaki bir şeyleri ifşa eden bir olabilirlik olarak görüyorsa onu olduğu gibi tasvir etmek isteyecektir. Elbette bu, tarihsel gerçekliğe bağlı kalmanın, romanın değeri yanında ikinci derecede önem taşımamasını engellemez. Romancı ne tarihçidir ne de Peygamber: O varoluşun kaşifidir (Kundera, 2019: 51).

Bu gerçekçilik anlayışınca ajanları süper güce sahip ajanlar değildirler. James Bond’da olan özellikler onun kahramanlarında yoktur. Onlar gerçek hayatta bir ajan nasılsa ve nasıl güçlere sahipse o güçlere sahiptirler. İşlerini gerçekleştirmek için güçlerinin yetmediği yerde rüşvete, şantaja bulaşabilirler. Zaafları, olumsuz özellikleri de vardır. Realiteye önem veren bir yazardır Cengiz Abdullayev. Okurun karşısına bir süper kahraman çıkarmak yerine günlük hayattan birini çıkararak okurun o kahramanı benimsemesini sağlar. Kullandığı bu teknikte de başarılı olur. Okur kendisinde olmayan süper güçlü bir kahraman yerine özdeşleşebileceği bir kahramanı yeğler çoğu zaman. Abdullayev’in kahramanları böyle kahramanlardır.

Çağdaş polisiye romanlarında ajan ve casusların kapalı tesislere, çok iyi korunan fabrikalara ve gizli arşivlere girerek belge ve bilgiler elde ettikleriyle ilgili kahramanlık edebiyatına bol bol rastlarız. Tüm bunlar kesinlikle uydurmadır. Casuslar yalnızca angaje ettikleri adamları vasıtasıyla kendilerine gerekli olan malzemelere ulaşırlar. Ve ne pahasına olursa olsun bu bilgileri elde ederler. Bu rüşvet yoluyla olabileceği gibi şantaj yoluyla da olabilir (AK.: 36).

Hakim bakış açısıyla yazan yazar sık sık geriye dönüş tekniğini kullanır. Bu geriye dönüşler genellikle baş kahraman Kemal Aslan’ın Amerika’dan önceki hayatıyla, Moskova’ya, Yüzbaşı Amir Karayev olduğu zamana yapılan geri dönüşlerdir. Bu geri dönüşlerde okur Kemal Aslan karakterinin nasıl oluşturulduğu ile ilgili bilgiler alır ve baş kahramanı daha yakından tanıma fırsatı bulur. *“Evet, o günü çok iyi hatırlıyordu. Birinci şubenin başkanı onu çağırmış ve o aceleyle bu “güç sembolü”nün yanına gitmişti. Bu çağırışın hayatını alt üst edeceğini henüz bilmiyordu.”* (AK.: 45).

Anlatıcı yazar olayın dününe, bugününe ve yarınına hakimdir. Olayları hem Rusya tarafından hem de Amerika tarafından takip eder. Olaylar 1980’li yıllarda seyrederken kendisi yer yer araya girerek 1991 yılında Sovyetler’in içinde bulunduğu durum hakkında okuru bilgilendirir. Eserde yazarın henüz gerçekleşmemiş olayları öncesinden bildiği görülür ve yazar diğer eserlerinde de olduğu gibi bilgilerini okurla

paylaşmaktan geri durmaz. Ülke ve KGB için en önemli şahsiyetlerden biri olan ve Kemal Aslan'ın görevlendirilmesinde başrol oynayan Andropov ölecektir. Henüz ölüm döşeğindedir ancak ölüm gerçekleşmeden yazar tarafından okura bildirilir.

Masasına dönerek takvime baktı: 8 Şubat 1984. Yarın Adropov'un ölüm haberinin tüm dünyaya yayılacağını henüz bilmiyordu Kryuçkov. Ölümünün büyük bir imparatorluğun ve Kryuçkov'un kendisinin yıkılması sürecinde atılmış ilk adım olacağını da. Bunların hiçbirini bilmiyordu. Sadece takvime baktı ve hızlı adımlarla odasından çıktı (AK.: 94).

Hakim bakış açısında yazarın kullandığı tekniklerden biri de “metinlerarasılık”tır. Yazar Andropov'un ölümünün ardından sosyalizmle ilgili görüşlerini bildirirken İsa'nın çarmıha gerilmesine gönderme yapar. *Ne yazık ki bu ideoloji gerçek hayatla yüzleşince iç savaşı, milyonlarca soydaşın kıyımını, Stalin zulmünü ve ölüm kamplarını doğurmuştu. Tahrif edilmiş haliyle tarih tekerrür ediyordu sanki. Yeryüzünde cennete inanan İsa Mesih de tıpkı Komünizm gibi çarmıha ve cehennemine kavuşmuştu...* (AK.: 102).

Bir anlatıcının bize gereğinden fazla şey söylediği de olur (Eco, 1995:99). Anlatıcı yazar kimi yerlerde olaya dahil olarak konuyla ilgili kendi fikirlerini açıkça okurla paylaşır. Bu araya girmeler roman tekniği açısından zayıflatıcı bir unsur olarak görülse de bu araları uzun tutmaması ve anlatımı kestiğini hissettirmemesi açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. *“Eleştirilecekse para için ülkesini ve ideolojisini satan, istihbaratının sırlarını ele veren ve çıkarı uğruna ihanet yolunu seçen casuslar eleştirilmeli. Kim olurlarsa olsunlar ve kimin için çalışlarsa çalışsınlar fark etmez.”* (AK.: 235).

Yazar anlatımında “ben gerçeklerden yola çıkıyorum” mesajını sık sık okura verir. Bu mesajı vermek için kullandığı en büyük kaynak da eserinde kullandığı dipnotlardır. Anlattığı durumun gerçek hayatla alakasına o sayfanın dipnotunda ulaşılır. Bu dipnotlar bir nevi yazarın anlatısının gerçekliğini kanıtlamak için kullandığı yoldur. Araftan Kurtuluş eserinde de değişik sayfalarda toplam 31 dipnot vardır. *Yıllar sonra Gordiyevskiy anılarını yazdığı kitabında, gevşemesi için kadehine narkotik maddelerin ilave edildiğini iddia edecektir. Bunun gerçeğe hiçbir ilgisi yoktur. Kendisine uyuşturucu verilmedi ama içki aleminin boyutları gerçekten de korkunçtu* (AK.: 245).

Eser “Bir KGB’linin Gerçek Yaşam Öyküsü” olarak sunulmuştur ve Sovyet casusu Amir Karayev gerçekte yaşamış olan Amerikalı Milyoner Kemal Aslan kılığına bürünmüş Sovyetler adına casusluk yapmaktadır. Bu süreçte hem Sovyet tarafında hem Amerika tarafında olan olaylar okura sunulur. Kemal Aslan’ın Amerika’daki hayatı ve casusluk faaliyeti anlatılırken bir taraftan da Sovyetler ve KGB’nin dönemdeki durumu ele alınmaktadır. Okurun her iki süreci de gözlemleyebilmesi ve iki taraf arasında bağ kurabilmesi adına hakim anlatıcının kullanılması önemlidir. Cengiz Abdullayev’in eserleri geniş bir coğrafyaya yayılırlar, mekan ve zaman arasında geçişler gerçekleşir. Bu geçişlerin sunumu hakim anlatıcının olanaklarıyla vücut bulmuştur. Yazarın hakim anlatıcının olanaklarını kullanması, iç konuşma, iç çatışma, diyalog, gösterme gibi tekniklerden yararlanması anlatımı etkili kılmıştır.

2.2.5. Zaman

Örnek yazar, bir anlatıda zamanın üç biçimde belirdiğini bilir: Öykü zamanı, söylem zamanı ve okunma zamanı olarak (Eco, 1995:61). Araftan Kurtuluş romanında zaman kesin olarak bellidir. Olay 1974 yılında Amir Karayev’in Interpol tarafından Amerika’da sürdüreceği bir görev almasıyla başlar ve ileri sıçrama tekniği kullanılarak 8 yıl sonrasından devam eder. Eserde bu tarih açıkça verilir. *Ülkesini 1974 yılının son aylarında terk etmişti. O günün üzerinden tam sekiz yıl geçti. Bu sekiz yılda Amerikan vatandaşlığına geçebilmiş, iyi bir kariyer yapabilmiş ve Teksas gibi muhafazakar ve gururlu bir eyaletin halkına kendini kabullendirebilmişti* (AK.: 30).

Olaylar geçerken zaman zaman geriye dönüşler yapılır. Bu geriye dönüşlerde de kesin tarihe rastlanır. Kitaptaki geriye dönüşler 8 yıl öncesi ile asıl olayın yaşandığı yıl arasında olmaktadır. *“Amca-yeğen 1974 yılının 24 Aralık günü Türkiye’ye doğru yola çıktı.”* (AK.: 71).

Kemal Aslan’ın Marta ile boşanma aşamasına gelmesi ve New York’a taşınmasıyla olaylar bir kez daha ileri sıçrar. Bu zaman zarfında geriye dönük neler olduğunu hakim anlatıcı okura özetler. Yazar yine kesin tarih vermekten kaçınmaz.

Oldukça soğuk bir şubat günüydü ve evden çıkarken paltosunu üzerine almıştı. Kemal New York’ta üç aydır çalışıyordu. Teksas’tan taşınmış ve amcasıyla kendi şirketlerini birleştirerek kurduğu büyük şirketin başına geçmişti. O çoktandır New York’a taşınmak istiyordu. Ama Marta ile olan sorunları bu amacını gerçekleştirmeye engel

oluyordu. Ve nihayet 1983 yılında kesin kararını vererek Madison Avenue’de şirketin merkez ofisini açtı (AK.: 82).

Üçüncü bölüme geçerken Kemal Aslan ve Sundom’un CIA ve FBI ekiplerini atlatmasının ardından yeni bölümde olaylar bir kez daha ileri sıçrar. Yazar ileri sıçrama tekniğini her kullanmasının ardından sıçradığı zaman diliminde olan gelişmeleri “özetleme” tekniğini de kullanarak okura kısaca özetler. Olaylar “kısa” denilebilecek bir zaman diliminde gerçekleşmez, bu nedenle ileri sıçrama ve özetleme yazarın sıklıkla başvurduğu tekniklerdir. Yazar bu teknikleri ustaca eserine yansıtmiş ve herhangi bir kopukluk olmadan zamanda geçişi sağlamıştır. *“İngiliz istihbaratı temsilciler Blunt ve Hashlem, sersemleşmiş Amerikan “şövalyeleri” Sherwood ve Ashby ve başarısızlıkla sonuçlanan operasyonun “beyni” Thomas Keweenaw. Bu 6 ay önceydi.”* (AK.: 171).

Eserin konusu itibariyle sosyal zaman ifadelerine de çok sık rastlanır. 1980’li yıllar Sovyetler’deki çözümlerin başladığı yıllardır. Anlatıcı yazar KGB’nin gözünden olaylara bakarak dönemin sosyal gelişmelerini yorumlar. Burada Sovyet iktidarlarının kim olduğu, nasıl bir politika izlediği, bu politikanın devlete ve KGB’ye etkisi görülür. Yazar bu bilgileri olayın dışına çıkmadan eserin Rusya ayağını anlatırken geri dönüş ve ileri sıçrama tekniklerini kullanarak verir. Zaman Sovyetlerin son zamanlarıdır ve başa geçen karakterler bu dönemlerde sergiledikleri davranışlar ile kişilik özelliklerini yansıtır. Yazar da bu karakterlerin kişiliklerini yorumlamaktan çekinmez.

Sosyal zaman göstergelerinden biri de Amerikan Başkanı Ronal Reagan’ın ikinci kez başkanlığa seçilmesidir. Ronald Reagan Amerika’da 1981-1989 yılları arasında iki dönem başkanlık yapmıştır. İkinci kez başkanlığa seçilmesi 1984’ten sonrasına denk gelmektedir. Bu da eserde geçen zamanın işaretidir. Bu işaret tesadüfî bir işaret değildir. Eser Sovyet – Amerika arasında çekişmeleri ele aldığı için liderler önem arz etmektedir. *“Televizyonu açtı. Reagan ikinci kez başkanlığa seçildiği için taraftarları tarafından yapılan sevinç gösterileri vardı hemen her kanalda.”* (AK.: 203). Gorbaçov’un Sovyet sahnesine çıkışı da sosyal zaman göstergelerindendir. Bu ifadeler eserde yalnızca zaman göstergesi olarak değil ülkelerin siyasi yapısının tarihine, gizli örgütlerine etkisi açısından önemlidir.

Çernenko'nun ölümünden sonra yerini bir zamanlar ülkeyi yöneten “politbüro dinozorları”nın çocuğu yaşında olan Gorbaçov işgal etti. Onu sık sık televizyonlarda görmeye başlayınca yıllarca Lenin'in Mozalesinde nutuklar atan Sovyet liderlerinin sokaklarda gezerek insanlarla diyalog kurabileceğini Amerikalılar büyük bir şaşkınlıkla izliyorlardı (AK.: 221).

Polisiye romanlarda kahramanlar dakiktirler. Onlar için bir saat, bir dakika ve hatta bir saniye bile oldukça kıymetlidir. Kahramanlar da bunun bilincindedirler. Kemal Aslan olumsuz bir durumun meydana geldiğini Tom Lorensberg'in buluşmaya altı dakika geç kalmasıyla hissetmeye başlar, on dakika daha geçince de emin olur bundan. Tahmini doğru çıkmıştır. Tom takip edilmektedir. *“Tom geç kalmıştı. İmkansızdı bu. Tom'un böyle bir huyu yoktu. Kemal ister istemez tedirgin oldu. Beraber çalıştıkları bunca yıl zarfında hiçbir engele aldırmadan her zaman dakikti Tom.”* (AK.: 82).

Öykü zamanı, anlatının içeriğinin bir parçasını oluşturur. (Eco, 1995:64) Araftan Kurtuluş romanında Mavi Melekler romanının aksine olayın geçtiği zaman kesin olarak belirtilir. Tarihi gösteren rakamlar yer alsın veyahut almasın Abdullayev'in sosyal zaman göstergelerinin oldukça fazla olması nedeniyle zaman kesin olarak bellidir eserde. Geriye dönüşlere ve ileri sıçramalara oldukça fazla yer verilmiş ve yapılan özetlemelerle kopmaların yaşanmasının önüne geçilmiştir. Eserde zaman kahramanın faaliyetlerini göstermesinin yanı sıra Sovyetler Birliğinin çözülme sürecine de ışık tutmaktadır. O dönemde uygulanan politikalar, tarih sahnesindeki insanlar eserde kendisine yer edinir. Cengiz Abdullayev tarihe şahitliğini eserlerinde ustaca kullanmış ve yakın tarihe kaynaklık edecek nitelikte bir eser ortaya koymuştur.

2.2.6. Mekan

2.2.6.1.Çevresel Mekanlar

Çevresel mekanlar, işlenmemiş, anılaştırılmamış ve yalnızca üzerinden geçilen bir yerdir. Kişi bu mekanı önemsemez ve orada kendi benliğinde herhangi bir çağrışıma/etkileşime sebep olmaz (Korkmaz, 2015: 60). Romanın geniş bir çerçevede geçmesi nedeniyle birçok mekan ismi geçmektedir romanda. Bu yerler Amerika, Rusya ve Türkiye'de yer alırlar.

Houston, Louisiana, İstanbul, İzmir, Moskova yazar için farklı anlamlar ifade etmektedirler. Bu nedenle bu mekanları algısal boyutlarıyla ele almak daha doğru olacaktır.

2.2.6.2. Algısal Mekanlar

2.2.6.2.1. Kapalı/Dar ve Labirentleşen Mekanlar

Labirent izlekli anlatılarda mekan, yalıtık ve tek boyutludur; karakter, zaman, mekan ve onu çevreleyen bütün elemanlarla hatta kendisiyle bile kavgalıdır (Korkmaz, 2015: 83). Araftan Kurtuluş romanında olaylar Moskova’da başlar ve ilerleyen dönemlerde baş kahraman Kemal Aslan’ın Amerika’da görevlendirilmesi sonucu olaylar Amerika’ya taşınır.

Yazar mekanları yalnızca kuruluşları, fiziksel özellikleri ile tanıtmakla da yetinmez bu kez. O mekanda yaşayanların birbirlerine bakış açılarına, oradaki insanların düşünce ve yaşayış biçimlerine de yer verir eserinde.

Tanrının kaprisinden mi yoksa kaderin cilvesinden miydi ne Amerika’nın güneyinde en garip, en ekzotik aynı zamanda birbirine en zıt iki eyalet yan yana bulunuyordu. Louisiana’da Fransız kültürü hakimdi. Karnavallar, bayramlar, zenci yürüyüşleri bu eyaletle özdeşleşmişti. Burada hep şenlik havası vardı. New Orleans’ta cazın, Houston ve Dallas’ta ise kantrinin sesi buraların vazgeçilmez unsurlarıydı. Buralarda hala geniş fötr şapkalar takılıyor, süslü çizmeler giyiliyor ve “Teksaslı” kelimesinden gurur duyuluyordu. Geleneksel olarak iki eyalet sakinleri birbirini pek sevmezdi. Teksaslılar komşularını ciddiyetsizlikle, Louisianalılar ise Teksaslıları fazla ciddi olmakla suçlardı (AK.: 16).

Yazar konu girişlerinde bu mekan açıklamalarını yaptığı gibi kahramanları konuştururken de açıklamalar yaptığı mekanları destekleyen cümleler kullanır. *“Tahmininiz mükemmel. Tabii ki Louisianalı, üstelik en aşağılık semti New Orleans’tan.”* (AK.: 20).

Kendini gerçekleştiremeyen, çaresiz, karamsar, yalnız ve yabancılaşmış bireyin varoluşunu hissedemediği yerler dar/kapalı mekanlardır (Çelik, 2017: 67). Üsteğmen Amir Karayev, Kemal Aslan rolüne girmeyi kabul ettikten sonra haftada birkaç defa gerçek Kemal Aslan’ın komada yattığı odayı ziyaret eder. Bu ziyaretler onun için önemli durumdadır. Burada saatlerce hastanın başında bekler. Bu ziyaretlerde gerçek Kemal Aslan’dan manevi güç bulduğunu düşünür. *Amir’in bu tür ziyaretlere gerçekten de ihtiyacı vardı. Bu nedenle haftada birkaç defa onu ziyaret*

ederek Türkiye'ye yapacağı seyahat öncesi Kemal'den manevi destek alıyormuşçasına saatlerce hastanın başucunda beklemişti (AK.: 67).

Sovyet casusu Amir Karayev güzel bir plan ve organizasyon neticesinde Amerika'da muharebe görevlisi Tom Lorensberg'in de yardımıyla çalışmalarını yürütmektedir. Uzun bir süre boyunca her şey planladıkları gibi gider. Hayatındaki en olumsuz durum Marta ile evli olmasıdır. Bu da planlarının bir parçası olmasından dolayı mekanın niteliğini değiştirecek bir durum değildir. Ancak Amerika'nın faaliyetleri sonucu Kemal Aslan'ın en büyük destekçisi Tom Lorensberg'in kimliği açığa çıkma noktasına gelir. O andan itibaren Kemal Aslan'ın kimliği de tehlikeye girer. Amir Karayev için açık mekan durumunda olan Amerika labirentleşen bir mekana dönüşür.

Eserde mekanın kahraman psikolojisine etkisi sıklıkla görülür. Mekansal yakınlık psikolojik yakın olma, ait olma ile ilgilidir. *Romanın yapı unsurlarından biri olan mekan, vakanın cereyan ettiği çevresel ortamı aksettirmenin yanı sıra içinde yaşadığı insanın ruh hali ve eşyayla münasebetine dair ayrıntılar saklar* (Yılmaz, 2017: 140). Kemal Aslan bir Sovyet casusudur ancak Amerika'da o kadar uzun zaman geçirir ki Sovyet tarafında olan olaylar ona oldukça uzak görülür. Sanki oradan gelmemiş, sanki onlar adına çalışmıyormuş gibi. *“Ekranda, iyice yaşlanmış ve avurdu göçmüş Andropov gözüktü. Spiker, bu KGB eski başkanının muhtemelen partinin ve ülkenin başına geçeceğini müjdeliyordu. Kemal tüm bunları sükunetle izledi, olaylar sanki ondan çok uzaklarda başka bir evrende geliyordu.”* (AK.: 35). Mekan üzerinde etkisi olan kavram “zaman” olur burada. Zaman ait hissetme konusunda Kemal Aslan'ın kendisi sorgulamasına neden olur. Sovyet casusudur ama hayatının büyük bir bölümünü Amerika'da geçirmiştir. Bu geçirdiği zaman zarfında Amerika'da evlenmiş, Amerika'da çocuğu olmuş ve aşkı Amerika'da tatmıştır. Amerikan yaşam tarzından sonra Sovyet yaşam tarzına alışıp alışamayacağı konusunda endişeleri vardır. Hatta öyle anlar olur ki Amir Karayev kendisini gerçekten rolüne girdiği Kemal Aslan olarak görür. Sanki eski hayatı hiç olmamış, hiç yaşanmamış gibi.

Kemal Aslan kimliğiyle yıllar geçirmiştir Amerika'da. Ancak yine de eski kimliği onun peşini kolay bırakacak gibi değildir. *En uzak anıları içimizde yerleşik kılan, bilinçdışı güçlerdir* (Bachelard, 1967: 44). Hatta unuttuğunu ve yeni hayatına

alıştığını düşünürken rüyalarına kadar girer. *Geçmiş yaşamı onu kesinlikle rahatsız etmiyordu, ara sıra gördüğü kabuslar hariç. Bakü'yü, Moskova'yı, Leningrad'ı, Tiflis'i 70'li yıllarda terk ettiği gibi anımsıyordu* (AK.: 179). *Rüyalar, fizyolojik açıdan uyku sırasındaki nöral süreçlere bir tepki ya da yanıt olarak tanımlanır, psikolojik açıdan bilinçaltının yansımalarıdır* (URL-7, 2021). Rüyaların bilinçaltının yansımaları olduğu düşünüldüğünde Amir Karayev'in memleketini tam olarak unutmadığı görülür. *En derin biçimde uyanık olan ruhsal etkinlikler en derin biçimde uyuyan etkinliklerdir* (Freud, 2001: 57). Aslında memleketi Amir Karayev'in içine gömülmüş durumdadır ve her zaman uyanık olarak orada kalır.

Kemal Aslan bulunduğu mekanda çıkmaza girmiştir. En önemlisi geleceğe dair beklentileri de onu mutlu etmemektedir. İçinde bulunduğu durumu, *arafi geçmeyi denemek, çıkmazla noktalanmıştı* diyerek tanımlar. *İleride onu ne bekliyordu? İyi bir emekli maaşı veya KGB yüksekokulunda öğretmenlik. Ya da Amerikan hapishanesi* (MM.: 201). Her iki durum da mutlu etmeyecektir Kemal Aslan'ı. İçinde bulunduğu duruma getiren en büyük faktörlerden biri de destekçisi, dostu, kendisine memleketini hatırlatan tek varlık olan muharebe elemanı Tom Lorensberg'in intiharıdır. Kendisini tam olarak yabancı bir memlekette hissetmeye başlar ve artık yapmak istediklerinden emin değildir. O ana kadar güçlü olmaya çalışmış, öyle görünmüştür ancak daha fazla duygularını gizlemeyi başaramaz. *Direksiyonun üzerine eğildi ve aniden hüngür hüngür ağlamaya başladı* (MM.: 201). İçinde bulunduğu durum Kemal Aslan'ı zorlasa da mantıklı düşünmeye çalışır. Tom Lorensberg'in mezarına çiçek bırakmaya gittiği sırada tutuklanır. *Ölüleri ziyaret etmek, onları yerlerine yerleştirmek gerekir; aksi halde korkunç bir hızla kaybolurlar* (Canetti, 2007: 123). Her şey bitmiş gibi görünürken beraat etmeyi başarır ancak Amerikan istihbaratı peşini bırakmayacaktır.

Mekan kişinin içinde yaşadığı, varlığını o an içinde sürdürdüğü yerdir. Kemal Aslan kod adlı Amir Karayev'in vatani ve ilk mekanı da Sovyetlerdir. O görevi uğruna ülkesinden ayrı düşmüş, dönemin devi SSCB'yi terk etmiştir. Hayatının önemli bir bölümü Amerika'da geçmektedir. Hatta bu süre o kadar uzar ki kafasındaki mekan algısında değişiklikler başlar. Yeni hayatını Amerika'da kurmuş, orada evlenmiş, orada çocuğu olmuştur ve oradaki yaşam biçimine alışmıştır. Ancak bir gün Sovyetlere dönme zamanı gelecektir. Bütün ajanların olduğu gibi kendi görevinin de

bir sonu olacaktır. Peki o zaman ayrılmak o kadar kolay olacak mıdır? Oğlu ve sevdiği kadını geride bırakıp gitmek?..

2.2.6.2.2. Açık/Geniş Mekanlar

Açık mekanlar başkahramana hoşnutluk veren mekanlardır. *Hoşnutluk bazen çok geniş, bazen de çok dar bir alanda olur* (Russell, 2013: 123). Romandaki açık mekanlardan biri Kemal Aslan'ın Louisiana Eyalet Yardımcısı Sandra Lourie'nin yanına gittiği Louisiana'nın başkenti Baton Rouge'dir. Burayı açık mekan kılan etken Kemal Aslan ile Sandra Lourie'nin buluştuğu yer olmasıdır. Kemal Aslan için mesafe ne kadar uzak olursa olsun oraya gelmek onun için mutluluk vericidir. Mekanın değeri içinde barındırdığı insanla, sizin için ifade ettiği önemle ölçülür. Yazarın ve başkahramanın Louisiana ve New Orleans hakkındaki olumsuz ifadelerinin ardından Kemal Aslan Louisiana Vali Yardımcısı bir kadına aşık olur. Onun için mekan artık bambaşka bir anlam ifade eder. *“Hayır, ama sürekli buralara gelirdim. Bir ara Houston'da da oturduk. Ama esas ikametgahımız New Orleans'tı. Bundan dolayı Teksas ve Louisiana benim için çok önemlidir. İkisini de çok seviyorum. İkisi de benim için vatan sayılır.”* (AK.: 61).

Yazar Cengiz Abdullayev tüm romanlarında olduğu gibi Araftan Kurtuluş romanında da mekanın anlatımına büyük önem vermiş, mekanı bir coğrafyacı, bir tarihçi gözüyle ele almıştır. Romanın siyasi polisiye olması da mekan tasvirlerinin ayrıntılı olmasını gerekli kılar. *Louisiana'nın başkenti Baton Rouge Missisipi Nehrinin sol kıyısındaydı. Şehir, limanının yanı sıra Teksas'tan başlayarak Richmond üzerinden New York'a giden petrol ve gaz boru hatlarıyla da ünlüydü. Stratejik önemi de buradan geliyordu* (AK.: 57).

Anlatı fiziksel manada geniş mekanlarda vücut bulur. Kemal Aslan hikayesi gereği Türkiye'ye amcasının yanına gider. Orada İzmir ve İstanbul'u gezme, göre şansı bulur. Anlatıcı yazar Kemal Aslan'ın gözünden ve kendi yorumlarından hareketle İzmir ve İstanbul hakkında okura bilgi verir. Bu bilgilerin tarihi 1453 yılında İstanbul'un fethine kadar gider. Fetih'ten Mustafa Kemal'in ve Anadolu halkının mücadelesine kadar tarihi, Osmanlıdaki uygulamalar ve hatta Bizans dönemine kadar şehirle ilgili bilgiler bir tarihçi edasıyla okurun önüne sürülür. Burada yapılan tarih anlatımı “sübjektif” bir anlatımdır. Yazar bakmak istediği şekilde bakar İstanbul'a ve

görmek istediği şekilde görür onu. “Doğrusu budur.” gibi bir iddiaya da bürünmeden olayın akışı içinde istediklerini verir.

Cengiz Abdullayev’in eserlerinde olaylar belli başlı bir ülkede geçse bile kahraman birçok ülke ve şehir ile bağlantılı durumdadır veyahut birçok mekana gitme fırsatı bulur. Gittiği yerleri okura tanıtır yazar. Bu tanıtımlarda karşılaştırmalar, benzerlikler vs. sıklıkla bulunur. İzmir de Kemal Aslan’ın hikayesi gereği geldiği ve beğendiği, beğenisini okura sunduğu şehirlerden biridir. *“Hayatında gördüğü en güzel şehirlerden biriydi İzmir. Birçok güzelliği ve doğa harikasının mekanı olan Türkiye’de İzmir ayrıcalıklı bir yere sahipti. Belki de bunun nedeni İzmir’in onun doğup büyüdüğü Bakü’ye, özellikle de sahil kısmına çok benziyor olmasıydı.”* (AK.: 136). İzmir onun hikayesi gereği bağlantısı bulunan bir şehirdir. Gerçek hayatında İzmir ile bir bağlantısı yoktur. Ama onun için Bakü, İzmir ve Napoli hayranlık duyduğu üç şehir olur. İzmir’in ardından İstanbul’u görme şansı bulur Kemal Aslan. İstanbul’u anlatmaya da telaffuzu ve tarihiyle başlar. Ve İstanbul da onu büyüleyen şehirlerden biri konumundadır. Kemal Aslan’ın Türkiye ziyaretine, İzmir ve İstanbul’a açık mekan olarak bakmak doğru olacaktır. Kemal Aslan’ın hikayesinin oluşmasında önemli yere sahiptirler ve Kemal Aslan’da tarihi, coğrafi ve fiziksel olarak olumlu etki bırakmışlardır.

Eserde mekanlar arası geçiş çok fazladır ve bu geçişler başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Kemal Aslan’ın Moskova’da başlayan hikayesi Rusya, Amerika, Türkiye ülkeleri ve Amerika’da çeşitli eyaletler arasında devam eder. Başkahramanın dışında akan olaylar arasında da hızlı ve başarılı geçişler vardır. Kemal Aslan Sovyet casusudur ve Amerikalılar ile İngilizler onu yakalamak istemektedirler. Bu süreçte Sovyet tarafında olanlar ile Amerika tarafında olan gelişmeler hakim anlatıcı tarafından anlatılır. Bu anlatılar sırasında Rusya ile Amerika arasında hızlı geçişler görülür.

Eserin polisiye roman olması, Kemal Aslan’ın kimliğinin birçok defa açığa çıkmaya yaklaşması, gerçekte kendisinin olmayan bir kimlikle mücadele ediyor olması ve vatanından uzakta olması gibi nedenlerle eserdeki mekanlar ağırlıklı olarak kapalı mekan konumundadır. Ancak sevdiği kadının yanında olduğu zamanlarda huzur bulur ve içtenlik mekanlarına kavuşur başkahraman. Bu mekanlarda da yeterince

huzur bulamaz, çünkü anların geçiciliğinin ve bir gün geri dönmek zorunda olacağının farkındadır.

2.2.7. Şahıs Kadrosu

2.2.7.1.Başkişi

Başarmam gereken hayli şey var.

(Jane Austen)

Başkişi/tematik güç, romandaki temel düşünceyi, tezi, dünya anlayışını temsil eden kişidir. Dramatik aksiyon onun varlığıyla gerçekleşir (Gariper, 2018: 221). Araftan Kurtuluş romanında başkahraman Kemal Aslan'dır. Kemal Aslan KGB'nin Amerika'ya yerleştirdiği gerçek ismi Amir Karayev olan Sovyet casusudur.

Eserde Kemal Aslan'ın psikolojisi derinlemesine işlenmiştir. Hakim bakış açısıyla yazan yazar okura kahramanı derinden tanıma fırsatı sunar. Diğer karakterleri Kemal Aslan çerçevesinde tanıır okur. Yapılan geriye dönüşlerle ve ileri atlamalarla Kemal Aslan çerçevesinde Sovyetlerin son durumu ve yöneticileri hakkında bilgi verilir.

Eser Üsteğmen Amir Karayev'in düşüncelerinin hakim bakış açısının olanaklarıyla sunulmasıyla başlar. Farklı bir kimliğe bürünecektir, yeni kimliğiyle gerçek hayatta var olan ancak o anda yoğun bakımda olan Kemal Aslan'ın kimliğine bürünecektir. Bu iş için fiziksel olarak en uygun kişi odur ve yapılan incelemeler sonucunda ruhsal olarak da uygun olduğunun görülmesiyle yapılan hazırlıklar tamamlanır ve Kemal Aslan Amerika görevine başlar. *Nietzsche'nin dediği gibi, "kendi kendine yuvarlanan bir tekerlek" olan bir insan karşısında güçlükler erir ve ilerledikçe beklenmedik büyük bir yol açılır* (Campbell, 2013: 376). Bu görevle hayatı değişir Amir Karayev'in. Amerika'daki konumunu sağlamlaştırmak adına Marta isimli zengin bir ailenin kızıyla evlilik yapar. Bu evlilik ona statü anlamında çok şey katsa da ruhen yıpratıcı bir evliliğdir.

Eserde gerçeklik unsuru üst düzeydedir. Romanlarda ya da polisiye filmlerde ajanlar genellikle bekardır ve yalnızca üzerinde durulan meselede çalışırlar. Bu çalışmayı yaparken süper güçlerle donatılmış "muhteşem" karakterlerdir. Cengiz Abdullayev eserini oluştururken KGB'yi de yakın tanımının avantajıyla gerçek hayatta

olabilecek şekilde oluşturmıştır kurgusunu. Evli bir ajan kendini toplumda daha iyi saklama ve kendini topluma kabul ettirebilme açısından avantajlıdır. Bu nedenle ajanların evli olması tercih edilir.

Kemal Aslan çok yönlü bir kahramandır. Bağlı olduğu kuruma görevini eksiksiz olarak yapmak ister ama bunu yapmak isterken hatalar da yapar. Bu hatalar onun muhteşem bir karakter olmadığının gerçek hayatla eserin bağının göstergesidir. Ve yine görevini başarabilmek adına rüşvet, şantaj gibi olumsuz durumlara başvurur, bu nedenle kendi başı da belaya girer, kimliği açığa çıkma tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Özel hayatında da “tam bir profesyonel” değildir Kemal Aslan. Formalite bir evliliği vardır, bu evlilikten doğan çocuğa bağlıdır. Gerçek hayatta Louisiana Vali Yardımcısı Sandra’ya tutkuyla aşık olur. Yazarın gerçeklik algısının en önemli göstergesi oluşturmuş olduğu başkahraman profilidir. Başkahraman Kemal Aslan genel “ajan” kanısının yanı sıra; duygusal, yeri geldiğinde mutlu olan, yeri geldiğinde ağlayan bir kahramandır. *“Arabasının yanına geldi ve kapıyı açıp oturdu. Motoru çalıştırmadı. Direksiyonun üzerine eğildi ve aniden hüngür hüngür ağlamaya başladı.”* (AK.: 201).

Eser insan hayatı için uzun bir dönemi ele alır. Kemal Aslan yıllardır Amerika’da casusluk faaliyetleri yapmaktadır ve bu süre içinde fiziken, ruhen bir değişim geçirir. Okur onun bu değişimini izleme fırsatı bulur. Onun değişimiyle birlikte Sovyetler Birliği ve KGB de bir değişim ve dönüşüm sürecindedir. Eserde Kemal Aslan’ın faaliyetleriyle paralel olarak Sovyetler Birliğinin değişim süreci de okura sunulur. *Nasıl ki, insanlar doğar, büyür, gelişir ve ölürseler, devletler de tıpkı insanlar gibi sırasıyla bu süreçlerden geçerler* (Turan, 2015: 202). Tıpkı İbn-i Haldun’un sözünde olduğu gibi SSCB de devrini tamamlamış ve dağılma sürecine girmiştir. Kemal Aslan’la birlikte bu seyir adım adım okura sunulur.

2.2.7.2.Norm Karakter

Norm karakterlerden ilki Kemal’i Amerika’da korumakla ve onunla yönetim arasındaki bağlantıyı kurmakla görevli Sovyet İstihbarat Görevlisi Tom Lorensberg’tir. Tecrübeli ve Kemal’e birçok konuda yardımcı olan biridir Tom Lorensberg. Gizlilik kuralı Kemal ile Lorensberg arasında da geçerlidir. İkisi de birbirinin gerçek adını dahi bilmezler ama aralarında güçlü bir iletişimin olduğu

gerçektir. Tom Lorensberg sorumluluklarının bilincinde profesyonel bir muharebe görevlisidir. *“Tom söz verdiği gibi yarım saat sonra geldi. Ortağının ne olursa olsun her zaman böyle dakik olması Kemal’i hayrete düşürüyordu.”* (AK.: 54). Tom Lorensberg dört yıldır aynı bölgede görevini sürdürmektedir. Kemal’den daha duygusal yapısı nedeniyle bu dört yıl onu fazlasıyla zorlar. Takip edilmektedir ancak bundan emin değildir. Kemal’in sağ kolu, onun canını kendi canının üzerinde gören ve bu uğurda her şeyi yapabilecek biridir. *“Çok yorulдум. Buralarda 4 yıl kalacağımı düşünmemiştim. Tam 4 yıl. Kabul et bu çok uzun bir süre. Senden bahsetmek bile istemiyorum. Sen sinirsiz bir adamsın. Bunca yıldır “illegal” olarak buralarda tutunabildiyse bu büyük bir başarıdır.”* (AK.: 56). Tom Lorensberg Kemal Aslan’a sadece yardımcı olmakla da kalmaz onun hayatını da kurtarır. Onun önceliği kendisi değil Kemal Aslan’dır.

“Saçmalama, bugün hayatımı kurtardın Tom. Yoksa yanılıyor muyum?”

Tom gülümseyerek:

“Bunu bilmek acını hafifletecekse, evet. Hadi acele edelim. Kan kaybından ölmeni istemiyorum.” (AK.: 78).

Tom Lorensberg’in gerçek ismi Edward Major’dur ve Alman’dır. Alman olması onun çocukluğundan beri arkadaşları tarafından olumsuz muamele görmesine, dayaklar yemesine, dışlanmasına neden olur. Ancak babası Kızıl Ordu mensubudur ve 1940 yılında kurşuna dizilerek öldürülmüştür. Tom KGB için çalışmaya, Kemal Aslan ile ilgili görevi nedeniyle Amerika’ya gelmesiyle birlikte eşi İrina’dan ve çocuğundan ayrı düşmüştür. *Yurdunu savunmak uğruna canını verenin, karısını ve çocuklarını meteliksiz bırakmış olması ayıplanamaz.* (Russell, 2014: 126) Sekiz yılda eşini yalnızca dört kez görebilmiştir. Görevi için ailesini, kendi hayatını feda ettiği gibi Kemal Aslan için de canını dahi feda etmeye hazırdır.

Ama “hakikaten de FBI olup olmadığını kontrol etmek lazım” diye düşündü Tom ve birden kendinden çok Kemal için endişelendiğini fark etti. Yıllardır Kemal’in muharebe sorumluluğunu yapmaktan ziyade onun aynı zamanda koruyucusuydu da. Bu nedenle kendinden çok onu düşünmeye, onun için endişelenmeye alışmıştı (AK.: 190).

Beklenen olur ve Tom Lorensberg kapana kısıılır. Elinde iki seçenek vardır ya Kemal Aslan’ı satacak ömür boyu hapis yatmaya razı olacak ya da şerefiyle intihar edecektir. Tom Lorensberg seçimini ölümden yana yapar. O davasına ve Kemal Aslan’a her zaman bağlı kalmış bir adamdır. Son dakikalarında arayıp yıllardır

görmediği kızıyla ve Kemal Aslan’la konuşmak ister. İkisini de yapmadan hayatına son verir. *“Tom koltuğuna oturdu ve pırıl pırıl tabancasını şakağına dayadı. Tetiği çekmeden önce son düşüncesi ‘işte bu kadar’ oldu.”* (AK.: 194).

Bir diğer norm karakter de Louisiana Eyaleti Vali Yardımcısı Sandra Lourie’dir. Kemal Aslan ile Sandra Lourie ufak bir araba kazası neticesinde tesadüfen tanışır. Schopenhauer’in dediği gibi onların birbirleriyle yakınlığı ilk karşılaşmada başlar: *İlk bakışta sevmeyen kim aşık olmuştur ki?* (Schopenhauer, 2003: 61). Bu tanışma ile aralarında bir etkileşim olur ve Kemal Aslan Baton Rouge’ye Sandra Lourie’yi görmeye gitmeye başlar. Ancak Sandra Lourie bu ilişkiye Kemal Aslan’ın, eski arkadaşı Marta ile evli olmasından dolayı sıcak bakmaz.

Sandra Lourie birçok anlamda olgun bir karakterdir. Hem karakterinin hem işinin gereği yanlış adımlar atmak ve Kemal Aslan’a dahi yanlış adımlar attırmak istemez. *“Size minnettarım ama beni de anlamamız gerekiyor. Benim de prensiplerim var, onları çiğneyemem.”* (AK.: 63). *“Yaşım ve sosyal statüme arkadaşımın kocasını çalarak flört yapmak yakışmaz Bay Kemal.”* (AK.: 62).

Norm karakterler başkahramana olumlu etki eden, onun kendisini daha iyi görmesini, daha iyiye gitmesini sağlayan karakterlerdir. Kemal Aslan vatanından uzakta, kendi olmaktan uzaktayken ve sevmediği bir kadına katlanma durumundayken Sandra Lourie ona iyi gelen, onu düşünen, davranışlarıyla kendisine, Kemal Aslan’a zarar vermek istemeyen, yaşının ve hayatın kendisine verdiklerinin olgunluğuyla davranan bir insandır. Kemal Aslan projesine yön veren Kryuçkov ve Andropov da kısmi olarak norm karakterlere dahil edilebilirler. Onlarla birlikte Kemal Aslan’ın oğlu Mark da Kemal Aslan için olumlu bir karakter olsa da eserde annesi Marta kadar öne çıkmaz.

2.2.7.3.Kart Karakter

Kart Karakterler Bourneur-Oullet’in tanımıyla “hasım kahramanlar”dır (Doğan, 2018:535). Kemal Aslan’ın eşi Marta eserde karşımıza çıkan kart karakterlerdendir. Kemal Aslan Amerika’da statüsünü güçlendirmek, kimliğini daha inandırıcı kılmak adına güçlü bir ailenin kızı olan Marta ile evlenir ve bu evlilikten bir de çocuğu olur. Ancak Marta, Kemal Aslan’ın karakterine göre bir kadın değildir.

Evleneli beş yıl olmuştu. Evliliklerinin her ikisi için de taşıdığı önemin bilincindeydiler. Bu izdivaç sayesinde Kemal Aslan Teksas'ın ünlü petrol zengini olan Saimington ailesinin üyesi olmuş, Saimingtonlar ise Kemal'in amcası Yusuf Abbas'ın şirketini ellerine geçirerek merhumun yakın doğudaki müşterileriyle temas kurup servetlerine servet katmışlardı. Evlilikleri bu tür maddi çıkarlar üzerine bina edildiğinden mutluluktan bahsetmek anlamsızdı. Karı koca birbirlerini hiç sevmiyorlardı ama sözü edilen nedenler sayesinde beş yıl beraber kalmayı başarmışlardı (AK.: 177).

Marta karakter olarak olumsuz biridir. Kemal Aslan'ı sürekli ezmeye çalışır. Onun doğulu olduğunu, göçmen olduğunu yüzüne vurarak ona karşı baskınlık kurmaya çalışır, onun duygu ve düşüncelerine önem vermez. *Ve insani bir ilişkinin kurulabilmesi için tam da bu bilinçli kabullenmeye ve saygıya ihtiyacımız vardır* (Jung, 1999: 118). Kemal'i aşağılamak ve kendince kusurlu olduğu durumları onun yüzüne vurmak zevktir Marta için. *Ve nerede psikolojik baskı varsa, orada mutluluk yoktur* (Russell, 2013: 24). Kemal ondan sevgiden çok uyumlu bir davranış bekler ancak Marta'nın duyguları o kadar değişken ve olumsuzdur ki çocuğu olmasa Kemal Marta'ya dayanamayacaktır. Hatta bir süre sonra çocuğuna rağmen dayanamaz duruma gelir. *“Kemal'e acı verebilmek için her zaman bu yöneme başvururdu. Göçmen olduğu gerçeğini yüzüne vurarak onu aşağıladığını düşünüyordu.”* (AK.: 29). Kemal ile Marta birbirinin zıttı karakterlerdir. Kemal onu fiziksel olarak beğense de karakter olarak asla uyuşamayacağının bilincindedir. *“Sabah ışıklarından nefret eden baykuşu andırıyordu Marta. Kemal ise onun tam zıttıydı, erken yatıp erken kalkmayı düstur edinmişti kendine.”* (AK.: 23). İnsanlar birini sevseler ya da sevmeseler konuşarak iletişim kurarlar, problemlerini konuşarak çözerler. Marta karakteri konuşarak iletişim kurulabilecek bir karakter değildir. *İnsanlar katlanılmayı değil, sevmeyi isterler* (Russell, 2013:117). Kemal bunu anlamış, anladığında ise çok geç kalmıştır. *“Beş yıllık beraberlikleri ona Marta'yla tartışmanın yararsız olduğunu öğrettiğinden umursuzca omuzlarını silkip yüzünü çevirdi.”* (AK.: 29). Kemal, Marta ile yaşadığı yeri ayırmasının ardından ondan kurtulduğu için mutlu olur. Yorucu, yıpratıcı bir karakterdir Marta. *“Artık çok az görüşüyorlardı Marta'yla. Aslında Kemal onun eksikliğini hissetmiyordu bile. Veya tam tersi, hissediyordu ama büyük bir mutluluk duygusuyla.”* (AK.: 120).

Marta'nın bu davranışları yalnız Kemal Aslan'a karşı değildir. Kart karakterler eserde tek yönüyle okurun karşısına çıkan, okuru genellikle şaşırtmayan, değişmeyen karakterlerdir. Onun karakteri, davranış biçimi o şekildedir. Diğer insanlar da aynı davranışlardan nasiplerini alırlar. Ve hatta babası dahi onun olumsuz davranışlarının

farkındadır ve kızı dolayısıyla Kemal Aslan’la arasını bozmaz. *“Gitmiyorum işte. O iğrenç suratları görmek istemiyorum. İstemiyorum, o kadar! Babamı görmek istiyorsan kendin git. Ben eve dönüyorum. Mark’la beraber olmak o pis suratlı dangalaklarla aynı ortamda bulunmaktan daha iyi.”* (AK.: 30). Kendiyle çelişen bir karakterdir Marta. Kurduğu cümlelerin arkasında durmaz ve ne zaman ne yapacağı belli olmaz. Gitmiyorum deyip Kemal’i yolun ortasında arabayla bıraktıktan sonra gidecekleri davete arabayla Kemal’den önce ulaşmış olur. Onun davranışlarını psikolojik açıdan incelemek daha doğru olacaktır.

Eserdeki kart karakterlerden biri de eski polis görevlisi Craiton’dur. Craiton Kemal Aslan’dan para koparmak istemektedir. Kemal Aslan istediği parayı getirirse de onu rahat bırakma niyetinde değildir. Kemal Aslan’a şantaj yaparak sürekli ondan daha fazlasını almaya çalışacak bir karakterdedir ve onu “sağılacak inek” olarak görür. *“Polislikten atılması psikolojisinin önemli ölçüde olumsuz etkilenmesine neden olmuştu. Bu nedenle aslında çok iyi bir profesyonel olduğunu ispatlamaya çalışıyordu her fırsatta.”* (AK.: 73).

Ronny Sadler eserdeki kart karakterlerdendir. Kemal Aslan kendisine verilen görev için sürenin yeterli olmadığını düşünür ve bilgilere ulaşmak için Ronny Sadler’i kullanmak ister. Ronny yardımı karşılığında yüz bin dolar ister ve Kemal Aslan bilgiler karşılığında Ronny’ye parayı vermeyi kabul eder. Ancak Ronny Kemal Aslan’dan daha fazla para koparabilmek adına anlaşmaya ihanet eder, bilgilerin yalnızca bir kısmını getirir. *“Ne şakası, gayet ciddiym. Artık şu Türk piçi elimizde. İleride ondan daha çok para sağacağız, emin olabilirsiniz. Başlangıç olarak evrakların yarısını ona vereceğim.”* (AK.: 38).

Eserde bir güç – karşıt güç olma durumu vardır. Sovyet istihbarat servisi KGB ile Amerikan istihbaratı CIA ve FBI karşı karşıyadır ve Kemal Aslan kod adlı Amir Karayev bir Sovyet casusudur. Onun karşısında, ona zorluk çıkaran Amerikan istihbaratı da karşıt güç konumundadır.

2.2.7.4.Fon Karakter

Fon karakterler, hikaye ve romanın olay örgüsünün gelişiminde etkisi olmayan kişilerden oluşur. Romanda en az derinliğe sahip kişi ya da kişiler grubudur (Bayraktar, 2018: 555). Eserin polisiye roman olması; KGB, CIA, FBI, NSI

örgütlerinin eserde yer alması çok fazla fon karakterin eserde olmasına yol açmıştır. Eserde yer alan karakterlere doğrudan “fon karakter” demek doğru olmayacaktır. Onlar emir veren, emir alan durumunda oldukları için başkahramana doğrudan ya da dolaylı olarak etki etmeyi başarırlar ancak eserde yeteri düzeyde ön plana çıkmazlar.

Eserde geçen bazı karakterler tarih sahnesinde yer alan karakterler olmasına karşın kurgu içinde fon karakter olmaktan öte gidememişlerdir. Bu karakterler varlıkları gereği ülkeleri için önem arz etseler de başkahraman Kemal Aslan ve olayın akışı üzerinde etkileri oldukça sınırlıdır. Bu fon karakterleri Sovyet tarafında görevliler, Amerika tarafında görevliler ve eserdeki diğer fon karakterler olarak ayırmak doğru olacaktır.

Sovyet tarafında adı geçen fon karakterler; Yarbay Trapakov, Albay Stoyanov, Viktor Mihailoviç Çebrikov, Fedorçuk, Brejnev, Arkadiy İvanoviç, Bay Rekemçuk, Nikolay Petroviç Gribin, General Golubyev, Viktor Fedoroviç Gruşko, General Drozdov, Matveyev, Peter Louis...

Amerika tarafında adı geçen fon karakterler; Alexander Ashby, James Sherwood, Thomas Keweenaw, Peter Blunt, Bay Holder, Anthony Hashlem, Louis, Robert, Albay Oleg Antonoviç Gordiyevskiy, Victor İvanoviç Popov, Bill, Savcı James Fenner, Robert Mackferline, Daniel Grahem...

Eserdeki diğer fon karakterler; Bay Saimington, Kemal Aslan’ın sekreteri, Tom Lorensberg’in sekreteri Patricia, sekreterin ablası Olimpia, Bay ve Bayan Carrington, Yusuf Abbas, Namık Abbas, Pier, Katherine, Basya, Avukat Dr. Strowm, Avukat Dr. Rosenfeld, İmatsu...

Bu fon karakterler eserde anlatılanların daha sağlam bir zemine oturmasına, olay örgüsünün daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur ve eserin gerçekliğine katkı sağlarlar. Başkahramanın konumuna bakıldığında fon karakterler olumlu fon karakterler ve olumsuz fon karakterler olarak ayrılabilir. Kemal Aslan projesinin oluşumuna, gelişimine ve sürecin devamına katkı sağlayan karakterler olumlu fon karakter, karşı grupta olan karakterler de olumsuz fon karakterler olarak nitelenebilir.

2.2.8. İzleksel Kurgu

2.2.8.1.Aşk

Hayatın en yüce mutluluğu kişinin sevildiğine,
kendisi olduğu için hatta kendine rağmen
sevildiğine inanmasıdır.
(Victor Hugo)

Aşk/sevgi, dış bir neden tasarımının eşlik ettiği ürpertici bir uyarımdır (Ethika, IV, 44, dem; Schopenhauer, 2003: 19). Kemal Aslan görevi kabul ettiğinde hayatında kimse yoktur. Göreviyle birlikte eşi Marta da hayatına girmiştir. Kemal ile Marta arasında var olan bir aşk değildir ve hatta evlilik dahi güçlü bağlarla kurulmuş olan bir evlilik değildir. Politik bir evliliktir onlarınki. Kemal Marta ile evli kalarak Amerika'daki statüsünü korur. İkisini ortak paydada buluşturan bir diğer nokta da çocuklarının olmasıdır.

Sandra Lourie Kemal'in hayatına girdiğinde Kemal Marta'dan ayrılma kararını vermek üzeredir. Bu nedenle onların aşklarına "ihamet" adını vermek doğru olmayacaktır. Ve hatta Sandra, Marta ile eski tanışıklığından ve görevinin ciddiyetinden dolayı bu ilişkiye sıcak bakmaz. İkisinin arasındaki aşk bu nedenle tanışmalarının üzerinden iki yıl geçmesinin ardından tesadüfi bir karşılaşma üzerine başlar. İkisi de olgun insanlardır ve ikisinin de başından bir evlilik geçmiştir. Ama ikisi de gerçek aşkı birbirlerinde bulurlar. *Sevginin en iyisi her iki tarafa da hayat verir; her iki taraf da sevimekten haz duyar ve kendini zorlamadan sever; bu karşılıklı mutluluğun sonucu olarak iki taraf da dünyayı daha bir ilgiye değer bulur* (Russell, 2014: 136). Onların birlikteliği tipik polisiye romanlardaki ajanın istediği kadınla yatmasından ibaret olan birliktelik değildir ve zorluklara, mesafelere rağmen devam edecektir. *"Çoktan anlamam gerekiyordu..." Kemal devamını getiremedi. Amerikalıların sürekli tekrarlayıp durduğu "Seni seviyorum." Cümlesini söyleyemeyecek kadar doğuluydu. Hikayesi gereği doğulu olduğu gibi gerçekten de doğuluydu. Ama Sandra her şeyi anlamıştı* (AK.: 135). Aşkları karşısındakine zarar vermemek üzere kuruludur. Birbirlerinin hayatına zararları dokunmaması için ellerinden geleni yaparlar. Sandra Lourie'nin önemli bir işi ve o bilmesede Kemal Aslan'ın da zarar görmemesi gereken bir görevi vardır. Her ikisi de bilinçli yaşarlar

bu aşkı. Almak değil vermek üzere kuruludur birliktelikleri. *Kişi vermelidir, çünkü vermek acı çekmektir, onlara göre vermenin erdemi, bir şeyin uğruna özveriyi kabullenmekte yatmaktadır* (Fromm, 1985: 31). Her ikisi de o özveriyi sahiptir. *Ancak kendinden bir şeyler verebilen kişi zengindir* (Fromm, 1985: 32). Her ikisi de birbirlerine karşılıksız olarak sevgilerini vermişlerdir. Beklentileri yoktur. Çıkar ilişkisine değil karşılıklı fedakarlıklara bağlıdır sevgileri.

Aşk, başkahramanın davranışlarına etki etmektedir. Onun tehlikeli bir karar vermesinde aşkın da etkisinin olduğunu düşündürür yazar. *“Kemal, kendisi de bilmiyordu onu bu tehlikeli maceraya iten etkenin ne olduğunu. Belki de Sandra’ya olan duygularıydı, kim bilir? Her şeyi kökünden halletmek istermişçesine bilinçli olarak uçuruma adım atmıştı.”* (AK.: 265).

Kemal yer yer kimlik karmaşasına girse ve hafızası allak bullak olsa da aşk onda bu karmaşaların üzerinde bir yapı oluşturur.

Gerçek Kemal Aslan’ın bilincini kaybetmesine neden olan koma halini yaşıyordu sanki. Belleğinin bir bölümünü yitirerek kimliğine büründüğü insanın hafızasıyla yaşama cezasına çarptırılmıştı. Hatta çoğu kez, kendi biyografisinde yer alan unsurları KGB’nin onun için uydurduğu biyografik verilerle karıştırıyordu. Ama Sandra’ya karşı olan duyguları gerçektir ve bu onu çok korkutuyordu (AK.: 64).

Başkahraman Kemal Aslan da Sandra Lourie de aşkı geç bulurlar. İkisinin de başından evlilik geçmiştir ve ikisi de belirli bir olgunluğa geldiklerinin farkındadırlar. Hayata karşı görevleri onları bu aşktan uzak tutmaya çalışır. Kemal Aslan evlidir ve bir çocuğu vardır, hem evliliğinin sağladığı statüye ihtiyacı vardır hem de ne kadar babalık yapabileceğini bilmediği oğlunu kaybetmek istemez. Sandra Lourie için de bu aşkın önünde engeller vardır. Louisiana eyalet vali yardımcısıdır ve böyle bir yasak aşk konumunu alt üst edebilir. Üstelik onun karakterinde eski arkadaşının kocası ile aşk yaşamak yoktur. Ve erişkin de bir kızı vardır. Bu nedenlerle o da Kemal Aslan’ı reddeder. Tüm bu olumsuzluklar ikisinin bir araya gelmesini yalnızca bir süre engelleyebilir. “Kader” onları tesadüfen bir araya getirdiğinde aradan iki yıl geçmiştir. Bu defa aşkın gücüne karşı koyamazlar. “Bir aşk, yaşanması gerekiyorsa yaşanır.” İkisi de direnmiş ancak böyle bir aşkın başlamasına engel olamamışlardır.

Onların aşkı “cinsellik” ya da “fiziksel beğeni” üzerine kurulmuş bir aşk değildir. *Cinsel sevgi iki kişilik yalnızlıktır* (Fromm, 1985: 60). Oysa onlar kalabalıklar

arasında yalnız iki kişiyken bir olmanın derdindedirler. Aralarında kilometrelerce mesafe olmasına rağmen ve göz önünde olmamak için kilometrelerce uzak yerlerde buluşmalarına rağmen bu buluşmalar onlar için oldukça büyük mutluluktur. Bazen buluşacakları yere birkaç uçak değiştirerek giderler ama söz konusu birbirlerine olan aşkları olunca bir sonraki buluşmayı iple çeker hale gelirler.

Cengiz Abdullayev'in kadın kahramanları, hayatın zorluklarından payını almış, başlarından aşka dair olumlu ya da olumsuz deneyimler geçmiş, çılgınca heyecanlar peşinde olmayan karakterlerdir. Yazar kadın kahramanlarını oluştururken gerçek hayattaki düşüncelerini fazlasıyla yansıtmıştır. Kadınlara bakış açısı oldukça pozitif bir yazardır ve bunu birçok röportajında dile getirmiştir. Onun romanlarında kadınların bir olgunlukları, özsaygıları, prestijleri vardır. Kendilerine yakışmayan davranışlar sergilemek istemezler. Aşkları fiziksel görüntü, cinsellik odaklı değildir. Sandra Lourie de böyle bir karakterdir. Kendi değerleri vardır ve arkadaşının eşi ile bir aşk yaşamak istemez bu nedenle Kemal Aslan ile birlikte olmak istemez. Tek etken bu da değildir. Üstlendiği saygın bir işi vardır ve sorumluluğu üzerinde olan bir çocuğu vardır. Hayatı tozpembe olarak görmez ve geldiği yere de bir tesadüfün ürünü olarak gelmemiştir. Zorlu bir yaşamın ardından kendini işine, çocuğuna adanmıştır.

Her iki kahramanın da kolay bir hayatının olmaması, sevgiye gerçekten ihtiyaç duymaları onları birbirlerine yakınlaştırır. Her ikisi de kalabalıklar içinde yalnızlık yaşayan karakterlerdir. Tüm bunlara rağmen beraber olmaları birkaç yıl alır. O beraberlik de sonu mutlu biten masallardaki beraberlik gibi değildir. İşler yolunda gittiği ve Amir Karayev Kemal Aslan kimliğiyle Amerika'da kalabildiği süreç devam edecektir. Ama Kemal Aslan'ın kimliği açığa çıkma durumundadır.

2.2.8.2.Yeni Kimlik

Eser Yüzbaşı Amir Karayev'in farklı bir kimlikle, bir başkasının kimliğiyle, Amerika'ya geçip o kişinin rolüne bürünerek KGB adına yaptığı casusluk faaliyetlerini anlatır. Kahramanın yeni kimliğiyle yaptığı çalışmalar eserin çıkış noktasını oluşturur. Kemal Aslan isimli biri gerçekten vardır ancak geçirdiği trafik kazası nedeniyle komada yatmaktadır. Ona çok benzeyen bir ajana ihtiyaçları vardır. Yüzbaşı Amir Karayev ona benzemektedir. Karayev'in görev için de uygun bir

karakter olduğunu anladıklarında onu yepyeni bir kimlikle yeni hayatına, Amerika'ya gönderirler. *“O akşam bu ismi ilk defa duymuştu. Yıllarca kullanacağı adın ve soyadın bu olacağını aklına bile getiremezdi.”* (AK.: 48).

Kemal Aslan'ın yeni kimliğine uyum sağlaması için KGB tarafından yapılan ve yaptırılan çalışmalar eserde geriye dönüş tekniği kullanılarak verilir. Bu büyük bir casusluk operasyonudur ve hiçbir aksaklık çıkmaması için gereken her türlü önlem alınmıştır. Konunun uzmanları Kemal Aslan'ın yeni kimliğine uyum sağlaması için çalışırlar. *“Amir Karayev'in eğitimi bitip Moskova'ya döndüğünde onunla en iyi psikologlar, eski casuslar, Bulgaristan ve Türkiye uzmanları ve onun bu zor görevi için katkıda bulunabilecek herkes kendisiyle defalarca görüşerek bilgi ve birikimlerini paylaşmışlardı.”* (AK.: 67). Yer yer zorlansa da uyum sağlamıştır Kemal Aslan kimliğine. O kimlikle o kadar uzun yıllar geçirmiştir ki... Eşi, çocuğu yeni kimliğiyle beraber ona katılmışlardır. Ama yeni kimliğinin getirmiş olduğu olumsuz durumlar da yok değildir.

Kemal elindeki kadehi öfkeyle kenara fırlattı. Bazen içinden, her şeyi bırakıp çok uzaklara çekip gitmek geliyordu. Bu hayatından kurtulmak istermişçesine. Geçmiş hayatından da öyle. Zaten geçmişe özlem de duymuyordu artık. Gerçi ilk seneler biraz zorlanmıştı ama yıllar geçtikçe rolüyle bütünleşerek içinde eriyivermişti. Hatta rolünü sevdiği bile söylenebilirdi (AK.: 34).

Diğer sahte kimliklerden çok daha farklıdır Amir Karayev'in durumu. Yeni kimliği gerçekten yaşamış, var olmuş, ona benzeyen bir insanın kimliğidir. Bu nedenle hata yapma ihtimali daha fazladır. İsteddiği gibi davranma ya da olmayan bir kimlikle sahneye çıkma değildir bu, var olan birinin kimliğine bürünmedir. *“Genellikle casuslarımız için biyografi uydururuz. Ama söz konusu durumda gerçek bir simadan bahsediyoruz. Anılarıyla, yaşamıyla ve duygularıyla gerçek bir insan. Çok zorlanacaksın üsteğmen!”* (AK.: 49). Üsteğmen Amir Karayev Kemal Aslan olmuştur ama hayatının birçok yerinde eski kimliği aklına gelir. *Geçmişimiz bir başka yerdedir, yerleri ve zamanları gerçekdışı bir örtü örter. Varlığımızın parçalarını ayrı ayrı işgal ediyormuşuz izlenimine kapılırız* (Bachelard, 1967: 81). Kolay değildir onun için bambaşka biri olmak, bambaşka bir hayat yaşamak. *“İşte annem ora doğumluydu. Gerçek annesini hatırlayınca kalbi hızla çarpmaya başladı. “Annem Türk kökenli Bulgar vatandaşıydı.”* (AK.: 61).

Yeni kimlik ve yeni hayat yalnızca başkahraman Kemal Aslan’a mahsus değildir. Muharebe görevlileri de yeni bir kimlikle yeni bir ülkede mücadele verirler. Bir ajan en yakını olan muharebe görevlisinin yıllarca birlikte çalışsalar dahi ismini ve hayatıyla ilgili bilgileri bilmez. Eserde Kemal Aslan’ın en yakını muharebe görevlisi Tom Lorensberg ölür. Kemal onun nasıl öldüğü hakkında bilgi sahibi değildir. Hatta adını dahi bilmediğini fark eder. “*Kemal, gözlerini kapatarak sandalyenin arkasına yaslandı. Tom öldü. Gerçek adını ve soyadını bilmediği Tom Lorensberg ölmüştü ve bu uzak ülkedeki biricik dostunun nasıl öldüğünü bile bilmiyordu Kemal.*” (AK.: 199).

Cengiz Abdullayev KGB’yi yakından tanınmasının yanında kimliğinin olmaması, kendin olmamak kavramlarını da yakından tanımış, şahit olmuş ve eserlerine bu yakınlıkla can vermiştir. Uzun süre farklı kimlikle tutunmayı başaran casuslar artık yeni hayatı ile eski hayatı arasında bocalama yaşarlar. *Yaşadığımız o yerde yaşadığımız şeyleri yaşayıp yaşamadığımızdan kuşkuya düşeriz* (Bachelard, 1967: 81). Gerçek hayatları hangisidir, amaçları nedir onlar için bir belirsizlik halini almaya başlar. Kemal Aslan da uzun süre Amerika’da casusluk yapmış ve Sovyetlerden uzak kalmıştır. Sovyetlerle ilgili haberler aldığında dahi oraya çok uzak kaldığını hissetmektedir. Hatta Amerika’da yaşamaya o kadar alışmıştır ki Sovyetlere döndüğünde durumun nasıl olacağı onu düşündürmektedir. Önünde bu konuyla ilgili problemler yaşayan birçok örnek vardır.

2.2.8.3.Yabancılaşma

Onca kalabalığa rağmen,
bu nasıl bir yalnızlık!
(Charles Dickens)

Eserde karşımıza çıkan izleklerden biri de yabancılaşmadır. Amir Karayev büründüğü kimlik nedeniyle yabancılaşma sorununu yaşamaktadır.

Casusluğu gereği oynadığı rol itibarıyla bir göçmendir Amir Karayev. Ona bu teklif sunulduğunda henüz yirmili yaşlardadır ve ailesini, her şeyini bırakıp Kemal Aslan kimliğinde casus olarak Amerika’ya gönderilmek istenir. Ona görevin başarılı olursa çok uzun sürebileceği, yıllarca yurtdışında kalabileceği söylenir. Öyle de olur,

yıllarca Sovyetlerden uzak Amerika’da kalır. Bu durum psikolojisine de etki eder. Uzun yılların etkisiyle mekânsal olarak hangi tarafa ait olduğunu sorgular. Sovyet casusudur ve sonuna kadar Sovyetler için çalışacaktır. Amerikan yaşam tarzına alışmış, orada bir hayat kurmuş, güçlü bir statüye ulaşmıştır. Ama başta karısı Marta olmak üzere ona bir “yabancı” olduğu hissettirilir. Ülkede yabancılık çekmekten ziyade kimliğinde yabancılık çekmektedir Kemal Aslan. Bazı durumlarda yapmak istediklerini büründüğü kimlik itibarıyla yapamaz. Geldiği son nokta ise “eski kimliğine yabancılık hissetme” olur. Yıllardır Amerika’dadır ve televizyonda Sovyetlere dair bir haber görür. Bu haber o anda ona çok yabancı gelir, sanki onların casusu değilmiş, sanki içlerinden kopup gelmemiş gibi. *“Ekranada, iyice yaşlanmış ve avurdu göçmüş Andropov gözüktü. Spiker, bu KGB Eski Başkanının muhtemelen partinin ve ülkenin başına geçeceğini müjdeliyordu. Kemal tüm bunları sükunetle izledi, olaylar sanki ondan çok uzaklarda başka bir evrende geliyordu.”* (AK.: 35).

Ona memleketini hatırlatan muharebe görevlisi ve en yakın arkadaşı konumundaki Tom Lorensberg’in intiharının ardından bu yabancılaşıma daha da artar. Ama o bu yola tüm bunları kabullenerek çıkmıştır. Görevini yerine getirecek ve dönme vakti geldiğinde de dönecektir.

2.2.9. Çıkarım

Yazar Cengiz Abdullayev eserlerinde tüm dünya için önemli konulara değinir. Bu konu Mavi Melekler romanında “uyuşturucu üretimi ve satımı” iken Araftan Kurtuluş romanında “silah üretimi ve satımı”dır.

Romanda Sovyet istihbarat örgütü ile Amerikan istihbarat örgütleri arasındaki mücadeleler yer alır. Kimi bölümlerde İngiliz istihbaratı da devreye girer. Kemal Aslan bir Sovyet casusudur, CIA ve FBI’a yakalanmadan yıllar boyunca casusluk faaliyetlerine devam eder. Cengiz Abdullayev’in diğer başkahramanlarında olduğu gibi bu eserindeki başkahramanı Kemal Aslan da çok yönlü bir karakterdir. Amacına ulaşmak için süper kahraman gibi hareket etmek yerine amacına en hızlı götüreceği seçeneği tercih eder. Bu seçenek kimi zaman rüşvete kimi zaman şantajla kimi zaman da öldürmeye kadar gidebilir. Onun başkahramanları uğruna mücadeleye girdiği amacı gerçekleştirmek için elinden geleni yapan kahramanlardır. Bu mücadelede eşlerinden, çocuklarından, hayatlarından vazgeçerler. Görevleri süresince severler,

sevilirler, sevdiklerini kaybedeler, duygularına yenik düşerler ama yegane amaçları bağlı oldukları kuruma sadık kalmaktır.

Yazar yalın bir polisiye roman oluşturmaz, eserinde mekanın ve zamanın anlatımına büyük önem verir. O olayın geçtiği yeri tarihine kadar bilir ve olaylardan önce okurla bilgilerini paylaşmaktan çekinmez. Anlatım tekniklerini başarılı bir şekilde kullanır ve romanında zamanda ve mekanda usta geçişler yapar. Anlattıklarını gerçek hayatla ilişkilendirmek ve desteklemek adına dipnotlara başvurur. Bu dipnotlar kimi zaman çok uzun olabilir ve anlatısında geçen durumla ilgili detaylı bilgilendirme yapar.

2.3.KURTLAR SOFRASINDA (Bir KGB’linin Gerçek Yaşam Öyküsü “Araftan Kurtuluş II”

2.3.1. Romanın Kimliği

Kurtlar Sofrasında “Araftan Kurtuluş” romanının devamı niteliğindedir ve ondan dört yıl sonra Türkiye Türkçesiyle Kaknüs Yayınları tarafından İstanbul’da basılmıştır.

Eser yine KGB Ajanı Amir Karayev’in Amerika’daki faaliyetlerini anlatır. Gerçek kimliği tehlikeye düşen Kemal Aslan ana vatanı Rusya’ya geri döner. Bu eser de gerçeklikten yola çıkılarak oluşturulmuştur ve güçlerin savaşına sahne olur. Bir tarafta 17 yıl boyunca casus olarak Amerika’da görev yapmayı başarabilmiş Kemal Aslan ile diğer tarafta dünyanın en güçlü istihbarat birimleri CIA, FBI... Bu defa işin içerisinde Alman istihbaratı da vardır ve olaylar Berlin’e taşınmıştır.

2.3.2. İsimden İçeriğe

Kurtlar Sofrasında kitabında isimden içeriğe gidebilmek için önce kelimelerin anlamlarına bakmak doğru olur.

Güncel Türkçe Sözlük incelendiğinde kurt sözcüğünün üç farklı anlamda olduğu görülür. Bu anlamlar; *Köpekgillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika’da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan; bir yeri, bir şeyi iyi bilen, işini iyi bilen; aldanmaz, kurnaz* anlamlarıdır. Sofra ise dört farklı anlamıyla görülmektedir. *Masa, sini vb. şeylerin, yemek yemek üzere hazırlanmış durumu; birlikte yemek yiyenlerin tümü; genellikle tekerlek biçiminde, üzerinde yemek de yenebilen ayaklı hamur tahtası; halı göbeğinde daire biçimindeki çiçekli bölüm.*

Eserde KGB, CIA, FBI, BND istihbarat örgütleriyle İtalyan mafyasının varlığı görülür. Kemal Aslan profesyonel bir istihbaratçıdır ancak etrafında güçlü ve ondan daha profesyonel ve köklü örgütler baş göstermektedir. Onun içinde bulunduğu durum “kurtlar sofrasına düşmek” şeklinde özetlenebilir.

Kurtlar sofrasına düşmek TDK deyimler ve atasözleri sözlüğünde yer almasa da dilimizde kullanılır ve hatta bazı yazar ve şairler bu deyişe eserlerinde yer vermişlerdir.

Attila İlhan'ın Kurtlar Sofrası isimli bir eseri bulunur ve kitabın son sözünde; *Memleket bir kurtlar sofrasına döndü mü, isyan haktır*, cümlesi geçer. Sözlük anlamından da hareketle, işini iyi bilen, kurnaz kişilerin arasına düşmek Kemal Aslan'ın eserde içine düştüğü durumdur.

2.3.3. Olay Örgüsü

Kitap dört bölüm ve bir sonsözden oluşur. Bu bölümler Kemal Aslan'ın dönemlerine göre isimlendirilmiştir.

1. Bölüm, Onun Geçmişi

-KGB Özel Ajansı Mikhail Valentinov'un Prag'da bağlantı elemanı ile görüşmesinin ardından beklenmedik biçimde sırtından vurularak öldürülmesi.

-CIA'in Bulgaristan'a Kemal Aslan'ın özgeçmişini en ince detaylarına kadar araştırması için William ve Thomas Rait'i gönderme kararı alması.

-Amerika'da geçen 17 yılın ardından kimliği ile ilgili CIA'in yeni çalışmalar yapması sonucu KGB'nin Kemal Aslan'ı geri çekme kararı alması ve geri çekerken de Almanya operasyonunda kullanmak istemeleri.

-CIA görevlileri William ve Thomas Rait'in Kemal Aslan ile ilgili bilgi edinmek için Bulgaristan'da okuduğu üniversiteye, yaşadığı eve ve ameliyat olduğu hastaneye gitmeleri, oradaki doktorla görüşmeleri ve bilgi almak istemeleri.

-Batı ordu birliklerinde rüşvet vakalarının belgelerinin ortaya çıkması ve Mikhail Valentinov'un bundan öldürülmüş olabileceği fikrinin ortaya atılması.

-Kemal Aslan'ın Amerika'dan ayrılma sürecinin hızlandırılmak istenmesi. Almanya'ya geçmek için mantıklı bir gerekçesinin olması ve KGB'nin ona Almanya'daki ajanlar ile ilgili kıymetli bilgiler elde edebilmek ve Mikhail Valentinov olayını çözebilmek adına ihtiyacının olması.

-Valentinov'un silah ve savaş malzemeleri ticareti ile ilgili anlaşmanın yapıldığını tespit ettiği için öldürüldüğünün KGB tarafından düşünülmesi ve işin altında yatan kişilerin bulunmaya çalışılması.

-CIA ajanlarının Bulgaristan'dan dönmek üzereyken bir ipucu yakalamaları ve gerçek Kemal Aslan'ın bir fotoğrafına ulaşmaları, onun Amerika'daki casus ile aynı kişi olmadığını anlamaları.

2. Bölüm, Onun Şimdisi

-Valentinov'un öldürülmesini sağlayan General Sizov, Albay Volkov ve Binbaşı Yevseyev'in bu olayı araştırmak üzere bir ajanın Almanya'ya geleceğini öğrenmeleri ve ellerindeki paraların da değişeceğini öğrenmeleri üzerine transfer etmeye çalışmaları.

-Kemal Aslan'ın Almanya'ya geçmeden önce son kez oğlu Mark ile görüşmesi ve onunla vedalaşmasının ardından uçağa binmesi.

-Drozdov'un generallere ordudaki mali durumun denetlenmesi ve Valentinov'un katilinin bulunması adına bir müfettiş görevlendirdiğini açıklaması.

-CIA'in Kemal Aslan'ın casus olduğunu kesin olarak anlaması ve onun Avrupa'ya gittiğini öğrenmesi, bir ekip kurup peşine takması, Kemal Aslan operasyonunu başlatması.

-Kemal Aslan'ın peşindeki CIA casuslarından onu Almanya'da karşılayan ve gideceği yere kadar da kollayan KGB'liler vesilesiyle zarar görmemesi.

-Kemal Aslan'a yeni görevinin Trapakov tarafından bildirilmesi ve onun da evine dönmeden önce bu son görevi kabul etmesi.

3. Bölüm, Onun Dönüşü

-Kemal Aslan'ın Berlin'de yer alacağı operasyonla ilgili Grand Otel'e yerleşmesi.

-General Sizov ve Albay Volkov'un yolsuzlukla elde ettiği Rus rublelerini 50 milyon dolar karşılığında Çek Peter Brandeys'e teklif etmeleri ve onun da para aklamak için başvuran İtalyan şirketi ile anlaşarak bu takasın gerçekleşmesini sağlamaya çalışması. Takas için Amerikalı bir şirketin de aracı olarak kullanılacak olması.

-CIA'in Kemal Aslan'ı tutuklamaya çalışmak yerine onu izleyerek ne tür bir operasyonun içinde olduğunu anlamaya çalışması.

-Albay Volkov'un öldürdükleri Mikhail Valentinov olayında suçlu duruma düşmemek için onun elindeki belgeleri KGB'den önce ele geçirmeye çalışması ve onun iletişim kurduğu Sophi Haber ismine ulaşması.

-Grand Otel'de CIA, KGB ve Alman istihbaratına ait ajanların bir araya gelmeleri, Kemal Aslan'ı sıkı bir takibe almaları.

-Albay Volkov'un belgeleri almak için gittiği Sophi Haber'in evinde kadına tecavüz etmesi ve yine kadın tarafından vurularak öldürülmesi.

-Binbaşı Yevseyev'in odasında öldürülen Yüzbaşı Yançoras'ın kan izlerine ve banyoda Albay Volkov'un parmak izlerine ulaşılması, Drozdov'un Binbaşı Yevseyev'i tutuklama emrini vermesi.

-Ratmirov'un Yüzbaşı Yançoras'ı öldürdüğüünün açığa çıkmasının ardından General Sizov'un emriyle Binbaşı Yevseyev'i öldürmesi.

-Batı ordu birliklerinde devlet malını talan edenlerin olduğu ile ilgili bilgileri Sophi Haber'in vermesi, başrolünde Albay Volkov ve Binbaşı Yevseyev'in olduğunun anlaşılması, Mikhail Valentinov'un da bunları bildiği için öldürüldüğünün ortaya çıkması.

-Drozdov ve Sapin tarafından Sizov ya da Makeyev'den birinin hain olduğunun anlaşılması.

-KGB'li Trapakov ve Kemal Aslan'ın içinde olduğu araba ile CIA'lilerin arasında kovalamaca başlaması, Kemal Aslan'ın CIA'liler tarafından sırtından vurulması.

-Aralarındaki hainin Sizov olduğunun ortaya çıkması, Sizov ve Ratmirov'un içinde bulunduğu arabanın havaya uçması ve ikisinin de ölmesi.

-Drozdov'un KGB Genel Başkanı Kryuçkov'u arayarak görevin tamamlandığını, Prag cinayetinin (Mikhail Valentinov'un öldürülmesi) sorumlularının bulunduğunu ve Kemal Aslan'ın Amerika'daki paralarının hesaba geçtiğini söyleyerek Truva operasyonunun başarıyla tamamlandığını bildirmesi.

4. Bölüm, Onun Geleceği (Bir yıl sonra)

-Sırtından vurularak ağır yaralanan Kemal Aslan'ın sağlığına tekrar kavuşması ve Türkiye ile ilgilenen, yeni kurulan bir şubede yeni rütbesi albay olarak çalışmaya başlaması.

-CIA'in Kemal Aslan'ı kendi vatanına hain olarak göstermek için bir plan hazırlaması ve Ashby'nin bu planı uygulamaya koymak için Art Bennon ve William Turner'e görev vermesi.

-SSCB'de darbe girişimi olması ve KGB binasının basılması, KGB'lilerin evrakları yok etmeye çalışmaları.

-KGB yeni başkanlığına Bakatin'in atanması, onun da KGB içindeki uzmanları görevlerinden uzaklaştırarak KGB'ye dönüşü olmayan zararlar vermesi.

-Kemal Aslan'ın ülkesinin düştüğü durumdan rahatsızlık ve utanç duyması, ülkenin yeni haline alışmakta zorlanması.

-Kemal Aslan'ın Tom Lorensberg'in ailesine giderek karısına destek olması ve striptiz barda çalışan kızını düştüğü olumsuz durumdan kurtarması.

-Kemal Aslan'a çalışamaz raporu verilmesi.

-Amerika'da bıraktığı oğlu Mark ve sevdiği kadın Sandra'yı, ölen arkadaşı Tom Lorensberg'i özlemesi, intihar ederek yaşamına son vermesi.

5. Sonsöz

-General Belikov ve Mareşal Ahromeyev'in intihar ederek yaşamına son vermesi, hapse düşen Kryuçkov'un ise ayla serbest kalması.

-General Leonid Şebarşin, General Nikolay Leonov, General Yuriy Drozdov, General Boris Solomatin'in görevlerinden alınmaları.

-SVR'ye (KGB) sızan köstebeğin Tepegöz kod adlı Sovyet casusunu ele vermesi ve Oldridge Eims'in tutuklanması.

-Oyunlar devam ederken, eserin son bulması...

2.3.4. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Hâkim anlatıcı, olayları üstten izleyerek özellikle başkişinin ve çevresindeki kişilerin düşüncelerini ve duygu dünyalarını açıklar. Üçüncü tekil şahıs tarafından aktarılan olay örgüsünde okur, olayların merkezindeki kahramanların ruh ve hayal dünyasına girme şansına sahiptir (Kanter, 2009: 158). Yazarın, diğer kitaplarında olduğu gibi Kurtlar Sofrasında romanında da hakim bakış açısıyla yazdığı görülür. Hakim bakışıyla yazan yazar kahraman Kemal Aslan'ın dününe (Üsteğmen Amir Karayev) bugününe ve geleceğine hakimdir.

Diyalog ve gösterme eserde hakim bakış açısında kullanılan yöntemler arasındadır. Yazar okuyucuyu esere çekmek, olaylara şahit olmasını sağlamak amacıyla gösterme ve diyalog yönteminden sıklıkla yararlanır.

-İşler nasıl, diye sordu.

-Bunu ben sormalıyım, diye parladı ajan. Bu acil görüşmenin nedenini açıklar mısınız bana? Bütün işlerimi bırakıp geldim.

-İyi yapmışsınız. Moskova'dan yeni bir talimat aldık. Bütün çalışmalarınızı durdurmanız ve Bulgaristan'a geçmeniz gerekiyor. Oradan Moskova'ya dönebilirsiniz. Gereken tüm evraklar size teslim edilecek (KS.: 8).

Hakim bakış açısıyla yazan yazarın kullandığı yöntemlerden biri de “iç konuşma” “iç diyalog” yöntemidir. Yazar eser boyunca bu yöntemi çok fazla kullanmıştır. Bu vesileyle okur kahramanların duygularını daha iyi gözlemleyebilme, onları daha yakından tanıma ve kendini eserin içinde görme imkanı bulur. Ajan Mikhail Valentinov'un çalışmalarını durdurması ve Bulgaristan'a geçmesi gerekmektedir. Oradan Rusya'ya geri çekilecektir. Bu durum ona muharebe görevlisi ile bildirilir. Ancak o böyle olmaması gerektiğini düşünmektedir. *“Saçmalığa bak!” diye düşündü ajan, “Bunca kaybımız varken, Demokratik Almanya ve Çekoslavya'daki faaliyetimizi noktalamak ne kadar doğru olur? Bu durumda her şeyi bırakıp gitmek ha?.. Yazık! Ekibimin çalışmaları ile ilgili daha doyurucu bilgiye mi ihtiyaçları var yoksa?* (KS.: 9).

Abdullayev'in eserlerini gerçek hayattan yola çıkarak yazması eserde polisiye okurunun karşısına bilmediği kelime ve kavramların çıkmasına neden olabilir. Bu nedenle yazar bilinmeyen kelime ve kavramlara açıklık getirmek adına sayfa altı dipnotları kullanır. Kemal Aslan ve muharebe görevlisi Peter Louis CIA tarafından

dinlenmektedir. Ama dinlenirken ceplerinde “skaller” bulunur. Yazar dipnotunda skallerin ne olduğunu bilmeyen kişiler için bilgilendirme paylaşır. *“Skaller, dinleme cihazlarının kayıt yapmasını engelleyen ses bozucu cihaz. Elli metre yarıçapında bir mesafede konuşulanların kaydedilmesini ve dinlenilmesini engelliyor.”* (KS.: 29).

Hakim anlatıcı kahramanlarını konuşturarak içinde yaşanan dönemde gerçekleşen siyasi ve sosyal olaylarla ilgili okuru aydınlatır. Bu anlatılardan okur o dönemde gerçekleşen olaylar, Sovyetlerin izlediği politika, Amerika’nın içinde bulunduğu durum, Ortadoğu politikası ve bu durumlar karşısında gerçekleşen faaliyetleri görür.

-Amerikalılar bugün Irak’a saldırmışlar. Şimdilik benim ülkem tepkisiz kalmayı tercih ediyor bu olay karşısında. Hatta Batı koalisyonuna destek veriyormuş gibi görünüyorlar dışarıdan bakınca. Ama Moskova’da her an her şey değişebilir.

-Yönetimin Saddam’ı destekleyeceğini mi düşünüyorsunuz? Ama bu faciayla biter! Üçüncü Dünya Savaşı başlar. Amerikalılar Kuveyt’i işgalden kurtarmadıkça Ortadoğu’dan asla çekilmeyecekler (KS.: 34).

Kitaptaki alt temalardan biri de rüşvetin her yere bulaşmış olmasıdır. Yazarın bu konuyla ilgili bilgi ve düşünceleri de vardır. Hakim anlatıcı bu bilgi ve düşüncelerini Kruşçev’in düşünceleriyle birleştirerek okurla paylaşır. *Gerçeği söylemek gerekirse 90’lı yılların başında KGB yolsuzluklara ve rüşvete karışmamış tek devlet dairesiydi. Diğer tüm kurum ve kuruluşlar, bakanlıklar, parti yönetimleri, polis, savcılık, mahkemeler vs. gırtlaklarına kadar yolsuzluk ve rüşvete bulaşmışlardı* (KS.: 51).

Yazar taraf tutmakta ve CIA’ye karşı KGB’yi, baş kahramanın bağlı olduğu istihbarat örgütünü desteklemektedir, bunu gizleme ihtiyacı hissetmez.

-Hayır, KGB’nin kusursuz çalıştığına inanmıyorum.

-Görürsün o zaman, diye hırladı William öfkeyle.

Ve ne yazık ki haklı çıktı... (KS.: 61).

Burada geçen *ne yazık ki* ifadesi yazarın kahramanının tarafını tuttuğunun duygusal göstergesidir ve baş kahraman Kemal Aslan’ın bir Sovyet casusu olduğu düşünülürse bu durum yadırganmamalıdır. Yazarın kendi oluşturmuş olduğu kahramanını tutması olağan bir durumdur, neticede onun ve CIA’ye karşı yakaladığı başarıların hikayesini anlatır.

Yazar anlatısını yaparken “metinlerarasılık”tan da yararlanır. Truva Savaşı’nda atın içinden askerlerin çıkması KGB’nin yürüttüğü operasyona verdikleri isimdir. Judjin

kod adlı Kemal Aslan da Prag'da öldürülen Mikhail Valentinov'un ölüm nedenini araştırmak için Kanada'dan Almanya'ya geçerken Truva atı gibi kullanılacaktır. *Operasyonun ismini tecrübeli istihbaratçı Leonov'un en az kendisi kadar deneyimli adamları koymuşlardı. Bilindiği gibi Truva atı, Truva Savaşı'nda karşı tarafa hediye olarak sunulan ama içinden sürpriz bir şekilde askerler çıkan bir attı* (KS.: 64). Eserde "Odyssey"e de gönderme yapılır. *"Ha, bu arada, operasyonun ismini ne diye Truva koydunuz ki? Odyssey'in Dönüşü koysaydınız daha şiirsel ve romantik olurdu. Anladığım kadarıyla Judjin, Odyssey'den daha zor ve çileli günler geçirecek."* (KS.: 68).

"İç çatışma" da hakim bakış açısıyla yazan yazarın kullandığı tekniklerdendir. Kemal Aslan'ın görevi gereği ülkesine dönmesi gerekir. Ancak sevdiği kadın ve çocuğu bu ülkededir ve ayrılmak onun için oldukça zor olacaktır. Bu karşıt durum onu çatışma yaşamaya iter. Bir tarafta görevi, diğer tarafta oğlu ve sevdiği kadın vardır. *"Gün gelecek New York'ta oturan avukatı ve muharebe görevlisi Peter Louis, ona ülkesine dönme zamanının geldiğini söyleyecekti. İşte o zaman seçimini yapması gerekecekti. Sevdiği kadından ayrılabilir miydi acaba?"* (KS.: 72).

Anlatıcı yazar geriye dönüş tekniğinin yanı sıra ileriye sıçrama tekniğini de kullanır. Henüz olmayanları bilme, kahramanların bilmedikleri, bilemeyecekleri konulara hakim olma durumu vardır. Böyle durumlarda Sovyet döneminin ve KGB'nin çözülme süreciyle ilgili bilgileri de okura sunar. *Arabasında düşüncelere dalan Kemal, şu anda dönüş için hazırlık yaptığı ülkesinin ve üyesi olduğu partinin birkaç ay sonra tarih sahnesinden silineceğini tahmin bile edemezdi. Hatta onu Amerika'ya yollayan kurumun bile tasfiye edileceğini aklından geçiremezdi* (KS.: 86). Anlatıcı yazar yalnızca ileride olacak olaylara değil ileride kahramanların neler düşüneceklerine de hakimdir. *"O akşam ABD büyükelçiliği önünde nöbet tutan polisler taksiyle büyükelçiliğin önüne gelen ve bekçiye bağırmaya başlayan kadını uzun yıllar hatırlayacaklardı. Kadının daha sonra bir anda erkeğe dönüşmesini de unutmayacaklardı."* (KS.: 95).

CIA, Kemal Aslan'ın ajan olduğundan emin olur ve Almanya'ya giden Kemal Aslan'ın peşine kendi adamlarını takar. Kemal Aslan operasyonunu hazırlaması için Ajan Oldridge Eims'i görevlendirirler. Ancak yıllar sonra görevlendirdikleri ajanın

KGB casusu olduğunu öğrenecekler ve onu seçtikleri için çok pişman olacaklardır. Onlar öğrenmeden anlatıcı yazar araya girer ve okuru geleceğe dair bilgilendirir.

Yıllar sonra bu son cümlesi için ne kadar pişman olacağını bir bilseydi Ashby. Sovyetler Birliği Masasının en saygın ve emektar istihbaratçısı olan aynı zamanda da 1985 yılından itibaren KGB casusluğu yapan Oldridge Eims, CIA'de çalıştığı yıllar içerisinde Milt Berden'in tek utancıydı, zira bu adamın casus olduğunu yıllarca anlayamaması gün gelecek kahredecekti onu (KS.: 139).

Cengiz Abdullayev Kemal Aslan karakterinde bir kahramanın casusluk mücadelesini anlatırken aynı zamanda Sovyetlerin içinde bulunduğu durumu, çözülme sürecini, yozlaşmayı ve kaybedilen değerleri de anlatır. *...anlatılar okumak, gerçek dünyada gerçekleşmiş ve gerçekleşecek olan uçsuz bucaksız şeylere bir anlam vermeyi öğrendiğimiz bir oyun oynamak demektir* (Eco, 1995: 100). Eserde Sovyetlerin değişimi, KGB'nin değişimi, sosyalizmin geride kalma süreci anlatılır. Amir Karayev Sovyet casusu olarak Amerika'ya gönderildiğinde bir kahraman edasıyla gönderilir. Ancak geriye döndüğünde her şey çok değişmiştir. Kahraman olarak ayrıldığı çağın devi ülkesinden geriye eser kalmamıştır ve kendisine de kahraman edasıyla bakmazlar. Aksine devletin izlediği politikanın değişmesi nedeniyle davranışları göze batmaya başlar ve ona göze batmayacak bir görev vererek uzaklaştırmak isterler. Bir nevi ondan kurtulma politikası izlerler. Amir Karayev'in içine düştüğü durum Kafka'nın Gregor Samsa'sının içine düştüğü durumla benzerlik göstermektedir. *Değişim'de başkarakter Gregor Samsa'nın toplumdan kendini soyutlaması ve kendini topluma ait hissetmemesi sonucu böceğe dönüşmesi ve dönüşümden sonra aile için bir kambur halini alması psikolojik ve felsefi açıdan birçok sorunsalı yansıtmaktadır* (Gürsu, 2014: 75). Kemal Aslan da ülkesine döndüğünde ülkesini tanıyamaz ve kendini buraya ait hissetmez. Ailesi dahil oradakiler de Kemal Aslan'a bir yabancı olduğunu hissettirirler. Artık Samsa gibi bir kambur durumundadır. Ya onun gibi bir kenara atılacak ya kendi varlığına son verecektir. Ondan kurtulmaya çalışılmaktadır, tıpkı Samsa'dan olduğu gibi. *Ondan kurtulmaya çalışmalıyız* diyen Samsa'nın kız kardeşidir ve Kemal Aslan'dan kurtulmaya çalışan da yine uğruna ömrünü verdiği ülkesidir.

Kurtlar Sofrasında romanı Araftan Kurtuluş romanının devamı niteliğindedir. Eserde olaylar Amerika'dan Almanya'ya taşınmış, işin içine Alman istihbarat örgütü de dahil olmuştur. Artık olaylara Sovyetler ve Amerikalıların çerçevesi dışında Almanların çerçevesinden de bakılmaktadır ve tüm bunların okura aktarımı hakim

anlatıcının sağladığı olanaklar ile olur. Hakim anlatıcı eserde farklı kahramanların, farklı tarafların görüşlerinin görülmesine olanak tanır. Örneğin Berlin Duvarı'nın yıkılması farklı insanlar, farklı taraflar için farklı anlamlar ifade eder. Okur hakim anlatıcı vesilesiyle bu bakış açılarını görme imkanı yakalar. Yine hakim anlatıcının kullandığı tekniklerden iç konuşma, iç çatışma ve diyaloglar polisiye roman için kahraman psikolojilerini görmek, onlarla özdeşleşmek adına oldukça önem arz etmektedir. Tüm bunların bilincinde olan yazar diğer eserlerinde olduğu gibi Kurtlar Sofrasında da hakim anlatıcı bakış açısını tercih etmiştir.

2.3.5. Zaman

Kurtlar Sofrasında romanında olaylar Araftan Kurtuluş'ta Kemal Aslan'ın serbest bırakılmasının üzerinden altı yıl geçmesiyle başlar. “-Altı. Tam tamına altı yıl oluyor. Göz altındaki bir sanığı salıverdiğiniz o günden sonra bir daha hiç görüşmedik.” (KS.: 13).

Olaylar 1991-1992 yılları arasında Kemal Aslan merkezli olarak geçer. Eserin bölümlerindeki alt bölümler zaman ve mekan aktarımlarıyla isimlendirilmiştir. Eserde zaman büyük önem arz etmektedir ve zaman mekan ilişkisi üst düzey bir boyuttadır.

Asıl olaylar ilk üç bölümde gerçekleşir ve bu üç bölüm “yirmi günlük” bir zaman diliminde geçer. Olaylar Mikhail Valentinov isimli bir KGB ajanının eline önemli belgeler geçirmişken 8 Ocak 1991 tarihinde Prag'da öldürülmesiyle başlar ve yirmi gün sonra 28 Ocak 1991 tarihinde Kemal Aslan'ın da içinde yer aldığı operasyonun başarıyla tamamlanmasıyla 28 Ocak 1991 tarihinde Doğu Berlin'de son bulur. Bu son buluşun ardından “Onun Geleceği” isimli dördüncü bölüm başlar, burada zaman bir yıl ileri sarmış durumdadır ve Kemal Aslan'ın yaraları iyileşmiş, 17 yılın ardından yeniden ülkesinde göreve başlamıştır. Bu son bölümde olaylar 25 Mart 1992 tarihinde başlar ve 1 Mayıs 1992 tarihinde Kemal Aslan'ın intiharıyla sona erer.

Sosyal zaman da ön plandadır. 1990'lardan sonra Sovyetler parçalanma sürecine girer. Eserde bu parçalanma sürecinin izleri ve bu sürecin istihbarat birimine etkileri de derinlemesine görülür. SSCB dünyanın süper güçlü ülkelerinden biridir ve aynı düzeyde KGB de dünyanın en başarılı istihbarat örgütüdür Kemal Aslan'ın

Amerika'ya casus olarak gönderildiği yıllarda. Ancak zaman SSCB'nin aleyhine işler. SSCB dağılma sürecine girerken aynı doğrultuda KGB de gerileme sürecine girer. Bu sürece dair tüm adımlara olayın akışı içinde yer verilir.

Sosyal zaman göstergelerinden biri de Berlin Duvarı'nın yıkılmasıdır. Berlin Duvarı 1989 yılında yıkılır. Eser 1991 tarihinde başlar zaman zaman gerçekleşen olayların nedenlerini göstermesi bakımından geçmiş tarihlere gidilir. Bu geriye dönüşler hakim bakış açısıyla doğrudan yapılabileceği gibi kahramanın hafızasının yansıtılmasıyla da yapılabilir. *“İçini çekti. Berlin Duvarı'nın yıkılması herkesi etkilemişti. Birleşik Almanya, Doğu Almanya devletini tarihin çöplüğüne atmakla kalmayıp dünyanın en güçlü istihbarat örgütlerinden biri olan Doğu Almanya istihbarat servisinin de faaliyetlerine nokta koydu.”* (KS.: 7).

Yazar, Kemal Aslan merkezinde anlattığı olaylarda zaman ve mekanda ustaca geçişler yapıp SSCB'nin yıkılma sürecini okurun gözleri önüne serer. Yıllar SSCB'nin parçalanma yıllarıdır ve çözülme başlamıştır. Okur eseri okurken SSCB tarafında başlayan çözümlere, bunların nedenlerine ve bunlara karşı SSCB'nin attığı adımlara şahit olur.

Sovyet ordusu geçen sene ocak ayında Bakü'de ayaklanan halkın üzerine tanklarını sürüp yüzlerce eylemciyi katletmişti. KGB başkanını endişelendiren buydu. 1989 yılının Nisan ayında Tiflis'te yaşananlar ve 1990 yılının Ocak ayında Bakü'de yapılan katliam Litvanya'da kesinlikle tekrarlanmamalıydı. Yoksa aynı senaryo SSCB'nin kesin sonunu getirirdi (KS.:19).

Sovyetlerin içinde bulunduğu durum KGB'ye ve dolayısıyla ajanlara da yansır. Dünyanın en güçlü istihbarat servisi KGB güç kaybetmektedir. *“Gorbaçov iktidarı döneminde, yani 80'li yılların sonlarında dünyanın en güçlü ve en saygın istihbarat servisi olan KGB'nin başına geçen Kryuçkov aslında herkesin korku ve hayranlık duyduğu bu kurumun ne kadar acizleşip küçüldüğünü düşündükçe çıldırıyordu.”* (KS.: 20). Zaman SSCB'nin aleyhine ilerler. Bu durumdan en çok Sovyet casusları muzdariptir. Eskiden olduğu gibi rahat hareket edemezler ve değişim onların ellerini kollarını bağlar. Viyana'da çalışan İene Vidak da durumdan şikayet eden Sovyet casuslarındandır. *“-Eskisi gibi ha? diye sırtıttı Vidak. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak artık. Dünya değişti. Çauşesku kurşuna dizildikten, Berlin Duvarı yıkıldıktan sonra herkes dünyanın çokook değiştiğini anladı.”* (KS.: 26). Bu değişim ajanların çalışma alanlarını daraltmakla, onları kısıtlamakla kalmaz onların psikolojilerine de olumsuz

yansır. Nitekim KGB için kırk yılını veren İlene Vidak artık yorulduğunu ve çalışmak istemediğini ifade etmesinin akabinde öldürülür ve yerine yeni casus bulunur.

Eserde geriye dönüş tekniği sıklıkla kullanılır. Bu teknikte kahramanların geçmişleriyle ilgili bilgiler verilebildiği gibi devletlerin içinde bulundukları durum ve geçirdikleri süreçle ilgili bilgiler de verilir. Bu geriye dönüşleri kimi zaman hakim anlatıcı kendisi araya girerek yapar kimi zamansa kahramanının hafızasını kullanarak okuru geçmiş zamanda olan önemli olaylara götürür. Kemal Aslan 17 yıldır Amerika’da casusluk yapmaktadır ve başladığı yıllar hafızasında canlanır.

Dünyanın soğuk savaş ortamında yaşadığı, Amerika’nın ise Vietnam ve Watergate’den sonra üzerindeki şoku atlatamadığı bir dönemde, yani 70’li yılların ortalarında gelmişti buralara. Nixon’un istifası Amerikalıların prestijini sarsmış, onları bütün dünyanın gözünde küçük düşürmüştü. Elli bin kişinin öldüğü ve yüz binlerce kişinin de yaralandığı Vietnam Savaşı ise Amerika’ya çok pahalıya mal olmuştu (KS.: 28).

Yazar yaptığı bu geriye dönüşle okura Amerika’nın o yıllarda içinde bulunduğu süreci görme şansı tanır. Okur Watergate Skandalı, Dallas’taki ateş sesleri, Kennedy’ler ve Martin Luther King’in katli, Vietnam yenilgisi, Gerald Ford’a yapılan suikast girişimi hakkında bilgi sahibi olur. Yazar tüm bu verilerle okurun Kemal Aslan’ın geldiği dönemle ilgili daha çok bilgi sahibi olmasını sağlar ve anlatısına sağlam bir alt yapı hazırlar.

Geriye dönüşler ve ileriye sıçramalar dışarıda tutulduğunda vaka zamanı ile anlatma zamanı birlikte ilerler. Mekanda geçişler yaparken zamanda da ustaca geçişler yapar yazar. Ele alınan zaman dilimine Kemal Aslan’ın casusluk faaliyetlerini ve hayatını sığdırdığı gibi SSCB’nin bir süper güç oluşundan dağılma sürecine kadar olan süreci de sığdırmayı başarır. Okur zamanın akışında geriye dönüşlerle bir devre, devrin son bulmasına tanıklık eder. Yazarın gerçeklik algısı zamanda da kendini gösterir. SSCB dağılma sürecine girmiş, değerler değişmiş, inanılan şeyler artık suç olan şeyler durumuna gelmiştir. Kurtlar Sofrasında romanı bir nevi değişimin romanı olmuştur.

2.3.6. Mekan

2.3.6.1.Çevresel Mekanlar

Araftan Kurtuluş'ta olaylar SSCB merkezli olarak başlar asıl olaylar Amerika'da geçer. Onun devamı olan Kurtlar Sofrasında romanında ise olaylar Amerika'da başlar ve oradan Berlin'e geçer. Esas olayların Almanya'da yaşandığı görülür.

Cengiz Abdullayev'in mekanı okura sunmada tarihçi, coğrafyacı kadar detaylı bir bakışı vardır. *Betimlenen dünya, orada yaşayanlar, onların özellikleri aynıdır; yalnızca şimdi araştırmacı, bu temsili gerçeklik üzerine "yansıtmaktadır"* (Eco: 1995: 135). Burada da Almanya'nın durumu tüm detaylarıyla okura sunulur. Berlin Duvarı'nın yıkılmasını hazırlayan süreçler, yıkılması ve yıkılmasından sonra ortaya çıkan durumlar hakkında okur detaylı bilgi sahibi olur. Bu bilgilenme hali olayların akışı halinde gerçekleşir.

2.3.6.2.Algısal Mekanlar

2.3.6.2.1. Kapalı/Dar ve Labirentleşen Mekanlar

Mekan, insanı, dünyalık yaşama bedensel ve ruhsal anlamda bağlayan bir yapıdır. Kendisini çevresiyle birlikte tanımlamaya odaklı olan insan, bu çevre içerisinde yaşamını şekillendirir ve geleceğe doğru yönelir (Kanter, 2017: 286). Başkahraman için olumsuz anlam ifade eden mekanlar, eserdeki kapalı mekanlardır. Eserde çok fazla mekan ismi yer almaktadır. Bu mekan isimleri genellikle olayların taşındığı şehir isimleridir.

Araftan Kurtuluş'un devamı niteliğinde olan Kurtlar Sofrasında romanında çok geniş bir mekan ağı vardır. Olaylar 8 Ocak 1991 tarihinde Prag'da başlar ve sonrasında birçok ülke ve şehre taşınarak, bu ülke ve şehirler arasında geçişler yapılarak devam eder. Anlatıcı yazar bu geçişleri ayrı bölümler halinde ele almış, bölüm başlarına o ülkenin/şehrin ismini tarihle birlikte vermiştir.

Araftan Kurtuluş romanında esas olarak Amerika merkezli geçen olaylar Kurtlar Sofrasında romanında Berlin merkezli olarak geçer. Olayların Almanya'ya taşınmasıyla Kemal Aslan merkezinde istihbarat örgütleri de Almanya'ya akın eder. Berlin Casuslar Şehri olarak adlandırılmaktadır ve KGB, CIA, BND Berlin'de

Kemal Aslan'ı izlemeye başlarlar. Doğu Berlin ile Batı Berlin'in durumuna, Berlin Duvarı'nın yıkılması ve bu duvarın yıkılmasının ardından mekanın birleşmesinin tarihin değişimine etkilerini okurun gözleri önüne serer yazar. Berlin Duvarı'nın yıkılması kimileri için olumlu sonuçlar doğururken kimileri içinse olumsuz sonuçlar doğurmuştur.

Sovyetlerin dağılma sürecine girmesi istihbarat ajanlarını da etkiler. Eskiden Sosyalist ülkelerde mekan serbestliği olan ajanlar artık daha daraltılmış bir alanla yetinmek ve yeni güzergahlar bulmak zorundadırlar. Ajan Mikhail Valentinov için de geri çağırılma emri gelmiştir. Bunun için de Bulgaristan kanalını kullanmak zorunda kalacaktır. Muharebe görevlisinin ulaştırdığı plana göre Bulgaristan üzerinden Moskova'ya geçecektir. *“Bulgaristan ha! diye gülümsedi ajan. Her yerde olduğu gibi Bulgaristan'da da ortalık çok karışmış durumda. Bunu benden daha iyi biliyorsunuz herhalde! Eskiden Demokratik Almanya ya da Çekoslovakya'yı transit geçitler için kullanırdık. Şartlar değişti öyle mi?”* (KS.: 8). Mekanın ifade ettiği anlam zamandan etkilenecek değişime uğrayabilir. Berlin Duvarı bir dönem insanların arasında ve ülkelerin arasında ciddi bir problem oluştururken yıkılmasının ardından yerinde taş kalıntıları kalır. *“Alman adam, eğlenen gençleri biraz izledikten sonra yüzünü tekrar Volkov'a döndü. Belki de geçmişlerine bu kadar saygısız olan bu gençlerin duvarın kalıntıları üzerinde eğlenmeleri üzmüştü onu.”* (KS.: 32). Mekanın ifade ettiği anlamın zamanla değişmesi Sovyetlerdeki değişimin de göstergesidir. Bu değişim hakim anlatıcının Kemal Aslan'ın düşüncelerini okurla paylaşmasıyla görülür.

Bu duvar birçok Batı hayranına mezar olmuştu. Şimdi ise bir zamanlar duvarın olduğu yerde Sovyet ordusuna ait üniformalar, şapkalar, apoletler, madalya ve rozetler satışa çıkarılmıştı. Büyük ve muazzam bir ordu tarih olmuş, ondan geriye ise bir avuç aç, ayyaş, hırsız ve başıboş insan güruhu kalmıştı (KS.:218-219).

Yazar romanda verilen yerlerle ilgili metin içinde açıklama yapmanın yanında dipnotlarla da mekanın anlatısına destek verir. CIA görevlileri Kemal Aslan'ın geçmişini araştırmak için Elit-Pelin'e varırlar. Önce metinde bu yerin isminin Ruslar için komik, Amerikalılar içinse anlamsız olduğunun söylenmesinin ardından yazar dipnot düşer. *“Sofya yakınında bir ilçe. İsmi Osmanlı yönetimine karşı isyancı faaliyetlerde bulunmuş bir komitacının adından almış. Komünizm döneminde kasabaya bu komitacının adı verilerek savunduğu dava yüceltilmiş.”* (KS.: 55).

KGB'nin bulunduğu bina da fiziksel manada kapalı mekanlardan biridir. Bu mekan yalnızca fiziksel manada kapalı değil basın ve görsel medyaya da uzun süre kapalı kalmış bir özellik taşır. Binada gerçekleşen toplantı başlamadan önce yazar bu mekan hakkında okuru bilgilendirir. *KGB'nin bulunduğu bina, yani devrimden önce büyük bir sigorta şirketi için inşa edilmiş bu devasa yapı, bugün, Atlas okyanusundan Baltık sahillerine kadar uzanan muazzam bir araziye işgal eden bir devletin vatandaşlarına korkunun yanı sıra gurur da veriyordu* (KS.: 63).

Sofya CIA ajanları için başta olumsuz bir şehir konumundadır ancak CIA ajanlarının bir ipucu yakalamaları üzerine bu algı onlar için değişecek Kemal Aslan için olumsuz sonuçlar doğuracaktır. *“Sofya'nın bu kadar sıkıcı ve iç karartıcı bir şehir olduğunu tahmin edemezdim, diye homurdanıyordu William iki de bir.”* (KS.: 89).

Kemal Aslan yıllarca Amerika'da zengin bir iş adamı rolünde yaşamıştır. İster istemez bu yaşam tarzına alışmıştır. Eski evine alışmıştır ve ondan ayrılmak oldukça zor olacaktır. Kendisiyle aynı durumu yaşamış ve bu durumla baş edememiş ajanlar gelir aklına. Mekan insanların psikolojik hallerini etkileyen bir unsurdur. Ama ne olursa olsun Kemal Aslan bir profesyoneldir ve yeni hayatına alışmalıdır. *“Yarın terk etmesi gereken bu malikanede her şey çok tanıdık ve cana yakındı. Sevdiği tablolar olmadan nasıl yaşayabileceğini düşünmezdi eskiden. Şimdi gideceği yepyeni dünyaya bu evden bir hatıra dahi götüremezdi. En ufak bir eşyayı bile yanına alması yasaktı.”* (KS.: 108-109).

Doğu Almanya ile Batı Almanya'yı ayıran sınır Berlin Duvarı yıkılmış olsa da hala kendinden bahsedilen, uzun yıllar da bahsedilecek olan sınırdır. Kitapta bu duvardan ve sınırdan sıklıkla ve olumsuz olarak bahsedilmiştir. *“Az sonra eski sınırı yaklaşıcağız, dedi Kemal. Doğu Almanya sınırına. Tren durmayacak ama ben o sınırın nereden geçtiğini biliyorum. Oralarda tabela falan kalmamıştır mutlaka. Bunun için içeceğiz. Eve dönüşümü kutlayacağız.”* (KS.: 144). Mekanın algısı kahramana, kahramanın zihninde oluşturduğu yapıya ve geçmişine göre değişiklik gösterebilir. Berlin Duvarı'nın yıkılması da eserde farklı görüşlere neden olur. Olumlu olarak karşılayan da vardır olumsuz olarak karşılayan da. Ve hatta algısı bir halden başka bir hale dönüşenler dahi vardır bu duvar için.

Kemal Aslan'ın Berlin'e geldikten sonra yerleştiği Grand Otel de eserdeki kapalı mekanlar arasında gösterilebilir. Otelde birçok istihbarat ağına ait elemanlar vardır ve herkes bu durumdan rahatsızdır. *“Bir otelin içinde bu kadar ajan ve casusun bulunması canımı sıkıyor.”* (KS.: 210).

Amerika'da iş adamı rolünde casusluk yapan Kemal Aslan ferah mekanlara, malikanelere alışkındır. Amerika'dan döndüğünde zor bir hayat yaşayacağını tahmin eder ancak onu tahminlerinden daha da zorlusu beklemektedir. *Geçmişte kalan ev büyük bir imgeye, yitirilmiş içtenliklerin büyük imgesine dönmüş demektir* (Bachelard, 1967: 120). Onu intihara sürükleyen psikolojide mekanın izlerini bulmak da mümkündür. *“Bazen şu anda oturduğu iki odalı dairesini geçici bir süre için konaklaması gereken bir yer olarak görüyor, burada misafir olduğunu düşünüyordu. Houston, Boston, New York ve Kanada'daki malikanelerinden sonra bu daire tavuk kümesini andırıyordu.”* (KS.: 284). Mekanın darlaşması hem fiziksel hem ruhsal anlamda olmuştur başkahraman için. Hayatının büyük bir bölümünü başka bir kimlikle geçirmiş, o kimlikle kendisine yeni bir hayat kurmuş, o kimlikle yaşadığı hayata uyum sağlamıştır. Zorlu şartlardayken daha elverişli şartlara daha rahat uyum sağlayabilen insan, iyi şartlardan zorlu şartlara geçtiğinde zorlanacaktır. Kemal Aslan da bu zorluğu yaşamış, hayatının büyük bölümünü geride bırakıp Amir Karayev olarak hayatına devam etmek ona zor gelmiştir. Bunda mekanın payı büyüktür. Özelde içinde yaşadığı yer genelde ise döndüğü ülkesini bıraktığı gibi bulamayışı onu intihara sürükler. Geniş bir ülke olan Rusya artık ona dar gelir. İstenmeyen adam durumundadır ve hizmet ettiği ülkenin bu ülke olduğuna inanmakta kendisi dahi zorlanır. Zaman mekanın büyük ölçüde değişmesine, eskiden eser kalmamasına ve kahraman olarak ayrıldığı ülkesine gerekliliği dahi tartışılan bir adam olarak dönmesine yol açar. Ülkeye dönmeden önce kendisini tüm olumsuzluklara karşı hazırlamaya çalışsa da bu kadarını da beklememektedir.

Nitekim misafir olduğu düşüncesi gerçek olur ve Kemal Aslan romanın sonunda bu evde intihar ederek hayatına son verir.

2.3.6.2.2. Açık/Geniş Mekanlar

Açık mekanlar, başkahraman için olumlu algı oluşturan, ferah mekanlardır. Mekanın açıklığı fiziksel genişliğinden değil kahramanın yüreğine genişlik vermesindendir.

Eserin bir polisiye roman olması nedeniyle açık mekanlar kapalı mekanlara göre daha azdır. Hatta Araftan Kurtuluş'un ilk kitabına göre çok daha az olduğu söylenebilir. Zira eserde başkahraman sevdiği kadını ve oğlunu geride bırakıp ülkesine dönecektir. Ülkesinde de beklediğini bulamayacaktır. Kahramanın psikolojisi düşünüldüğünde Amerika onun vatanı için görevini yaptığı, ajanlık yaptığı yerdir ve orada olduğu sürece kendini işini yapıyor olarak hissetmektedir. Yine onu Amerika'ya bağlayan nedenler vardır ve bu nedenlerin başında oğlu Mark ve sevdiği kadın Sandra gelir. Amir Karayev onların yanında olduğu sürece mutludur. Hatta geriye dönecek olması onu huzursuz eder. Kendini psikolojik olarak hazırlasa da Amerika'da bulduğu huzuru döndüğünde bulamayacaktır.

Amerika'dan dönüş süresince bir görev daha verilir Amir Karayev'e. Bu görev Almanya'da halledilmesi gereken bir görevdir. Berlin onun eve dönüşü olması açısından olumlu olarak değerlendirilebilir ama Amir Karayev ağır bir yara alacaktır ve bu yara dolaylı yoldan da olsa ilerleyen zamanlarda emekli olmasına neden olacaktır. Berlin'in statüsü karakterlere, devletlere göre farklılık gösterir. Hatta "Casuslar Şehri" kod adını taşır.

Baş kahraman Amir Karayev'in ölümünde mekanın da etkisi vardır. Mekanlar arasında geçiş onda beklediğinden daha ağır bir yara açar ve geldiği memleketini beklediği gibi bulamaz. Bu beklentinin karşılanamamasının üzerine geldiği mekanda kalan özlemlerini de hatırlar ve psikolojisi iyiden iyiye kötüye giden Kemal Aslan yaşamına son verir.

Mekanın niteliğinin kahramana göre değişmesinin en büyük göstergesi Amir Karayev'in psikolojisidir. Amir Karayev Amerika'ya bir casus olarak gider ve orada sahte kimlikle kurgusal bir hayat sürer. Amerika onun için o an kapalı mekan durumundayken dönemin süper gücü SSCB açık mekan durumundadır. Ancak yıllar geçtikçe Amerika'da yaşama alışır ve orada bir oğlu ve sevdiği kadın Sandra Lourie vardır. Amerika kendisi için açık mekan konumuna gelmişken dönme vakti gelir ve Sovyetlere döner. Burada kahramanın memleketine dönmesi olumlu bir durum gibi görülebilir ancak döndüğünde beklediğini bulamaz. Onun için mekanın labirentleşmesi ülkesine dönmesi ile başlar ve ölürken dahi aklında Amerika'da sevdiği kadın ve oğlu Mark vardır. Eserin polisiye roman olması, başkahramanın

kimliğinin açığa çıkması açık mekanları oldukça sınırlı hale getirmiştir. Yok denecek kadar azdır.

2.3.7. Şahıs Kadrosu

2.3.7.1.Başkişi

Hayatımız göçebe olduğu halde hafızamız yerleşiktir;
biz hiç durmadan hamleler yapsak da,
hatıralarımız bizim arkamızda bıraktığımız yerlere sınıksı bağlı kalırlar
ve orada evcil bir hayat sürmeye devam ederler.
(Marcel Proust)

Başkişi, olayların başından geçtiği, olaylara yön veren ya da olayların akışında sürüklenen esas kişidir. Araftan Kurtuluş'ta olduğu gibi Kurtlar Sofrasında romanında da başkahraman Kemal Aslan kod adlı Amir Karayev'dir. Üsteğmen Amir Karayev ülkesi için kendi hayatını bir kenara bırakmış ve bu görevi kabul etmiştir. 17 yıl Amerika'da Sovyet casusu olarak çalışmıştır. Ama kimliği ortaya çıkma durumuna gelmiş ve CIA peşine takılmıştır. Ülkeden ayrılık vakti yaklaşmaktadır. Kemal Aslan diğer polisiye romanlarda olduğu kadar olmasa da güçlü bir karaktere, sağlam bir ruhsal yapıya sahiptir. *“Hep iyimser olmaya gayret eden Kemal, yaşadığı fırtınalı hayatın zorluklarına göğüs germesini bilmeseydi, çoktan bunalıma girerdi. Olumsuzluklara her zaman hazır olsa da, aklında her zaman olumlu şeyler olurdu.”* (KS.: 71).

Amir Karayev gözünü kırpmadan yıllarını ülkesi için casusluk yapmaya vermiştir. Gün gelir Amerika'da görev son bulur. Burada bir çocuğu ve aşık olduğu bir kadın vardır. Gelirken gözünü kırpmadan gelmiştir ancak gitme vakti geldiğinde şüpheleri vardır. Nereye ait olduğunu, onu bağlayan bağların nerede olduğunu kendince düşünür ve ne kadar sağlam bir psikolojiye sahip olursa olsun bu durum karşısında çaresiz kalır. *“Tüm bunları düşündükçe ayrılığı ölümle eşdeğer tutacağına yemin etmişti. Sevdığı kadından ve 12 yaşına basmış oğlu Mark'tan ayrılmak zaten bir ölüm değil miydi onun için? Fiziksel olmasa da ruhsal bir yok oluş değil miydi bu?”* (KS.: 73). *Bölünmüş bir kişilik kadar, yalnız mutluluğu değil, yeterliliği de azaltan hiçbir şey yoktur* (Russell, 2013: 84).

Amir Karayev karakteri icabı vatani için bir şeyler yapmayı seven, vatanını kendisinden ön planda tutan bir kahramandır. Ülkesine döndüğü zaman ülkesini içinde bulduğu durum kendisini çok üzer ve yine de ülkesi için bir şeyler yapmaya çalışır ancak buna da izin verilmez ve emekli edilir. Değerler değişmiş, insanlar değişmiş, süper güç olan ülkesi yıkıma uğramış ve ait olduğu KGB dağılmıştır. Herkes kendisine kaptırmak istemediği bir yer kapmıştır. *Kalabalık ne kadar büyük olursa, bireyin önemi o kadar azalır* (Jung, 1999: 54). “Beklenti” kavramı çok önemlidir. Amir Karayev Amerika’dan dönünce hayal kırıklığı yaşamamak adına kendisini olumsuz durumlara alıştırma çalışmış ve gerçeğe arkasını dönmemiştir. Hayallere sığınmayan güçlü bir karakterdir. *Düş kuran orada eskimiş bir dünya bulur* (Bachelard, 1967: 161). Ancak döndüğünde kendisini hazırladığı ihtimallerden çok daha kötüsü ile karşılaşır ve benliği bu duruma karşı daha fazla dayanamaz, Sandra ve Mark’tan ayrı kalması, onların kendisini hain bildiğini düşünmesi gibi durumlarla da mücadele edemeyince kendi yaşamına son verir.

Kahramanı ölüme sürükleyen nedenler eserde adım adım görülür. Güçlü bir karakter olarak tanımlanan ve 17 yıl boyunca ülkesinden ayrı kalmayı başarmış ve vatani için daha da fazlasını yapmaya razı olan Amir Karayev dahi içine düştüğü durumla mücadele edememiştir. Onun intiharı Tom Lorensberg’in intiharı gibi idealleri uğruna olmamış, hayal kırıklıkları üzerine olmuştur. Güçlüklerle yılmadan mücadele eden bir karakterdir. Zorlukların üstesinden gelmekte başarılıdır. Ancak bu üstesinden gelme sürecinde kendisini kamçılayan vatani, inandığı değerleri vardır. Ülkesine döndüğünde gördükleri karşısında hayal kırıklığına uğrar. İnandığı değerler yerle bir olmuş, uğruna mücadele ettiği şeyler artık önemsenmemeye hatta neredeyse suç sayılmaya başlanmıştır. Öyleyse ne uğruna yıllarını vermiştir? *Büyük umutlarla yola çıkan herkesin hayal kırıklığına uğradığı söylenemez ama böyle mutsuz olanların sayısı da az değildir* (Fromm, 2003: 109). Başkahramanın geçirdiği süreçle paralel olarak SSCB de bir süreçten geçmiştir ve geçirilen bu süreç eserde bir çözülme, bir çöküş süreci olarak görülür. Değerler değişmiş, hitaplar değişmiştir ve olumsuz davranışlar birçok yere yayılmıştır. Farklı olanın göze battığı gibi kendisi de farklı olarak gelmiş ve bu farkı “yeni düzen”de aynılar tarafından yanlış bir tarafa sürüklemiştir.

Geri dönen kahramanın ilk sorunu, bir görevi başarıyla gerçekleştirmenin ruhu tatmin eden tasavvuruna ait bir deneyimin ardından, yaşamın süregiden neşe ve acılarını, basmakalıp yanlarını ve gürültülü müstehcenliklerini gerçek olarak kabul etmektir. Böyle bir dünyaya neden geri gelmeli? (Campbell, 2013: 347). İnandığı şeyler uğruna hayatından vazgeçmiş, sevdiği kadından, oğlundan vazgeçmiştir. Onlardan fiziksel olarak uzak kaldığı yetmezmiş gibi seslerini dahi duyamamaktadır ve onların hatıralarında kötü kalmaktan, kendisine orada vurulacak olan hain damgasının oğluna ve sevdiği kadına vereceği zarardan korkmaktadır. Kamuoyundan korkmak da diğer korkular gibi ezici, dolayısıyla gelişmeyi engelleyicidir (Russell, 2013: 105). İntihar, anlık bir eylem değil, bir sürecin sonucudur. Amir Karayev de o süreçten geçmiş ve inandığı değerlerin bir bir yok olduğunu, bağlı olduğu insanlardan uzak kaldığını görmüştür. Böyle yaşamak onun için zordur. Kahramanın biyografisindeki son eylem ölüm ya da ayrılıktır (Campbell, 2013: 388). Amir Karayev'in ayrılıkla başlayan ve devam eden hikayesi, ölümle son bulur.

2.3.7.2. Norm Karakter

Başkişinin değerler dünyasını kurmasına ve kendisini gerçekleştirmesine yardımcı olan norm karakterlerin, “kahramanın kusurlarını yansıtma, somutlaştırma gibi fonksiyonları vardır.” (Korkmaz: 1997: 289; Doğan, 2018: 528).

Sandra Lourie Kemal'in gelişimini destekleyen norm karakterlerdendir. Eski eşi Marta'nın aksine olumlu bir kadındır ve birçok konuda Kemal Aslan'a iyi gelmektedir. Louisiana vali yardımcılığı görevinden istifa ettikten sonra kendi becerilerini kullanarak kongre üyesi olmayı başarmıştır. Sandra Kemal'in hatalı olduğunu düşündüğü anlarda bile abartılı tepkiler vermez ve konuyu lüzumsuz yere uzatmaz. Kemal Aslan ona aşık olmasının yanında davranışlarına da hayrandır. “Kemal sevdiği kadının bu huyuna hayrandı. Mesele kavgaya dönüşmeden hemen konuyu değiştirmesini ve kavgaya varmasını önlemesini bilirdi.” (KS.: 74). Sandra Kemal'e aşıktır ve Kemal'in gerçek kimliğini bilmez. Ancak Kemal'i davranışlarından dahi tanıdığından olumsuz bir şeylerin olduğunu farkındadır. Hissettikleri gerçek olur. Kemal dönmesi gerektiği haberini alınca bu haberi zor da olsa Sandra ile paylaşır. Birbirlerini gerçekten seven insanlar bunu kelimeler ile göstermek yerine davranışlarına yansıtırlar. Yıllardır birliktelikleri vardır ve Sandra Kemal'e hiç “seni seviyorum” dememiştir. Kemal'i kaybetmek üzeredir ve artık

söylemenin vakti geldiğini düşünür. “-*Seni seviyorum Kemal, dedi Sandra aniden. Ne olur gitme. Seni çok seviyorum!*” (KS.: 84).

Sandra Louire Louisiana Vali Yardımcılığı görevinden istifa etmesinin ardından kongre üyesi olmuştur ve Amerika’da başarıyla kurulmuş bir hayatı ve bir de kızı vardır. Ancak Kemal’i o kadar çok sever ki kendisi de onunla birlikte Avrupa’ya gelmeyi teklif eder. Kemal buna olumlu yanıt vermeyince yine bozulmaz. Karakteri güçlü, dik duran, olgun bir kadındır.

-İstersen seninle Avrupa’ya geleyim?

Kemal dişlerini sıktı. Konuşsa her şey o anda biterdi. Açıklama yapmak zorundaydı ama ne yazık ki konuşmaya hakkı yoktu.

-İstemiyorsun demek ki, dedi Sandra ellerini omuzlarından çekerek. Ne zaman gidiyorsun? (KS.: 86).

Sandra karakteri Kurtlar Sofrasında romanında Araftan Kurtuluş’ta olduğu kadar aktif değildir. Bunun nedeni olayların Amerika’dan Almanya’ya taşınmasıdır. Kemal’in fiziksel olarak yanında olmasa da Kemal onu yüreğinde taşır.

Kemal Aslan’ın oğlu Mark da eserdeki norm karakterlerden biri olarak değerlendirilebilir. Kemal Aslan Sandra Louire ile birlikte en çok oğlu Mark’a değer vermekte attığı adımlarda onu göz önüne bulundurmaktadır. Hatta Marta’ya bile yıllarca oğlu Mark için katlanmıştır. Mark ayrılık vakti geldiğinde yaşından beklenenin ötesi bir olgunlukla karşılar babasını. Kemal Aslan büyük endişe duymaktadır, gerçek kimliği açığa çıktığında oğluna halk düşmanının oğlu gözüyle bakılacaktır. *Halk düşmanlığı adeta bahçedeki ayırık otudur* (Kıral, 2014: 156). Tüm bu düşüncelerle yıllarını geçirdiği Amerika’dan ayrılacaktır.

Başkahramana destek veren Sovyet tarafındaki kahramanlardan bir kısmı fon karakter olamayacak kadar öne çıkmıştır. Bunlar arasında Kruşçev, Drozdov ve Sapin gösterilebilir. Ancak yine de kahraman üzerindeki etkileri sınırlıdır.

2.3.7.3.Kart Karakter

Kart karakterler romanda başkahramanın karşısındaki olumsuz özellikteki karakterlerdir. *Tek özelliği başkarakterin karşısında, başkaraktere uzak, başkarakterin değerlerini yıkmak için bekleyen bir kişi olmasıdır* (Şahin, 188; Karabulut, 2018: 410). General Sizov, Albay Volkov, Binbaşı Veniamin Sergeyeviç

Yevseyev, Ratmirov ve General Matveyev romanın kart karakterlerindendir. Albay Makayev de kart karakterlerden biri olarak değerlendirilebilir.

SSCB zamanının süper gücüken çözülmeye başlamıştır. Orta Asya ve Kafkaslardan yayılan yolsuzluk, rüşvet dalgası bütün kurumlara yayılmıştır ve en son KGB kalmıştır. Korkulan olur ve bu yolsuzluk KGB'ye de bulaşır. General Sizov, Albay Volkov ve Binbaşı Yevseyev eserde KGB içindeki yolsuzluğu temsil eden kişilerdir ve eser boyunca da bu karakterlerinden ödün vermezler. Eserin başlangıç noktası da bu yolsuzluktan yola çıkar. Her şey Prag'da Mikhail Valentinov'un önemli belgeler ele geçirmesiyle başlar. Elindeki belgeler batı ordu birliklerindeki yolsuzluğu gün yüzüne çıkaracak niteliktedir ve bu yolsuzluk gün yüzüne çıkarsa bazı kişilerin canı yanacaktır. Bu karakterler Valentinov'u susturmak için öldürürler ancak elindeki belgelere ulaşmayı başaramazlar.

Bu karakterler sadece kendi çıkarlarını düşünürler. Çıkarları doğrultusunda başkalarının canına kıyacak kadar ileri giderler. *Bencillik, insanın her şeyi yalnızca kendisi için istemesi durumudur* (Fromm, 2003: 25). Bu konuda en acımasız olanlarından biri Albay Volkov'dur. Albay Volkov yolsuzlukla ilgili belge bulmayı başaran ve kendisi de pay isteyen Yüzbaşı Yançoras'ı öldürür. *“Volkov silahını doğrulttu. Yançoras arkasına dönüp baktığı sırada Yevseyev Volkov'un üzerine atıldı. Ama ne yazık ki iskaladı. Fakat Volkov iskalamamıştı, tabancadan çıkan kurşun Yançoras'ın tam kalbine isabet etti. Yançoras biraz sallandıktan sonra yere yığıldı. Hemen ölmüştü.”* (KS.: 151). Volkov bu cinayetin ardından en ufak bir pişmanlık duymaz ve öldürdüğü yüzbaşını bavula koyarak Yevseyev'le birlikte ormana gömmeye gider. Gömmeden önce de tanınmaması için yüzünü taşla ezer. Yevseyev onun kadar soğukkanlı değildir.

KGB'li Drozdov, Valentinov'un katillerini aramaya başlar. Bu nedenle delilleri ele geçirmek için acele etmelidirler. Valentinov'un şehirdeki muharebe görevlilerinin peşine düşerler. Volkov, Sophi Haber'in ismine ulaşmayı başarır. Kadının evine gider ve Valentinov'un belgelerini ister. Ancak kadın elinde belgelerin olduğunu ve bunu parolayı bilen kişiye verebileceğini söyler. Bunun üzerine sinirlenen Volkov kadına karşı güç kullanmaya başlar. Kadının halen belgeleri vermemesi üzerine Volkov muharebe görevlisi kadına tecavüz etmeye başlar. Albay Sapin'in kapıyı çalması üzerine toparlanan kadın yaşadıklarının psikolojisiyle silahla Volkov'u

vurur. “*Volkov elini silahına attı. Belki de kendisine gelmek için silahına dokunmak istemişti sadece. Albay Sapin’in arkasında bir kişi daha duruyordu. Volkov silahına dokunduğu anda bir silah sesi duyuldu.*” (KS.: 207). Volkov yolsuzluğunun, aç gözlülüğünün, acımasızlığının ve yaptığı tecavüzün bedelini canıyla öder. Aynı zaman aralığında Binbaşı Yevseyev’in odasında öldürülen Yüzbaşı Yançoras’ın kanı ile banyoda Albay Volkov’un parmak izi bulunur. General Drozdov Binbaşı Yevseyev için de tutuklama kararı alır. Yevseyev ise olanlardan habersizdir. Volkov kadar acımasız ve soğukkanlı olmasa da karakteri bozuk biridir. Başta karısı olmak üzere insanlar hakkında olumsuz düşünen, olumsuz yargılara varan, kendisinden başka kimseyi düşünmeyen bir karakterdir.

Karısı, kendisini ilgilendirmeyen konulara burnunu sokmakta pek becerikliydi. Nasıl tutumlu olunacağı konusunda durmadan kocasına verdiği tavsiyelerle adamın kafasını şişiriyordu. Karısını düşününce morali iyice bozuldu.

-Aptal kadın. Lise mezunu kaltak. Ne iyi ettim de postaladım seni annene. Kültürsüz, köylü, düzeysiz... (KS.: 229).

General Matveyev arayarak, hakkında tutuklanma kararı verildiğini ve bir an önce o evden ayrılmasını söyler. O da doğrudan Matveyev’in evine gitme kararı alır. O sırada Sizov’un yardımcısı Ratmirov’la karşılaşır. Ratmirov ona Sizov’un yanına götürmesi için bir çanta verir. Sonra beraber bindikleri arabada onu vurur ve cebindeki mücevherleri alarak uzaklaşır. Bu sırada GRU’nun hediye paketi olan bombalı çanta patlar ve Binbaşı Yevseyev vurulmasının ardından bombayla parçalara ayrılır. Olumsuz karakterli biridir ve o da bu karakterinin bedelini canıyla öder.

Sizov’un yardımcısı Ratmirov da eserdeki kart karakterlerdendir. Sizov’un emriyle Binbaşı Yevseyev’i öldürür. Ve hatta öldürmekle de kalmaz onu soyar. Bu durum General Sizov’la da aralarının açılmasına neden olacaktır. *Ratmirov telefonu kapattı ve ceketinin iç cebinde bulunan mücevherlere dokunarak gülümsedi. Yevseyev’in evden para ve mücevherleri alarak çıkacağını tahmin etmişti ve nitekim öyle de oldu. Ratmirov artık çok zengindi. Ama açgözlülüğünün ona pahalıya patlayacağını henüz bilmiyordu* (KS.: 233). Volkov’un emriyle Mikhail Valentinov’u öldürerek olayları başlatan da Ratmirov’dan başkası değildir.

Volkov ve Yevseyev’in arkasında, onları destekleyen ve olayları planlayan karakter General Sizov’dur. Amacına ulaşmak için herkesi kullanır ve bu yolda kimseye acımaz. Onun için önemli olan tek şey paranın kendi cebine girmesidir. Eserde

yolsuzluğu simgeleyen ana karakterdir ve diğer olumsuz karakterler onun etrafında şekillenir. Binbaşı Yevseyev'in ölüm emrini veren de kendisidir. Yalnızca kendisini düşünen bir karakterdir ve onu anlatacak kelime "BEN" kelimesidir. Bunun kendisi de bilincindedir. *Sonra da büyük harflerle "BİZ" yazdı. Biraz düşündü ve "BİZ"i silerek "BEN" yazdı. Bundan sonra da "İtalya"dan "BEN"e bir ok işareti indirdi ve "BEN"den "Çek"e doğru bir ok daha uzattı* (KS.: 236). Sizov, yanındakileri yalnızca kendi işine yaradıkları sürece sever. Onun düşünce yapısı çabuk şekil değiştirir ve kendi işine geldiği şekilde hareket etmeyen, egosunu tatmin etmeyen karakterler hakkında olumsuz düşünmeye başlar. *"En azından Ratmirov adam gibi çalışıyor ya..."* (KS.: 236). Bu cümleyi kurduktan birkaç saniye sonra Sizov'un düşüncesi değişir ve Ratmirov'la ilgili olumsuz düşünmeye başlar. *"Bu da fazla olmaya başladı" diye düşündü Sizov. "Bana 'bravo' diyecek kadar ileri gidiyor namussuz. Buna da haddini bildirmek lazım galiba."* (KS.: 237). Sizov'un bu tek olma ve etrafındaki herkesi öldürme çabası onun da ölümüne neden olacaktır. Ölümü Ratmirov'u yok etmek isterken ikisinin birden ölmesiyle sonuçlanır. İki olumsuz kahraman mücadele ederken ikisi de birden yok olur. *O anda bomba infilak etti. Bu seferki patlama daha şiddetli olduğundan her ikisi de bir saniye içinde kül olmuşlardı* (KS.: 265).

Eserdeki kart karakterler olumsuz düşünce yapısına sahip, vatanını sevmeyen, çıkarları peşinde koşan, batan geminin mallarını yağmalama niyetinde olan ve bu uğurda her şeyi yapan karakterlerdir. Ancak düşündüklerini gerçekleştirememişler ve kendi kötülüklerinde boğulmuşlardır. *İnsan dışarıdan bakıldığında uygar bir insan gibidir ama kendi içinde bir ilkedir* (Jung, 2005: 134).

Albay Makayev de Kemal Aslan'a karşı olumsuz bir tutum sergiler ve onun kendi yerini almasından korkmasından dolayı onun görevinin önüne geçmeye ve ondan kurtulmaya çalışır. Kemal Aslan vatani için bir şeyler yapmaya çalışmaktadır ancak Albay Makeyev buna engel olmaya çalışır. Bu durum onu Amerika casusu olarak göstermesine kadar gider. Ve sonunda Kemal'e çalışamaz raporu aldırarak onun emekli edilmesine yol açar. Albay Makeyev Amiral'e her türlü psikolojik baskıyı uygulayarak amaçladığı kararı aldırmaı başarır. *-Evet, diye düşündü Amiral. SSCB kahramanı... Bu devirde gerçekten de affedilemeyecek bir kabahattir böyle bir unvana sahip olmak. Kararını vermişti* (KS.: 298).

Komünizm görüşü değişmiş artık yerini Kapitalizm almıştır. SSCB’yi savunanlar artık istenmemektedir ve SSCB kahramanı olmak bir suç olarak görülür. Kemal Aslan vatanını sevmesinin ve yıllarını vatani uğruna harcamasının ödülünü işinden olarak ve neredeyse hain ilan edilerek alır. *Şubeye döndüğünde çalışmaya kaldığı yerden devam edemeyeceğini, bütün dosyalarının diğer görevliler arasında paylaştırıldığını duydu. Albay Makeyev gerekli talimatları vermişti. Ne diye alelacele doktor muayenesine gönderildiğini anlamıştı Amir* (KS.: 299).

Amir Karayev’in işten alındığı gün işçi bayramıdır ve aynı zamanda da öldüğü gün olur.

2.3.7.4.Fon Karakter

Romanda “yapıyı işleten çarklar” olarak görülen bu karakterler “bir an için ilgi merkezi yapılabilir ve derinlik kazanabilirler, fakat bireysel anlamda önem ve boyut kazanmaksızın tamamen isimsiz bir ses olarak kalırlar (Stevick, 2017: 180; Kanter, 2018: 337). Eser bir polisiye romandır ve geniş bir mekanda geniş istihbarat servislerini içinde barındırır. Bu nedenle eserdeki kahraman sayısı oldukça fazladır.

Araftan Kurtuluş romanının devamı niteliğinde olan Kurtlar Sofrasında romanında Araftan Kurtuluş’tan farklı olarak KGB, CIA ve FBI’ın dışında olayların Almanya’ya taşınmasıyla Alman istihbaratı BND üyeleri de dahil olmuştur.

Eserdeki kahramanların birçoğu fon karakter niteliğindedir ve bu fon karakterleri Sovyet tarafındakiler, Amerika tarafındakiler, Almanya tarafındakiler ve diğer fon karakterler şeklinde ayırmak doğru olacaktır. Fon karakterlerden bazıları gerçek hayatta varlığıyla tanınan karakterlerdir, bazılarının ise başkahramana etkisi olması nedeniyle fon karakterden çıkmanın eşiğindedirler.

Sovyet tarafındaki fon karakterler; Gorbaçov, Bobkov, Leonid Vladimiroviç Şebarşin, Mikhail Valentinov, İene Vidak, Leonov, General Drannikov, Sergey Trapakov, Yüzbaşı Maris Yançoras, Yarbay Konstantin Romaşko, Mareşal Ahromeyev, General Solomatin, Peter Louis.

Amerikan tarafındaki fon karakterler; Alexander Ashby, Bayan Hayword, Thomas Kaweenaw, Bill Houbert, William Turner, Art Bennon, Thomas Rait, Milt Berden, George Claiton.

Almanya tarafındaki fon karakterler; Başkan Kohl, Dışişleri Bakanı Hans Dietrich Gencher.

Diğer fon karakterler; Doktor Bonev, Peter Brandeys, Villi Khfner, İtalyan Aniezo Bonelli.

2.3.8. İzleksen Kurgu

2.3.8.1.Aşk

Hayatın ebedi olmadığını,
bir gün mutlaka her şeyin son bulacağını,
yalnızlığın ve ölümün kaçınılmaz olduğunu bildikleri halde
insanlar sevmeye devam ediyorlar, hayret!
Kadere karşı bir isyan değil midir bu? Aşk!
Ölüm yokmuş gibi, hiç olmayacakmış gibi yaşanan aşk!
(Kurtlar Sofrasında)

Başkahraman Kemal Aslan Louisiana Vali Yardımcısı Sandra Lourie ile Araftan Kurtuluş kitabında başlayan aşk serüveni bu kitapta da devam eder.

Onların aşkı tipik polisiye romanlarda kahramanların birbirlerinden etkinlenmesiyle başlayıp yatakta son bulan bir aşk değildir, 9 yıl geçmiştir ve hala tutkuyla birbirlerini sever ve buluşmak için her zorluğa katlanırlar. Kemal Aslan bir gün ülkesine dönme zamanının gelmesinden ve bu kadından ayrılmak zorunda kalacak olmasından endişe etmektedir. Onun için ayrılık ölümle eşdeğerdir.

Gün gelecek New York'ta oturan avukatı ve muharebe görevlisi Peter Louis, ona ülkesine dönme zamanının geldiğini söyleyecekti. İşte o zaman seçimini yapması gerekecekti. Sevdği kadından ayrılabilir miydi acaba? Her gün bu meseleyi düşünüyordu. Bütün aşklar, insanların birbirlerine karşı hissettikleri her güzel duygu ölüme meydan okuma, vakur bir duruş, başkaldırıydı belki de (KS.: 72).

Eser polisiye roman olmasaydı Kemal ile Sandra'nın aşklarından bir aşk romanı çıkabilirdi. Yazar aşklarını tüm gerçekçiliğiyle okurun önüne serer. İkisi de elli yaş aşkın ve birbirlerine delice aşıklardır. *Asla yorulmaz, bıkmazlardı birbirlerinden. Her kavuşma onuncu, yüzüncü, bininci de olsa yeni bir buluşmaydı onlar için. Buna gönül akması da denemezdi aslında, bu ihtiras da değildi. Ne olduğunu kendileri de bilmiyor, ismini koyamıyorlardı yaşadıkları şeyin* (KS.: 75). Yazar, Kemal ile Sandra'nın aşkını anlatmak için Plutarkhos'un sözünden yararlanır. "*Plutharkos, en*

yüce yiğitliğe cesaret veren şeyin aşk olduğunu söylese de Kemal'in cesareti yetmiyordu.” (KS.: 84).

Kemal Aslan da Sandra Lourie de olgun ve gururlu karakterlerdir. Birbirlerine büyük bir sevgiyle bağlansalar da bir hayatlarının olduğunun, sorumlu oldukları değerler ve insanlar olduklarının farkındadırlar. Zorlu bir hayat yaşamışlardır ve hayata tozpembe bakmazlar. Kemal Aslan vatani uğruna, inandığı değerler uğruna hayatta sevdalı olduğu tek kadından vazgeçer. Bu vazgeçişte Sandra Louire de güçlü bir karşı koyma girişiminde bulunmaz. Hayatı boyunca onuruyla, gururuyla yaşamıştır. Gitmek isteyen bir adama yalvarmak onun mizacında yoktur. Sevdiğini söyleyebilir yalnızca. Realist bir aşıktır onlarınki. Etkileşimle başlayıp yatakta son bulan ve mutlu sonla biten aşk hikayelerinden değildir.

2.3.8.2.Ayrılık

Bir hayalden uyanmak
en az doğmak kadar acı verir.
(James Joyce)

Yurtdışında görev yapan casuslar için ayrılık kaçınılmaz bir durumdur. Bazı casuslar için bu durum birkaç yıl ile sınırlı kalabiliyorken bazı casuslar içinse bir ömür kadar sürebilir. *Kahramanın macerası, ya da kaynağa nüfus etme ya da birtakım erkek ya da kadın, insan ya da hayvan kişileşmelerin yardımıyla sona erdiğinde, maceracının yaşam değiştiren gezisinden dönmesi gerekir* (Campbell, 2013: 222).

Amir Karayev için durum oldukça farklıdır. Onun esas ayrılığı vatanından değildir. Çok genç yaşta bu görevi kabul etmiş ve 17 yıl boyunca vatanından uzakta kalmıştır. Vatanında iken bir aile kurmadığı, bir çocuğu olmadığı için geride yalnızca annesini bırakmıştır. Onun esas ayrılığı Amerika'daki görevinin dolmasıyla başlar. Kemal Amerika'da olduğu süre zarfında bir evlilik yapmış, bir oğlu olmuş, sonrasında boşanmıştır. Evlenmeye hakkının olmadığını düşünür ve oğlundan ayrılmak ona hayli zor olacaktır. Üstelik gerçek kimliği ortaya çıkınca oğlu bir ajanın, bir hainin oğlu olduğunu düşünecek ve oğluna orada hiç iyi davranılmayacaktır. Ama Kemal için asıl ayrılık Sandra'dan ayrılmasıdır. Yıllar sonra casus olarak gittiği ülkede bir kadına aşık olmuş, yıllar boyunca otel odalarında onunla buluşmuş ve ondan

ayrılmak istememektedir. Bir çatışmanın ortasında bulur Kemal kendisini. Görevi dönmesini, aşkı burada kalmasını gerektirir. Onu delice seven Sandra da ondaki bu değişimin farkına varır.

-Son zamanlarda çok korkuyorum Kemal. Tedirginim ama nedenini bilmiyorum.

-Ne oldu ki?

-Yakında ayrılacakmışız gibi geliyor bana (KS.:76).

Kemal’le o kadar fazla zaman geçirmişlerdir ki kadın konuşmadan duyguları hissedebilmektedir. Nitekim hislerinde haklı çıkar. Bu konuşmadan kısa bir süre sonra Kemal Avrupa’ya gitmesi gerektiğini söyler Sandra’ya. “-*Seni seviyorum Kemal, dedi Sandra aniden. Ne olur gitme. Seni çok seviyorum.*” (KS.: 84). Kemal bir gün ayrılık vaktinin geleceğini bilir. Ama bu ayrılık haberini tam da Sandra’nın yanındayken alacağını ummamıştır. Dönmek zorundadır. Kimliği ortaya çıkmıştır ve burada kalması imkansız bir hale gelmiştir. “*Bu itirafı duymak bir işkenceydi adeta. Biliyorduk çünkü bir gün mutlaka ayrılmak zorunda kalacaklarını. Bir gün mutlaka ‘geri dönüyorsun’ diyeceklerdi ona. Ama böyle bir gün hiç olmayacakmış gibi yaşıyor, bu konuda düşünmek bile istemiyordu.*” (KS.: 84).

Ayrılık görevinin doğasında var olan bir durumdur. İnsanın, bir öte yere her zaman kapısını aralık bırakması gerekir (Bachelard, 1967: 85). Birçok ajan farklı ülkede görevini yaptıktan sonra oradan ayrılarak ülkesine dönmüştür. Kemal Aslan’ın durumu düşünüldüğünde diğerlerine göre fazla bile kaldığı, Sandra ile aşkını yaşama fırsatı bile bulduğu söylenir. Onun görevi başarı ile uzun yıllar sürmüştür. Ancak kaçınılmaz son ya ayrılış ya da ölümdür. Kemal yaşadığı durumun kendisine özgü olmadığının bilincindedir. “*Kemal görevlerini bitirdikten sonra ülkelerine dönen yılların usta ve yetenekli casuslarını hatırladı. Demir perdenin ötesinde hayatlarının bir parçasını bırakan bu insanlar sevdikleri meslekten, yaşam tarzından, evlerinden ve elbette sevdikleri kadınlardan uzak kalıyorlardı.*” (KS.: 85). Bu şartlar bazı ajanların psikolojilerinin bozulmasına, alkolik olmalarına ve normal hayata devam edememelerine yol açar. Ama casusluğun içinde bu durumlar vardır. Kolay bir iş değildir ve yazar yer yer araya girerek kahramanın düşüncelerini dışarı vurarak ajanların hislerini okura yansıtmayı başarmıştır. Kemal Aslan güçlü bir karakterdir ve zorlansa da bu konuların üstesinden gelmeye çalışmaktadır. Üstelik Kemal’in ayrılış sahnesi birçok ajana göre daha başarılı ve daha olumludur. Bu nedenle Kemal

Aslan kendisini şanslı dahi sayabilir. Amerika'ya vedası sevdiği kadının kollarında olur. *“Bu onların buluşma ve ayrılık gecesi idi. Bu gece her şeye nokta koyuluyordu. Bu gece için göklerdeki görünmeyen güçlere teşekkür ediyorlardı. Sonuçta dünyada böyle ayrılık gecelerini yaşayan kaç kişi vardı ki? Bu ayrıcalık, kaderin onlara bir armağanıydı.”* (KS.: 88).

Kemal Aslan için zor olan tek ayrılık sevdiği kadın Sandra ile olan ayrılığı değildir. Eski karısı Marta'yı sevmese de çocuğu Mark'ı sevmektedir ve ondan ayrılması da hayli zor olacaktır. Oğlunun kendisini bir casus olarak hatırlamasını istemez ve bu nedenle ona hiçbir şeyi anlatmaz. Sadece veda eder ama oğlu da bir daha görüşmeyeceklerini hissedecek olgunluktadır. *“Kemal'in susması konuşmasından çok daha fazla şey ifade ediyordu Mark için. Babasını son kez gördüğünü anlamıştı artık.”* (KS.: 114).

2.3.8.3. Değişen Dünyada Değişen Değerler

İnsan olmak kolay değildir,

Hele ki insanca yaşanabilecek bir toplum düzeni yoksa!

(John Steinbeck)

Kitapta üzerinde durulan ve Sovyet tarafının uğraştığı en önemli problem yolsuzluk sorunudur. Sovyet döneminin son yıllarında yolsuzluk, rüşvet iyice artmış ve toplumun birçok kesimine sıçramıştır. Amerika tarafı casusu yakalamakla uğraşırken Sovyet tarafı içlerinde dönen yolsuzluğu bulmakla mücadele eder.

Kitap Sovyet döneminin son yıllarını, yaşanan çözülme dönemini ele alır. Bir taraftan Amir Karayev'in mücadelesine tanık olan okur diğer yandan Sovyetlerin dağılmasına, yolsuzluğun boyutlarına ve artışına tanık olur. Durum o kadar ileri boyutlara ulaşmıştır ki bu ahlaksız durumlardan uzak durmak “çağa ayak uyduramamak” olarak isimlendirilmeye neden olur. *“Drannikov, aşırı boyutlara varan dürüstlüğü ve doğruluğuyla meslektaşlarını, özellikle de ‘çağa ayak uyduramadığı’ ve rüşvetten uzak durduğu için Sizov’un kendisini oldukça rahatsız ediyordu.”* (KS.: 129). Kitapta KGB'ye de rüşvetin sıçramış olduğu görülür. Hatta o düzeye gelmiştir ki KGB 90'lı yıllara kadar yolsuzluk ve rüşvete bulaşmamış “tek”

devlet dairesidir. Bu öylesine büyük bir beladır ki büyük bir çevreyi etkisi altına alır. Hakim anlatıcı da bu konuda bilgilerini okurla paylaşır.

Gerçeği söylemek gerekirse 90'lı yılların başlarında KGB, yolsuzluklara ve rüşvete karışmamış tek devlet dairesiydi. Diğer tüm kurum ve kuruluşlar, bakanlıklar, parti yönetimleri, polis, savcılık, mahkemeler vs. gırtlaklarına kadar yolsuzluk ve rüşvete bulaşmışlardı. Bu bela yayılarak KGB'yi Orta Asya ve Kafkaslardan etkilemeye başladı. Söz konusu bölgelerde KGB görevlileri rüşvete yavaş yavaş ısınmaya başlamışlardı bile (KS.: 51).

KGB generallerinin vasıtasıyla metinde yolsuzluk yapılır. Yolsuzluk öyle bir düzeye gelmiştir ki yolsuzluk yapan karakterin kurtulma umudu bu yolsuzlukların artmış olmasıdır. “*Allahtan rüşvet ve yolsuzluğun dizboyu olması Yevseyev'in imdadına yetişmişti.*” (KS.: 145). Yolsuzluk gözler önünde yapılmaktadır. Yolsuzluğa karşı en iyi mücadele eden yerler dahi yolsuzluğun üstünü en iyi kapatmayı becerebilen yerlerdir. Özbekistan bu kapatma yapmayı başaramayan yerlerdendir.

Koskoca Sovyetler Birliği talan ediliyordu. 1990 yılında patlak veren “Özbekistan Skandalı” da yolsuzluk söylentilerini inanılmaz boyutlara ulaştırmış, Özbekistan savcılarına ve hakimlerine merkezden baskı uygulanmaya başlanmıştı. Özbekistan'ın adalet sisteminin iflas ettiğini iddia eden Moskova, bütün bir topluma “sahtekar ve rüşvetçi” damgasının yapıştırılmaması konusunda ciddi uyarılarla karşılaşmıştı (KS.: 146).

Cengiz Abdullayev rüşvete ve yolsuzluğa karşı oldukça katı tutumları olan bir yazardır ve hayatı boyunca hiç rüşvet almamıştır. Rüşvetin ne demek olduğunu bilmez ve bu duyguyu da asla tatmayacağını düşünür. Eserlerinde de gördüğü olumsuzlukları sıklıkla yansıtır. Bu yansıtmayı olay örgüsüne ustalıkla yedirir ve düşüncelerini olaylar ve kahramanları vasıtasıyla okura ulaştırmayı başarır.

2.3.8.4.İntihar

"Hep iyiler gidiyor." diye düşündü.

"Bu yaprak dökümünden acaba kim hayır görecektir?"

(Kurtlar Sofrasında)

İntihar kişinin hayatına kendisinin son vermesi eylemidir. *Nasıl oluyor da insandaki içgüdülerden en güçlüsü olan yaşamı korumak ve yaşamda kalmak güdüsü artık işlemez oluyor* (Fromm, 2003: 30). Başta Amir Karayev olmak üzere intihara sürüklenen kahramanların kendilerince haklı sayılabilecek nedenlerinin olduğu görülmektedir. *Denir ki ölüm birçokları için bir kurtuluştur ve onu bazen arzulamamış insan zor bulunur* (Canetti, 2007: 26).

Araftan Kurtuluş romanında Amir Karayev'in muharebe görevliliğini yürüten Tom Lorensberg yakalanacağını anlayınca önünde iki yol olduğunu fark eder: Kemal Aslan (Amir Karayev) ve ülkesini satacak, ömür boyu da hapis yatmayı göze alacaktı veya hayatına onurlu bir şekilde son verecekti. Tom Lorensberg ülkesi için yıllarını vermiştir ve Kemal Aslan'ın canını ve görevini kendi canının üzerinde tutmuştur. Bunun üzerine intiharı seçer.

Kurtlar Sofrasında romanında Amir Karayev'i bir çıkmaz beklemektedir. 17 yıl boyunca Sovyetler adına casusluk yapmıştır ve dönme vakti gelmiştir. Ama hiçbir şey onun bıraktığı gibi değildir. Kemal Sovyetlerdeki yeni düzene alışıp alışamayacağından emin değildir.

-On yedi yıl diye düşündü Judjin. Çok zor olacak. Nasıl alışacağım?

Bu soruyu sormakta haklıydı. Batı'da geçirdiği koskoca on yedi yıldan sonra, yeni bir sisteme ve farklı bir ortama nasıl adapte olacaktı? (KS.: 142).

Amir Karayev hazırlıklıdır. Yurtdışına görev için gidip gelince ortama adapte olamayan ajanları hatırlar. Birçoğu dönüşten sonra ortama adapte olamamış, kalp krizi geçirmiş ya da bir şekilde ölmüştür. Güçlü bir karakteri vardır Kemal Aslan'ın ancak dayanabileceğinden emin değildir. *Ama söz konusu casuslar ve onlar gibi onlarca KGB görevlisi uzun yıllar Batı'da çalıştıktan ve ülkesine döndükten sonra adeta bulundukları ortama yeniden alışmak ve adapte olmak zorunda kalıyorlardı* (KS.: 110).

Amir Karayev intihar eden Tom Lorensberg'in karısını ziyaret eder. Ancak onun intihar ettiğini karısına söyleyemez. Tom Lorensberg idealleri uğruna intihar etmiştir ama şu an ülkenin içinde bulunduğu durum düşünüldüğünde bu anlaşılabilir bir şey değildir. *Bu kadına kocasının intihar ettiğini söyleyemezdi. Buna hakkı yoktu. Bugünün şartlarında kocasının bu davranışına bir anlam veremezdi kadın. Çünkü inandığı tüm idealler artık yerle bir olmuş, çiğnenmiş; güvendiği devlet ise yıkılmış ve rezil olmuştu* (KS.: 290).

Üsteğmen Amir Karayev de idealleri uğruna bu görevi kabul etmiş ve yıllarca ülkesinden, annesinden vatanı için, idealleri için ayrı kalmıştır. Kolay bir hayat değildir onun için yıllarca farklı bir ülkede farklı birinin kimliğinde yaşamak ve

kendisine verilen zorlu görevleri yapmak. Ancak geldiğinde fark eder ki bıraktığı ülkeden geriye eser kalmamıştır. SSCB yoktur artık. İsmi de değişmiştir amaçları da.

Rüya gibi. 1974 yılında zengin ve gelişmekte olan bir süper gücü terk etmişim. Sonra döndüm ve süper gücün hasta adam olduğunu gördüm. Dünyanın gözü önünde rezil olmuş, aşağılanmış, iflas etmiş, bunlar da yetmiyormuş gibi şamar oğlanına dönmüş bir ülke buldum karşımda. İsmi bile değişmiş ülkemin. SSCB'yi tarih kitaplarında göreceğiz bundan sonra (KS.: 285).

Amir Karayev için inandığı davanın yalan olduğunu gösteren en büyük olay Hocalı Katliamı'nda Rusların Ermenilere yardım etmesi olmuştur. Soydaşlarını katleden insanlarla aynı çatıda yaşamaktan utanır Amir Karayev ve büyük bir üzüntü ve pişmanlık duygusu yaşar. *Bu haberi duymak ölümden de beterdi onun için. Şu anda ise istem dışı olarak Rusya Dış İstihbarat Servisinde görev yapmaya başlayan eski KGB albayı Amir Karayev, memleketinde artık bir vatan hainiydi. Çünkü soydaşlarını katleden insanlarla aynı çatı altında çalışıyordu* (KS.: 287). Onu intihara sürükleyen etken mekanın niteliğinin değişmesidir. Bu değişimi sorgular Amir Karayev. *On yedi yıl önce bırakıp gittiğim ve uğrunda hayatımın en güzel ve en verimli yıllarını harap ettiğim ülke bu mu? Dört bir tarafı savaşlarla çalkalanan, nefret ve kinin hakim olduğu bu ülke de nereden çıktı? Benim terk edip gittiğim SSCB nerede?* (KS.: 287).

Ülkesine dönünce alışma problemi yaşayacağını zaten bilincindedir Amir Karayev. Ama ülkesini de bu kadar kötü bir durumda bulmayı beklemiyordur. *Ve anı evi, ruhsallık açısından karmaşık bir hal alır* (Bachelard, 1967: 42). Tüm bu gelişmeler arasında Amerika'da bıraktığı oğlu Mark ve sevdiği Kadın Sandra'yı da düşünür. *Anılar devinimsizdir.; herbiri, yerleştiği ölçüde sağlamca tutunur yerine* (Bachelard, 1967: 37). Muhtemelen hain olduğunu düşünüyorlardır. Psikolojisi bozulmaya başlar. Sevdikleri yalnızca hayallerinde yanındadır. *Aşk, sadece bir haz kaynağı değildir; yokluğu da acı verir* (Russell, 2013: 37). Bir kısmı Amerika'da kalmıştır, bir kısmı toprak altında. Pierre-Jean Jouve'nin tabiriyle: *çünkü biz olmadığımız yerdeyiz* (Bachelard, 1967: 225). *“Doğum gününün bitmesine yarım saat kala yemek yemek için masaya geçen Amir Karayev, doğum gününü yalnız kutluyordu. Gerçi pek de yalnız sayılmazdı. Sandra da Mark da yanındaydı aslında. Tom Lorensberg'in ‘Şerefe!’ diyerek kadeh kaldırışı ise bir başkaydı.”* (KS.: 288).

Tüm bu nedenlerin birleşmesi Amir Karayev'in hayata tutunamamasına, ideallerinin yıkılmasına yol açar. Onun için artık yapılacak farklı bir seçenek kalmamıştır. Ölümden başka... *“Uyumadan önce dişlerini fırçaladı, fincanını yıkadı ve koridorun ışığını söndürdü. Soyundu ve elbiselerini düzgün bir şekilde dolaba astıktan sonra yatağına uzandı. Silahını çıkarıp şakağına dayadı. Tetiğe basmadan önce son düşüncesi ‘Mark ve Sandra’ oldu. Ve ateş sesi duyuldu.”* (KS.: 301). Eserin “sonsöz” bölümünde hayatı intiharla sonuçlanan karakterlerin Tom Lorensberg ve Amir Karayev ile sınırlı kalmadığı anlaşılır. *“Almanya Batı ordu birlikleri komutanı General Belikov intihar ederek yaşamına son verdi. Mareşal Ahromeyev intihar ederek yaşamına son verdi.”* (KS.: 302).

2.3.9. Çıkarım

Kurtlar Sofrasında Cengiz Abdullayev'in Araftan Kurtuluş romanının devamı niteliğindedir.

Eserde KGB casusu Amir Karayev'in faaliyetlerini görmekle birlikte Sovyetlerin yıkılma sürecine, Amerika'nın 1960-70 sonrası izlediği politikaya ve diğer ülkelerle ilgili gelişmelere de tanık olur okur. Bu gelişmeleri hakim anlatıcı araya girerek ya da kahramanlarının düşünceleri, hatıraları vasıtasıyla, yer yer geriye dönüş tekniğini de kullanarak okura sunar.

Eserde mekanlar ve zamanlar arasında geçiş ustalıkla planlanmıştır. Okur bir taraftan Amerika cephesi, bir taraftan Sovyet tarafında olanlara, bir yandan Bulgaristan ve Almanya'daki gelişmelere aynı anda tanık olur. Eserde yer alan kahramanların birçoğu gerçek hayattan gelen ya da gerçek hayattan esinlenilerek oluşturulmuş kahramanlardır. Abdullayev eserini bir tarihçi, bir coğrafyacı, bir psikolog gözüyle bakarak da kaleme almıştır. Yaşanan gelişmeleri analiz eder ya da okura bu analiz için ortam oluşturur. Kahramanların hangi duygularla neler yaptıklarını okurun gözleri önüne serer.

Eser SSCB'nin çözülme sürecine ışık tutar. Bu çözülmeden, yolsuzluk ve rüşvetin had safhaya çıkışından KGB de nasibini alır. Başkahraman Amerika'ya giderken geride bir süper güç bırakmıştır. Döndüğünde ise bu süper güçten geriye bir “hasta adam” kaldığını görür. Romanın arka planında bu süper gücün nasıl bir hasta adama dönüştüğü, bu dönüşme sürecinde hangi adımların atıldığı, KGB'nin bu süreçte nasıl

bir yoldan geçtiği ve kahramanların bu süreçten nasıl etkilendiği görülür. Eser sona ererken başlanan görevler başarıyla bitirilmiş, Amir Karayev ülkesine dönmüş, paraları hesaba geçmiş ve yolsuzluğa neden olan kişiler bulunmuştur. Ancak yolsuzluk devam etmekte onunla mücadele edenler de harcanmaya devam etmektedir.

2.4.ZEHİR (Ortadoğu Menşeli Bir Terör Eyleminin Anatomisi)

2.4.1. Romanın Kimliği

Zehir, Cengiz Abdullayev'in "bir terör eylemini ve eylemcisini" konu aldığı, Türkiye'de birinci basımı Kaknüs Yayınları tarafından 2004 yılında yapılan eseridir. Eserin Türkiye Türkçesine çevirisi yine Ali Ekber Aliyev tarafından yapılmıştır.

Cengiz Abdullayev her romanında dünyayı ilgilendiren bir problemi konu alır. Bu romanındaki problem yine dünyayı ilgilendiren en önemli problemlerden biri olan "terör"dür. Profesyonel bir terörist ile profesyonel bir avcının Ortadoğu'daki mücadelesi anlatılır. Eserdeki Drongo kahramanı yazarın en büyük üne ulaşan kahramanıdır. Yazarın kendisinden de izler taşımaktadır.

2.4.2. İsimden İçeriğe

Zehir kelimesi eserde 155'inci sayfada ilk kez okurun karşısına çıkar. Bir teröristin eylem düzenleyeceği düşünülmektedir. Teröristi yakalamak ve yapacağı eylemin önüne geçmek istenir. Bu süreçte bir ipucu yakalanır ve o ipucu Bakü'de Nardaran'da oturan bir adamı işaret eder. Olumsuz olayların yaşanmadığı bir yerdir o zamana kadar Nardaran ancak orada oturan Ekrem Veliyev ve köpeğinin zehirlenerek öldürüldüğü görülür.

Zehirleyerek öldürmek diğer cinayetlere göre farklılık arz etmektedir. Mazlumun kıvrandığını görmek, onu izlemek istemiştir adeta katil. Bu da katilin psikolojisi ve karakteri hakkında bilgi verir. *"-Katil zehir kullanmış, Drongo düşünceliydi. Bu zehrin aniden öldürebileceğinden emin olmalıydı. Kullandığına göre demek ki emindi. Seçtiği yönteme bakılırsa katil gaddar biri. Kurbanın kıvranarak öldüğünü gözleriyle görmüş çünkü."* (Z.: 173).

Buraya kadar olan bölüm eserde "zehir" kelimesiyle tanışma ile ilgilidir. Ahmet Mürsel azılı bir teröristtir ve dünya çapında bir eyleme imza atmak istemektedir. Bunun için kendisine muhteşem bir hedef seçer "Cannes Film Festivali". Birçok insan orada toplanacaktır ve bütün dünyanın gözü orada olacaktır. Hedefine kimyasal yollardan ulaşmaya çalışır yazar. Sibiry'a'dan kimyasal madde getirir ve bu maddeyi zehre dönüştürür. Elde dilen zehri de Cannes Film Festivali'nde festivalin yapıldığı

yerin havalandırmasına boşaltarak orada bulunan herkesi öldürmek ister. Kitap ismini buradaki “zehir”den almaktadır.

2.4.3. Olay Örgüsü

Eser bir giriş bölümü ve üç ana bölümden meydana gelmektedir.

1. Giriş Bölümü

-Ahmet Mürsel’in Ürdün’de eylemlerini desteklemek yerine ona engel olduğunu düşündüğü Şeyh Abdülkerim’i öldürmesi.

-Ahmet Mürsel’in Enver Mahmutogulları kimliğiyle Bakü’ye gelmesi ve iş adamı Nihat Kurt ile İlyas Mansimov’un havaalanında onu karşılamaları. Kasalarla ilgili planın devam etmesi.

-Kasaların diplomatik pasaport sahibi birini kullanarak aranmadan geçmesini sağlamaları.

-İsrail tarafından kaybedilen pasaportlardan birinin Bakü’ye giriş yapması ve bunun şüphe uyandırması, İsrail Büyükelçiliğine saldırı düzenlenebileceğinin düşünülmesi.

-Bir profesyonelin ancak bir profesyonelle avlanabileceği düşüncesinden hareketle Eski BM görevlisi bağımsız eksper Drongo ile anlaşılması fikrinin ortaya atılması.

-Azerbaycan tarafının terörist havalimanına gelir gelmez Bakü’de tutuklama kararı alması ve İsrail’e teslim edileceğinin kararlaştırılması.

-Azeri görevlilerin havalimanında Ahmet Mürsel diye gerçek Enver Mahmutogulları’nı tutuklamaları ve Ahmet Mürsel’in başka bir pasaportla çoktan ülkeyi terk etmiş olabileceğini düşünmeleri. Drongo ile anlaşma kararı almaları.

2. Birinci Bölüm, Casuslar Şehri

-Pavel Gurviç’in İsrail adına Ahmet Mürsel görevini kabul etmesi için eski arkadaşı Drongo ile görüşmeye gitmesi.

-Ahmet Mürsel’in düzenleyeceği saldırıyı İran’ın üzerine atacağını, İran’ı hedef alan saldırıdan İsraillilerin kendileri de zarar görebileceklerini düşündüklerini ve Drongo ile anlaşmayı bu nedenle istediklerini ona anlatarak görevini bildirmeleri.

-Arman Errera'nın Michael Waywell'e iş anlaşması yaparak onu Fransa'nın güneyindeki San Tropez'e göndermesi.

-Paver Gurviç, Albay Moysayev ve Bağımsız Analitik Uzman Drongo'nun Azerbaycan'a giderek bakan yardımcısı ile görüşmeleri ve Drongo'nun Enver Mahmutoğulları'nı sorgulamak istemesi. Enver Mahmutoğulları'nın kendi pasaportunu kullanan kişinin sahtekar olduğunu ve onun da Namık Öner'in pasaportuyla iki hafta önce Bakü'ye geldiğini itiraf etmesi.

- Drongo'nun babasıyla görüşmesi, konu hakkında onun fikirlerinden yararlanması ile Bakü'deki Rusya Havayolları Şirketi Aeroflot'un temsilcileriyle görüşerek ülkeye giriş çıkışlar ile ilgili bilgi alması, üçlü pasaport değişimi sonrası teröristin Suriye'de olduğu sonucuna ulaşmaları.

-Albay Moysayev'in Ahmet Mürsel'in arkadaşının Moskova'da ne yaptığını ve kimlerle görüştüğünü araştırmak adına Moskova'ya hareket etmesi.

-Drongo'nun Bakü'de bakan yardımcısı ile görüşmesi ve bakan yardımcısının adamlarının ona yardım etme kararı almaları.

-Ahmet Mürsel'in para ödediği adamlar tarafından peşine Uluslararası Analitik Uzman takıldığı konusunda bilgilendirilmesi ve bu kişinin Drongo olduğunu öğrenmesi, onu Tahran'da öldürmeyi planlaması.

-Nihat Kurt'un Azerbaycan Orman Bakanı Birinci Yardımcısı ile beraber VIP salonu kullanarak havalimanından geçtiğinin anlaşılması.

-Gümrükte Nihat Kurt'un geçtiği gün nöbet tutanların sorgulanması. Onun üç kasa bagajla uçağa bindiğinin ve yanındaki arkadaşının diplomatik pasaportu sayesinde bu bagajların aranmadığının öğrenilmesi ve Nihat Kurt'un neden Moskova'ya geldiğinin açıklık kazanması.

-Drongo'nun Ali Kadir Tebrizli vesilesiyle ölümden kurtulması ve Ahmet Mürsel'le ilgili kendisiyle görüşmesi, Tebrizli'nin Ahmet Mürsel'i desteklemediklerini aksine Fransa ile yaptıkları anlaşmanın bozulmaması adına onun yakalanmasını istediklerini ifade etmesi.

-Kasimov'un Nihat Kurt'u VIP salondan geçiren Bakan Yardımcısı Sabirov ile görüşmesi, şahsı tanımadığını ifade eden Sabirov'un akrabası Niyazi amcanın isteği üzerine geçirdiğini söylemesi, Niyazi amcanın kendisinden istekte bulunanın komşusu Ekrem olduğunu söylemesi üzerine onun evine gitmeleri ve Ekrem'in ölüsüyle karşılaşmaları.

-Ekrem Veliyev ve köpeğinin zehirlenerek öldürüldüğünün anlaşılması üzerine Drongo, babası ve Kasimov'un Ekrem Veliyev cinayetini araştırmak üzere Nardaran'a gitmeleri.

3. İkinci Bölüm, Nefret Şehri Moskova

-Rus tarafının Nihat Kurt'un bavulunda neler olduğunu öğrenmek amacıyla havalimanı görevlilerini sorgulamaya alması, Ahmet Mürsel'in büyük bir eylem planlama hazırlığında olduğundan emin olmaları.

-Nardaran'da su dağıtan iki kişi olduğunun öğrenilmesi ve bunlardan Şerif isimli gencin peşine düşülmesi, onun yaşadığı yerde bulunamaması.

-Moyseyev ile Nikitin'in Yakimov'dan Ahmet Mürsel'e yardım edebilecek Yakışıklı lakaplı Fahri'nin ismini almaları.

-Kasimov'un gümrükte çalışan Şerif Ahmedov ile ilgili bilgi almak için gümrüğe gitmesi, Amir Guliyev'i sorgulaması üzerine Şerif'in İlyas Mansimov'un koruması altında olduğunu ve onunla birlikte işten ayrıldığını öğrenmesi ve onunla da kasalarla ilgili problem yaşadıklarını belirtmesi, yanına gittikleri kasalardan birinde patlama olması.

-Drongo'nun Halep'te Alice Linhart ile görüşmesi ve Ahmet Mürsel hakkında son gelişmeleri ondan öğrenmesi.

-Drongo'nun içlerindeki haini bulmak adına nerede olduğunun Ahmet Mürsel'e ulaştırılmasını sağlaması ve açık yem konumuna gelmesi.

-Mansimov'un Rus metresi Hostes Galina Şugina'nın evinin adresine ulaşmaları üzerine eve baskın düzenlenmesi ve İlyas Mansimov'un orada bulunması, tutuklanması, çantasının alınması.

-Drongo'nun planının tutması ve kaldıkları otelde Alice ile birlikte saldırıya uğramaları, polisler gelmeden otelden ayrılmayı başarmaları.

4. Üçüncü Bölüm, Milyonerler Şehri

-Polisten kaçan Drongo ve Alice'in Şam'da izbe bir bodruma saklanmaları ve orada Alice'in Drongo'dan hoşlandığını itiraf etmesi.

-General Svetslitski ile Albay Moysayev'in kasaların içinde ne olduğunu anlamak ve teröristin atacağı adımları tahmin etmek adına kasaların yapıldığı hammadde yüklendiği yeri tespit etmeye karar vermeleri ve bir çalışma başlatmaları.

-Gelen emir üzerine Alice Linhart'ın Drongo'nun yanından ayrılarak ülkeden çıkması. Drongo'nun ise kalarak Divan Otel'den ayrılan ve başlarında Fahri'nin bulunduğu Ahmet Mürsel'in ekibinden bilgi edinmeye çalışması.

-Moysayev'in kereste parçalarından kasaların nerede üretildiğinin anlaşılması üzerine Sibirya'nın Krasnoyarsk vilayetine ulaşması ve orada fabrikada üretilen kasaların oradan nereye gittiğine dair bir araştırma başlatması.

-MOSSAD'ın Divan Otel'e baskın yapması sonucunda üç teröristin de öldürülmesi ancak Yakışıklı lakaplı Salih Fahri'nin kaçarak kurtulması. Drongo'nun da Salih Fahri sanılarak bayıltılması üzerine İsrail'e götürülmesi ve hastaneye yatırılması.

-Salih Fahri'nin odasında Fransa'nın güney sahillerinin haritasının bulunması ve Ahmet Mürsel'in hedefinin orası olduğunun anlaşılması.

-Drongo'nun Moysayev ile yaptığı görüşme sonrasında kasaların tarım ilacı fabrikasından çıktığını tespit etmesi. Saldırının Shareton otelinde kalan Pakistanlı müdendis Malik Azizi tarafından üretilen kimyasal silahla düzenleneceğini anlaması, Pavel Gurviç'i arayarak bu bilgiyi onunla paylaşması.

-Drongo'nun babasının eylemin Cannes Film Festivali'nde yapılacağını çözmesi ve bunu Drongo ile paylaşması.

-Alice Linhart'ın hain olabileceği gerekçesiyle operasyon tamamlanana kadar İsrail'e geri gönderilmesi.

-Drongo'nun Salih Fahri tarafından öldürülmeye çalışması ve Errera'nın ölümünün ardından onla görüştüğünü bilen tek örgütün MOSSAD olması nedeniyle hainin MOSSAD'da olduğundan emin olması.

-Ahmet Mürsel'in öldürdüğü servis elemanlarının kılığına girerek kasalarla birlikte Cannes Film Festivali'nin yapıldığı yere girmesi, havalandırmaya kimyasal zehir doldurması ve festivaldeki tüm herkesi öldürmeye çalışması.

-Ahmet Mürsel'in Drongo'ya saldırması üzerine aralarında boğuşma başlaması, Ahmet Mürsel'in yüksekten yere çakılarak ölmesi.

-MOSSAD'da yıllardır CIA adına çalışan bir casus olduğunun anlaşılması ve ABD'nin İran, Fransa ve Rusya arasındaki petrol anlaşmasına engel olmak amacıyla Ahmet Mürsel'i desteklediğinin ortaya çıkması.

-Drongo'nun bir terör eyleminin önüne geçmeyi başarması ve görevini tamamlaması.

2.4.4. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Yazar Cengiz Abdullayev diğer eserlerinde olduğu gibi Zehir romanında da hakim bakış açısını kullanır.

Hakim bakış açısını kullanan yazar kahramanların birbirleriyle ilişkilerini, ne düşündüklerini bilir ve bunları okurla paylaşır. “*Misafirin üzerinde geleneksel Arap kıyafeti vardı. Halk arasında “Arafat Tarzı” olarak bilinen siyah beyaz, kareli baş örtüsünü düzelterek içeriye geçti. Ev sahibi bahçede onu bekliyordu. Uzun yıllardır tanıştıkları için, formaliteye uyma gereği duymadan hemen konuya girdiler.*” (Z.: 10).

Yazar okurun olayları objektif olarak gözlemleyebilmesi ve doğrudan olaylara tanık olması adına “diyalog” tekniğini de kullanmıştır. Ahmet Mürsel bir terör eylemi planlamaktadır.

-Şu an nerede?

-Kimse bilmiyor. Belki de Kahire'dedir veya Şam'da... Kimse onun ne zaman, nerede olduğunu bilemez.

-Daha kesin bilgilere ihtiyacımız var. Terör eyleminin nerede ve ne zaman yapılacağını araştırmalısın (Z.: 10).

Diyalog tekniğinin yanında “iç diyalog” tekniği de kullanılarak kahramanların içlerinden geçen düşünceler doğrudan okura sunulur. Bu okurun kahramanla doğrudan karşı karşıya gelmesine, onun duygularını daha iyi anlamasına ve onunla arasında daha yakın bir bağ kurulmasına vesile olur. Drongo Suriye’de Alice Linhart ile iş birliği yapmaktadır. Ancak Alice Linhart ona karşı ön yargılıdır. *“Ne yazık ki hep kendini beğenmiş küstahlarla çalışmak zorunda kalıyorum.” diye düşündü. “Hakkında bir sürü dedikodu dolaşıyor... Aslında bir balon gibi boş. Biraz küstah, kendinden emin, cazip ve gizemli. İşte bu kadar.”* (Z.: 233).

Olayların anlatımında hakim anlatıcı kimi yerlerde eserde kendisini göstererek konuyla ilgili bilgilerini aktarır ve yorumlarını okuyucuya sunar. Gümrüklerde rüşvet olayları yaşanmaktadır. Olaya geçmeden önce mekanın anlatımını okura sunan yazar mekanın ardından rüşvet ile ilgili olan durumu okura aktarır. *Bu prosedür yabancılara uygulananlara oranla daha uzun sürüyor, “yerli” yolcular havalimanında karşılaştıkları bütün devlet memurlarına “hürmet” etmek için ellerini ceplerine sokuyorlardı* (Z.: 17). Rüşveti sempatik göstermek için hürmet ismi kullanılmıştır. Ve anlatının devamında rüşvet alan insanların aylık maaşlarının düşük olması gerekçe gösterilerek rüşvet aldıkları ifade edilmiştir. Yazar burada yorumu okura bırakmaktadır. Maaşın düşük olması rüşvet almayı haklı çıkarır mı?..

Yazar anlatısını desteklemek için diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserde de dipnotlardan yararlanır. Metinde kullandığı “hürmet” kelimesi rüşvetin karşılığı olarak gelmektedir. Anlatımı bölmeden aynı sayfanın dipnotunda bu karşılık görülür. Rüşvet olaylarının anlatımı yalnızca yazarın duyarlılığından kaynaklanan bir durum değildir ve eserle bağlantısı vardır. Ahmet Mürsel “kasaları” rüşvet aracılığıyla içeriğini kontrol ettirmeden gümrükten geçmeyi başaracaktır. Yararlanılan dipnotlar bir yörenin kültürünün de tanınmasına vesile olur. Eserde sabah “haş”ı diye bir kelime grubu geçer. Yazar dipnotunda haş kelimesinin ne anlama geldiği, nerelerde kullanıldığı konusunda okuru bilgilendirir. *“Güney ve Kuzey Azerbaycan mutfağının önemli bir yemeği. Bir tür işkembe çorbası. Türkiye’deki işkembe çorbasından farkı, sakatatlardan ziyade hayvan bacakları ve kellesinden pişirilerek yapılmasıdır.”* (Z.: 137). Yazar daha da ileri giderek haşın nasıl yapıldığını, ne zaman yenilmesi gerektiğini, tarihçesini ve hangi milletlerin yediğini de anlatarak bu yemek türü ile ilgili okura geniş bilgiler verir.

Eserde kullanılan yöntemlerden biri de “iç çatışma” yöntemidir. Drongo Türk asıllı Kanada vatandaşı Enver Mahmutogulları’nı sorgulamak istemektedir ancak bakan yardımcısı yasak olduğu için bu duruma karşı çıkar. Buna karşın ülkesinde bir patlama çıkmasından da endişe duymaktadır. *“Bakan yardımcısı kara kara düşünüyordu. Kuralları hatırladı. Zanlıyı yabancılarla görüştürmesi yasaktı. Diğer taraftan İsrail dost ve müttefik bir ülkeydi ve terörist gerçekten de saldırı düzenlerse o zaman... Bunu düşünmek bile istemiyordu.”* (Z.: 86).

Hakim anlatıcı bilinç akışı tekniğini de kullanarak karakterin düşünme eylemini olduğu gibi okura aktarır. Bu aktarım karakterin hangi düşünme şekliyle hangi davranışı gerçekleştirdiğini anlama, onun içine düştüğü durumdaki psikolojisini görme açısından önemlidir. *“Hayır, yapamam. Kabin çok büyük.” Ama vurulacağı anı beklemeyi de gururuna yediremiyordu. “Asansör harekete geçer geçmez hiç düşünmeden ateş edecektir, bundan eminim. Konuşmaya, ikna etmeye çalışsam nasıl olur?”* (Z.: 129).

Hakim anlatıcı karakterler arası uyumu anlatmak için “metinlerarasılık”tan yararlanır. *“İki dahi yazar olan baba Dumas ve oğlunun sürekli tartıştıkları söylenir ama iyi birer arkadaş olduklarını da herkes bilir. Demek ki sadece dehalara özgü bir özellik değildi bu. Drongo ve babası gibi sıradan insanlarda da bu tür özelliklere rastlamak mümkündü.”* (Z.: 90). Yazar metinlerarasılıktan anlatımı güçlendirmek için de yararlanır ve bunu genellikte benzetme yoluyla yapar. *“Hem bu kadar zamanım da yok. Sharlock Holmes gibi bir katili birkaç gün içerisinde bulacağımı da sanmıyorum.”* (Z.: 177). *“-Ben de özel dedektiflerin başarısına inanmıyorum oğlum. 19. yüzyılı geride bıraktık, 21. yüzyılı adımlıyoruz. 20. yüzyılın en dahi dedektiflerinden biri de Komiser Megre’ydi. Ama o bile ekip çalışması yapıyordu. Tek başına hiçbir şey elde edemez insan.”* (Z.: 177). Anlatı bir polisiye roman olduğundan metinlerarasılık ilişkisi genellikle diğer polisiye romanlar ve polisiye filmler üzerinden kurulmaktadır. Karşılaştırma yoluyla yapılmıştır bu metinlerarasılık. Neticede diğerleri roman kahramanıdır, film oyuncusudur buradaki ise gerçek hayatın içinden gelir. *Uyduruk kahramanların işi kolay tabii... James Bond astronomik bir hızla çorap değiştirir gibi kadın değiştiriyor, uyuşturucu bağımlısı Sharlock Holmes ise kadınlardan nefret ediyordu. İki aşırı uç. Ha, bu arada Hercule Poirot da vardı, değil mi...* (Z.: 224). Drongo sürekli ölümü düşünen

bir karakterdir ve ölümün ona yakın olduğuna inanır. Dante eserlerinde ölümü de işleyen bir sanatçıdır. Drongo kendi düşüncelerini şairin mısralarıyla tamamlar. *Dante ne demişti, “Ömrümü yarılardım ve loş bir cennete düştüm.”* (Z.: 321).

Anlatıcının kullandığı bir diğer yöntem de eserleri arasında ilişki kurmasıdır. Zehir romanında başkahraman Drongo’nun Mavi Melekler romanındaki başkahramanlardan Mighel Gonsales olduğu açığa çıkar. Bu açığa çıkma kitabın son bölümlerinde yazarın geriye dönüş yöntemini kullanarak bir anısını Alice Linhart’a anlatmasıyla ortaya çıkar. Mavi Melekler kitabını okuyan okurlar anlattığı anıdan Drongo’nun Mavi Melekler kitabında sağlam kalan tek kahraman olduğunu görürler. Okumayanlar içinse yazar dipnotunda anlattığı hikayenin tam bölümünün Mavi Melekler kitabında var olduğunu açıklar. *-İlginç bir sınava tabi tuttular beni. Her hatırlayışında gülmekten kendimi alamıyorum. İki saat içerisinde çok büyük bir meblağda para bulup getirmemi istediler. Fransızca bilmediğim halde para bulacaktım Paris’te düşünsene! Gerçi bir yardımcım vardı ama çözüm bulmak benim görevimdi...* (Z.: 322).

Zehir Ortadoğu menşeli olarak planlanan bir terör eylemini konu alır ve olaylar birçok yerde eş zamanlı olarak yürür. Ahmet Mürsel terör eylemini planlarken Drongo ile birlikte Azerbaycan, İsrail, İran ve Rusya gibi ülkeler de bu eylemin önüne geçmeye çalışırlar. Bu süreçte anlatı birçok ülkede devam eder. Kuşkusuz bu durumun anlatımı için hakim bakış açısı ve onun geniş olanakları uygunluk gösterir. Yazar aynı anda eş zamanlı olarak gerçekleşen olayları okura sunmayı başarır ve zengin bir içerik ağı oluşturur. Hakim anlatıcı bir terör eylemini vermenin yanı sıra okurla ülkeler arasındaki ilişkileri, ülkelere farklı bakış açılarını okura sunar. Okur diğer ülkelerin konumları, stratejik önemleri, düşünce biçimleri, giyim kuşam kültürleri ve hatta yemek kültürleri hakkında haberdar olur. Hakim anlatıcıyı kullanan yazar bu anlatıcıyla diyalog, iç konuşma, iç çatışma, bilinç akışı, metinlerarasılık gibi tekniklerden yararlanır ve okura yabancı gelen bölümlerde anlatımını dipnotlarla destekler. Okur başkahramanın duygu ve düşüncelerini yakından tanır, ona yakınlık kurar ve olayı onunla birlikte çözmeye çalışır.

2.4.5. Zaman

Eserde olaylar 11 Şubat 1997 tarihinde Ürdün'ün er-Ruseyfe kentinde başlar, olaylar gerçekleşirken gerçekleştiği tarih olayların üst bölümünde verilir. Okur olayla tanışmadan önce olayın tarihi ve yeriyle tanışır.

Olaylar 11 Şubat 1997 ile 18 Mayıs 1997 arasında yaklaşık olarak üç aylık bir zaman diliminde gerçekleşir. Bu eserdeki ana olayların gerçekleştiği zamandır. Ana olaylar 1997 yılında başlamasına rağmen eserde geri dönüşler yapılarak daha önceki tarihlere de gidilir. Bu tarihler ülkeler arasında yaşanan problemlerin olduğu sosyal tarihler olabildiği gibi kişileri ilgilendiren tarihler de olabilir. Drongo, Ahmet Mürsel'in peşine takılmak istenen profesyoneldir.

-On sene önce taşındım İsrail'e. O sıralar bile Drongo oldukça başarılı ve gelecek vadeden biriydi. Sık sık yurtdışına gidiyordu. Herkes onun uluslararası gizli bir serviste görev aldığını söylüyordu. Dedikodular dolaşıyordu şehirde ama kimse onun nerede çalıştığını kesin olarak bilmiyordu. Bugün anlıyorum artık onun ne yaptığını ve nerelere gittiğini. O sıralar lakabının olduğunu bilmiyordum. Drongo'ya dönüştüğünü sonradan öğrendim. Ben seksen yedide terk ettim Azerbaycan'ı...

-Geçen sene karşılaştık onunla, dedi Rayski (Z.: 32).

Diyaloğun, öykü zamanı ile söylem zamanı arasındaki özdeşleşmeyi temsil eden tipik durum olduğu kabul edilir (Eco, 1995: 73). Eserde öykü zamanı ile anlatma zamanı geriye dönüşler dışında birlikte ilerler ve diyaloglara sıklıkla yer verilir.

Eserde kahramandan yola çıkılarak 20. yüzyılın değerlendirmesi yapılır ve 21. yüzyıla dair görüş bildirilir. *İnsanlık tarihinin en kanlı yüzyılıydı 20. yüzyıl. I. ve II. Dünya Savaşları, soğuk savaş yılları, bölgesel çatışmalar, ekolojik dengelerin bozulması, küreselleşmenin getirdiği sıkıntılar ve daha birçok siyasi, ekonomik ve sosyal bunalımların yorgunu olan insanlık, 21. yüzyılı da karamsarlıkla karşılayacaktı* (Z.: 37). Bu değerlendirmede 21. yüzyıl insanının gelecekte bir şey beklemediğine değinir yazar. Zamanda yaşanan olaylar insanların ve hatta insanlığın psikolojisine etki eder. Zorlu dönemlerden geçmiştir insanlar ve şu anda olumsuz ruh hallerine sahiptirler. Yazarın bu değerlendirmesi eserdeki kahramanın düşünceleri yoluyla okura iletilir ve bu düşünceler de eserin seyrine yön verirler. Ahmet Mürsel nasıl Ahmet Mürsel olmuştur? Zamanda geriye dönüş tekniği kullanılarak kahramanlarından biri yoluyla Ahmet Mürsel'in gençlik yıllarına iner yazar. *-Onunla seksen altıda tanıştık, diye başladı konuşmaya Yakimov. İlk kez geliyordu Doğu*

Almanya'ya. Kafası allak bullaktı. Kendisini sosyalist, anarşist, İslamcı olarak tanımlıyordu. Irak doğumludur. Henüz çocukken ailesi Irak'tan taşınmış. Almancası düzgündü, beni bile şaşırtmıştı (Z.: 204).

Geriye dönüş tekniği eserdeki problemlerin çözümünde oldukça önemli bir rol oynar. Kahramanlar sadece hatıraları anımsamak için inmezler geçmişe. Geçmişteki olaylarda kullanılan problemlerdeki çözüm yöntemi güncel olarak karşılırlarına çıkan problemlere karşı da uygulanabilir. Ahmet Mürsel'in Moskova'dan getirttiği kasaların içinde ne olduğu merak konusudur ve General Svetslitski Albay Moysayev'e otuz altı yıl önce Amerikalıların Sovyetlere karşı uyguladığı ve başarılı olan bir tekniği kullanarak Ahmet Mürsel'in kasalarının içinde ne olduğunun öğrenilebileceğini ifade eder. *Otuz altı yıl önce, Karıbya krizi yıllarında soğuk savaş doruktaydı. Sovyetler Birliği ve ABD milyonlarca dolar sarfederek karşı tarafla ilgili ufak bir malumat elde etmek için yarışa girmişlerdi. İstihbarat ağlarını güçlendirmek için bütün olanaklarını seferber etmişti iki süper güç* (Z.: 273). Yapılan geriye dönüşlerin olayın çözümüne etkisinin kahramanlar da farkındadırlar. Ve bunun yapılmasının gerekliliğini ifade ederler. *"Bazen geriye dönüp bakmak gerekiyormuş. Eskilerin tecrübesi hala işe yarıyor demek ki..."* (Z.: 275).

Eser 20. yüzyılın sonlarında geçer ve teknoloji büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Döneme ayak uydurmak ve başarı yakalamak adına kahramanların teknolojinin son imkanlarını dahi kullanmaları gerekir. Ancak bazı kahramanlar zamanın bu hızına yetişemediğini itiraf eder. *-20. yy'ın sonundayız. Svetslitski gülmeye başladı. Ben de bazen çağın çok gerisinde kaldığımı düşünüyorum. Mesela oğlum evdeki bilgisayarından dünyanın çeşitli noktalarıyla internet bağlantısı kuruyor. Onun ne yaptığını nasıl yaptığını inan ki anlamakta güçlük çekiyorum* (Z.: 275). Eserde kahramanlar zamanla yarışırılar adeta. Ahmet Mürsel isimli terörist bir patlama yapmanın peşindedir ve onu bir an önce durdurmaları gerekmektedir. Ancak zamanın öyle bir yapısı vardır ki geçmesini dilediğin anda yavaşlar, geçmemesini dilediğin anda ise hızına yetişilmez. *"Uzandı ve gözlerini yumdu. Tabancası her zamanki gibi başucundaydı. "Yarın... yarın 13 Nisan. Bodrumda bile günler öyle hızlı geçiyor ki... Yarın kendi gözlerimle görmeliyim onları."* (Z.: 288).

Yazar Cengiz Abdullayev eserde bir terör eylemini ve o eylemin önüne geçilmesini ele alırken 20. yüzyılın son yıllarında yaşananları, o dönemde Ortadoğu'nun

durumunu, diğer ülkelerin Ortadoğu ülkelerine bakışını, o coğrafyanın kültürünü, düşünce biçimini de eserinde yansıtır. Okur bir terör eylemine tanıklık ederken aynı zamanda o yıllarda bir coğrafyanın tarihine, yaşam biçimi ve düşünce yapısına kadar tanık olur.

2.4.6. Mekan

2.4.6.1. Çevresel Mekanlar

Eser genel hatlarıyla Bakü’de geçer. Bakü eserin geçtiği dönemde önemli bir konuma sahiptir ve birçok casusu içinde barındırır. Anlatıcı yazar Bakü’yü hem kendisi okura tanıtır hem de kahramanları vesilesiyle Bakü’nün o dönemki konumunu okurla paylaşır. *-Casuslar şehri. Bakü bu isimle tüm dünyaya ün salmış. Moskova orada çok etkili biliyorsunuz. CIA ve MI 5, Fransız ve Çin istihbaratları ve birçok devletin gizli servisi bu şehirde bayilik açmış. Herkese göre bir çalışma alanı var (Z.: 138).*

Eserdeki olaylar Suriye, Rusya, Azerbaycan, İran, Fransa ülkelerini de kapsayacak biçimde ve bu ülkeler arasında geçişler ile sürer.

2.4.6.2. Algısal Mekanlar

2.4.6.2.1. Kapalı/Dar ve Labirentleşen Mekanlar

Mekan anlatı türlerinde sadece olayın geçtiği yer değil, metne birçok yönden tesir eden önemli bir unsurdur (Karabulut, 2017: 110). Olaylar Ürdün’de Ahmet Mürsel isimli teröristin Şeyh Abdülkerim’i öldürmesiyle başlar.

Yazar olayları anlatmadan önce olayların geçtiği yeri okura tanıtmayı bütün romanlarında olduğu gibi bu romanında da yapar. Bu anlatımlar olayların anlatımına zemin hazırlar ve okuru olaylara hazırlar, olayların oluşumunda mekanın etkisini gösterir. *“Akdeniz’in incisi Beyrut birkaç sene önce barış ve huzura kavuşmuş, eski yapıların ve tarihi binaların restorasyon çalışmalarına hız verilmiş, şehir dünyaca ünlü güzelliğini yeniden elde etmeye başlamıştı. Lübnan’ın bütün şehirlerinde olduğu gibi Beyrut sokaklarında da kalabalık ve izdiham vardı.” (Z.: 9).*

Ürdün ve Beyrut’ta olanların ardından anlatım Paris’e sıçrar. Paris’te Cannes Film Festivali düzenlenecektir. Mekanlar arasında geçiş ustaca yapılmıştır ve ilerleyen

bölümlerde mekanlar arasındaki ilişki birbirine bağlanır. Paris'te Cannes Film Festivali ile ilgili gelişmelerin aktarılmasının ardından olaylar Bakü'ye taşınır. Yazar yine olayların geçtiği ortamı okura tanıtarak başlar anlatımına. *Bakü'de mart ayı çekilmez olur. Doğanın hiç beklenmedik sürprizleriyle karşılaşabilirsiniz. Kar, tipi ya da şiddetli yağmur hiç eksik olmaz. Bir gün sonraysa sokaklarda insanların kısa kollu gömleklerle dolaştığını görebilirsiniz* (Z.: 17). Yazar Bakü ile ilgili giriş bilgileri vermesinin ardından Bakü'nün neden önemli bir konumda olduğu ve ünlü devletlerin neden Bakü'ye akın ettiği konusunda okuru bilgilendirir. *“Bu şehir bir insana bir gece içerisinde bir milyon dolar kazandırabilecek kapasiteye sahipti. Bu da Bakü'yü dünyanın en ünlü dolandırıcı ve sahtekarlarının akın ettiği şehir konumuna “yükseltmişti”.”* (Z.: 20).

Baş kahraman Drongo'yu atlatmaya yazar mekanın kahraman psikoloji üzerindeki etkisine değinerek başlar. Bunun yanında mekanların birbirleriyle ilişkisini de tarihsel bağlamda verir. SSCB dağılmıştır ve Bakü ile Moskova artık farklı iki ülkenin başkentidir. *İki şehir arasında mekik dokurken melankoli sarardı onu. Bir zamanlar bir bütün olan devletin parçalanmasıyla birbirine yabancılaşan iki şehir artık iki farklı ülkenin başkentiydi. Bakü ve Moskova'nın yolları ayrılmıştı artık...* (Z.: 37). Tarihi yapılar bazı kahramanların gözünden kaçsa ve ilgisini çekmese de yazar için oldukça önemlidir. Olay Sevilla'ya taşındığında yazar bir kiliseyi tarihiyle birlikte okurla paylaşır. Bu paylaşımda yalnızca kilisenin tarihiyle değil şehrin tarihiyle de ilgili ipuçları görürüz. İnsanların anlatımı da mekana katılarak çıkarımda bulunulur. *Şehrin en ünlü kiliselerinden olan La Hiralda'nın önünde buluşmak için anlaşmışlardı. Kilisenin çan kulesi, eskiden cami minaresi olarak kullanılıyordu. Hilafet döneminden kalma mimari yapılar şehre ayrı bir güzellik katıyordu. Şehrin Müslüman Arap geçmişi yalnızca yapılarda hissettirmiyordu kendini* (Z.: 65).

İran'ın Ahmet Mürsel'e bakış açıcısı öğrenmek için Tahran'a geçer Drongo. Olayların İran'a taşınmasının ardından İran'ı mekansal olarak okura tanıtır yazar. Bu tanıtımda İran'ın yalnızca fiziksel özellikleri de yer almaz. İranlı insanların bakış açısı, İran'da gerçekleşen siyasi olaylar ve diğer devletlerin İran'a bakışı da okura sunulur. *Batı'da yazılan ve çizilenlerin aksine Tahran hızla gelişiyor, büyüyor ve güzelleşiyordu. Amerika'nın bütün baskılarına rağmen bu şehirde olumlu gelişmeler yaşanıyor. Bunları görmemek insafsızlık olurdu. Irak Savaşı'ndan kalma yıkık*

dökük harabelere de rastlamak mümkündü şehirde (Z.: 120). Mekan bir dekor olarak değil kültürüyle, yaşayış biçimiyle yer alır ve olayların çözümüne katkı sağlar. Bir cinayeti çözmek için üst düzey bilgileri bilmek, dahi olmak yeterli değildir. Cinayetin işlendiği yerdeki insanların yaşayış özelliklerini bilmek de önemlidir. Drongo'nun bu konuda eksik kaldığı yönleri babası tamamlar ve Nardaran halkı ile ilgili bilgilendirir onu. Bu bilgilendirme cinayete dair çok önemli bir ipucunu da beraberinde getirir. -Ve sana bir tavsiyem olacak. Analitik yeteneklerin dışında, bulunduğu yörenin, bölgenin geleneklerini, yaşam tarzını da doğru değerlendirmesini bilmelisin. Londra'da işlenen bir cinayetle Nardaran'da işlenen cinayet arasında büyük farklar vardır (Z.: 188).

Başkahraman Drongo ile birlikte gittiği mekanlar da okura tanıtılır. Cengiz Abdullayev tanıtacağı mekanı bütün özellikleri ile geçmişten bugüne dek okurun gözleri önüne serer. Okur adeta bir tarih kitabı okuyormuşçasına bazen birkaç paragraf bazen de birkaç sayfa süren bilgiler alır. Bu anlatımlar hakim anlatıcı vesilesiyle doğrudan yapılabileceği gibi yine hakim anlatıcıyla kahramanın zihninden yola çıkılarak yapılabilir. Drongo Şam'a gittiğinde oradaki olaylar başlamadan önce Suriye anlatılır. *Suriye, Mezopotamya'nın bereketli ovaları üzerinde geçen tarihi boyunca medeniyetin ve ticaretin merkezi, Asuri Süryani halkının kurduğu imparatorluk ve beyliklerin yaşam alanı olmuştur. Akdeniz'den Zagroslara kadar uzanan Asur İmparatorluğu topraklarına Suriye ismini Yunanlılar vermişti (Z.: 220). Yazar mekanları anlatırken yalnızca fiziki ve tarihi yönleriyle bahsetmekle de yetinmez kültürünü de verir okura. Yemek kültürü, giyim kültürü hakkında okur bilgi edinir. Bunu yaparken karşılaştırmalı bir anlatıma da başvurur yazar. Drongo Suriye'dedir ve yakalanmamak için Suriyeliler gibi giyinir. *Afganistan ve İran'dan farklı olarak, Suriye'de kadınları tepeden tırnağa kadar çarşafa bürüten kurallar işlemiyordu. Arap ülkelerinin çoğunda kadınlar daha serbest dolaşıyorlardı. Açık saçık elbiselere, hatta mini eteklere bile rastlamak mümkündü buralarda (Z.: 290).**

Mekanın anlatımında metinlerarasılıktan da yararlanır yazar. Drongo, babası ve Alice Kudüs'e giderler. *Eski Kudüs Yahudi, Ermeni, Arap ve Hristiyan mahalleleri olarak dört kısma bölünmüştü. Hristiyan mahallesinde yoğun olarak Hristiyan Araplar oturuyordu. İncil'e göre İsa Mesih'in sırtında idam edildiği haçla çıktığı yokuş,*

bugün Müslümanların yaşadığı mahalleden geçiyordu (Z.: 315). İncil’de İsa Mesih’in idam edilmesine gönderme yapılmıştır.

Kendini gerçekleştiremeyen, çaresiz, karamsar, yalnız ve yabancılaştırmış bireyin varoluşunu hissedemediği yerler dar/kapalı mekanlardır. Varoluşsal anlamda sıkıntı çeken bireyin bu durumu mekana yansıtmasıyla mekan –insan arasındaki bağdaşıklık kopar ve mekan, yaşama tutunmayı engellediği için ontolojik nitelikli bir tehdide dönüşür (Çelik, 2017: 67). Olaylar Ürdün’ün er-Ruseyfa kentinde iki katlı bir binada Şeyh Abdülkerim ve Ahmet Mürsel’in tartışması ile başlar. Tartışmanın sonunda Ahmet Mürsel bu evde Şeyh ve yardımcısını öldürür. Olayların başladığı mekan olması ve barış yanlısı Şeyh Abdülkerim’in burada öldürülmesi nedeniyle ev kapalı mekanlara dahil edilebilir.

Ahmet Mürsel’in eyleminin yürütmesi adına kullanılan ve ardından da öldürülen Ekrem Veliyev’in cinayeti ile aranan Şerif’in kaldığı lojman da metindeki kapalı mekanlardandır. Yazar burada mekana dair açıklamalarda bulunur. Lojman Azerbaycan-Ermenistan savaşı başlayınca yurtlarından kovulan Azerbaycan Türkleri için tahsis edilmiştir. *“Aslında bu lojmana “ev” demek için bin şahit lazımdı. Bu bina bir zamanlar öğrenci yurdu olarak kullanılmış ama Azerbaycan – Ermenistan Savaşı başlayınca yurtlarından sürülen ve kovulan Ermenistanlı Azerbaycan Türklerinin barınması için devlet tarafından onlara tahsis edilmişti.” (Z.:200).* Yazar, bu lojman için Şerif’in kaldığı ev deyip geçebilirdi ancak o evin geçmişine, Azerbaycan – Ermenistan savaşına ve savaşın Azerbaycan’ı soktuğu duruma da gönderme yapma açısından mekan hakkında okuru daha detaylı bilgilendirmiş, düşünmeye sevk etmiştir.

Drongo’nun Ahmet Mürsel’in amacını öğrenmek için gittiği ve Suriye’de kaldığı Sheraton Tower isimli otel de kapalı mekanlara dahil edilebilir. Lüks ve rahat bir otel olması, orada Linhart ile kalmalarına rağmen kahramanlar Ahmet Mürsel’in saldırısını bekledikleri için kendilerini rahat hissetmezler. Odaya giren garsonlardan dahi şüphelenirler. Sonunda bekledikleri saldırı camları temizleyenler tarafından gerçekleşir ve ölmekten son anda kurtulurlar. Otelin tasviri güzel başlamıştır ancak onlar için güzel bir yapı olmaktan çıkmıştır. Yine yazar olayın geçtiği mekanın mimarisine kadar okura sunmayı ihmal etmez. *Amerikan oteller zincirine bağlı Şam Sheraton, Doğu mimarisi üslubunda inşa edilmişti. Göl kenarında duran bu güzel*

yapı, açık bir kitabı andırıyordu. İki yüz seksen altı odalı otelde misafirlerin yerel şartlardan etkilenmeden, konfor içinde yaşayabilmeleri için bütün gerekler düşünülmüştü (Z.: 224).

Ajanlar fiziksel olarak dar olan mekanlarda psikolojik olarak rahat edemezler. Suriye’de Drongo ile Alice’in saklandığı sığınak birlikte olsalar da onlara dar gelmektedir. Bu dar gelişin onlar da farkındadırlar. *“Uzun süre boş boş oturmak ikimizi de yıpratıyor biliyorum. Bizim gibi aktif yaşamaya alışmış insanlar için dar bir alanda hareketiz kalmak öldürücüdür.” (Z.: 277).*

Başkahraman Drongo ölüm ile burun buruna yaşayan ve sık sık ölümü düşünen bir kahramandır. Onun bu düşünceleri mekanlarla da eşleşerek o mekanı kahramanda farklı bir yapıya dönüştürür. *“İhtiyar çıktıktan sonra, Drongo “Bu kahrolası bodrumdan bir daha çıkamayacağımı sanıyordum.” diye düşündü ve basamakları çıkmaya başladı.” (Z.: 288).*

Eserin polisiye roman olması, ustaca bir terör eyleminin önüne geçilmeye çalışılması ve başkahramanın bu eylemi önlemeye çalışması zorlu günler yaşamasına neden olur. Mekanın niteliği kahramanın psikolojisine göre değişiklik gösterdiği için eserdeki mekanlar daha çok kapalı mekanlardır. Özellikle de terörist Ahmet Mürsel’in Bağımsız Eksper Drongo’nun peşinde olduğunu öğrenmesi üzerine onu öldürmeye çalıştığı andan itibaren Drongo için yer aldığı mekanlar labirentleşir. Drongo geçmiş yaşamında arkadaşlarını da kaybetmenin verdiği ruh haliyle “ölüm psikolojisi”ne sahiptir. Sürekli olarak ölümü düşünür. Bu düşüncelerine yalnızlık düşüncesi de eşlik edince onun için içinde bulunduğu her yer olumsuz nitelik taşır.

2.4.6.2.2. Açık/Geniş Mekanlar

Mekanın açık olması fiziksel açıklıktan değil kahramanın psikolojisinin olumlu olmasından gelen bir açıklıktır. Eserde mekanlar dönemsel niteliklerine göre isimlendirilmişlerdir. “Casuslar Şehri” “Nefret Şehri” ve “Milyonerler Şehri”. Bu isimlendirmeler aynı zamanda eserdeki bölümlerin isimlerini oluşturmaktadır.

Başkahraman Drongo mekan konusunda bir uyuşmazlık yaşar. SSCB’nin dağılmasına Rusya ile Azerbaycan’ın farklı ülkeler olmasına ve Moskova ve Bakü şehirlerinin farklı ülkelere bağlı şehirler olmasına alışamamıştır. İki şehirde de yaşar

ve yine iki şehirde de evi vardır. İç dünyasında duygusal biri olması nedeniyle onun için şehirdeki evinin dizaynı da çok önemlidir. İki şehirdeki evini de aynı şekilde dizayn ettirmiştir. *Ev, bireyin kendiliğini keşfetme sürecinin temel yapılarından biridir* (Kıral, 2014: 161). Drongo da kendisini keşfetme sürecindedir. Drongo eserde görevi gereği farklı ülkeler arasında gidip gelir, Bu ülkeler: Azerbaycan, Rusya, Suriye, İran ve Fransa'dır. Ülkeler fiziksel olarak açık/geniş mekan olsalar da Suriye ve İran seyahatlerinde saldırıya uğraması ve birkaç kez ölümden dönmesi bu mekanların karakter için niteliğini değiştirir. Ancak Drongo barış yanlısı biridir ve ülkelerin birbirine olumlu gözle bakmalarını, birbirlerini suçlamamalarını ve herhangi bir olumsuz olaydan sorumlu tutmamalarını ister. Bu nedenle onun mekana bakış açısı olumlu değerlendirilebilir.

Mekanı güzelleştiren ya da çirkinleştiren o mekanda yaşayan insanlar ve o insanların birbiriyle ilişkileridir. Drongo ve Alice için o bodrum kat evrenin sığıldığı yer konumuna gelir birbirlerinin koyunlarındayken. *“Güzel bir birlikteliğe ev sahipliği yapıyordu bodrum katı. Birleşen iki vücut, saatler sonra ayrıldı birbirinden. Zaman sanki durmuş ve evren şu daracık mekana sığmıştı. Ama ne yazık ki fazla kalamazlardı burada.”* (Z.: 275). Mekanın sınırlılıklarını kahramanların birbiriyle olan ilişkileri en aza indirir. *“Bodrumun hafif karanlığı birbirlerinin gözlerini görmelerine engel olmuyordu.”* (Z.: 278).

Mekanın niteliği zaman içinde de değişime uğrayabilir. Bu değişimden Drongo çok yakınıdır. Ülkelerin haritalarının, sınırlarının değişmesi, siyasi ve sosyal olaylar mekanın niteliğinin değişmesine de neden olur. Yine ülkelerin kendi içlerinde değişen siyasi ve sosyal politikaları o ülkedeki yaşayışı, o ülkeye bakış açısını değiştirir. Bu nedenle anlatıcı yazar anlattığı mekanları zamana ve siyasi, sosyal yaşama göre anlatmayı uygun bulmuştur.

2.4.7. Şahıs Kadrosu

2.4.7.1. Başkişi

Bireyi anlamak için onu bir bilim adamının gönülden bağlı olduğu tüm kabul gören düşüncelerden ve kurallardan kurtararak, eşsiz bir birey olarak görmek, onu araştırmalarının tek gerçek ve en üstün nesnesi yerine koymak gerekir (Jung, 1999: 51).

Zehir romanının başkahramanı BM Eski Görevlisi Drongo'dur. Drongo olaylara dahil olmadan önce yazar kahramanını ve onun içinde bulunduğu psikolojiyi okura tanıtır. Drongo kalp krizi geçirmiştir ve yorgun bir durumdadır. Beden yorgunluğunun yanında ruhunun da yorgun olduğunu hissetmektedir. *Sinirsel yorgunluğun en kötü özelliklerinden birisi de, kişi ile dünya arasına bir perde gibi gerilmesidir* (Russell, 2013: 65). *Öldürülen dostlarını, meslektaşlarını, cinayete kurban giden yakınlarını getirdi gözünün önüne. Korktuğunu hissetti. Oysa tanışık değildi bu duyguyla. İlk kez korktuğunu düşündü ve şaşırdı. Bir insanın taşıyabileceği yükten fazlası konmuştu omuzlarına* (Z.: 39). Kahramanı tanımak, onun psikolojik durumunu bilmek, davranışlarını yorumlamak adına oldukça önemlidir. Cengiz Abdullayev baş kahramanlarının psikolojilerini okurun önüne sunar ve analiz edilmesine olanak tanır. Drongo yalnızlık hissetmektedir. Bu hislerin devamında ölüm korkusu da gelir. *“Yıllardır yalnız kaldığı için, yalnız uyumaya da alışmıştı. Ama artık gözüne uyku da girmiyordu.”* (Z.: 39). *Tutkulu kişi, patlamalarını ya da serüvenlerini kendi yalnızlığına kapanmış olarak hazırlar* (Bachelard, 1967: 37). Drongo'nun eserdeki serüveni de yalnızlığa ve ölüme dair düşünceleriyle başlar. Kahramanın davranışlarını anlamak, hangi ruh haliyle hareket ettiğini, hangi davranışları neye dayanarak sergilediğini bilmek ve kahramanla yakınlık kurabilmek için onun psikolojisinin ve geçmiş yaşantısının bilinmesi gerekir. Abdullayev kahramanlarının psikolojisini ve geriye dönüşlerle onların geçmiş yaşantısını vermekte başarılı bir yazardır. Başkahraman Drongo'nun da hangi duygular içinde olduğu, Ahmet Mürsel'in peşine düşmeden önce psikolojisinin nasıl olduğu okura yansıtılır.

Ölüm ve ölüm sonrası hayat, kendisini rahatsız eden en önemli konulardı o yıllarda. Ama zaman geçtikçe ölüme daha farklı bakmaya başlamıştı. Ecdadından kendisine kadar uzanan uzun zincirin kopma noktası olarak görüyordu kendi ölümünü ve bu ölümle her şeyin son bulacağını bildiği için kahroluyordu (Z.: 39).

Cengiz Abdullayev'in başkahramanları gerçekçi, hayatın yıpratmış ya da görevleri uğruna yıpranan kahramanlardır. Zehir romanının başkahramanı Drongo da yaşadıklarından dolayı yorgundur ve kendisi için düşünülen görevi kabul etmek istemez. Arkadaşı Pavel Gurviç onun duygularından yararlanarak bu görevi kabul etmesini sağlar. *“-Elinde çok güçlü ve etkileyici bir kozun varmış Pavel, dedi. Galiba inadımdan vazgeçmem gerekecek. Ama ne olursa olsun bu teklifinizi beğenmediğimi*

bilmeni istiyorum.” (Z.: 54). Görevi kabul etme nedeni masum bir insanın öldürülmüş olmasıdır. Vicdanlı bir karakterdir.

Drongo güçlü bir karakter olarak görünse ve etrafındaki insanlara “süper zeka, süper güç” olduğu izlenimini verse de içinde duygusal bir insandır. İçindeki ölüm düşüncesinden bir türlü kurtulamaz ve tehlike olsa da olmasa da bu korkuyu çok yakınında hisseder. *Endişe de bir korku biçimidir ve bütün korku biçimleri yorgunluk yapar* (Russell, 2013: 63). Zamanlı zamansız ölüm düşünceleri gelir aklına. *Freud’a göre, yaşam isteği ve ölüm isteği bireyi yalnız içten harekete geçirmekle kalmayan, onun için çevresindeki dünyayı da canlandıran iki dürtüdür* (Freud, 1995:262; Campbell, 2013: 187-188). Yalnız yaşamaya alışmış, kendi için canını feda eden kadını da unutamamıştır. *Herkes önüne serili sayısız dünya manzarasından başını çevirip içindeki boşluğa bakmak eğilimindedir* (Russell, 2013: 120). Zor biridir ve alışkanlıklarını da değiştirmek hayli zordur onun için. Hayatı hakkında olumlu düşüncelere sahip değildir. Anlamsız bir hayatı olduğunu düşünür kendisi için en olumlu anlarda bile. “-Hayır. Sadece hayatımın ne kadar anlamsız olduğunu düşünüyorum o kadar.” (Z.: 321).

Drongo, öldürme odaklı olmayan bir insandır. Barışa inanır. *Barış her şeyin kalbidir* (Campbell, 2013: 183). Ahmet Mürsel kendisini birkaç defa öldürtmeye en son da kendisi öldürmeye kalkar. Ancak o Ahmet Mürsel gibi kin odaklı bir karakter olmadığı için aynı şeyi Ahmet Mürsel’e yapmak istemez. *Acıma, insanın sıkıntılarında yer tutan ve sabit olan şeyin varlığında akla egemen olan ve onu acı çeken insanla kaynaştıran histir* (Joyce, 239; Campbell, 2013: 37). Ve hatta ölüm anında dahi Ahmet Mürsel’e elini uzatır. *İnsana hasmının canını bağışlamasını buyuran sevgi ruhu asla zeval bulmayacak ve hiç olmayacaktır* (Schopenhauer, 2012: 99).

Drongo onun sol bileğinden yakalamak için elini uzatınca terörist ona bu şansı tanımadı ve oluğa tutunduğu sol elini de bırakarak kulakları sağır eden bir çığlıkla aşağıya doğru uçtu. Drongo ayağa kalktı. Bir dakika içinde olup biten bütün bu trajediyi sessizce izleyen polisler bu garip adamın teröristi ne diye kurtarmaya çalıştığına bir anlam verememişlerdi (Z.: 365).

Romanın kahramanının yorgun, hiçbir kuruluşa bağlı olmak istemeyen, sakalına aklar düşmüş ve olduğundan yaşlı gösteren bir kahraman olduğu görülür. 38 yaşındaki bir kahraman nasıl bu kadar yorulabilir sorusu uyanır zihinde. Yazar

kahramanla ilgili yalnızlık hissi, ölüm korkusu gibi detaylara değinse de onun geçmişte kim olduğu ile ilgili asıl bilgiyi eserin sonunda verir. Drongo Mavi Melekler romanında karşımıza çıkan, uyuşturucu ile mücadele eden ana kahramanlardan biridir. İnterpol'e bağlı Mavi Melekler ekibinden Mighel Gonsales'tir o ve Endonezya seyahatinde arkadaşlarının bir kısmını kaybetmiş, "sağlam" dönen bir tek kendisi kalmıştır. O romanın sonunda kahramanın psikolojik halinin ne kadar çöktüğü ve ne kadar yaşlı görüldüğü okura verilir. Orada yirmili yaşlarındayken bu romanda otuz sekiz yaşındadır ve yorucu bir geçmişe sahiptir. Mavi Melekler romanını okuyan okurlar Drongo'nun ölüm korkusuna da, yalnızlık isteğine de ve yorgunluğuna da anlam verebilirler. Orada da zekasıyla ön plana çıkan bir kahramandır, bu romanda da zekasıyla, analitik yeteneğiyle ön plana çıkar. Değişen şey, orada İnterpol'e bağlı bir ekipte çalışırken bu eserde Bağımsız Analitik Eksper olarak okurun karşısına çıkmasıdır.

Drongo yazarın dünyaca ün kazanan kahramanıdır. Ünü yazarın ünüyle yarışır duruma gelmiştir. Aynı zamanda yazarın kişiliğinden izler de taşır. Okur Drongo karakterini sevmiş ve o ismi farklı alanlarda kullanarak yaşatmaya çalışmıştır. Cengiz Abdullayev'in karakter yaratmadaki ustalığı burada kendisini göstermiştir. Kendinden bir parça bulur okur kahramanda, kendi yapmak istediklerini onun yaptığını hisseder.

2.4.7.2.Norm Karakter

Norm karakterler başkahramanın kendini gerçekleştirmesi yolunda destekçisi olan karakterlerdir. Eserdeki en önemli norm karakter Drongo'nun babasıdır. Savcı emeklisi olmasından dolayı birçok konuya hakimdir ve Drongo'nun yetişmesi konusunda çok önemli bir yeri vardır. Halen oğlunun akıl hocası niteliğindedir. *Uzun yıllar savcılıkta çalışmış, yaşlanınca da emekliye ayrılmış olan babası gerçek bir profesyoneldi. Oğlu için bir okul olan bu ihtiyarın tek arzusu, dinazorların devlet dairelerinden temizlenmesi ve gençlerin önünün açılmasıydı. Ama ilerlemiş yaşına rağmen analitik yeteneklerinden hiçbir şey kaybetmemişti* (Z.: 89).

Babasının verdiği ipuçlarından yola çıkan Drongo Ahmet Mürsel'in güzergahını tespit etmeyi başarır. Albay Moysayev Drongo'yu başarısından dolayı takdir eder ama Drongo bunların kendi başarısı olmadığını ifade eder. Övünmeyi sevmeyen bir

karakteri vardır ve başarısının altında babasının yattığını unutmaz. “*Hayatım boyunca onun öğrencisi oldum ve hala da öyleyim. Bugün onun işaret ettiği ipuçlarıyla başarı elde ettik. Katır’ın üçlü değişim oyunu oynadığını ve Enver Mahmutogulları’na güvenmediğini o söyledi bana. Derin bir uykudan uyandırdı sanki.*” (Z.: 102). Ahmet Mürsel’in hangi ülkede ve nasıl bir silahla eylem yapacağını bulunmasının ardından onun tam olarak nerede eylem yapacağını bulmak kalır geriye. Drongo ne kadar düşünse de bulamaz. Fransa’nın güney sahilleri olarak bilinmektedir ancak çok geniş bir koridoru kapsadığından o kadar geniş bir sahayı taramak ve kontrol etmek kolay değildir. Yine burada babası devreye girer. Fransa’da Cannes Film Festivali düzenlenecektir. Ahmet Mürsel gibi bir terörist akılda kalıcı bir eylem yapmak ister ve onun için oldukça iyi bir fırsattır bu. Oğlunun göremediği ayrıntıyı babası fark eder.

Teröristler genellikle histerik fanatiklerdir. Senin anlattıklarına bakılırsa oğlum, Ahmet Mürsel de tam benim bahsettiğim tiplerden. Gerçekleştireceği terörist saldırının uzun yıllar hafızalarda canlılığını korumasını istiyor. Cannes Film Festivali gibi saygın, muazzam ve dünyaca ünlü bir etkinliği kana bulandırmaktan daha elverişli, daha estetik, daha etkileyici ne olabilir ki bir manyak için? Bütün dünya konuşacak bu hadiseyi. İşte bu yüzden ben Cannes diyorum! (Z.: 324-325).

Eserdeki norm karakterlerden biri de Suriye’ye gittiğinde ona yardımcı olması ve onu koruması için görevlendirilen MOSSAD ajanı Alice Linhart’tır. Alice Linhart’ın Drongo’yu görevi gereği koruması gerekirken o Drongo’ya karşı hayranlık, daha da ileri derecede bağlılık hisseder ve ona asla bir şey olmasını istemez. “*-Hayır, diye haykırdı Alice, bunu yapamazsınız. Sizi öldürürler. Oraya MOSSAD ajanlarından birini yollarız. Size izin veremem...*” (Z.: 270). Alice Linhart yalnızca Drongo’nun Suriye seyahatinde değil onun yaralanıp İsrail’e dönmesinin ardından İsrail’de de yanında olur. Onun ruh haline çok iyi gelmektedir Alice. Babasıyla da arkadaş olmuşlardır. “*Alice, baba oğlu sık sık küçük restoranlara götürüyor, Drongo’nun son günlerde yaşadığı sıkıntıları ona unutturmaya çalışıyor, hala atamadığı stresten kurtulması için ona destek oluyordu. Alice farkında değildi ama Drongo kendini romantizme kaptırmıştı bile...*” (Z.: 312).

Her iki norm karakter de Drongo’nun gelişimine önemli katkı sağlamıştır. Drongo’nun süper ajan olmaması, onun da gözünden kaçan ayrıntılar olması, hayatına dair eksiklikler, olumsuzluklar olmasından doğan boşluklar norm karakterler tarafından doldurulmuştur. Eserde Drongo’ya içinde bulunduğu olayda

destek olan farklı karakterler de vardır Ali Tebrizli, Pavel Gurviç gibi ama başkahraman üzerinde etkileri kısıtlı olduğu için norm karakter olarak değerlendirilmezler.

2.4.7.3.Kart Karakter

Kart karakterler başkahramana karşıt güç durumda olan karakterlerdir.

Romanda kart karakter olarak okurun karşısına Terörist Ahmet Mürsel çıkar. Roman onunla başlar, okura tanıtılan ilk karakter Ahmet Mürsel'dir. *“Uzun boylu ve genç bir adamdı. Dış görünümünde göze çarpan şey sinek kaydı tıraşı ve pırıl pırıl yüzüydü. Kısa bıyıklı ve uzun sakallı şoföründen ve kapıdaki korumalardan farklı olduğu hemen ayırt edilebiliyordu. Belki de sakal bırakmanın dini bir vecibe olduğuna inanmıyordu.”* (Z.: 6). Bu tanıtım sübjektif, fiziksel ve olumlu bir tanıtımdır. Ancak hemen akabinde Şeyh Abdülkerim ile yaptığı konuşmada kendisinin ruhsal özellikleri hakkında da bilgi sahibi olur okur. Ateşli biridir Ahmet Mürsel, Kudüs'te bir patlama gerçekleştirmek istemektedir ama barış isteyen Şeyh buna engel olmuştur. Ahmet Mürsel ile konuşup onu da ikna etmek ister ancak Ahmet Mürsel'in gözü dönmüştür, intikam almak istemektedir. *“-Önce dostlarımızı hapse tıkan Almanlardan kisas almama engel oldunuz, Berlin'e gitmemi önlediniz. Şimdi de Yahudileri savunuyorsunuz! Çıldırılmışsınız siz! İğrenç dönemler!”* (Z.: 7). *Fanatik, kendi kalbini temizlemek yerine dünyayı temizlemeye çalışır* (Campbell, 2013:179). Ahmet Mürsel de fanatik bir kahramandır, kendi doğruları vardır. Kendi doğrularına uymayan doğruları kabul etmez ve onlara inanan insanları kendine düşman olarak görür.

Ahmet Mürsel şizofren bir karaktere sahiptir. Yazar da onun karakterine hakimdir ve okura bunu hissettirmenin yanında bizzat paylaşır da. *“Ahmet Mürsel daldı. Yüz ifadesi değişmiş, keyfi kaçmıştı. Yerinden kalktı. Uzun boyluydu, güçlü ve iri bir vücuda sahipti. Keskin, sert, şizofrenliğini ele veren bakışları vardı.”*(Z.: 113). *Nefret eden kişi, kendisinden hiç ayrılmayan düşmanlığını dile getirme fırsatını bulmuş olmaktan sanki mutluymuş gibi bir hafifleme duygusu yaşar. Nefretinin doyum bulmasından duyduğu haz, neredeyse yüzünden okunur* (Fromm, 2015: 208). *Bir günahın acısı iki türlü olabilir; birisine pişmanlık denilir ki değeri yoktur, diğeri de tövbedir ve suçu ortadan kaldırabilir* (Russell, 2013: 77). Ahmet Mürsel

yaptıklarının doğruluğuna kendini o kadar inandırmıştır ki her iki eğilim de yoktur onda, ölürken dahi... Eserin sonunda Ahmet Mürsel ölüme giderken Drongo ona elini uzatır. Ancak Ahmet Mürsel onun elini tutmak yerine ölümü tercih eder. *Varlığı tehlikeye düşmüş bir bireyin buna karşı hiç tepki göstermemesi deliliğin işareti sayılır* (Fromm, 2003: 30). Ahmet Mürsel de fanatizmin boyutlarının deliliğe yaklaştığı bir kahramandır.

İlyas Mansimov da eserdeki kart karakterlerdendir. İşinden ayrıldıktan sonra ticaretle uğraşmaya başlamıştır ancak tek düşündüğü daha fazla para kazanmaktır. *Bencil kişi, yalnız kendine ilgi duyar. Her şeyi kendisi için ister. Vermekten değil, yalnızca almaktan haz duyar. Dış dünyaya ondan ne elde edebileceğini düşünerek yaklaşır* (Fromm, 2005: 133). Kendi karakteri bu şekilde olduğundan diğer karakterleri de kendisi gibi görür ve onlardan da daha fazla para koparmanın peşindedir. “Onun gözünde Bakü’ye gelen iş adamlarının hepsi fırsatçı, sahtekar ve siyasi boşuktan yararlanarak köşeyi dönmek isteyen alçaklardı. “Böylelerine acımak mı?” diye düşünüyordu İlyas, “Bu üç kağıtçıları limon gibi sıkamak gerekir.” (Z.: 21-22). *Sıradan insan kişiliğinin özellikleri içinde çekememezlik en kötüsüdür; çekememezlik, yalnız kötülük yapma eğilimine yol açmaz, kişiyi mutsuz da eder* (Russell, 2013: 69). İşler onun için yolunda gitmez ve Şerif ölür, kendisi de yakalanır. Yakalanırken dahi kurşun sıkamak için çaba gösterir. Para için hizmet ettiği adamların kendisini sattığını öğrenmesi üzerine Kasimov’a her şeyi itiraf eder. Üçlü pasaport değişimini planlamış ve kasaların gümrükten geçmesinde Ahmet Mürsel ve Nihat Kurt’a yardım etmiştir. Onlar da Masimov’un karakterinden hoşlanmadıkları için onunla çok bilgi paylaşmamışlar, hatta sonrasında imha olmasını sağlamak istemişlerdir. Onun bu karakter özelliklerini Kasimov yüzüne vurur. “-Açgözlülüğün ve alçaklığın seni mahvetti İlyas. Düşünsene, o kadar iğrenç bir yaratıksın ki onlar bile seni yaşatmak istemiyordu. Senin gerçek yüzünü çabuk görmüşler anlaşılan.” (Z.: 267).

Şerif Ahmedov da olumsuz özellikleri ile okurun karşısına çıkan bir karakterdir. Ekrem Veliyev’in zehirlenmesinde yer alır ve polisin evine baskın düzenlemesi üzerine kaçmak isterken ölür. İlyas Mansimov’un hemşerisidir ve onun gölgesi altında kalmıştır. Ekrem Veliyev’i tanimasının avantajıyla evine kolaylıkla girmeyi

başarırlar ve onu zehirlerler. Baskında kaçmak isterken düşerek ölen Şerif karakterinin bedelini böylelikle öder.

Michael Waywell de kart karakterlerdedir. Para için çalışan, para için birçok işi yapan bir tiptir, genellikle Arman Errera'nın getirdiği işleri yapmaktadır. *Kader, para ve lüks yaşam peşinde dünyayı dolaşan bu üçkâğıtçının yüzüne çoğu kez gülmüştü. Elde ettiği yüklü miktarda parayla ülkesinde bir villa satın almış ve yıllarca para sıkıntısı çekmeden lüks içinde yaşamını sürdürmüştü* (Z.: 65).

Ahmet Mürsel'in en önemli yardımcılarından Yakışıklı lakaplı Salih Fahri de eserdeki kart karakterlerden biridir. Ahmet Mürsel'in terör eylemini gerçekleştirebilmesi için her şeyi yapmış, Ortadoğu'daki işlerde Ahmet Mürsel'in adamlarına liderlik etmiş, Ahmet Mürsel'i sattığını öğrendiği Arman Errera'yı öldürmüş ve Drongo'yu öldürmek isterken öldürülmüştür. O da kart karakterlerin birçoğu gibi yaptıklarının bedelini canıyla öder. *Salih Fahri öfkeden bağırmaya başladı ve yüzünü tekrar Moysayev'e döndü. Bir el ateş edebilmişti sadece. Kurşun Albay'ın kulağının yanından vızıltıyla geçerek duvara saplandı. Drongo ve Moysayev aynı anda ateş ederek Yakışıklı'nın bedenini süzgece çevirdiler* (Z.: 359).

Eser, güce karşı karşıt gücün savaşımı, akıl oyunları şeklinde geçen bir eserdir. Bu nedenle Drongo'nun karşısında duran asıl güç terörist Ahmet Mürsel'dir. Eserin son anına kadar aralarında bir mücadele vardır ve birbirlerinin hamlelerini hesaplamaya, üstün gelmeye çalışırlar. Başkahramanı en çok zorlayan, birkaç defa ölümden dönmesine neden olan güçlü bir karşıt güçtür Ahmet Mürsel. *Hiçbir insanın gücü sınırsız olamayacağı için, doyumsuz olanlar eninde sonunda aşamayacakları engellerle karşılaşacaklardır* (Russell, 2013: 24). Eserin sonunda terör eyleminin önüne geçmeyi başarır Drongo. Ahmet Mürsel'in de hayatını kurtarmaya çalışır ama Ahmet Mürsel ölümü seçer.

2.4.7.4.Fon Karakter

Eserde olaylar Ortadoğu merkezli olarak başlar ve farklı ülkeler de esere ev sahipliği yapar. Yine mevcut olan sorunu çözmek için farklı ülke istihbaratları çalışır. Farklı ülkelerin, farklı istihbaratların yer alması, eserin polisiye roman olması fon karakterlerin sayısının oldukça fazla olmasına neden olur. Bu fon karakterlerin

bazıları daha ön plandayken bazıları yalnızca bir ya da birkaç kez geçen karakterlerdir.

Şeyh Abdülkerim, Şeyhin yardımcısı, ikinci koruma, ev sahibi, misafir, Başkan, General Rayski, Albay, Ulusal Güvenlik Bakanı, Pavel Gurviç, General Svetslitski, Albay Arvar Moysayev, Bakan Yardımcısı, sekreter kız, Drongo'nun annesi, Yarbay Vyaçeslav Nikitin, Yarbay Tavrotski, Steva, Nikolay Konstantinoviç, Beybala, Niyazi Bayramov, Ekrem Veliyev, Albay Yakimov, Başbakan vekili, Linberg, Arap muharebe görevlisi, Habip, Kalıvanov, Svetlana Kirstain, Daete eserdeki fon karakterlerdir.

2.4.8. İzleksel Kurgu

2.4.8.1.Ölüm

Fiziksel bir yorgunluktan bahsetmiyorum,
tarif edemediğim bir sıkıntı var içimde.
Şairlerin benim yaşında öldükleri söylenir...
Dante ne demisti,
"Ömrümü yarılardım ve loş bir cennete düştüm."
(Zehir)

Ölüm, Zehir romanının başlıca izleklerinden biridir. Başkahraman Drongo henüz olaylara dahil olmadan düşünceleriyle ölüm korkusu hissettiğini gösterir. 38 yaşındadır ve çevresinde pek çok ölüme şahit olmuştur. Yaşadığı her gün onu ölüme biraz daha yaklaştırmaktadır. Eserde geçen olaylara bu düşünceler içerisindeyken dahil olur Drongo. *"Orta yaş sendromu muydu bu yaşadığı? Geçmişin idealleri silik ve harcanmış görünüyor, gelecek ise hiçbir şey vadetmiyordu."* (Z.: 40). *Ölmek amansız bir acıdır ama hiç yaşamadan ölmek zorunda kalmak düşünüy katlanılamayacak bir düşündür* (Fromm, 2005: 161). *"Haftalardır hiç aklımdan çıkarmadığı ölüm... 'İyiler ve kötüler, zalimler ve mazlumlar, zenginler ve fakirler, tek Tanrı'ya ibadet edenler ve politeistler; herkes ama herkes belirlenen bir süre için bu dünyada misafir, zamanı gelince herkes çekip gidecek."* (Z.: 41). Ölüm düşüncesi az veya çok bütün insanlarda bulunur. *Ölüm korkusu bütün insanlarda ortaktır: hiç ayrılmadığımız karanlık gölgemizdir* (Yalom, 2008: 243). Söz konusu bir polisiye

roman kahramanı olunca ve önceki hayatında birçok ölüme şahit olmuş, sevdiklerini kaybetmişse bu düşünce korkuya dönüşür.

Romanın ilk sayfalarında, okurun Drongo ile tanıştığı bölümde anlatılan kahramanın ölüm korkusu onun görevi için Tahran'a gittiği sırada yeniden canlılık kazanır. Hep düşündüğü ölümle burun buruna gelmiştir ve silahlı adam ile aynı asansördedir. Kurtulması çok zor görünmektedir. O anların son anları, silahlı adamın da göreceği son kişi olduğunu düşünür bir an Drongo. Drongo'nun ölümün eşiğine geldiği anda yazar da ölümle ilgili görüşlerini paylaşır okurla.

Hayatı boyunca ölümle hiç burun buruna gelmemiş bir insan, kişinin ölüm öncesi neler çektiğini anlayamaz. O anda korku dahi duymadan öylece yerinde donakalır, elinden hiçbir şey gelmediği için taş kesilirsin. Ölümle yaşam arasındaki ince çizgide duran birisi için bilinç ve akıl devre dışı kalır (Z.: 128).

Ahmet Mürsel isimli teröristin yapmak istediği eylemde kullanacağı maddeler ve eylemi nerede gerçekleştireceği büyük oranda tespit edilmiştir ve Drongo babası ve Linhart ile Paris'e gider. Bir şeylerin yolunda gidiyor olması, sevdiğinin yanında olması gibi unsurlar da Drongo'nun kafasındaki ölüm düşüncesini atabilmesi için yeterli değildir. Olmadık yerlerde bu düşünce gelir aklına, belki de hiç çıkmaz aklından. *Fiziksel yorgunluktan bahsetmiyorum, tarif edemediğim bir sıkıntı var içimde. Şairlerin benim yaşımda öldükleri söylenir... Dante ne demişti, "Ömrümü yarılardım ve loş bir cennete düştüm."* Galiba ben de hayat yolculuğumun ilk kısmının sonuna yaklaşıyorum ve şu anda bir geçiş sürecindeyim (Z.: 321). *Yaşamda ölüm mutlak bir şeydir* (Campbell, 2013: 104). Drongo şu anda hayatta oluşunu dahi "şans eseri" olarak yorumlar. Bu korkusunu yenmesi için Linhart elinden geleni yapar ancak o da bunun önüne geçmeyi başaramaz. *"-Hayır, düşündüğün gibi değil. Bir şans eseri şu anda hayattayım Alice. Oysa başka bir odada olsaydım beni gözlerini kırpmadan öldürürlerdi. Zannediyorum ikinci kez böyle bir şansım olmayacak ve gaz değil, kurşun sıkacaklar bana."* (Z.: 321). *"Sahip olmak" anlayışına bağlı olduğumuz oranda ölümden korkarız ve bunun akılcı bir açıklamasını bulamayız* (Fromm, 2003: 172).

Drongo'nun ölüm korkusunu geçmiş yaşantısındaki izlerine de dayandırmak mümkündür. Zehir'in başkahramanı Drongo, Mavi Melekler romanının da başkahramanlarından biri olan Mighel Gonsales'tir ayrıca. Orada yaşadıkları, sevdiği insanların genç yaşta ölümü Mighel Gonsales'i olumsuz etkilemiştir. Üzerinden

yıllar geçip Drongo karakterine bürünse de o korkuyu atamaz içinden. Zira yaptığı iş de ortalama yaşam süresinin oldukça kısa olduğu bir iştir ve onu ölümle karşı karşıya getirmeye devam eder. Ölüm kaçınılmaz bir gerçektir. *Çünkü dünya, bildiğimiz kadarıyla, gördüğümüz kadarıyla bir tek son sunar: ölüm, çözülme, parçalanma ve sevdiğimiz biçimlerin kayboluşuyla kalbimizin çarmıha gerilmesi* (Campbell, 2013:37). Ölüm kaçınılmazdır, söz konusu bir ajansa ölüm onun için daha da kaçınılmazdır. Sonun yaklaşmakta oluşu kahramanın düşüncelerini bir an olsun terk etmez.

2.4.8.2.Yalnızlık

Kimi zaman insan doğasına inancımı yitiriyorum;
kuşkulaniyorum.
(William Faulkner)

Kitaptaki izleklerden bir diğeri de yalnızlıktır. Görev için uygun görülen başkahraman Drongo'nun göreve başlamadan önce hissettiği duygular içinde ölüm ve yalnızlık vardır. Drongo öylesine yalnızdır ki ölürken dahi yalnız olacağından korkmaktadır. *“Yıllardır yalnız kaldığı için yalnız uyumaya da alışmıştı. Ama artık gözüne uyku da girmiyordu.”* (Z.: 39).

Başkahraman Drongo Alice Linhart isimli bir ajanla tanışır ve aralarında bir bağ kurulur. Ancak yılların verdiği alışkanlıktan vazgeçmekte zorlanır Drongo. Babası ve Linhart'la birlikte Paris'e gittiklerinde dahi bu alışkanlığına son veremez. *“Alice’le olan ilişkisine rağmen yine de üç oda kiralamayı uygun bulmuştu. Hayatı boyunca yalnız yaşamayı, yalnız kalmayı ve yalnız uyumayı kural edinmiş Drongo, bu sefer de bu eski alışkanlığından vazgeçememişti.”* (Z.: 320-321).

Drongo'nun yalnızlık isteğini geçmişiyile de yorumlamak gerekir. Bir kadını sevmiş ve o kadın onu korumak isterken ölmüştür. Yerine başkasını getirmek kolay olmaz. *Mutluluk ve neşe içinde yaşayan binlerce insan tek bir kişinin ıstırabını ve ölüm acısını dindirmez* (Schopenhauer, 2010: 37). Bununla birlikte Mighel Gonsales olduğu yıllar düşünülürse (Kahramanın geçmiş yıllarda Endonezya görevinde kullandığı kod isim) aşk için yeterince olumsuz tecrübeye şahit olduğu, birbirini seven insanların kavuşamadan öldüğü gibi durumlara bizzat tanık olması onu yalnızlığa iten durumlardır. Ayrıca gerçek hayatın polisiye romanlardan farklı olduğu

bilincindedir. Onun yaşayış biçimi evliliğe uygun değildir. En azından kendisi öyle düşünmektedir ve bilinçli bir yalnızlıktır onunki. *Arzulanan içe kapanma, gerçekte, yaratıcı dehanın klasik belirtilerinden biridir ve önceden belirlenmiş bir araç olarak kullanılabilir* (Campbell, 2013: 79).

İnsanlar doğduklarında bir aileye aittirler ve o andan itibaren toplumun bir parçasıdır. Sürekli toplum ile iç içe yaşarlar ve o toplum içinden kendilerine en yakın gördükleri insan ile yakın arkadaşlık ilişkisi kurarlar. Bireyin diğer insanlar ile olan ilişkisini o zamana kadar olan hayatındaki tecrübeleri belirler. Drongo da yaşadığı hayattan bazı tecrübeler edinmiş, istemediği şekilde sonuçlanan olaylara tanıklık etmiş ve bu olaylar onun belleğinde iz bırakmıştır. Okurun kahraman ile tanıştığı ilk eser olan Mavi Melekler’de Drongo henüz Mighel Gonsales soyadını kullanırken daha samimi, insanlarla ilişkisi daha pozitif olan, ölümü aklına bu kadar sık getirmeyen, kadınlarla arası iyi olan ve hatta çapkın dahi denebilecek bir karakterdir. Ancak aynı yola çıktığı arkadaşlarının öldüklerini görmüş, kendisi de ölümden dönmüş, sevilen kadınların nasıl öldüğüne tanık olmuş, parçalandıklarını dahi izlemiştir. Onun belleği karakterinin değişmesine kadınlara ve hayata bakışının farklı bir boyuta geçmesine neden olmuştur. Ölmekten, ölüp sevdiği kadını yalnız bırakmaktan veya seveceği kadının ölümüne tanık olmaktan korkar. Ancak *yalnızlık ölüm acısını büyük ölçüde artırır* (Yalom, 2008: 110). Psikozlu bir ruh hali yaşamıştır ve o ruh hali ondan birtakım değişikliklere neden olmuştur. Onu korumak isteyen bir kadın onun uğruna ölmüş, belleğinde hala onun izleri kalmıştır. Hayata ve insanlara karşı daha temkinli bir kahramandır artık o.

Ancak hayatta öyle anlar vardır ki artık hiç kimseyi sevmem, kimse ile birlikte olamam dediğin anda bir insan çıkar karşına ve tüm ezberin boşa çıkar. Alice Linhart da böyle bir anda çıkar onun karşısına. *Gerçek sevgi, sevebilme yeteneğini ve başkalarına bir şeyler verebilme yatkınlığını geliştirir. Bir kişiyi gerçekten sevmek, onun kişiliğinde tüm dünyayı sevmek demektir* (Fromm, 2003: 142). Görevi operasyonda onu koruyup kollamak olan kadın ile Drongo arasında bir yakınlaşma oluşur. Kadının hayata bakışı, hayata tutunma biçimi de Drongo’nunkine benzerlik göstermektedir. Aralarındaki bu yakınlaşma kapalı mekanları açan, karakterlerinde olumlu iz bırakan bir yakınlaşmadır.

2.4.8.3.Aşk

Kafesin biri,
bir kuş aramaya çıktı.
(Franz Kafka)

Başkahraman Drongo yalnız yaşamaya alışmış ve yalnız çalışmayı prensip edinmiş bir adamdır. *Dışta kalmanın üstesinden gelerek yalnızlığının hapisanesinden kurtulması insanın en büyük ihtiyacıdır* (Fromm, 1985: 19). Babası çok istemesine rağmen evliliğin onun yaşam tarzına uygun olmadığını düşünür ve hatta ölürken dahi yalnız olacağı düşüncesi vardır aklında. Bu duygu onu huzursuz eder. *Ayrı olma duygusu huzursuzluğu doyurur, daha gerçeği, bu tüm huzursuzlukların kaynağıdır* (Fromm, 1985: 18). Bu düşünce onu korkutsa da kendisini bu düşünceye alıştırmaya ve işinin uygun olmadığı gibi kendince gerekçeler sunmaya devam eder. Bu davranışında daha önce sevdiği ve kaybettiği, onun için canını feda eden, kendini kurşunun önüne atan Nataly Bray isimli kadının da etkisi vardır. Onu hala unutamamıştır.

Alice Linhart da daha önce evlilik yaşamış ve ayrılmıştır. Cengiz Abdullayev'in romanlarındaki kadın kahramanlar genellikle evlilik geçirmişler ve bu evliliklerindeki başarısızlığın ardından kendilerini işlerine adanmışlardır. Alice Linhart başlarda Drongo'ya karşı olumsuz yargılara sahiptir. Kendini beğenmiş, soğuk bir adam olduğunu düşünür. Ancak onu tanıdıkça düşünceleri önce hayranlık boyutuna gelir ve daha sonra da kaçınılmaz olan aşka dönüşür. *Aşk, benliğin sert kabuğunu kırma gücüne de sahiptir* (Russell, 2013: 37). Ve aşkını itiraf eden taraf Alice olur. *“-Sizden hoşlanıyorum, dedi kadın. Güven veriyorsunuz bana, yanınızda emniyette hissediyorum kendimi. Ve de çok cazipsiniz. Bilgisayar beyinli ve palyaço kalpli dünya tatlısı süper bir ajansınız. Böyle bir iltifat hiç duydunuz mu hayatınızda?”* (Z.: 271).

Polisiye roman ve filmlerin birçoğunda ajan görevi sırasında karşılaştığı kadın kahramanla birlikte olur ve görev bitimiyle birlikte o ilişki son bulur. Ancak Abdullayev'in romanlarında durum böyle değildir. O aşkı anlık zaman diliminde duygusal boşluktan gelen ve aşk tabirine sığmayan şekilde yaşatmayı değil kahramanlara uzun soluklu bir aşk yaşatmayı tercih eder. Aşkı yaşayan kahramanları

genel manada bu konuda daha önce başarısız olmuş kişilerdir. Suriye görevi sırasında Alice Linhart İsrail'e döner. Onun dönmesinin ardından Suriye'de vurulan Drongo da İsrail'e getirilir. İkisinin aşkı İsrail'de kaldığı yerden devam eder. Bir bilgi sızıntısı vardır ve bu bilgi sızıntısının Alice Linhart'tan kaynaklı olabileceği düşünülür. Bu nedenle Alice Linhart Drongo'yu koruma görevinden alınır ve Fransa'dan gönderilir. İkisinin aşkı operasyon için bir defa daha yarım kalmıştır. Ama gerek Drongo gerekse babası onun iyi biri olduğundan ve bilgi sızıntısının ondan kaynaklı olmadığından emindir. Eserin sonunda aşk konusu bir sonuca bağlanmamıştır.

Cengiz Abdullayev'in eserlerinde ana izlek aşk olmamasına rağmen aşk konusu başarılı bir şekilde işlenmiştir. Polisiye konusundaki gerçeklik anlayışını aşk konusunda da devam ettirmiştir yazar. Kahramanlarında fiziksel mükemmellik ya da duygusal mükemmellik, yalnızca doğru kararlar alma gibi durumlar değil, yaşanmışlıkların izi vardır. Hayatın yorduğu, yıprattığı kahramanlardır onun kahramanları. İnsan ilişkilerinde zorlu süreçlerden geçmişlerdir ve aşk duygusunun eksikliğini kendilerini işlerine vererek doldurmak isterler. Ta ki birbirleriyle karşılaşınca dek...

2.4.8.4.Çıkar İlişkileri/Rüşvet

Ve

İnsan kendisini çok ucuza sattı.

(Mevlana Celaleddin Rumi)

Yazar diğer kitaplarında olduğu gibi bu kitabında da bu konuya değinmeden geçememiştir. O dönemde yayılan rüşvet ve yolsuzluk dalgası birçok kuruma yayılmış ve ülkenin birçok yerini sarmış durumdadır. Ve hatta romandaki kahramanlar planlarını yaparken dahi bu durumu göz ardı etmemişler aksine kullanmışlardır.

Ahmet Mürsel bir patlama yapmak istemektedir ve teçhizatını hava yolu yoluyla taşınması gerekir. Büyük bir taşıma olacağı nedeniyle havalimanında yakalanmaması imkansızdır. Ancak rüşvet havalimanlarına kadar yayılmıştır. Para vererek herkes istediği şeyi içine dahi baktırmadan geçirebilmektedir. Kurtlar Sofrasında romanında

metnin çıkış noktalarından birini oluşturan rüşvet bu romanda da sıklıkla okurun karşısına çıkar. Kullanım alanı o kadar yaygındır ki hangi kurum olursa olsun karşılaşılma durumu vardır. Yazar bu konuda görüşlerini okurla paylaşmaktan çekinmez. Ekrem Veliyev cinayeti nedeniyle su dağıtıcısı Şerif aranmaktadır ve bu nedenle trafik polislerine ihtiyaç duyulur. Yazar anlatımı sırasında ironilere de başvurarak durumun vahametini iletir.

Sovyetler Birliğinin çökmesinden sonra bu ülkede aşkla ve şevkle çalışan tek kurum Trafik Polis Merkezi'ydi. Burada çalışan memurlar kadar rüşvetçi, küstah ve üçkağıtçısı yoktu bu ülkede. Ama deyim yerindeyse trafik polisi denen modern eşkıyalar bile bütün yolsuzluklara ve rüşvete rağmen ara sıra da olsa çalışıyorlardı. Nitekim bugün de mucize eseri görevlerini başarıyla yapmış ve Kasimov'u arayarak aracın şehir dışında bir yerde durdurulduğunu söylemişlerdi (Z.: 200-201).

Rüşvet konusunda o kadar uzmanlaşmışlardır ki kimden alabileceklerini kimden almamaları gerektiğini gayet iyi bilirler. Yakalanmak da onlar için bir korku değildir. Daha üst mevkilerde suçlarının üstlerini kapatacak tanıdıkları vardır. Devlet plakalı bir araba kuralları ihlal ettiği halde onu durdurmazken bahçesinin karpuzlarını komşu kasabaya satmaya giden adamı karpuzları için durdururlar. *“Üsteğmen anında saygı duruşu yaparak önlerinden geçen BMW'ye selam verdi. Otomobilin hız sınırını aşması ve neredeyse saatte yüz on kilometre hızla ilerlemesi onu rahatsız etmedi. Çünkü BMW'yi kullanan üst düzey bir devlet memuruydu.”* (Z.: 202). Artık o kadar normal bir hal almıştır ki aldıkları rüşvet karşısında bile kendilerini haklı ve cömert görürler. *“-Ne fark eder canım. Biz cimri değiliz ki, Allah bereket versin...”* (Z.: 203).

Cengiz Abdullayev'in polisiye romanları suçlunun kaçtığı, ajanların onu yakalamaya çalıştığı şeklinde ilerleyen romanlar değildir. Yazar çevresine, dünyadaki gelişmelere, dünyayı derinden etkileyen olaylara karşı duyarlı, bu olayları eserlerinde konu edinen bir yazardır. Rüşvet ve yolsuzluk o dönem sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Yazar gerçeklik anlayışının gereğince ve bu durumu göz ardı edemeyerek eserlerine almıştır. Romancı hayaller aleminde yaşayan insan değildir. Onun görevi gerçek hayattan yola çıkarak eserler meydana getirmektir. Romanın tanımında da “olmuş ya da olabilecek olaylar”dan bahsedilmektedir. Dolayısıyla gerçeklere sırtını dönmek istemez yazar. Aksine o gerçekleri romanının arka planına yerleştirir, olay örgüsünün bir parçası yapar ve okura sunar. Yorumunu yapmak artık okura aittir.

2.4.9. Çıkarım

Zehir bir polisiye romandır ama Cengiz Abdullayev bu romanında da toplumsal sorunlara değinmeden geçmemiştir.

Eserin daha ilk sayfalarından itibaren Azerbaycan'da rüşvetin ne derece yaygınlaştığı, gümrükten başlayarak devlet adamlarına kadar birçok kesimin bu işe bulaştığı ve çevre ülkelerde de durumun buradan farksız ve hatta daha fazla olduğu anlatılır. (Gürcistan ve Ermenistan) Rüşvet yalnızca bu romanda geçen izleklerden biri değildir, Kurtlar Sofrasında romanında da büyük bir yer kaplar ve o dönemde yaşanan en büyük sorunlardan biridir. Yazar bu duruma kayıtsız kalmaz. Bu kayıtsız olmama durumu yalnızca konunun esere sokulmasının nedeni değildir. Yazarın anlatısının zeminini oluşturur.

Cengiz Abdullayev her eserinde dünya için can alıcı bir konuya temas eder. Bu eserinde de konu Ortadoğu menşeli bir terör eylemidir. Eğer eylem gerçekleşirse sıkıntı yaşayacak birçok insan olacaktır. Romanında metinlerarasılık, geriye dönüş, ileri sıçrama, bilinç akışı gibi tekniklerden ustaca yararlanmış, kahraman psikolojilerini bir psikolog edasıyla okura sunmuştur. Birbirinden bağımsız romanlarda da kendi romanına atıf yapma durumu vardır yazarın. Eserde geçen Drongo kod adlı karakter başka bir eserinde geçen Mighel Gonsales isimli karakterin ilerleyen yıllarındaki halidir.

Çevresindeki problemlere ustalıkla değinir. Bunu gerek kendi düşüncelerini doğrudan okurla paylaşarak ya da kahramanının düşüncelerini paylaşma yoluyla yapar. Onun en önemli ustalığı zaman, mekan ve kahramanlar arasında ustaca geçiş yapmasıdır. Bir anda başkahramanı anlatırken İsrail tarafına, bir anda Azerbaycan'da olanlara bir anda da Rusya'da olanlara değinir yazar. Bunu hakim bakış açısının olanaklarını kullanarak yapar.

Onun eserlerini başarılı kılan ve aynı konuda yazan yazarlardan ayıran en önemli konu gerçeklik algısıdır. Olayları gerçek hayatta olan ya da olmaya aday olan, seçtiği konular dünyayı yakından ilgilendiren konular, yine olayların geçtiği mekanlar dünyada gerçekten var olan mekanlardır. Zaman olayların yaşandığı zamanki gerçekliğe uygundur ve en önemlisi bahsettiği birçok kahraman gerçek hayatta var

olmuş kahramanlardır. Büyük bir çoğunluğunun ismini değiştirme gereği dahi duymaz. Onun kurgusu gerçeğin edebiyata kurgulanmasıyla gerçekleşir.

2.5.OKTAV TİMİ

2.5.1. Romanın Kimliği

Oktav Timi romanı 2005 yılında Kaknüs Yayınları tarafından basılmıştır ve birinci baskı olarak kalmıştır. Eserin özgün ismi Lucshe bit svyatim'dir. Türkiye Türkçesine Ali Ekber Aliyev tarafından çevrilmiştir ve 208 sayfadan ibarettir.

Eserde devlet adına çalışan KGB'ye bağlı bir timin yok edilmeye başlanması ve bu çalışmanın ardında kimin olduğunun öğrenilmeye çalışılması anlatılır.

2.5.2. İsimden İçeriğe

Kitap ismini KGB'ye bağlı yedi kişilik bir timden alır. Tim Yuri Andropov'un girişimleri sonucunda kurulmuş özel bir timdir ve doğrudan KGB başkanına bağlıdır. Timin isminin nereden geldiğini anlamak adına Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük'e bakmak daha doğru olacaktır. Oktav kelimesi, *“Sekiz sestten oluşan ses dizisi, bir do sesiyle ondan sonraki do sesi arasındaki uzaklık.”* anlamına gelir. Tim ise, *“Güvenlik güçlerinde belirli bir iş veya hizmeti başarabilecek güçteki en küçük birlik.”* anlamına gelmektedir.

Oktava Timi'nin yedi kişiden oluşması “oktav” kelimesinin sekiz sestten oluşan uzaklık anlamına gelmesiyle örtüşmemektedir. Bunun nedeni “do” notasının sekiz seste iki defa yer almasıdır. “Do, re, mi, fa, sol, la, si” şeklide notalar düşünüldüğünde yedi farklı nota olduğu görülecektir. Bu yedi kişi timin bilinen elemanlarıdır. Yalnızca timdekilerin bildiği bilinmeyen elemanlar da vardır. Yazar da eserin başında bu konuya açıklık getirmektedir. *“-Bunu öğrenmek çok kolay aslında. Adından da belli olacağı gibi Oktava: 7. Evet yedi kişiydik ama anlaşılan artık beş kişi kaldık.”* (OT.: 14).

Bunun yanında sekiz kelimesi kitapta bir bölümde daha anlam kazanır. Oktav Timi görev aldığı süre boyunca onun üzerinde görev almış ve bu görevin sekiz tanesini başarıyla yerine getirmiştir. *“1885-1991 yılları arasında “Oktava” yaklaşık olarak 10'un üzerinde operasyon talimatı almış, bunlardan 8 tanesini başarıyla yürütmüştür. Ama timin niteliği, üyelerinin sayısı ve silahlarıyla ilgili bütün bilgiler imha edilmiştir.”* (OT.: 13).

2.5.3. Olay Örgüsü

Eser altı hipotez ile on yedi alt bölümden meydana gelir.

-Albay Pavel Kurşunov'un St. Petersburg'ta bindiği arabaya bomba konulması ve ajanın son anlarında Albay Bilyunas'ın adını sayıklaması.

-Rus Karşı İstihbarat Servisi elemanları Nikolay Arkadyeviç ve Vadim Georgiyeviç'in Okav Timi Başkanı Kemal Mecidov'u sorgulamaları ve timin iki üyesinin artık hayatta olmadığını ona bildirmeleri.

-General Mecidov'un Kurşunov'un arabasına bomba konduğunu Bilyunas'ın ise on ikinci kattan atılarak öldürüldüğünü öğrenmesi.

- **İhtimaller Dizisi/ Hipotez**

-Vadim Georgiyeviç'in General Mecidov'a Tim'in imha edilmeye çalışıldığını söylemesi ve hayatta kalan dört üyeyi Moskova'da toplamasını istemesi, Mecidov'un da verilen güvenceler karşılığında bunu kabul etmesi.

-FSK Başkanı ile General Vadim Georgiyeviç'in görüşmesi, Salakauri'yi ellerinden kaçırdıklarını başkana söylemesi ve başkanın Vyaçeslav Korin'in öldürüldüğü haberini alması.

-Kemal Mecidov'un aradığı telefonlarda gizli mesajları çözen Podşivalov ve Teymuraz'ın şifreli yere gelmeleri ve Oleg Mitrofanoviç ve Lena'ya ulaşmaya çalışmaları.

-Korin'in de öldürüldüğünü öğrenen Kemal Mecidov'un FSK başkanıyla görüşmek istemesi ve ona rapor sunacağını iletmesi.

İhtimaller Dizisi/ 2. Hipotez

-Anlatıda geçmişe dönülmesi, Oktava Timi'nin kendilerine verilen Boris Yeltsin'i öldürme işini üstesinden gelemeyeceklerini ifade ederek kabul etmemesi.

-Oleg Kovalçuk, Podşivalov, Salakauri ve Teymuraz'ın hücre evinde bir araya gelmesi ve Mecidov'a ulaşma kararı almaları.

-Bilgilerin merkezden sızdırıldığının anlaşılması ve Mecidov'un FSK başkanıyla görüşmesi, odaların dinlendiğinin açıklık kazanması, Mecidov'un FSK başkanına geçmiş faaliyetleri hakkında bilgi vermesi ve nihayetinde FSK'ye değil de SVR'ye haber yollamaları nedeniyle Kurşunov ve Bilyunas'ın öldürüldüğünü söylemesi.

-Meselenin ülke dışına çıkardıkları gizli belgelerden kaynaklandığını ve bu belgeler hakkında malumatı olanların tesadüfen! öldüğünü belirtmesi. Karşı karşıya olduğu kişilerin kim olabileceği konusunda tahminlerini söylemesi: FSK başkanı, Promakov, Yerin, Graçev, Korjakov.

-Her şeyin SVR'ye gönderdikleri mesajdan sonra başladığını anlamaları ve bağlantı kanalından şüphe duymaları. Bilgi iletiminde kullanılan hattın denetlenmesi, bilgi sızmasının tespit edilmesini sağlamaya çalışmaları ve bunun için özel görüşme talebinde bulunmaları, bu görüşmeye birlikte gidecek şekilde plan yapmaları.

• İhtimaller Dizisi/ 3. Hipotez

-Geriye dönülerek Yevgeni Primakov hakkında bilgi verilmesi ve kendisinin Bakü katliamı sorumluları arasında gösterilmesi.

-Muhabere memuruyla bağlantı kurmaları, kurdukları bağlantının dinleniyor olması ve muharebe görevlisinin Şebarşin'in "Rebus" operasyonunun bittiğini iletmesini istediğini, Oktava Timi'nin görevinin yurtdışına çıkardığı belgeleri geri getirmesi olduğunu iletmesi.

-Toplandıkları binadan Mecidov'un çıkması ve içeride Kovalçuk ile Yelena Suslova'nın kalması. Binaya Mafya Babası Karas liderliğinde beş kişinin girmesi ve Kovalçuk'u yaralayıp Yelena'yı konuşturmaya çalışmaları.

-Trafik görevlileri Üsteğmen Leonid Rusin ile Binbaşı Sinitsin'in kurallara uymayan bir BMW'nin peşine para koparabilmek amacıyla düşmeleri ve bu kovalamaca sırasında BMW'nin kaza yapması, BMW'dekilerden birinin Özel Operasyonlar Şubesinde görevli polis yüzbaşısı Hrustalev olduğunun anlaşılması.

-Mecidov'un Kovalçuk'u vuranları ve Yelena'ya tecavüz etmeye kalkanları etkisiz hale getirerek Vadim Georgiyeviç'i araması.

-Mecidov'un sorgusu üzerine Karas'ın İçişleri Bakanlığının Özel Müfettişliğinde Görevli Yarbay Korjenevski'nin emriyle onları takip ettiklerini ve Leningrad'daki arabayı havaya uçuranların, Bilyunas'ı öldürüp karısına tecavüz edenlerin kendileri olduğunu, belgeleri aradıklarını itiraf etmesi.

- **İhtimaller Dizisi/ 4. Hipotez**

-Geriye dönük olarak Viktor Yerin ve onun yaptıkları hakkında bilgiler verilmesi.

-Vadim Georgeviç'in olay yerine gelmesi, cesetlerin toplanmaya başlanması ve Kemal Mecidov ile Yelene Suslova'nın oradan ayrılıp bir otele yerleşmesi.

-Onu otelde bırakıp birtakım ipuçları yakaladığını söyleyerek Vadim Georgeviç ile görüşmeye gitmesi, Kovalçuk'un durumunun ağır olduğunu ve Vyaçeslav Korin'in öldürüldüğü silahın bulunduğunu öğrenmesi.

-Hrustalev'in silahla ilgili sorguya alınması, ona silahı veren Skosirev'in araştırılması, Skosirev ile Karas'ın Kuntsev ekibine bağlı olduğunun anlaşılması.

-Rinat Motorin'i takibe almaları ve bir kadınla buluşması, kadına Melikyants'la görüşmek istediğini ve Hrustalev'in sağ kaldığını söylemesi, kadının "Oktava timi"ni yok etme emrini kendilerinin verdiğini ama onların başaramadığını söyleyerek Rinat'a tepki göstermesi.

-Artur Melikyants'ın Belçika ziyaretlerinin Oktava'nın yurt dışına çıkardığı belgeler ile ilgili olduğunun düşünülmesi ve Mecidov'un Suslova ile birlikte Belçika'ya gitme kararı alması.

-Skosirev'in FSK'deki ifadesinin ardından olayların açıklık kazanması: Korjenevski'nin İçişleri hesabına çalışan Karas aracılığıyla silahı Hrustalev'e ulaştırmak amacıyla Skosirev'e verildiğinin teyit edilmesi ve ifadenin İçişleri Bakanlığına da gönderilmesi.

- **İhtimaller Dizisi/ 5. Hipotez**

-General Pavel Graçov hakkında şu anki pozisyonuna kadar bilgiler verilmesi.

-Ekibin onları Mecedov'un fotoğrafıyla Belçika'da bekleyenlerden habersiz havalimanından uçuşması. Kemal Mecedov ve Yelena'nın uçaktan inerek Sheraton oteline yerleşmeleri.

-Artur Melikyants'ın sorgulama sırasında, aradığı yabancının GRU'da beraber çalıştıkları Yüzbaşı Nikitinski olduğunu söylemesi. Ondan aldığı talimatları Nikiforova aracılığıyla ya da doğrudan Rinat Motorin'e ilettiğini itiraf etmesi.

-Arthur Melikyants'ın FSK ajanını Korjenevski'nin ekibinin öldürdüğünü söylemesi, diğer ölümler hakkında bilgi vermesi ve yurt dışındaki hesapları içeren belgeler nedeniyle "O" grubunun peşinde olduklarını söylemesi.

-Oktava Timi'nin Belçika'da Rus mafyasının kaldığı eve operasyon düzenlemesi, evde Mecedov ile Albay Paşkov'un görüşmesi ve Mecedov'un karısını kaçırdığını söylemesi (karısı rolündeki Yelena Suslova'yı) ve karşılığında belgeleri istemesi ancak Mecedov'un Yelena ile yaptığı telefon konuşmasında onun adamları etkisiz hale getirdiğini anlaması.

-Mecedov'un sorguladığı Albay Paşkov'un Yüzbaşı Nikitinski'yi satması. Her şeyi planlayanın ve Yevgeni Semyonov'u öldürenin yüzbaşı olduğunu söylemesi. Operasyonların özel koruma servisi tarafından yönlendirildiğinden emin olmaları ve arkasında kimin olduğunu çıkarmaları.

• İhtimaller Dizisi/ 6. Hipotez

-Güvenlik Servisi Başkanı Korjakov'un hayatı, işindeki etkinliği ve Yeltsin'le yakınlığı hakkında geçmişten itibaren bilgi verilmesi.

-Korjakov'un FSK başkanından başkanlığa onu kendisinin getirdiğini ve elinde dosyası olduğunu söyleyerek Yüzbaşı Nikitinski'yi serbest bırakmasını istemesi, bunun üzerine General Vadim Georgiyeviç'i arayan FSK başkanının Nikitinski'nin serbest bırakılmasını istemesi.

-General Vadim Georgiyeviç'in FSK başkanını arayarak istifa dilekçesini yazmak istediğini söylemesi, başkanın memnuniyetle karşılaması.

-Herkes "Oktava'yı takip ederken Primakov'un adamlarının belgeleri Rusya'ya getirmesi ve operasyonun başarıyla tamamlanması.

-Mecidov'un generalin yanından ayrılıp sevinçle kitapçıya giderken bir kamyonun kendisine çarpması üzerine hayatını kaybetmesi.

2.5.4. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Cengiz Abdullayev diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de hakim bakış açısını kullanmıştır.

Olayları, kahramanlar arasında geçen konuşmaları “diyalog” yöntemini kullanarak okurun kendisinin görmesini sağlayan yazar bu sayede okurun olaylara bağımsız olarak bakabilmesine vesile olmuş ve eserin akıcılığına katkı sağlamıştır.

-Üç gündür takip ediliyorum.

-Takip edildiğinizi fark etmişsiniz demek ki?

-Vadim Georgiyeviç, ben 1967'de başladım KGB'de çalışmaya. Sizce takip edildiğimi fark etmez miyim?

-Peki ne düşündünüz fark edince? (OT.: 15).

Hakim bakış o anda görülmeyeni gören, duyulmayanı duyan, hissedilmeyeni hisseden bakıştır. General Mecidov'un konuşmaları yabancı bir kulak tarafından dinleniyordur, onun bundan haberi olmadığı gibi Federal Karşı İstihbarat Servisi üyelerinin de bundan haberi yoktur. Ancak hakim bakış açısıyla duruma hakim olan yazar kahramanlarının görmediğini okurla paylaşır. *“Mecidov ahizeyi eline aldı, numarayı çevirdi. Çevirdiği numara aynı anda kendilerini dinleyen teknisyen ve koridorun sonunda oturan yabancı tarafından da kaydedildi.”* (OT.: 22). Yazar yalnızca eserin içinde hakim bakış açısının olanaklarıyla ek bilgi vermekle kalmaz aynı zamanda diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de dipnotlardan yararlanarak okura bilgi verir. Generaller konuşurken odadaki diğer karakterlerden “teknisyen” diye bahseder yazar. Dipnotta ise teknisyenler ile ilgili okura ek bilgi verme ihtiyacı hisseder. *“Bu kişilerin görevi eserde teknisyen olarak geçiyorsa da, onlar sıradan teknik elemanlar değiller. Mecidov'un adamlarını karşılamaları için ekipleri gönderen teknisyenlerin rütbeleri en azından binbaşydı.”* (OT.: 25).

Yazar dünyayı ilgilendiren önemli konulara karşı duyarlıdır ve bu duyarlılığını da gizlemez. Kendi düşüncelerini hakim anlatıcı olarak paylaşabildiği gibi kahramanını konuşturma yoluyla da paylaşabilir. Çernobil Faciası da yazarın değindiği bu hassas konulardandır.

Çernobil Faciası, 26 Nisan 1986 tarihinde Sovyetler Birliği'ne bağlı Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Pripyat şehri yakınlarındaki Çernobil Nükleer Santrali'nin 4 numaralı reaktöründe gerçekleşen nükleer kazadır (URL-8, 2021). Bu kaza birçok insan için olumsuz sonuçlar doğurmuştur ve etkisi uzun yıllar sürmüştür. Halen de süreye devam etmektedir.

Tahmini olarak Avrupa'da tiroid kanserine yakalanan 1.000 vakâ ve diğer kanserlere yakalanan 4.000 vakâyâ Çernobil kazasının neden olmuş olabileceği düşünülmektedir ve bu miktarlar kazadan günümüze kadar yaşanan kanser vakâlarının %0,01'ini temsil etmektedir. Modellemeler sonucunda 2065 yılına kadar radyasyona maruz kalmış 16.000 kişinin tiroid kanseri, 25.000 kişinin ise diğer kanserlere yakalanması beklenebilir. Diğer şekillerde kansere yakalanma oranları ise bu tarihe kadar birkaç yüz milyon olacaktır (URL-8, 2021).

Yarbay Fyodor Kontenko'nun annesi de Çernobil kazasından etkilenen insanlardandır. Yazar bu duruma karşı düşüncelerini kahramanları vesilesiyle okura bildirir.

Yazar eserde bilinç akışı ve iç konuşma tekniğine de yer vermiştir. Bu teknikler okurun kahramanların ne düşündüğünü bilmesine, onları daha yakından tanımasına vesile olur. *“Peki, Bilyanus’u nasıl öldürdüler? Pek az konuşan, somurtkan ve yabancılara karşı sürekli mesafeli davranan bu insana nasıl yaklaştılar? Nasıl oldu bu? Evine davet edecek kadar kime güvenirdi? Onu camdan dışarı atmak o kadar kolay olmamalıydı. Peki ya bunu kendi yaptıysa?”* (OT.: 34). İç konuşma tekniğiyle kahramanın hangi düşünceler ile hareket ettiği anlaşılır ve kahramanın iç dünyası daha yakından tanınır. Bilinç akışı tekniği iç konuşma tekniğinden farklıdır. Kahramanın düşünceleri daha hızlı ve daha karmaşık bir şekilde akar. *Niçin aldım onu yanıma? Diye geçirdi içinden Mecidov. Bunca sarsıntıdan sonra tekrar bir belaya düşmek... Onu Moskova’da bırakmalıydım aslında. Halinden anlamalıydım. Brüksel’e niçin getirdim onu, niçin!? O bir kadın sonuçta. Aptalım ben, aptal!* (OT.: 192).

Hakim anlatıcının kullandığı yöntemlerden biri de “iç çatışma” yöntemidir. Bu yöntemde kahramanın hangi duygularla hareket ettiği ve hangi duygular arasında çatışma yaşadığı görülür. Belgelerin elde edilmesi amacıyla Oktav Timi'nin kaldığı ev basılır. Yelena Suslova o kişilerin mafya mı yoksa istihbarat mı oldukları konusunda kendi içinde çatışma yaşar. *Yelena hemen anlamıştı onun ne demek istediğini. Ama niçin mafya? Niçin? Bu soru rahat bırakmıyordu onu. Bu bütün*

kurallara aykırıydı çünkü. Bu tür belgeleri bulmak, yeraltı dünyasına, kabadayılara havale edilmemeliydi. Yoksa bunlar mafya ayaklarına yatan istihbaratçılar mıydı? (OT.: 97).

Hakim anlatıcı Abdullayev'in eserlerinde olmuş ve olacak her şeyi bilen konumdadır. Bu teknikle kahramanın dışında kalan alanda olanlar da okurun gözü önüne serilir ve okur olaylara daha geniş yelpazeden bakma fırsatı bulur. Kahraman bakış açısıyla yazılan eserlerde yalnızca kahramanın duygu ve düşüncelerine hakim olunabiliyorken hakim anlatıcı norm ve kart karakterlerin düşüncelerine de hakimdir. Eserlerde o kahramanların da yakından tanınması, dönemin özelliklerinin bilinmesi için hakim anlatıcının kullanılması daha geniş bir çerçeve sağlamıştır.

2.5.5. Zaman

Yazar bu kitabına birçok kitabına başladığı gibi zaman ve mekanı doğrudan vererek başlamaz ancak okuru zamana götüren ipuçlarından sıklıkla yararlanır.

Henüz ilk sayfalarda General Kemal Mecidov Federal Karşı İstihbarat Servisi tarafından sorgulanır. Kemal Mecidov sorgu sırasında elli iki yaşında olduğunu söyler. Yine aynı sorgunun devamında doğum tarihi sorulduğunda 1942 yılını verir. Eseri başlatan olayın 1994 yılında gerçekleştiği çıkarımı okurun bu analizi ile yapılmış olur. Yalnızca yıl olarak değil daha net bir tarih çıkarımının yapılmasına da vesile olur yazar. Eserin henüz ilk sayfasında olayın hangi ayda geçtiğine dair bir cümle de yakalanır. *“Eylül güneşi yeterince parlaktı bugün. Komşu binanın camlarından yansıyarak doğrudan gözlerini kamaştırıyordu.”* (OT.: 5). *“Sonbahar mevsimindeki parlak güneşe rağmen St. Petersburg'ta sonbahar soğuk geçirdi.”* (OT.: 6).

Zamana dair verilen ipuçlarından yola çıkılacak olursa eserin henüz ilk iki sayfasından olayın 1994 yılının sonbaharında, eylül ayında başladığı öğrenilir. Geriye dönüşler ve ileriye sıçramalar dışında öykü zamanı ile öyküleme zamanı paralel seyreder. Eserde geriye dönüş yöntemi kullanılarak yirmi yıl öncesine gidilmiş ve Oktava Timi'nin nasıl kurulduğu ve hangi faaliyetlerde yer aldığıyla ilgili kronolojik bilgi verilmiştir. *“Oktava” grubu 1974 yılında KGB'nin analitik şubesi tarafından yapılan teklif sonucu, KGB'nin dönem başkanı General Yuri Andropov'un girişimleri ile kurulmuştur.* (OT.: 12). Zamanda yapılan geriye dönüşler dönemin

olaylarının anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Albay Poşivalov, Mecidov'un çağrısını duyunca 1991 yılına gider. 1991 yılı KGB ve SSCB açısından önemli olaylara sahne olmuştur. *“Albay Podşilov'un acil çağrısını duyar duymaz Oleg Kovalçuk anladı ki, 1991 yılının ağustosunda olduğu gibi, bu ara korkunç şeyler oluyordu.”* (OT.: 56).

Eserde zaman 1994 yılında Oktav Timi grubunun avlanmasıyla başlar ve kısa bir zaman diliminde bu avlamayı yapanlar bulunur, eser son bulur. Ancak geriye dönüş yöntemiyle bu zaman dilimi çok daha geniş bir hale getirilmiştir. Oktav Timi'nin kurulduğu 1970'li yıllardan olaylar 1994'e kadar anlatılsa da Stalin dönemine kadar dönüldüğü de görülür. Geriye dönüş tekniği yazarın sıklıkla başvurduğu ve olay zamanından geriye dönerek daha geniş yelpazede olan olayları, yaşanan gelişmeleri, tarihi vakaları anlattığı tekniktir. Olaylar timi avlanmaya çalışılmasından çok daha öncesine gider ve timin kuruluşu, kurulma nedeni, kime bağlı olarak kurulduğu ve hangi gelişmelere imza attığı, hangi çalışmaları reddettiğine kadar anlatılır. Bu zaman dilimi birçok tarihi şahsiyetin liderliğini de kapsayan bir zaman dilimidir.

2.5.6. Mekan

2.5.6.1.Çevresel Mekanlar

Olaylar Rusya'nın Saint Petersburg şehrinde başlar ve yine Rusya'nın Moskova şehrinde son bulur.

Eserdeki düğümün çözülmesi, yurtdışına çıkarılan eserlerin geri getirilmesi nedeniyle olaylar Belçika'ya taşınır. Belçika diğer eserlerdeki şehir tasvirlerinde olduğu gibi derinlemesine anlatılmadan hakkında birkaç bilgi verilir ve otelleri ile anlatımda yerini alır. Geriye dönüş yöntemine başvurulmuş yerlerde mekanın çerçevesi genişler. Bu genişlik Ortadoğu'ya kadar uzanır.

2.5.6.2.Algısal Mekanlar

2.5.6.2.1. Kapalı/Dar ve Labirentleşen Mekanlar

Mekan eserde olayların geçtiği yerdir ve kahramanın psikolojisine göre nitelik kazanır. Olaylar St. Petersburg'ta Albay Pavel Kurşunov'un öldürülmesiyle başlar. Cengiz Abdullayev'in eserlerinde mekanlar geniş bir ağa yayılırlar ancak bu eserinde

kahramanlar diğer eserlerinde olduğu gibi çok geniş bir coğrafyaya yayılmazlar. Yalnızca yurtdışına çıkarılan belgelerin geri getirilmesi adına Belçika seyahati düzenlenir. Mekanın betimlenmesi diğer eserlerindeki kadar fazla değildir.

Geriye dönüş tekniğinin kullanıldığı yerlerde farklı mekanlar okurun karşısına çıkar. Bakü'nün anlatımı bunlardan biridir. Kahramanın gözünden 50'li, 60'lı yıllardaki Bakü'yü görür okur. *“Ellili, altmışlı yıllarda görseydin Bakü'yü. Biliyor musun ben duygusal biri değilim, ama bu şehir bir hayal şehriydi. Karnaval ve Bayram havasının sürekli hakim olduğu bir şehirdi. Herkes durmadan gülüyor ve eğleniyordu.”* (OT.: 161). Tiflis ve Erivan da bu geriye dönük anlatıdan nasibini alan şehirlerdendir. *“Hafta sonları Tiflis ve Erivan'a giderdik; şirin ve güzel restoranlarda oturmak, müziklerinizi dinlemek, Gürcü şarabı veya Ermeni Konyağı içmek için. Ya Bakü'de insanlar nasıl yaşıyordu o devirlerde? Kadına, kıza laf atan mı vardı sokaklarda, yaşlılara saygıda kusur eden mi?* (OT.: 162).

Mekanların zamana karşı “olumsuz” değişimlerine değinilmiştir eserde. Her iki anlatımda da önceden olumlu değerleri taşıyan mekanlar zamanla bu özelliklerini yitirmişlerdir. Bu mekanın zamana karşı değişimi yalnızca eserin içindeki küçük anlatılarda gizli değildir. Eserin ve Cengiz Abdullayev'in bütün eserlerinin içinde vardır aynı durum. Sovyetler dağılmış, farklı devletler ortaya çıkmıştır. Haliyle bir zamanlar oranın vatandaşı olanlar artık kendi ülkelerinin vatandaşı olmuş, topraklar ayrılmış, başkentler ayrılmış ve düşünce yapıları ayrılmaya başlamıştır.

Kapalı mekanlar fiziksel olarak da kapalı olabileceği gibi kahramanın ruhsal dünyasında olumsuz izler bırakan mekanlardır.

Oktava Timi gizli bir timdir ve varlığından çok az kişinin haberi vardır. Doğrudan KGB başkanına bağlıdırlar. Gizlenme yöntemleri iyidir. Bulundukları kapalı ortamlarda kimsenin dikkatini çekmeden giriş çıkış yapacakları bir yer bulundururlar. Mekanı kendileri için işlevsel hale getirmeye çalışırlar. Bu onların gizliliği ve korunmaları için oldukça önemlidir. *“O” grubunun gizlilik kuralları da zamanla hazırlanmıştı. Mesela Salakauri'nin geldiği daireye aynı zamanda komşu dairelerden de girmek mümkündü. Böylece dışarıdan bu daireye giren bir kişi, komşu daireden avluya, oradan da sokağa çıkabilirdi* (OT.: 43).

FSK tarafından iş birliği yapmaya zorlanan Mecidov bir nezaret hücresine atılır. Bulunduğu nezaret hücresi hem fiziksel olarak kapalı bir mekandır hem de daha sonra orada öldürülmeye kalkılacağından ifade ettiği anlam da olumsuz bir hale dönüşecek, labirentleşecektir. Kendisinin orada güvende olduğunu düşünmektedir ama *her kilit, hırsıza çıkarılmış bir davettir* (Bachelard, 1967: 103). Kendilerini avlamaya çalışanların elleri tahmin ettiğinden çok daha fazla yere uzanacak kadar güçlüdür. *FSK merkezinde üç saatten beri Mecidov, kendisine getirilen Kurşunov ve Bilyunas cinayetlerinin soruşturma dosyalarını gözden geçiriyordu. Bulunduğu yer rahat ve konforlu bir nezaret hücresiydi. Ama itiraz etmiyordu bu duruma Mecidov. Böylesinin daha güvenli olduğunu biliyordu kendisi de* (OT.: 32).

Oktav Timi'nin kaldığı ev başta onlar için bir sığınak durumunda ve onların araştırmalarına kaynaklık edecek birçok teknolojik imkanı, birçok yiyecek içeceği barındırırken; Karas ve ekibinin evi basması, Kovalçuk'u vurmaları ve ileride bacaklarının kesilecek olmasına neden olmaları, Yelena Suslova'ya tecavüz etmeye kalkmalarıyla mekanın ifade ettiği anlam değişmiş ve olumlu bir mekandan olumsuz bir mekana dönüşmüştür. Mecidov gelip onları kurtarsa dahi sonuçta evden cesetler toplanır ve artık orası onların kullanamayacağı bir hal alır. *Merdiven boşluğunda biriken kalabalık, evden teker teker çıkartılan cesetlere bakarak sinir krizleri geçiriyordu. Sonuçta beş cesedin aynı anda bir apartmandan çıkartılması, üç yıldır Moskova'da yaşanan yeraltı dünyasının iç hesaplaşmalarına şahit olan Moskova sakinlerini bile şoke edebilirdi* (OT.: 121).

Eser zamanında doğrudan KGB başkanına bağlı bir timin avlanmaya başlanmasıyla başlar ve timi avlamaya çalışanların bulunma çalışmaları ile devam eder. Timi avlayanların bulunma sürecinde ekipten kayıplar yaşanır. Ekibin bulunup operasyonun başarıyla tamamlanmasının ardından da her şey tamam derken bu defa başkahraman General Mecidov bir araba “kazasıyla” öldürülür. Tüm bunlar eserde kapalı mekanların artmasına neden olur. Açık mekanlar oldukça sınırlıdır.

2.5.6.2.2. Açık/Geniş Mekanlar

Mekanlar fiziksel olarak açık olabileceği gibi kahraman için ifade ettiği anlam da o mekanı açık bir mekan haline getirebilir.

Olaylar temel olarak Rusya’da geçer. Saint Petersburg olayların başlangıç yeridir ve oradaki kahramanın öldürülmesiyle başlar olaylar o nedenle fiziksel olarak açık bir mekan olmanın yanı sıra eserde kapalı bir havası vardır.

Mekanın psikolojik durumu o mekanda geçen olaylara göre şekillenir. Eserde birçok mekan olaylar öncesi açık mekan niteliği taşıırken olaylar sırasında bu niteliklerini kaybetmişlerdir. Belçika’ya olayların taşındığı sırada operasyon bekledikleri gibi gider ancak Yelena Suslova’nın kaçırıldığının düşünüldüğü andan itibaren orası başkahraman Mecidov için artık labirentleşir ve olumsuz bir anlam ifade etmeye başlar. Mecidov Yelena’yı oraya getirdiği için pişmanlık duyar. *“Niçin aldım onu yanıma, diye geçirdi içinden Mecidov. Bunca sarsıntıdan sonra tekrar bir belaya düşmek... Onu Moskova’da bırakmalıydım aslında. Halinden anlamalıydım. Brüksel’e niçin getirdim onu, niçin!?”* (OT.: 191-192). Ancak sonrasında Yelena kurtulur ve labirentleşen mekanın olayın çözümüne katkı sağlaması nedeniyle açıldığı, kahramanı ferahlatan bir mekana dönüştüğü görülür.

Oktav Timi avlanmaya başlanmadan önce Moskova da onlar için olumlu bir mekandır ve onların toplanma mekanıdır. Ama zamanla Moskova’nın da statüsü değişmiş, Sovyetlerin dağılmasının ardından Rusya’nın başkenti olmuş ve ayrılan devletlerin ajanları tarafından yabancılaşmıştır. Onlar Moskova’yı yabancı görmeseler de dış güçler onların Moskova’ya artık yabancı olduğunu bilirler ve bunu onlara hissettirmekten de çekinmezler.

Geriye dönüşlerde yer verilen Azerbaycan ve Ermenistan açık mekanlarken onlar da zamanla olumsuz bir değişim geçirmiş ve kapalı bir mekan konumuna gelmişlerdir. Bu değişim şehirlerinin ifade ettiği anlamla olmuş, ekonomik boyutuyla, kültürüyle, birçok haliyle gerçekleşmiştir. Eserin polisiye bir roman olması ve kahramanların mekan içerisinde rahat olamamaları, olumsuzluklar yaşamaları eserdeki mekanları kapalı mekan haline getirmiştir. Ancak kısa zaman dilimlerinde açık mekanları yaşar kahramanlar. Anlık psikolojileri mekanları onlara açık kılar. Geri kalan zamanlarda mekanın boğucu etkisi kahramanların üzerindedir. Mecidov’un ekip arkadaşlarıyla bir araya gelip görüşebildiği mekanlar anlık açık mekanlar olarak değerlendirilir. Yelena Suslova’ya bulunulan tecavüz girişiminden sonra Mecidov’un onu kurtarmaya gelmesi üzerine Mecidov’a kavuşması labirentleşen mekanı açık konuma getirmiştir. Eserdeki açık mekanların sınırlı olduğu ifade edilebilir.

2.5.7. Şahıs Kadrosu

2.5.7.1. Başkişi

Cengiz Abdullayev'in romanlarında kişiler gerçek hayatta karşımıza çıkabilecek fiziksel ve ruhsal özelliklere sahiptirler. Kendisi gerçek dünyadaki ajan tiplerini yakından tanımasından dolayı kendi oluşturduğu tiplerde gerçekçi bir yol çizer ve bunu okurla da paylaşır. *Dış görünüşü, giyim kuşamı, davranış tarzı yaşamını "Oktava" gibi bir gruba adanmış bir süper – ajandan ziyade sıradan bir muhasebeciyi andırıyordu. Salona giren Teymuraz Salakauri ise aksine, Podşivalov'dan çok farklı bir psikolojik yapıya sahipti* (OT.: 42). Ajanlar görevlerini yerine getirirken kendi duygularından arınamazlar. Öyle ki görev sırasında kıskançlık yapıldığı dahi görülür. Mecidov'dan hoşlanan Yelena da duygusal bir karakterdir ve ajan tiplerinden farklıdır. *"Yelena'nın psikolojik yapısı kıskançlık sahneleri yaratmaya müsaitti ve Teymuraz da Yelena'nın Mecidov'dan hoşlandığını fark etmişti. Yelena Mecidov'a karşı olan hislerini bazen açığa vuruyordu."* (OT.: 48).

Oktav Timi romanında başkişi Oktava grubunun lideri General Mecidov'dur. Yazar General Mecidov'u eser boyunca ruhsal haliyle tanıtırken fiziksel haliyle tanıtmayı da ihmal etmez. *Eğer bir bireyi anlamak istiyorsam, ortalama insan hakkındaki tüm biimsel bilgileri bir tarafa atıp, tüm teorileri gözardı ederek tümüyle yeni ve ön yargısız bir tavır benimsemek zorundayım* (Jung, 1999: 50). Yazarın kahramanlarının gerçekçiliği anlayışından Mecidov da nasibini almıştır. Kendini yaşlı ve yorgun hissetmektedir. Süper – ajan olma durumu yoktur ama yine de fiziki olarak normal bir insana kıyasla oldukça iyi durumda olduğu söylenebilir. *"52 yaşında olmasına rağmen hala sportif bir vücuda sahipti. Biraz uzun boylu, iri yapılı ve geniş omuzluydu. Yüzünün çizgileri derinliği ile dikkat çekiyordu. Derin gözleri, kalın kaşları, yüzünün güneylilere has çizgileri ve kır düşmüş gür saçlarıyla dikkat çekiyordu."* (OT.: 33).

General Mecidov FSK tarafından sorgulanmaktadır ve tehlikede olan Oktava üyelerini kurtarmak için kendi başına mücadele vermektedir. FSK ise onu iş birliği yapmaya zorlar. Bir profesyoneldir Kemal Mecidov. Yıllarını KGB'ye vermiştir. Bu nedenle onun psikolojisiyle oynamak, onu kandırmak çok kolay görünmemektedir.

Oktav Timi’ni son bir görev bekler. Yurtdışına çıkarılan belgelerin geri getirilmesi. Bu görevin de başarıyla tamamlanmasını sağlar. Analitik yetenekleri güçlüdür, silah kullanmakta çok iyidir. Buna karşın artık yaşlandığını düşünür ve bu görevin tamamlanmasının ardından timin dağılacağını ve kendinin emekliye ayrılacağını düşünür. Ancak görevin başarıyla tamamlanmasının ardından bir kamyon çarpması sonucu öldürülür. *“Kitapçıya varmak için acele etti. İleride bir kamyon hızla ilerliyordu. Mecidov yeni kitaplarına az sonra kavuşacağını düşünerek sevincinden etrafta olup bitenlere aldırılmıyordu bile. Kamyon hızını artırdı. General dönüp sesin geldiği yöne baktı. Son düşündüğü ailesiydi. Ve sonra karanlık çöktü.”* (OT.: 208). *Uyku birey için veya göz kırpmaya göz için neyse ölüm de tür için odur* (Schopenhauer, 2012: 77).

Kemal Mecidov soğukkanlı bir kahramandır. Karşılaştığı güçlükler karşısında yılların tecrübesiyle hareket eder. Duygusal olarak güçlüdür. Yelena Suslova’nın kendisinden hoşlandığını bilmesine rağmen kendisini böyle bir macera için yaşlı bulur ve Yelena’ya haksızlık etmemesi, onun hayatını olumsuz etkilememesi gerektiğini düşünür. Abdullayev’in diğer kahramanlarının da yaptığı gibi kendisinden ziyade karşısındakini düşünür ve ona göre hareket eder.

2.5.7.2.Norm Karakter

Norm karakterler başkahramanın macerasında en büyük destekçileridir. Mecidov’u sorgulayan FSK görevlisi General Vadim Georgiyeviç eserdeki norm karakterlerdendir.

Vadim Georgiyeviç Oktav Timi’nin avlanmaya başlandığından haberdar olmuş ve bu nedenle General Mecidov’u sorgulamaya başlamıştır. Onun amacı bu avlamanın arkasında kimler olduğunu bulmak ve Oktav Timi’nin güvenliğini sağlamaktır. Mecidov’un ona güvenmediği zamanlarda dahi yardımcı olmak adına elinden geleni yapmaktan çekinmez. Operasyonun sonuna kadar Oktav Timi’nin arkasında durur ve bunun için her fedakarlığı yapar. Yaşı altmışın üzerindedir ama hala görevi için elinden gelen her şeyi yapar. *“Yaşı altmışı geçmişti. Haline bakınca ona acımamak elde değildi. Genç meslektaş general, tüm bu olanlardan sonra Vadim Georgiyeviç’in kariyerinin son bulabileceğini düşündü. Son günlerin olaylarını beyninde tahlil edince kendilerini bekleyen akıbeti düşünerek dehşete kapılıyordu.”*

(OT.: 29). Yazar fiziksel görüntüsünü de olumlu bir şekilde aktarır yaşlı generalin. Kemal Mecidov'dan yaklaşık on yaş daha büyüktür ama Kemal'in emekli olmak istemesine rağmen o hala çalışma azmindedir. *“Uzun boyu, sevimli yüzü, gür kestane rengi saçlarıyla kadınları büyülüyordu adeta. Bulunduğu görev ise, kadınların gözünde onu daha da yüceltiyordu.”* (OT.: 39). Onun için önemli olan suçluların cezalanması, işlerin şerefiyle yürümesidir. İşlerin öyle yürümediğini ve kendisinin de buna alet edilmek istendiğini anlayınca şerefi için istifa eder. Yolsuzluğun, rüşvetin öylesine fazla olduğu bir dönemde işini şerefiyle yapan onun gibi biriyle nadir karşılaşılır. Birçok insanın rüşvetle bir yere geldiği dönemde o elindeki generallik görevinden istifa edecek kadar onurlu bir kahramandır.

-İstifa dilekçemi yazmak istiyorum, dedi yaşlı general.

-Nasıl isterseniz, dedi FSK başkanı rahatlayarak ve telefonu kapattı.

-Bununla ne elde edeceksiniz, diye sordu Podşivalov.

-Üç torunum var. Onların gözlerine utanmadan bakmak istiyorum. Vicdanım temiz olmalı (OT.: 204).

Yaşlı General yolsuzluğun zirve yaptığı ve Cengiz Abdullayev'in kitaplarının birçoğunda kendini bulduğu dönemde hala onuruyla mücadele veren insanların varlığını temsil etmesi nedeniyle önemlidir.

Yelena Suslova da eserdeki norm karakterlerdendir. Abdullayev'in birçok kadın ajan karakterinde olduğu gibi zor bir hayat yaşamış, yaşadığı hayat onu olgunlaştırmıştır. Evlenmiş, eşini kaybetmiştir. Sekiz yaşında bir oğlu vardır. General Mecidov'dan hoşlanır ancak bu hoşlantısını çoğu zaman saplantıya dönüştürmez ve kendilerine verilen operasyonlarda tüm varlığıyla elinden geleni yapmaya çalışır. Yelena Suslova yaşadığı zorlu hayatı ve kaybettiği kocasının acısını unutmak için aralarına katılmıştır.

Yelena Suslova'nın kocası yedi yıl önce Afganistan'da yaşamını yitirmişti. Bu olaydan sonra Suslova “O” grubuna atanmıştı. Daha doğrusu bu grupla ilgili daha önce hiçbir şey bilmeyen kadın, yönetimden kendisine en zor görevin verilmesini istemiş ve KGB “O” grubunun tam da bu kadına göre olduğuna karar vermişti (OT.: 123-124).

Yelena Suslova işinde profesyonel ve ciddi olduğu kadar kendi dünyasında da duygusal bir karakterdir. Yaşadıklarından sonra bu durumu kaldıramaz ve sevdiği adamın yanında gözyaşlarına hakim olamaz. *“Ve kadın dayanamadı. İçinde biriken*

acı, hayal kırıklığı, utanma hissi, yaşadığı korku, kapıldığı dehşet ve duyduğu nefretin dışavurumu er geç yaşanmalıydı zaten. Bekleniyordu... Hıçkırıklara boğularak ağlıyordu.” (OT.: 122). Olayın çözümüne kritik etki yapan ve Albay Paşkov’un adamlarının elinden kurtularak Albay Paşkov’un Mecidov tarafından sorgulanmasını, olayların altında yatan kişinin ortaya çıkmasını sağlayan yine Yelena Suslova’dır. Profesyonel bir kadındır ve onu etkisiz hale getirmek oldukça zordur. *Paşkov anlamıştı. İki adamıyla beraber Yelena’nın kaldığı odaya dalması ve uyurken kadının üzerine çullanmaları hiçbir şey ifade etmiyordu aslında. İfade etmiyordu çünkü, böyle bir kadını alıkoymak çok zor bir meseleydi* (OT.: 192-193).

Oktav Timi’nin diğer üyeleri de eserde ön plana çıkmış ve norm karakter boyutundadırlar. Bu kişiler Podşivalov, Kovalçuk ve Teymuraz’dır. Bu karakterler fiziksel görünümüleriyle, ruhsal halleriyle, eserdeki görevleri ve günlük hayattaki meslekleriyle okura tanıtılırlar. Başkahraman Mecidov’un tamamlayıcısı durumundadırlar. Onlar da Cengiz Abdullayev’in polisiye romanlarındaki gerçeklik algısına uygun olarak kurgulanmışlardır ve olağanüstü yeteneklerden yoksunlardır.

Saçları dökülmüş, orta boylu Podşivalov bir zamanların KGB’sinin en gizli gruplarından birinin albayına çok az benziyordu. Dış görünüşü, giyim kuşamı, davranış tarzı yaşamını “Oktava” gibi bir gruba adanmış süper ajandan ziyade sıradan bir muhasebeciyi andırıyordu. Salona giren Teymuraz Salakauri ise aksine, Poşivalov’dan çok farklı bir psikolojik yapıya sahipti. Kafkasyalılara özgü palabıyıkları olan uzun boylu Teymuraz, Kafkasların zengin ağalarına benziyordu (OT.: 42).

Bu karakterler sadece Oktava Timi için eğitilmiş ajanlar değil günlük hayatta da başarılı insanlardır ve kendi meslekleri vardır. Oktav Timi dinlenmeye çekildiğinde kendi mesleklerini yapmaya devam ederler. *“Grup bir süre için faaliyetlerini dondurmaya karar verdi. Zaten hepimizin kendine göre bir mesleği vardı. Grubumuzdaki dört kişinin akademisyen ve kendi sahalarında doktor olduğunu söylemem yeterli sanırım. Herkes kendi alanında gerçek bir profesyoneldi.”* (OT.: 73). Kaldıkları evin basılması sonucu Kovalçuk bacaklarından vurulur ve yine de belgelerin başkalarının eline geçmesini istemez. Kendisi bir Rus olmamasına rağmen görevine canı pahasına sadıktır. Yazar onun bu davranışı sergilemeden önce düşüncelerini okurla paylaşarak nasıl bir karakter olduğunu ve arkadaşlarına nasıl bağlı olduğunu sunar. *“-O kadar yorgunum ki. Her şeyden kötüsü ise belirsizlik içinde bulunmamız. Arkadaşlar sizi nasıl sevdiğimi, size ne kadar alıştığımı anlatamam. Benim çok sevdiğim bir karım, çocuklarım ve torunlarım var. Ama sizi*

uzun süre göremeyince sanki bir şeyler eksik kalıyor.” (OT.: 82). İlerleyen sayfalarda belgeleri canı pahasına vermek istemeyen Kovalçuk’un dizleri kesilmek zorunda kalacaktır. Kendilerine “yabancı” damgası vurulan ve Ukraynalı olduğundan belgelerin korunması için dış güçler tarafından layık dahi görülmeeyen Kovalçuk için görevi ve arkadaşları her şeyin önündedir.

Eserde KGB başkanına bağlı olarak kurulmuş bir tim vardır ve bu tüm yok edilmeye çalışılmaktadır. Tim tarihte birçok operasyona katılmış ve başarı kazanmıştır. Bu timin başkanı Mecidov başkahraman olarak karşımıza çıkarken timin diğer üyeleri de norm karakter olarak karşımıza çıkar. Ülkede yolsuzluk ve rüşvet üst düzeydedir ve devletin birçok kademesine yayılmış durumdadır. Devletin istihbaratının başına kadar elleri uzanmıştır. General Vadim Georgiyeviç bu yolsuzluklardan kendini uzak tutmayı başarmış, onuruyla yaşamış ve FSK için onuruyla yaşamaya devam etmektedir. Ancak operasyonun ilerleyen dönemlerinde kendisinden onuruna yakışmayan faaliyetler istedikleri için istifa etmiştir. İşe dahi girmek için binbir şeyin gerekli olduğu durumda FSK generalliğinden istifa etmek ve çizgisinden ayrılmamak onurlu bir davranıştır. Vadim Georgiyeviç Mecidov’a her konuda destek olan, görevini en iyi şekilde yapmaya çalışan bir generaldir. Eserdeki norm karakterlerin başında gelir.

2.5.7.3.Kart Karakter

Kart karakterler başkişinin kendini gerçekleştirme sürecinde karşısına çıkan karşıt güç durumunda olan kişilerdir. Eserin bir polisiye roman olması ve içinde mücadele eden olumsuz tiplerin fazla olması nedeniyle kart karakter bakımından zengindir.

Bu kart karakterlerden biri Karas’tır. Eserde Oktav Timi yok edilmeye ve onların yurt dışına çıkardığı belgeler elde edilmeye çalışılır. Bunu elde etmek için bir mafya ile iş yaparlar ve bu mafyanın başında Karas vardır. Karas ekibiyle birlikte başarıya ulaşmak için hiçbir kötülük yapmaktan çekinmez. Oktav Timi’nin kaldığı evi gözetlemişlerdir ve içlerine Yelena Suslova ile Kovalçuk vardır. İçeri girip belgeleri zorla elde etmeye çalışırlar. İstediklerini alamayınca ise Kovalçuk’un bacaklarına sıkırlar ve Yelena Suslova’ya tecavüz girişiminde bulunurlar. Bu tecavüz girişimi Yelena’nın Mecidov’a bir dinleme cihazı vesilesiyle işaret göndermesi ve

Mecidov'un tam vaktinde yetişmesi ile başarısız olur. Karas'ı sorgulayan Mecidov, Vinus Bilyunas'ı öldürenlerin onlar olduğunu ve karısına da teker teker tecavüz ettiklerini intirafını da alır. Bunun üzerine Karas yaptıklarının bedelini Mecidov'un silahından çıkan kurşunlarla öder. *"Mecidov ateş etti. Karas son anda sağa kaydı ve kurşun sadece alnını sıyırdı. Ama Mecidov ikinci el ateşte ıskalamamıştı."* (OT.: 117).

Eserdeki kart karakterlerden biri de Griva'dır. Griva Karas'ın adamıdır ve Kovalçuk'u konuşturmak için bacaklarına sıkarak da odur. Aynı zamanda Yelena'ya tecavüz girişiminde bulunanlardan biri de odur. Mecidov Kovalçuk'a yaptığıının bedelini ödetmek amacıyla Griva'nın dizine sıkarak ancak Yelena Suslova Griva'ya karşı onun kadar merhametli değildir. *"Griva'nın feryadı artık çekilecek gibi değildi. O anda bir ateş sesi daha duyuldu ve Griva sustu. Kurşun kalbine isabet etmişti. Mecidov dönüp arkaya baktı. Suslova elinde tabancayla kapının eşiğinde duruyordu."* (OT.: 116). Her iki karakter de mafyanın elemanıdır. Bu nedenle onların daha üstünde işi onlara havale eden birileri vardır. Yelena Suslova da bu durumun böyle olmaması gerektiğinin farkındadır. *"Bu tür belgeleri bulmak yeraltı dünyasına, kabadayılara havale edilmemeliydi. Yoksa bunlar mafya ayaklarına yatan istihbaratçılar mıydı?"* (OT.: 97).

Üsteğmen Leonid Rusin ile Binbaşı Sinitsin de eserdeki kart karakterlerdendirler. Sözde trafik polisidirler ama gerek işlerini kötüye kullanarak para peşinde koşmaları gerekse davranış ve düşünce biçimleri açısından olumsuz özelliklere sahiptirler. Özellikle Sinitsin hayata ve insanlara bakış açısı olarak olumsuz bir tiptir. Kıskançtır, acımasızdır, paragözdür ve korkaktır. *"Bu dünyada şanslı olanlardan," diye geçirdi içinden kıskançlıkla. "Her şeyleri var. Arabaları, paraları ve pahalı fahişeleri. Ben ise yirmi yıldır Katya'dan başka bir kadına yaklaşamadım bile. Yirmi yıl boyunca sadece üç kez ihanet ettim ona. İkisi orospuydu."* (OT.: 103). O kadar kötü niyetlidir ki kaza yapan adamı cebindeki para ile kadının kolundaki bileziğe kadar alır. Aynı zamanda korkaktır. Kaza yapan kişinin kimliğine bakıp Özel Operasyon Şubesi Görevlisi Yüzbaşı Hrustalev olduğunu anlayınca bileziği iade eder. Ancak araçtan çıkan silah başına bela açacaktır. İşlerin ters gitmesi üzerine kazada hiçbir suç olmayan kamyon sürücüsüne suç atmaya başlar ve ona tokat atar. Gücünün yalnız ona yettiğinin bilincindedir ve içi nefret doludur. *"Şaşkınlıktan yerinde donakalan tır*

sürücüsünün yüzüne iki güçlü tokat indirdi. Bu tokatlarda sıkıntılı ve berbat hayatın, pis ve cadaloz karısı Katya ile beraber geçirdiği yirmi senelik cehennem azabının, iade edilen bileziğin ve fakir yaşamının öfkesi ve nefreti vardı.” (OT.: 104).

Rinat Motorin de eserdeki kart karakterlerdendir. Belgelere ulaşılması için Eleonora Alekseyevna isimli kadınla birlikte maşa olarak kullanılmışlardır. Sürekli Eleonora Alekseyevna’nın geçmişini yüzüne vurur ve sürekli ondan para koparmaya çalışır. Kendisine verilen işleri eline yüzüne buluşturmuştur ve Eleonora Alekseyevna artık onunla çalışılamayacağı düşüncesindedir. *“Size Makarov’u verdik, onu iyi kullanamadınız. Size Korjenevski’yi verdik, onu da ziyan ettiniz. Sizinle çalışılmaz artık. Tembellik etmeseydik ve profesyonellerle çalışsaydık keşke. Ama siz ne yaptınız? Her yere yeraltı dünyasının kabadayılarını gönderdiniz.” (OT.: 143).* Sözde restoran sahibidir ama o sadece kendini gizlemek için kullandığı bir kamuflaj niteliğindedir. Sürekli içki içmekte ve saçma davranışlar sergilemektedir. Eleonora Alekseyevna da bu durumdan rahatsızdır ve karşısındaki adamın ne denli güvenilmez bir adam olduğunu bilir. *Sizinle konuşmak bana her zaman işkence gibi geliyor. Motorin siz şerefsizin tekisiniz. Üstelik uçkağıtçısınız. En son size Korjenevski için beş bin dolar para verdim ama siz ona sadece dört bin vermişsiniz. Bu kadar da rahat olunmaz ki Rinat (OT.: 144-145).* Motorin Rinat yine profesyonellere vereceği vaadiyle Alekseyevna’dan aldığı parayı zevkleri için kullanmaya devam eder. Akıllanmaya niyeti yoktur ve FSK tarafından dinlendiğinin de farkında değildir. Onların konuşmaları vesilesiyle tabancanın Yüzbaşı Hrustalev’e kastan verildiği ortaya çıkar. *“-Beni dinle Marek. Bugün gelmeyeceğim. Ben Janne’nin evindeyim, bana birkaç kız gönder. Birilerini yolla işte... İki üç kız olsa yeter. Yanlarında içki de getirsinler, burada hiçbir şey yok.” (OT.: 145).*

Eleonora Alekseyevna de eserdeki kart karakterlerdendir. Eski bir fahişedir ve bu isim onun kod adıdır. *“Eleonora Alekseyevna isimli bayan, aslında birçok lüks otelin müdavimlerinden olan bir fahişeydi; ismi de Anna Nikitina idi. Anlaşılan otuz beş yaşından sonra uslanmıştı, çünkü eski mesleğini icra etmiyordu artık.” (OT.: 151).* Eski mesleğini bırakmıştır ama lüks bir hayat sürmeye devam etmektedir. Daha karanlık işlere bulaşmıştır. İşlerini yapmak amacıyla Rinat Motorin ile çalışır ve Oktava grubunu azmettiren de aldığı emirler doğrultusunda kendisidir. Vadim Georgiyeviç ile Mecidov konuşmaları dinleyerek bu çıkarıma ulaşırlar. *“-Oktava*

grubu üyelerinin öldürölmelerini azmettiren kişinin bu kadın olduğunu biliyoruz artık. Adamlarımız şu anda kadının adres, telefon ve iş yerlerini araştırıyorlar. Neredeyse bütün adamlarımız takibe katılmışlar.” (OT.: 146). Hem Motorin Rinat hem de Eleonora Alekseyevna’nın sonu aynı olur ve açığa çıkmalarına az kala vurularak ortadan kaldırılırlar. Onların konuşmalarının önüne geçilmek istenmektedir. Olayda onların da üstünde bir güç vardır.

Yüzbaşı Skosirev diğör bir kart karakterdir. Yarbay Korjenevski’den aldığı emirleri yerine getirir. Hrustalev’de yakalanan silahı Karas’tan alıp Hrustalev’e veren de yarbayın emriyle kendisidir. *“Yüzbaşı Skosirev işini seviyordu. Mafya içerisinde köstebek rolü oynamak, sanatçı ruhlu bu insana inanılmaz ölçüde keyif veriyordu. Üstelik işinin ustasıydı da. Evinin önünde takip edildiğini dün hemen fark etmiş ve kiraladığı daireye gitmemeye karar vermişti.”* (OT.: 155). FSK şu anda peşindedir ve Yarbay Korjenevski ile konuşup FSK’lilere durumu izah etmesini ister. Yarbay Korjenevski de olumsuz karakterlerden biridir ve onun her şeyi mahvedeceğini düşünerek yüzbaşayı ortadan kaldırmak ister ancak köstebeklerin meslek arkadaşları tarafından daha önce nasıl imha edildiğini biliyordur Skosirev ve yarbayın düşünceleri beklediğı gibi gerçekleşmez, Yüzbaşı Skosirev onu öldürür. Ve o anda da FSK ajanları oraya gelirler. *“Skosirev silahını biraz geç geçti ama hemen ateşledi. Silahının kabzasını doğru dürüst kavrayacak vakti bile olmayan Korjenevski bir çışlık atarak yere düştü. FSK ajanları arka odaya girdiler.”* (OT.: 158-159).

Belçika’ya belgeler için giden General Mecidov ve Yelena Suslova’nın peşine adamlarını takan ve belgelerin peşinde olan Albay Paşkov da eserdeki kart karakterlerdendir. Belgelere ulaşmak adına her şeyi yapabilecek bir karakterdir. Buna kadınları esir almak da dahil. Ayrıca insanlar arasında ayrımı yapan ve bunu bizzat Mecidov’a söyleyen de Paşkov’un kendisidir.

-Ne istiyorsunuz? Mecidov onun kakhahasını keserek.

-Belgeleri. Çok ihtiyacımız var onlara.

-“Bize” derken kimleri kastediyorsunuz?

-Bize, yani Rusya’ya. Kuşkunuz olmasın ben ölkemi çok seviyorum. Siz bakmayın burada ibnelerin yardımına başvurduğuma. Bu kadar önemli belgeler mutlaka Rusya’da olmalı. Ve kusura bakmayın bu belgeleri Gürcü Salakauri, Azerbaycanlı Mecidov, Litvanyalı Bilyunas ve Ukraynalı Kovalçuk korumamalıdır. Yanlış mı? (OT.: 190-191).

Yelena Suslova, Paşkov'un adamlarının elinden kurtulmayı başarinca Paşkov'un planları suya düşer. *"-Albay, dedi Yelena. Siz bir hain olmakla beraber aynı zamanda bir aptalsınız da. Beni uykuda yakaladınız ve iki dangalağınıza teslim ettiniz. Onların benimle baş edebileceğini mi sanıyordunuz?"* (OT.: 192). Girişimleri başarısız olan Paşkov, Mecidov tarafından konuşturulur ve bu konuşma sırasında arkadaşlarını satarak önemli bilgiler verir. Her şeyi Nikitinski'nin planladığı ve onun sadece ona yardım ettiği ortaya çıkar. Bu sırada Nikitinski de FSK görevlileri tarafından tutuklanmıştır ve eserdeki kart karakterlerin başını çekmektedir. *Nikitinski 'yi sokağın ortasında tutukladılar. FSK'nin en iyileri yer alıyordu bu operasyonda. Yirmi kişi yolu kapatarak onu kuşatmaya almıştı. Yüzbaşının hakkını vermek lazım, sonuna kadar direnmişti ajanlara. Silahını bile çekmişti* (OT.: 193). Nikitinski Cumhurbaşkanlığı Özel Koruma Servisi'ndendir ve konuşmak istemez. Seri cinayetler işlemek ve mafya ile iş birliği yapmak ile suçlanmaktadır ki Albay Paşkov'un da ifadelerinden yola çıkıldığında bu suçlamalar doğrudur. Cinayetlerin arkasındaki isim odur. Bilyunas, Korin ve Korşunov'u azmettiren, Çeçenleri öldürme emri veren, Motorin ve Nikifora'yı da öldürten odur. İfadesine başvurdıkları Melikyants da tüm bunları doğrulamıştır. Vadim Georgiyeviç onu tutuklama kararı alır. Mecidov ile de yaptıkları değerlendirme sonucu artık olayların arkasındaki ana karakterin, timi avlama ve belgeleri ele geçirme emrini verenin Korjakov olduğu ortaya çıkar. Nikitinski'nin tutuklanması üzerine açığa çıkacağını anlayan Korjakov FSK başkanını arayarak tehdit eder ve Nikitinski'nin serbest bırakılmasını ister. Bütün olumsuz karakterler başında onun bulunduğu bir yönlendirme ile hareket etmektedirler. FSK başkanını başkanlığa getiren de odur ve o konuda da yolsuzluklara başvurulmuştur. Eserdeki kart karakterlerin başı Korjakov'dur.

Yarım saat önce kendisini arayan Korjakov çok sert konuşmuştu.

-Benim adamlarımı tutuklayacak kadar ileri gidiyorsun demek ki! FSK başkanlığına nasıl getirildiğini unuttun mu yoksa? Kime borçlusun unuttun mu?

-Bu adam çok cinayet işlemiş. Koca bir dosya var onunla ilgili.

-Bende de senin dosyan var. Kısacası onu serbest bırakıyorsun tamam mı? (OT.: 203).

Son olarak, FSK başkanı da göreve hakkıyla gelmemesi, bir yolsuzluk ile yerinde olması ve Korjakov'un "emri" ile bir suçlunun salıvermesine izin vermesi nedenleriyle eserdeki kart karakterlerden sayılabilir. Zira kendisinin koltuk sevdası vardır ve koltuğunu kaybetmemek için yukarıdan gelen emirlere itaat eder. General

Vadim Georgiyeviç gibi onuruyla istifa etmeyi düşünmez. Aksine General'in istifasını kendine karşı dik duran birinden kurtulmak amacıyla memnuniyetle karşılar. “*İstifa dilekçemi yazmak istiyorum, dedi yaşlı general. -Nasıl isterseniz, dedi FSK Başkanı rahatlayarak ve telefonu kapattı.*” (OT.: 204).

2.5.7.4.Fon Karakter

Fon karakterler dekor konumundaki karakterlerdir. Arka plandadırlar ve olayların akışına yardımcı olur, olaya gerçeklik kazandırır. Cengiz Abdullayev'in Oktav Timi eserinde de fon karakterler bulunmaktadır. Ancak eserin diğer eserlere göre daha dar bir coğrafyada geçmesi, eserdeki istihbarat örgütlerinin diğer eserler kadar fazla olmaması fon karakter sayısının diğerlerine oranla daha az olmasını sağlamıştır. Nikolay Arkadyeviç, Yarbay Fyodor Kostenko, Cumhurbaşkanı, Oleg Mitrofanoviç, at dişli adam ve iki genç, Gritçenko, Belçika'da onları izleyen ajanlar eserde geçen fon karakterlerdendir.

2.5.8. İzleksel Kurgu

2.5.8.1.Aşk

Cengiz Abdullayev'in romanlarında aşk başkahraman ile görevinde ona yardımcı olmaya çalışan ajan ya da görevi sırasında tanıdığı bir kadın arasında yaşanır.

Onun aşk yaşayan kahramanları hayat tarafından yorulmuş, yıpratılmış, başından evlilik tecrübesi geçmiş, olgun ve genellikle kendilerini işlerine adanmış kahramanlardır. Oktav Timi romanında durum daha farklıdır. Aşka ramak kalma durumu vardır. Birbirini seven Kemal Mecidov ile Yelena Suslova bu sevgiyi itiraf etmekte zorlanırlar. Ama onların dışında herkes bu sevginin, bu ilginin farkındadır. Onlar ifade etmek yerine davranışları ile göstermeyi tercih ederler, başkahraman Kemal Mecidov'un bu aşka başlamama konusunda geçerli nedenleri vardır: Fazla yaşlı olduğunu düşünür. “*Şükran hissini yanı sıra, anlam veremediği, ismini koyamadığı bir şeyler daha hissediyordu bu saçları beyazlamış, görüp geçirmiş, sıkıntılara katlanmış insana karşı. Sanki yaşadıkları stres ve acı bu iki insanı birbirine daha da yaklaştırmış ve yüreklerini çok ötede birleştirmişti.*” (OT.: 125). *Sevmek, kişinin salt kendisi için ve tek başına edinebileceği bireysel bir deneyimdir* (Fromm, 1985: 105). Mecidov da kendi adına sevmektedir. Ancak bu sevginin

sonucu olumlu bir yere gitmeyecektir. Roman kahramanlarının aksine sonunu düşünmeli, anlık duygularına göre hareket etmemelidir.

Mecidov'un Yelena Suslova'ya karşı korumacı bir tavrı vardır. Ona bir şey olmasını asla istemez. *Özgeci kişi, kendisi için hiçbir şey istemez. O yalnız başkaları için yaşar* (Fromm, 2005: 134). Bunda daha önceki kadın ajanlarının öldürülmesinin de etkisi vardır. Benzer şeylerin Yelena Suslova'nın başına gelmesinden korkmaktadır. *"İlk kadın ajanımız Moldovyalıydı. Beş yıl beraber görev yaptık. Daha sonra bu kadın İrlanda'da öldürüldü. Bir teröristin kurşununa hedef olmuştu. Sırtından isabet etmişti kurşun. Bilyunas onu sırtında taşıdığında henüz yaşıyordu kadın. Daha sonra da öldü..."* (OT.: 124). Mecidov'un birkaç defa bu konuda korktuğu şeyler neredeyse başına geliyordu. Yelena Suslova belgeleri korurken ve Albay Paşayev tarafından bulunduğu yere baskın verilince ölümle burun buruna gelir. Bir defasında kendisi kurtulmayı başarırken diğerinde onu General Mecidov kurtarır. O kurtarma anında dahi birbirlerine olan hislerinin izleri vardır. *Birden utandığını fark etti Yelena. Az önce kendisine tecavüz etmek isteyen şerefsizlerden utanmıyordu aslında. Mecidov'un gözleri önünde çıplak olmaktan sıkılmıştı. Onun halini anlayan Mecidov, elinden geldiğince kadının olduğu yöne bakmamaya çalışıyordu* (OT.: 114).

Aşkın yaşanmaması ya da yüreklerde yaşanmasına vesile olabilecek bir faktör daha vardır eserde. General Mecidov elli yaşının üzerindedir ve bu tür maceralar için kendisini yaşlı görmektedir ancak onun aynı zamanda Oktav Timi dışında bir de hayatı, ailesi vardır. Evli ve bir kız çocuğuna sahiptir Mecidov. Hatta eserin ilerleyen bölümünde torununun dahi olduğu görülecektir. Bu şartlarda Yelena Suslova ile aşk yaşaması kendince doğru olmayacaktır. Bu nedenle kadının kendinden hoşlandığını bilmesine rağmen ona yaklaşmaya çalışmaz. Mecidov'un ailesiyle ilgili bölüm yazarın geriye dönüş yöntemini kullanarak yaptığı dönüşlerde görülür. *"1942 yılında Bakü'de doğdum. Arkeoloji okudum. Eski Midia medeniyeti sahasında uzmanlığım var. Doktorum. Azerbaycan Bilimler Akademisinde çalışıyorum. Evli, bir kız çocuğu babasıyım. Azerbaycan vatandaşıyım."* (OT.: 8). General Mecidov'un böyle bir aşka yelken açmak istemeyişinde kendisinden çok Yelena Suslova'yı düşünmesinin etkisi vardır. Belki de artık sona yaklaştığının farkındadır. Nitekim bu konuşmayı yapmasının ardından geçen birkaç dakikadan sonra bir kamyon çarpması sonucu

hayata gözlerini yumacaktır. Sergilediği tutum nedeniyle yarım kalacak bir aşkı, geride yarım kalacak bir kadını bu yükten de kurtarmıştır.

-Çok cesur bir kadın. Bence size aşık. Dün size bakarken fark ettim.

-Ben bu tür eğlenceler için artık çok yaşlandım, Mecidov omuz silkti. O henüz genç ve güzel bir kadın. Bir hayatı, bir geleceği var (OT.: 207).

Yazarın Türkiye Türkçesine çevrilen diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de bir aşk yarım kalmıştır. Bu defa yarı yola kadar dahi gelememişti de söylenebilir. Aşka karşı masum, koruyucu, temiz bir bakış açısı vardır yazarın. Bir polisiye romana sığabilecek en nitelikli aşkları sığdırmayı ve o aşkları en masum haliyle yaşatmayı başarmıştır yazar.

2.5.8.2. Değişim

Bu dünya çoktan çıldırmış
ve ıslah etmek için bizde ne güç var ne de imkan.
(Oktav Timi)

Eser 1994 yılında gerçekleşen olayları anlatsa da okura geçmişe dönük birçok bilgi verir. Verilen bu bilgiler eserin oluşumuna ve SSCB'nin yıllar içinde geçirdiği değişim sürecine ışık tutar.

Oktav Timi SSCB döneminde doğrudan KGB başkanına bağlı olarak kurulmuş bir timdir ve çalışmalarını o dönemden itibaren yapmaya başlar. Timin içindekiler doğrudan SSCB vatandaşıdır ve yaptıkları çalışmalar SSCB'nin lehine olan çalışmalardır. Ancak 1991 yılından itibaren çözümler başlar ve SSCB dağılır. Bu dağılımın ardından time bakış açısı da değişecek ve timin aslında bağlı olduğu devlet bambaşka bir devlet olacaktır. Artık onlara ihtiyaç kalmamıştır. Timin içinde görev yapanların tamamı Rus değildir. SSCB'nin dağılmasının ardından böyle bir ayırım ortaya çıkmıştır ve kitapta da bu ayırım kahramanlar vesilesiyle okura gösterilir. *Bu kadar önemli belgeler mutlaka Rusya'da olmalı. Ve kusura bakmayın bu belgeleri Gürcü Salakauri, Azerbaycanlı Mecidov, Litvanyalı Bilyunas ve Ukraynalı Kovalçuk korumamalıdır. Yanlış mı?* (OT.: 191). Timde görev yapan kimse daha önce aralarında böyle bir ayırım yapmamıştır. Ama artık zaman değişmiştir. *Zamana ayak uydurmaktan daha korkunç ne olabilir?* (Canetti, 2007: 101). SSCB dağılmıştır ve artık onların birçoğu Rus vatandaşı dahi değildir. Kendileri bunu problem yapmasa

da dışarıda kalanlar bunu problem yaparlar. Yaşanan değişim birçok yere sıçramıştır ve sonuçlar doğurmuştur. Cengiz Abdullayev eserlerinin birçoğunda SSCB dağılmadan öncesini, dağılma sürecinin nasıl gerçekleştiğini ve dağılımın ardından yaşananları, bu sürecin KGB'ye etkisinin nasıl olduğunu eserlerinde uygulamalı olarak gösterir. Devlet değişmiştir, savunduğu politika değişmiştir, istihbarata bakış açısı, insanların birbirlerine hitap şekilleri... Herakleitos'un bir sözü vardır. "Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir." diye. O dönemde de değişmeyen hiçbir şey kalmamıştır dönemin Rusya'sında.

Vadim Georgiyeviç, Kemal Mecidov'a birlikte çalışmayı ve kendisinin yardımcısı olmasını teklif eder. Ancak Kemal Mecidov ülkesini seven bir Azerbaycan vatandaşıdır. İstese de o kurumda çalışamaz. SSCB yıkıldıktan sonra bu gibi ayrımlar artık önemli görülmeğe başlanmıştır. *"Hem ben memleketimi çok seviyorum ve terk etmek niyetinde değilim. Ben artık yabancı bir ülkenin vatandaşıyım ve istesem de sizin kurumda çalışamam."* (OT.: 149).

Kabul edilmek istense de istenmese de artık Rusya ve Azerbaycan birbirine yabancı birer "ülke"dir. *"-Yapmayın lütfen, dedi general elini sallayarak. Ne yabancı memleketi Allah aşkına. -Evet, yanlış mı? Bunlar günümüzün gerçekleri."* (OT.: 149). Yılların getirdiği değişimden olumsuz etkilenen yalnız Rusya olmaz. Ondan ayrılan milletler de bu değişimden nasibini alırlar. *"-Güzel konuşuyorsun ama unutma, bunlar eskidendi. Artık Gürcü ve Ahbazlar kanlı bıçaklılar. Lanet olsun, bizleri karşı karşıya getirenlere lanet olsun. İgor Arseyeviç o yerleri bir görseydiniz. Masal gibiydi, güzeldi... Ama artık harabeye döndü."* (OT.: 161).

2.5.8.3. Rüşvet

Yaşanan değişim olumsuz birtakım sonuçları da beraberinde getirmiştir. SSCB'nin son yıllarında kendini gösteren yolsuzluk ve rüşvet sorunsalı SSCB'nin dağılmasının ardından Rusya'da ve ondan ayrılan devletlerde de devam eder. Cengiz Abdullayev'in romanları aynı zamanda bir süreç romanıdır. Onun romanlarında SSCB'nin dağılmasının öncesinden itibaren, ve hatta İkinci Dünya Savaşı sonrasında itibaren yaşananlar gözler önüne serilir. Bu süreçte okur gerçekleşen gelişmeleri, yolsuzluğun ne düzeye geldiğini, rüşvetin hangi kapıları açtığını

görür. Abdullayev kimi romanlarında bu konuya yer yer değinirken kimi romanlarında da (Zehir) bu konuyu ana konunun çıkış noktası yapar.

Eserde bir kaza durumu vardır ve kaza yapan aracın içinden Yüzbaşı Hrustalev çıkar ve yanında da iki gün önce bir FSK görevlisinin öldürüldüğü silah bulunur. Bu kaza trafik polisi ile BMW arasındaki kovalama sonrasında gerçekleşir. BMW sınırların üzerinde bir hızla gitmektedir ve trafik polisi Üsteğmen Leonid Rusin ile Binbaşı Sinitski ondan para koparabileceklerini düşünürler. Aracı takip etme sebepleri trafik kurallarına uyulmasını sağlamak değil ceplerini doldurmaktır.

-Görüyorsun değil mi amatörleri, dedi Rusin direksiyon başına geçerek. Şimdi yetişiriz onlara. İyi para koparabiliriz onlardan. Hepsi de sarhoş.

-Hadi o zaman, diye atıldı Sinitsin. Zaten bu aralar cebimde metelik de yok (OT.: 101).

Eserde Oktav Timi avlanmaya başlanmıştır ve bunu yapanların kimler olduğu tespit edilmeye çalışılmaktadır. Kafalarındaki şüphelilerden biri de Viktor Yerin'dir. Onunla ilgili bilgi verilirken bakanlığı döneminde yapılanlara değinilir. *Bakanlığı döneminde suç ve cinayet oranları inanılmaz derecede artmış, İçişleri Bakanlığı çalışanları rüşvet ve yolsuzluğa batmış, nitelik olarak kriminal bir devrim gerçekleşmiş ve Rusya şehirlerinin korkuya kapılmış ahalisi hava kararınca evlerinden çıkamaz olmuşlardı* (OT.: 118). SSCB'nin dağılma döneminde ve sonrasında yolsuzluk üst düzeye çıkmıştır. Ülke talan edilmekte ve bu talandan birçok kişi kendine pay çıkarmaya çalışmaktadır. *Keza ne doymaz bir varlıktır insan! Ulaştığı her tatmin yeni bir arzunun tohumudur, dolayısıyla onun ebediyyen doyurulamaz arzularının sonu yoktur* (Schopenhauer, 2010: 68). Bu durumdan rahatsız olan yazar eserlerinin birçoğunda bu konuyu benzer şekillerde gündeme getirir. Genel bir talan durumudur bu. Tek bir kuruma özgü bir kurum karalama değildir.

SSCB'nin çökmesinden sonra hızla artan milyoner sayısı dünya insanına parmak ısırtıyordu. Komünist Partisi gibi engelleyici bir faktörden kurtulan fırsatçıların hızla zenginleşmesi, ülke servetinin satılması ve talan edilmesi demekti. Satılabilecek her şey pazara çıkarılmıştı: petrol, altın, ormanlar, buğday, madenler, gayrimenkul, tanklar, evler, uçaklar... Kısacası satılabilecek her şey ve bu arada da vicdan... Gerçi namus ve vicdan ucuz maldı, çünkü üç yıl boyunca aç mideyle namus ve vicdandan bahsedilemeyeceğini anlamıştı herkes. Ülke talan ediliyordu. Ülkeye tecavüz ediliyordu. Yabancılar satılıyordu memleket (OT.: 152-153).

Durum o kadar ileri düzeydedir ki olaylar çözülmek üzere iken FSK başkanı duruma el atar ve bir katilin serbest bırakılmasını ister. Bu isteğin arkasında onu FSK başkanlığına getiren güçler vardır. Yolsuzluğun eli oraya kadar uzanmıştır. “-Benim adamlarımı tutuklayacak kadar ileri gidiyorsun demek ki! FSK başkanlığına nasıl getirildiğini unuttun mu yoksa? Kime borçlusun unuttun mu?” (OT.: 203).

2.5.8.4. Kaçınılmaz Ölüm

Ölümler her zaman haksızdır.

(Oktav Timi)

Cengiz Abdullayev’in romanlarında en çok karşımıza çıkan izleklerden biri de kaçınılmaz olan ölümdür. Eserlerin polisiye roman olması ve kahramanların süper güçlere sahip olmaması bu izleğin karşımıza bu sıklıkta çıkma nedenlerindendir.

Oktav Timi romanı da iki ölümle başlar. Oktav Timi üyeleri tespit edilmiş ve öldürülmeye başlanmıştır. Romanın çıkış noktasını da bu ölümler oluşturur. Ölümlere engel olmak için harekete geçilir ancak bu durum yeni ölümleri de beraberinde getirecektir. Onun kahramanları bir gün öleceklerini bilen, ancak buna rağmen görevini yapmaktan ve görevi uğruna kendini tehlikeye atmaktan çekinmeyen karakterlerdir. Eserlerdeki gerçeklik anlayışı sevilen kahramanların da ölümlerini karşımıza getirir. Kahramanlar farklı milletlerden de olsalar, birbirleriyle ilişkileri samimidir ve bir bütünlük oluştururlar. Canları pahasına birbirlerinin canını kurtarmaya çalışırlar. Bu durum ölümler dahi böyledir. Pavel Kurşunov’un arabasına bomba koyulmuştur ve son nefesini vermektedir. Son nefesinde dahi derdi Oktav Timi’nden arkadaşısıdır.

Patlamanın şiddetinden bitişikteki bazı evlerin camları bile kırılmış ve ufalanarak kaldırımın üzerine dökülmüştü. Arabanın altında yatan adamın yardımına koşan insanlar sadece şu kelimeleri duyabildiler:

-Vilnüs’e... Albay Bilyunas’a iletin... Bilyunas’a... beni öldürdüklerini söyleyin ona... (OT.: 6).

Başkahraman Mecidov da operasyonun başarıyla tamamlanmasının ardından kitap almak için kitapçıya gider. Yeni kitaplarına az sonra kavuşacağı için mutludur. Ancak bir kamyonun kendisine çarpması sonucu hayatını kaybeder. Son düşüncesi ailesi olur ve orada yalnız başına ölür. *Ölmek hayatın yalnız yapılan tek olaydır* (Yalom, 2008: 109). Mecidov da ailesinden uzakta, Suslova’dan uzakta orada ölümü

tadar. *İnsan her şeyi yenebilir, ölüm hariç! Sanki yenilmesi gereken başka bir şey varmış gibi* (Canetti, 2007: 96).

Kitapta ölümler yalnız cinayetlerden gelen ölümler değildir. Yazar Çernobil Faciası nedeniyle gerçekleşen bir ölümüne de değinmiştir. Bu ölümü olayın içine ustaca yerleştirmeyi başarmıştır. Mecidov'un Moskova'ya çağırmak için aradığı Fyodor Kostenko'nun annesi ölmüştür ve bu ölümü Çernobil'deki patlamaya bağlar. Ölen yalnızca onun annesi değildir, birçok insan bu konu yüzünden hayatını kaybetmiştir ve bu hayatını kaybetmeler devam etmektedir. Yazar da bu konudan rahatsızdır, eserine küçük de olsa böyle bir olayı yerleştirmeyi uygun görmüş ve bunu kahramanının ağzından yapmıştır. “-Altmış iki. Hayatının sonuna kadar Gomel’de oturmuştu. Şu lanet olası Çernobil kazası yüzünden insanlar sinek gibi telef oluyorlar.” (OT.: 26).

2.5.9. Çıkarım

Oktav Timi yazarın SSCB döneminde doğrudan KGB başkanına bağlı olarak kurulmuş bir timin SSCB dağıldıktan ve KGB'nin geçirdiği değişimden sonra birtakım güçler tarafından yok edilmeye çalışılmasını anlatan bir eserdir.

Eser daha çok SSCB'nin dağılmasının ardından yaşanan son birkaç yılı konu alıyor olsa da yer yer geriye dönüşler yapılarak SSCB'nin son yılları hakkında bilgiler sunar. Hâkim bakış açısı kullanılarak oluşturulan eserde dönemin siyasi ve sosyal özellikleri, devletin içinde bulunduğu durum, bir değişim süreci anlatılır. Diğer eserlerinde olduğu gibi hassas konulara temas etmekten çekinmez yazar. Yolsuzluk ve rüşvet eserin arka planında yine kendisine yer edinir. Bununla birlikte tarihi olaylara da kahramanlarının gözüyle değinmeyi ihmal etmez yazar: Azerbaycan Ermenistan Savaşı, Hocalı Katliamı yazarın hassasiyetini gösterdiği konulardandır. Ukrayna’da yaşanan Çernobil Faciası’na kadar eserin içine inceliklerle işler yazar. Okur onun olaylar karşısındaki fikrini kahramanların gözünden görmüş olur.

Yazar Oktav Timi eserinde yer betimlemelerine diğer eserlerinde olduğu kadar başvurmasa da geriye dönüş, bilinç akışı, diyalog, iç diyalog gibi teknikleri ustalıkla kullanmayı başarmış; zaman, mekân ve kahramanlar arasında ustaca geçişler yapmıştır.

3. BÖLÜM: CENGİZ ABDULLAYEV ROMANLARINDA DİL VE ÜSLUP

3.1.Romanlarda Anlatım Teknikleri

Cengiz Abdulalyev romanlarında farklı anlatım tekniklerinden yararlanmıştır. Türkçeye çevrilen romanlarında hakim bakış açısından yararlandığı görülen yazar bu bakış açısının da olanaklarından yararlanarak birçok anlatım tekniğinden yararlanır.

Abdullayev'in kahramanları dünyayı ilgilendiren bir problem karşısında ekibiyle ya da bağımsız olarak mücadele eden kahramanlardır. Kahramanların okura tanıtımı ve onların davranışlarının okura sunulması romanların gelişimi açısından önem arz etmektedir. Abdullayev kahramanların tanıtımında ve olayın anlatımında diyalog, iç diyalog gibi yöntemlerden yararlanır. Bu yöntemler onun eserlerinin daha akıcı olmasını, okurun kahramanları daha derinden ve tarafsız olarak tanıyabilmesini, olaya objektif olarak bakabilmesini sağlar. Ayrıca eserlerin polisiye roman olması da kahramanların psikolojilerinin okura sunulmasını gerektirmektedir. Yazar bu psikolojiyi okura aktarabilmek, okurla kahramanlar arasında bağ kurabilmek adına iç monolog ve iç çözümlemeler kullanmıştır. Abdullayev'in kahramanları genel anlamda kendilerini ülkelerine ve işlerine adanmış, amaçları uğrunda mücadele eden, bu uğurda ailelerini kaybetmiş ya da ailelerini kaybettikleri için bu uğurda canla başla mücadele eden kahramanlardır. Okur eserleri okurken kahramanlarla bağ kurar ve eserin sonuna kadar onlarla üzülmüş, onlarla mutlu olur. Çok boyutlu kişiliklerdir onun kahramanları. Sadece iyi ya da sadece kötü olarak düşünülemezler. Bir süper ajandan çok içimizden biri niteliğinde karakterleri vardır. Yeri gelir mutlu olur, yeri gelir bir şey başarır yeri gelir zaaflarına yenik düşerler. Onun kahramanlarını diğer polisiye roman karakterlerinden ayıran en önemli özellik gerçek hayatın içinden çıkmış nitelikte kahramanlar olmalarıdır. Ki yazarın birçok kahramanı da gerçek hayatta vardır ya da gerçek hayatta olabilecek özelliklere sahiptir. Bu gerçeklik okura hissettirilmeli ve gösterilmelidir. Yazar bu gösterimi yaparken hakim anlatıcının tüm olanaklarından yararlanır.

En çok kullanılan tekniklerden biri iç çözümleme tekniğidir. Roman kahramanlarının iç dünyalarının görülmesi, içinde bulundukları psikolojiye hakim olunması, onların geçmiş ve şimdisine dair yazarın verdikleri dışında bilgiler edinilmesi için bu

tekniğin kullanılması önemlidir. Bir polisiye roman için kahraman psikolojilerin çözümlenmesi kahramanları tanımak adına oldukça gereklidir.

Yazarın yararlandığı bir diğer teknik de metinlerarasılıktır. Yazar anlatısını zenginleştirmek, anlattıklarını desteklemek adına metinlerarasılıktan yararlanmıştır. Bu metinlerarasılık eserlere, filmlere, dini kaynaklara yapılmıştır.

Eserlerdeki gerçeklik, dünyayı ilgilendiren konuların ele alınması esere yerleştirilen “gazete haberleri” ile daha da arttırılmıştır. Haber yazıları eserdeki kahraman ya da ekibin mücadele edeceği problemi gözler önüne serer. Haber yazılarının yanında eserdeki rapor yazıları da eserin gerçekliğinde pay sahibidir. Yazar ele aldığı konuya dair yakından bilgi sahibi olduğu için kullandığı tüm teknikleri bu gerçeklik anlayışına hizmet edecek şekilde kullanmaya özen göstermiştir. Gerçeklik anlayışına hizmet eden en önemli tekniklerden biri de eserde kullandığı dipnotlardır. Bu dipnotlar eserde geçen önemli olayların gerçek hayattaki varlığına, eserdeki kişilerin gerçek hayattaki yerine, eserde kullanılan aletlerin gerçek hayattaki varlığına, eserdeki örgütlerin gerçek hayattaki durumuna kadar birçok önemli konuyu aydınlatır.

3.2.Romanlarda Anlatım Biçimleri

Cengiz Abdullayev romanları 20. yüzyılın 2. yarısından 21. yüzyıla kadar dünyayı ilgilendiren problemleri ele alan romanlardır. Konular ve konunun işleyişi gerçek hayata uygun biçimdedir. Eserde geçen anlatım biçimleri de bu gerçeklik üzerine kurulmuştur.

Yazar eserde karakter ve mekanın anlatımında betimleyici anlatımdan sıklıkla yararlanmıştır. Onun için kahramanlar ve onların iç dünyaların okura sunulması oldukça önemlidir. Bu nedenle kahramanların fiziksel betimlemeleri yanında ruhsal betimlemelerine de oldukça önem vermiştir. Yer betimlemelerinin yanında mekan betimlemeleri de oldukça yer kaplar eserde. Abdullayev’in romanları gerçek hayatta var olan mekanlarda geçmektedir ve yazar olayın geçtiği yeri tarihinden başlayarak fiziksel görünümüne kadar derinlemesine okura sunar. Bu betimlemeler bir paragraf sürebileceği gibi birkaç paragraf sürebilir ve okur olayın geçtiği mekanı hayatında hiç görmese bile eserin içinde o atmosfere girebilir. İnsan psikolojisinin anlatımı ve okurun esere girebilmesi adına mekan üst düzey bir konumdadır. Cengiz Abdullayev

mekanın değerinin farkındadır ve ustaca betimlemeleriyle mekanı çok yönlü olarak okura sunar.

Yazarın betimlemeleri dili kullanma gücünü göstermek ya da esere hacim kazandırmak adına yapılmamıştır. Okura olayın geçtiği mekanı derinlemesine tanıtmak, kahramanın olayın işleyişinde hangi ruh halinde olduğunu daha iyi anlaşılmasını sağlamak adına yapılmıştır. Onun çevre anlayışı fiziksel anlamda oldukça geniştir. Romanlar Endonezya'dan Amerika'ya kadar birçok ülkede geçer. Aynı roman içinde olayla birlikte mekanların oldukça genişlediği, farklı mekanlara sıçradığı görülür. Her sıçramada yazar gidilen yerin tarihi, coğrafı, edebi ve fiziksel yönünü okura sunar. Bir tarihçi, bir coğrafyacı, bir edebiyatçı gözüyle çevreye bakar. Yapılan bu betimlemelerde yazarın birçok açıdan donanımlı olduğu, anlattığı mekanların havasını soluduğu görülür.

Kahraman betimlemelerinde de yazarın gerçeklik anlayışı devam eder. Yazar kahramanları aracılığıyla eserin içinde de kendi kahramanlarının polisiye roman kahramanlarından farklı olduğuna değinir. Yayınlanan diğer polisiye romanlarda ajanlar üst düzey niteliklere sahip, fiziksel görünümü oldukça fit, kullandığı teknikler gerçek hayatta kullanılması mümkün olmayan teknikler olan ajanlardır. Oysa Abdullayev'in romanlarında gerçek hayatın içinden çıkmış, fiziksel görünümü gerçek hayata yakın ve kullandıkları yöntemler gerçek hayatta kullanılabilecek yöntemler olan ajanlar vardır. Ruhsal olarak da aynı durum geçerlidir. Abdullayev'in romanlarında duygusal boşlukta, mutsuz bir evlilik geçiren, ölüm korkusu yaşıyan insanların "bizden biri" olarak varsayabileceği, empati kurabileceği kahramanlar görülür.

3.3.Cengiz Abdullayev'in Dil ve Üslubu Hakkında Genel Değerlendirme

Cengiz Abdullayev eserlerini Rusça olarak kaleme alır ve yapılan çeviriler Rusça orijinalinden yapılır. Kendisi Azerbaycan Türkçesine de hakimdir ancak dünyaya hitap eden eserler meydana getirir ve daha büyük kitlelere hitap etmek istemektedir. Bu nedenle eserlerini yazmak için Rusçayı seçmiştir. Dile oldukça önem veren bir yazardır. Birkaç dili ustalıkla bilmenin gerekliliğini savunur. Hayatında da gerek kendisi gerek ailesi bu düşüncesini uygular.

Bu çalışma oluşturulurken yazarın Türkiye Türkçesine çevrilmiş romanları esas alınmıştır.

Yazar eserlerini oluştururken genel anlamda (Türkiye Türkçesine çevrilen eserlerinin tamamında) hakim anlatıcı bakış açısını kullanır ve diyalog, iç diyalog, monolog, iç çözümleme, metinlerarasılık, bilinç akışı gibi teknikleri, betimleme, açıklama, tartışma ve öyküleme anlatım biçimlerini kullanır. Eserlerinde kahramanların ve kişilerin tasviri oldukça detaylıdır. İnsanlara bir psikolog, mekana bir tarihçi, coğrafyacı, edebiyatçı gözüyle yaklaşır.

Onun kahramanları bir ajan diliyle değil de duyguları olan, günlük hayatta var olabilecek insanların diliyle konuşurlar. Samimi bir üslubu vardır yazarın. Duygulan bir kahramanın hatalar yaptığı, sinirlenen bir kahramanın küfür ettiği, intikam duygusuna kapıldığı ve bunu o duyguyla ifade ettiği görülür.

Hakim anlatıcı varlığını eserlerin büyük bölümünde göstermese de çoğu kez araya girerek kendi varlığını doğrudan okuyucuya hissettirir. Hatta işlediği konuyla ilgili kendi duygu ve düşüncelerini çoğu zaman kahramanı aracılığıyla yapsa da doğrudan yaptığına da tanık olunur. Bu durum romanları teknik açıdan zayıflatır ancak eserin bütününe yaymaması ve anlatımın içinde kaybolması bu zayıflığın önüne büyük oranda geçer. Onun işlediği konular dünyayı ilgilendiren önemli konulardır: Uyuşturucu üretimi ve satımı, mafya, silah ticareti, terör... Seçtiği konular yorumlamaya, değerlendirmeye açık konulardır. Yazarın kahramanları faaliyetleriyle yazar da değindiği bu konularla dünyada bahsedilen olumsuzlukların giderilmesine dolaylı yoldan katkıda bulunur.

Eserlerinde geriye dönüş, ileriye sıçrama tekniklerine başvuran yazarın zamanı da gerçek zamandır. Bu zaman kimi romanlarında tarih olarak doğrudan geçse de kimi romanlarında sosyal zaman kavramları ile hissedilir.

ÇIKARIM

Cengiz Abdullayev Azerbaycan edebiyatının önde gelen isimlerindendir. Hukukçu, entelektüel bir ailede dünyaya gelmiş ve kendisi de aynı yoldan devam etmeyi seçmiştir. KGB'nin çeşitli organlarında görev almış ve KGB'yi yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Bu fırsatı iyi değerlendiren yazar, devlet arşivlerindeki tarihi belgeleri de kullanır ve gerçeklerden yola çıkarak hayatın yansıması niteliğinde polisiye romanlar meydana getirmeyi başarır.

Onun romanları gerek ele aldığı konular gerekse bu konuları ele alış biçimi bakımından gerçek hayatın edebiyata aktarılmasıdır. Kahramanlarının büyük bölümü tarih sahnesinde yer alan karakterlerdir. Kendi oluşturduğu kahramanlarını dahi bu gerçeklik algısıyla tasarlamış ve süper-ajan algısını yıkmaya çalışmıştır. Eserlerinde anlattığı yerlere bizzat gitmiş, gitmediği hiçbir yeri okurun karşısına çıkarmamıştır. Gözlem gücü ile betimleme yeteneğinin bir araya gelmesiyle okur anlattığı mekanlara gitmemiş dahi olsa kahramanlarla birlikte o mekanın dokusunu hisseder.

Onun romanlarına bir sürecin romanı olarak bakmak gerekir. Eserlerinin arka planında SSCB'nin çözülme süreci net olarak görülür. Ülkeler arasındaki ilişkiler, Ortadoğu'nun durumu, istihbarat birimlerinin mücadeleleri eserlerinde kendisine yer edinir. Çok yönlü eserler meydana getirmiştir. Eserlerinde yalnızca olay değil, zaman, mekan ve kahramanlar da derinlemesine ele alınmıştır. Yazar olayların geçtiği coğrafyayı bütün özellikleriyle okura tanıtır. Eserlerine bir tarihçi, coğrafyacı, edebiyatçı gözüyle bakar ve olayı sağlam temeller üzerine oturtur.

Cengiz Abdullayev vatanını seven, vatani için bir şeyler yapmaya çalışan, bunun yanında dünyanın iyiye gitmesi için de çaba gösteren bir yazardır. Eserlerini Rusça olarak kaleme alır ve bu durumu daha geniş kitlelere hitap edebilmek adına yapar. Azerbaycan Türkçesine oldukça hakimdir ve çocuklarının da öğrenmesini sağlamıştır. Azerbaycan'da basılan kitapları için telif ücreti almaz ve bu parayı Karabağ için bağışlar.

Dünyadaki gelişmelere, olumsuz durumlara kayıtsız kalmaz ve hemen her romanında gerçek hayatta var olan problemlere değinir. Bu problemler uyuşturucu üretimi ve satımı, silah kaçakçılığı, terör eylemi vb. problemlerdir ve yazar oluşturmuş olduğu kahramanlarla bu problemler ile mücadele eder. Kahraman psikolojilerini

derinlemesine işler ve okurun kahramanla bağ kurması adına kahramanını detaylı olarak tanıtır. Onun kahramanları vatanları için mücadele eden, hayatın zorluklarını yaşamış, sevmiş, sevilmiş, gerçek hayatın içinden çıkmış kahramanlardır. Kadın kahramanların eserde erkek kahramanlar kadar öne çıktığı görülür. Gördüğü yanlışları eleştirmekten korkmayan bir kalemdir. Eserleri bir dönem SSCB ve İnterpol'ün yürüttüğü operasyonların iç işleyişini ortaya çıkardığı için yasaklanmasına karşın sonrasında basılmış ve büyük ilgi görmüştür.

Türkiye Türkçesine çevirilen eserlerinin tamamında hakim anlatıcı bakış açısını kullanmıştır yazar. Zamanda ve mekanda usta geçişler yapar ve kullandığı bakış açısıyla okur aradaki bağları kurmayı başarır. Geriye dönüş ve ileri sıçrama tekniği ile yazarın anlattığı olayın yanında o olaya neden olan gelişmeleri, dönemin sosyal ve siyasi olaylarını görme şansı bulur ve neden sonuç ilişkileri kurmayı başarır.

Romanlarında diyalog, monolog, iç çatışma, bilinç akışı ve metinlerarasılıktan yararlanır. Anlatım biçimlerini ve düşünceyi geliştirme yollarını ustalıkla kullanır. Polisiye romanlar yazmasının yanında eserlerine aşk, yalnızlık, ölüm, değişim temalarını ustalıkla yerleştirmiş, yakın tarihe ışık tutan eserler kaleme almıştır. Oldukça üretken bir yazardır.

Yazarın eserleri dünyada milyonlarca satmış, 32 dile çevrilmiş ve 6 kıtaya yayılmış olmasına karşın Türkiye'de yeterince tanınmadığı, okunmadığı, basılan az sayıda eserin ise ikinci baskıya dahi ulaşmadığı görülmüştür. Tezin çıkış noktasını da bu durum oluşturmuştur.

KAYNAKÇA

1. Cengiz Abdullayev Kaynakçası

1.1.Kitaplar

1.1.1. Cengiz Abdullayev Kitapları (Türkiye Türkçesine Çevrilen ve Teze Kaynaklık Edenler)

Abdullayev, C. (2000). *Araf'tan kurtuluş*. (Çev. Ali Ekber Aliyev). İstanbul Kaknüs Yayınları.

Abdullayev, C. (2000). *Mavi melekler/ uyuşturucu çemberinde İnterpol ve KGB*. (Çev. Ali Ekber Aliyev). İstanbul Kaknüs Yayınları.

Abdullayev, C. (2004). *Kurtlar sofrasında*. (Çev. Ali Ekber Aliyev). İstanbul Kaknüs Yayınları.

Abdullayev, C. (2004). *Zehir: Ortadoğu menşeli bir terör eyleminin anatomisi*. (Çev. Ali Ekber Aliyev). İstanbul Kaknüs Yayınları.

Abdullayev, C. (2005). *Oktav timi*. (Çev. Ali Ekber Aliyev). İstanbul Kaknüs Yayınları.

1.2.Cengiz Abdullayev ve Eserleri Üzerine Yapılan Tezler

1.2.1. Türkiye’de Yapılan Tezler

Türkiye’de doğrudan Cengiz Abdullayev adına hazırlanan doğrudan bir tez bulunmamaktadır. Jale Memmedzade tarafından hazırlanan bir tezde karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmıştır.

“The function of social backgrounds in the detective novels of Agatha Christie, Ahmet Umit, Chingiz Abdullaev”

“Agatha Christie, Ahmet Umit ve Chingiz Abdullaev'in polisiye romanlarında sosyal arka planın işlevi”

Yazar Türkiye’de doğrudan ve yapı ve izlek anlamında ilk kez şahsım tarafından incelenmektedir.

1.2.2. Azerbaycan’da Yapılan Tezler

Azerbaycan’da yapılan en kapsamlı çalışmanın Bakü’de 2012 yılında Gülxani Penah ve Tural Mezahiroğlu tarafından yapılan “Azerbaycan Edebiyatında Dedektiv Janr” adlı çalışma olduğu görülmüştür.

2. Genel Kaynakça

2.1.Kitaplar

Bachelard, G. (1967). *Mekanın poetikası*. (Çev. Aykut Derman). İstanbul Kesit Yayınları.

Bayraktar, Y. (2018). Ödünçleşmiş kişilikler: aynadaki adam Tanpınar, eds. Ramazan Korkmaz ve Veysel Şahin, *Romanda Kişiler Dünyası* (543-558). Ankara Akçağ Yayınları.

Campell, J. (2013). *Kahramanın sonsuz yolculuğu*. (Çev. Sabri Gürses). İstanbul Kabalcı Yayıncılık.

Canetti, E. (2007). *Ölüm üzerine*. (Çev. Gürsel Aytaç). İstanbul Payel Yayınları.

Çelik, F. (2017). Kiralık konak’ta gelenek ve modernizm bağlamında mekansal karşılık, eds. Ramazan Korkmaz ve Veysel Şahin, *Romanda Mekan* (61-73). Ankara Akçağ Yayınları.

Doğan, A. (2018). Selanik’te sonbahar romanında kişiler dünyası, eds. Ramazan Korkmaz ve Veysel Şahin, *Romanda Kişiler Dünyası* (523-542). Ankara Akçağ Yayınları.

Eco, U. (2016). *Yorum ve aşırı yorum*. (Çev. Kemal Atakay). İstanbul Ayrintı Yayınları.

Eco, U. (1995). *Anlatı ormanlarında altı gezinti*. (Çev. Kemal Atakay). İstanbul: Can Yayınları.

Forster, E. M. (1985). *Roman sanatı*. (Çev. Ünal Aytür). İstanbul Adam Yayınları.

- Freud, S. (2001). *Düşlerin yorumu 1*. (Çev. Emre Kapkın). İstanbul Payel Yayınları.
- Fromm, E. (1985). *Sevme sanatı*. (Çev. Işıtan Gündüz). İstanbul Say Yayınları.
- Fromm, E. (2003). *Sahip olmak ya da olmak*. (Çev. Aydın Arıtan). İstanbul Arıtan Yayınevi.
- Fromm, E. (2005). *Kendini savunan insan*. (Çev. Devrim Doğan). İzmir İlya Yayınları.
- Gariper, C. (2018). Kürk mantolu Madonna romanının kişiler dünyası, eds. Ramazan Korkmaz ve Veysel Şahin, *Romanda Kişiler Dünyası* (217-232). Ankara Akçağ Yayınları.
- Gümüş, S. (2003). *Yazının sarkacı roman*. İstanbul Kültür Yayınları.
- İlhan, A. (2016). *Kurtlar sofrası*. İstanbul İş Bankası Kültür Yayınları.
- Jung, C. (1999). *Keşfedilmemiş benlik*. (Çev. Canan Ener Sılay). İstanbul İlhan Yayınevi.
- Jung, C. (2005). *Dört arketip*. (Çev. Zehra Aksu). İstanbul Metis Yayınları.
- Kafka, F. (2014). *Dönüşüm*. (Çev. Ahmet Cemal). İstanbul Can Yayınları.
- Kanter, F. (2017). Elif Şafak'ın aşk romanında mekan unsuru, eds. Ramazan Korkmaz ve Veysel Şahin, *Romanda Mekan* (283-298). Ankara Akçağ Yayınları.
- Kanter, F. (2018). Tehlikeli oyunlar romanında kişiler dünyası, eds. Ramazan Korkmaz ve Veysel Şahin, *Romanda Kişiler Dünyası* (319-340). Ankara Akçağ Yayınları.
- Kaplan, M. (2018). *Hikâye tahlilleri*. İstanbul Dergâh Yayınları.
- Karabulut, M. (2017) Halide Edip Adıvar'ın sinekli bakkal romanında mekan, eds. Ramazan Korkmaz ve Veysel Şahin, *Romanda Mekan* (107-126). Ankara Akçağ Yayınları.

- Korkmaz, R. (2015). *Yazınsal okumalar*. İstanbul Kesit Yayınları.
- Korkmaz, R. (2016). *Sabahattin Ali insan ve eser*. İstanbul Kesit Yayınları.
- Korkmaz, R. ve Şahin, V. (Eds.) (2017). *Romanda mekan*. Ankara Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, R. ve Şahin, V. (Eds.) (2018). *Romanda kişiler dünyası*. Ankara Akçağ Yayınları.
- Kundera, M. (2016). *Roman sanatı*. (Çev. Aysel Bora). İstanbul Can Sanat Yayınları.
- Moran, B. (2016). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İstanbul İletişim Yayınları.
- Russell, B. (2014). *Mutlu olma sanatı*. (Çev. Yunus Sağlamtürk). İstanbul Say Yayıncılık.
- Schopenhauer, A. (2003). *Aşkın metafiziği*. (Çev. Veysel Atayman). İstanbul Bordo Siyah Klasik Yayınları.
- Schopenhauer, A. (2010). *Hayatın anlamı*. (Çev. Ahmet Aydoğan). İstanbul Say Yayıncılık.
- Schopenhauer, A. (2012). *Ölümün anlamı*. (Çev. Ahmet Aydoğan). İstanbul Say Yayıncılık.
- Söylemez, O. ve Azap, S. (2014). *Kafka'dan Coelho'ya yakın okumalar*. Ankara Bengü Yayınları.
- Söylemez, O. ve Azap, S. (2016). *Türk dünyası edebiyatları hikâye çözümlemeleri*. İstanbul Kesit Yayınları.
- Şahin, S. ve Öztürk B. vd. (2013). *Edebiyatın izinde polisiye edebiyat*. İstanbul Bağlam Yayıncılık.
- Wellek, R. ve Warren, A. (2019). *Edebiyat teorisi*. (Çev. Ö. Faruk Huyugüzel). İstanbul Dergâh Yayınları.

Yalom, İ. D. (2008). *Güneşe bakmak ölümlle yüzleşmek*. (Çev. Zehra İyidaoğan Babayiğit). Ankara Kabalcı Yayınevi.

2.2.Makaleler ve Bildiriler

Azap, S. (2013). Ötelerden ötelere çağrı: kassandra damgası romanında yapı ve izlek. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]* 50, 85-96.

Azap, S. (2016). Tölögön Kasımbekov'un cetilgen kurak (olgun nesil) romanında yapı ve izlek: Sovyet tipi insan yaratma süreci. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5 (2), 834-869.

Kanter, F. (2009). Yaprak dökümü romanında yapı ve izlek. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 4/8 Fall.

Şahin, V. (2011). Kimliksel değerlerin çatıştığı mekân: 'sinekli bakkal' romanında yapı ve izlek. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/3 Summer, 1549-1580.

Turan, Y. E. (2015). Türk islam düşünce sisteminde İbn-İ Haldun'un devlet nazariyesi. *Atatürk İletişim Dergisi*, Sayı 9, Temmuz, 202.

2.3.Tezler

Azap, S. (2015). *Tölögön Kasımbekov insan ve eser*. Doktora Tezi, Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ardahan.

Azap, S. (2012). *Metin çözümleme yöntemleri: Dört yöntem/dört uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Ardahan.

2.4.İnternet Kaynakları

Demirçioğlu, N. (2018). *Dünya ədəbiyyatında detektiv və Çingiz Abdullayev*. Ədəbiyyat Qəzeti. <https://www.millikitabxana.az/> Erişim tarihi 29.04.2021.

- Əbilov, A. X. (2021). *Ədəbi-mədəni fikir həyatında Çingiz Abdullayev*. Ədəbiyyat Qəzeti. <https://edebiyyatqazeti.az/news/diger/6880-edebi-medeni-fikir-heyatinda-cingiz-abdullayev> Erişim tarixi 05.03.2021.
- <https://sozluk.gov.tr/>, Tez süreci boyunca.
- Hüseyn, F. (2013). *Çingiz Abdullayev: "Mən axirət dünyasına inanmıram"*. Azadlıq Radiosu, <https://www.azadliq.org/a/25114635.html> Erişim tarixi: 21.04.2021.
- Mikayıloğlu, R. və Əkbərov, F. (2010). *Çingiz Abdullayev "Bu sözlərimi yazandan sonra Azərbaycanda qırğın olacaq"*. Lent.az. Mədəniyyət, <https://lent.az/xeber/medeniyyet/-37958> Erişim tarixi: 09.04.2021.
- Novruzova, S. (2014). *Çingiz Abdullayev: "İndi cəmiyyətimiz Allahsız, vicdansız və ləyaqətsiz yaşayır"*. Qafqazpress, 2014. <http://qafqazpress.az/musahibe/3409-ingiz-abdullayev-ndi-cmiyytimiz-allahsz-vicdansz-v-lyaqtsiz-yaayr-msahb.html> Erişim tarixi 09.04.2021.
- Rızaev, A. (2009). *"Çingiz Abdullayev-mənim gənc köhnə dostum"*. Ədəbiyyat Qəzeti. <https://www.millikitabxana.az/> Erişim tarixi 15.04.2021.
- Sadiq, Ş. (2014). *"Dedektiv roman və ciddi ədəbiyyat anlayışları"*, 525-ci qəzet. <https://www.millikitabxana.az/> Erişim tarixi 01.03.2021.
- Sarabi, L. (2019). *Çingiz Abdullayev: "Xəbər yollayırdılar ki, ona deyən, qoyunlarını otarsın"* Publika.Az. <https://publika.az/projects/xususi/294039.html> Erişim tarixi 21.04.2021.
- Səfəroğlu, X. və Ağamalıoğlu, V. (2012). *Çingiz Abdullayev "... yazmağa başlayanda deyirdilər Çingiz getsin qoyunlarını otarsın..."* Modern.Az. <https://m.modern.az/az/news/8220/cingiz-abdullayev-yazmaga-baslayanda-deyirdiler-cingiz-getsin-qoyunlarini-otarsin-musahibe> Erişim tarixi 21.04.2021.
- Şərifova, S. (2017). *Çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatında detektiv: janrın mənzərəsinə bir baxış*. 525-ci qəzet. <https://525.az/news/71512-cagdas->

[azerbaycan-edebiyatinda-detektiv-janrin-menzeresine-bir-baxis](#) Erişim
tarihi 10.03.2021.

Teymurqızı, T. (2009). *Çingiz Abdullayev - çox yazıb, az danışan yazıcı*.
Mədəniyyət. <https://www.millikitabxana.az/> Erişim tarihi 30.04.2021.

URL-1. (2010). *Çingiz Abdullayev Akif oğlu*. Kayzen.Az.
[https://kayzen.az/blog/yazar/1889/%C3%A7ingiz-abdullayev-akif-
o%C4%9Flu.html](https://kayzen.az/blog/yazar/1889/%C3%A7ingiz-abdullayev-akif-o%C4%9Flu.html) Erişim tarihi 21.04.2021.

URL-2. (2021). *Çingiz Abdullayev*. Vikipediya.
https://az.wikipedia.org/wiki/%C3%87ingiz_Abdullayev Erişim tarihi
20.04.2021.

URL-3. (2013). *Çingiz Abdullayev: "Milçəyə cavab verərlər? Ağcaqanaddan
küsməzlər axı!"*. Azadlıq Radiosu.
<https://www.azadliq.org/a/25032075.html>, Erişim tarihi 20.04.2021.

URL-4. (2017). *Çingiz Abdullayev: "Dedilər, yaza bilməz, getsin göyərti satsın"*.
Gencaile.Az. [https://gencaile.az/cingiz-abdullayev-dedil%C9%99r-yaza-
bilm%C9%99z-getsin-goy%C9%99rti-satsin-musahib%C9%99/](https://gencaile.az/cingiz-abdullayev-dedil%C9%99r-yaza-bilm%C9%99z-getsin-goy%C9%99rti-satsin-musahib%C9%99/) Erişim
tarihi 25.04.2020.

URL-5. (2021). *Penelope*. Vikipedi. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Penelope>,
Erişim tarihi 21.02.2021.

URL-6. (2021). *Karındaşen Jack*. Vikipedi.
https://tr.wikipedia.org/wiki/Kar%C4%B1nde%C5%9Fen_Jack, Erişim
tarihi 22.02.2021.

URL-7. (2021). *Rüya*. Vikipedi. <https://tr.wikipedia.org/wiki/R%C3%BCya>,
Erişim tarihi 03.04.2021.

URL-8. (2021). *Çernobil faciəsi*. Vikipedi.
https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ernobil_Facias%C4%B1, Erişim
tarihi 04.02.2021.

Ek-1

Azərbaycan Cumhuriyeti Halk Yazarı - 12 Temmuz 2005

Ek-2

Kızıl Bayrak İşçi Nişanı

Ek-3

Şan Nişanı - 7 Nisan 2009

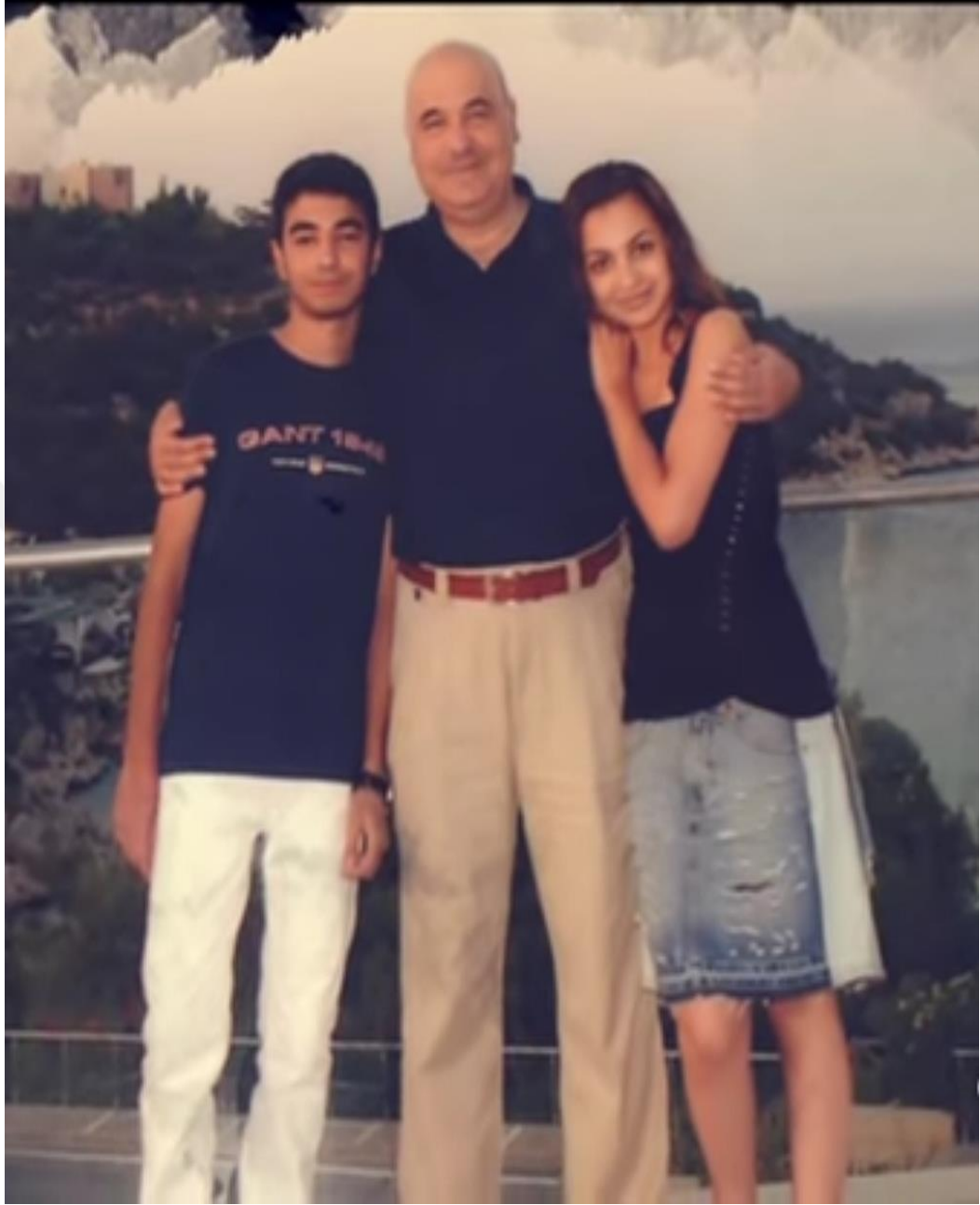
Ek-4

Dostluk Nişanı (Rusya) - 19 Mayıs 2020

Ek-5**Yazarın çocukluğundan bir kare.****Ek-6****Çocukluk fotoğraflarından...**

Ek-7

Cengiz Abdullayev oğlu ve kızıyla...

Ek-8

Cengiz Abdullayev'in anne ve babası.

Ek-9

Cengiz Aytmatov ve diğer yazarlarla birlikte...

Ek-10

Yazarın gençlik yıllarından bir kare.

Ek-11

Yazarın çocukluğundan beri futbola ilgisi vardır.

Ek-12

Neftçi Kulübü Denetim Kurulu Başkanı Cengiz Abdullayev.